

Madlena Norberg | Peter Kosta (Hrsg.)

Adam Mickiewicz

Basni w serbskich pśełožkach

zestajał Alfred Měškank

Podstupimske pšinoski k Sorabistice

Podstupimske pśinoski k Sorabistice | 10
Potsdamer Beiträge zur Sorabistik |

Madlena Norberg und Peter Kosta (Hrsg.)

Adam Mickiewicz
Basni w serbskich pśełožkach

zestajał
Alfred Měškank

Universitätsverlag Potsdam

Bibliografische Information der Deutschen Nationalbibliothek

Die Deutsche Nationalbibliothek verzeichnet diese Publikation in der Deutschen Nationalbibliografie; detaillierte bibliografische Daten sind im Internet über <http://dnb.de> abrufbar.

Mit freundlicher Unterstützung von Vattenfall Europe Mining AG

Universitätsverlag Potsdam 2013

<http://verlag.ub.uni-potsdam.de>

Am Neuen Palais 10, 14469 Potsdam
Tel.: +49 (0)331 977 2533 / Fax: -2292
E-Mail: verlag@uni-potsdam.de

Die Schriftenreihe **Potsdamer Beiträge zur Sorabistik** wird herausgegeben von Madlena Norberg und Peter Kosta (Universität Potsdam, Institut für Slavistik)

ISSN (print) 1615-2476
ISSN (online) 2192-1016
ISBN 978-3-86956-205-6

Satz, Layout: Thomas Merkel

Druck: docupoint GmbH

Titelbild: Adam Mickiewicz / Quelle: http://fr.wikipedia.org/wiki/Fichier:Adam_Mickiewicz_from_old_book_1888.png

Bildrechte: Die Nutzung der Abbildungen auf den Seiten 228 bis 237 erfolgt mit freundlicher Genehmigung des Sorbischen Kulturarchivs Bautzen.

Das Manuskript ist urheberrechtlich geschützt.

Zugleich online veröffentlicht auf dem Publikationsserver der Universität Potsdam

URL <http://pub.ub.uni-potsdam.de/volltexte/2013/6050/>

URN <urn:nbn:de:kobv:517-opus-60508>

<http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:kobv:517-opus-60508>

Vorwort

Adam Mickiewicz – Werke in sorbischer Übersetzung

Adam Mickiewicz (1798–1855) gilt als der größte polnische Dichter, für sein Land in seiner Bedeutung vergleichbar mit J. W. v. Goethe in Deutschland. Seine Werke sind in viele Sprachen übersetzt und dadurch in der ganzen Welt bekannt geworden. Die erste sorbische Übersetzung eines seiner Gedichte gibt es seit 1852. Bedeutende sorbische Dichter und Übersetzer, wie z.B. Jakub Bart-Ćišinski und Otto Lehmann-Wiśaz haben seine Gedichte ins Sorbische übersetzt, doch diese Übersetzungen sind in verschiedenen älteren Zeitschriften zerstreut und dem heutigen Interessenten kaum noch zugänglich. Einige seiner bedeutsamsten Werke, besonders sein großes Versepos „Pan Tadeusz“, sowie Teile seines dramatischen Werkes „Dziady“ fanden erst in neuerer Zeit einen Übersetzer, teils in die niedersorbische, teils auch in die obersorbische Sprache. Sie konnten bisher jedoch noch nicht gedruckt werden. Mit der vorliegenden Edition, die eine Zusammenstellung aller bisher ins Sorbische/Wendische übersetzten Werke des großen polnischen Dichters der Romantik darstellt, kann diese Lücke endlich geschlossen werden. Der sorbischen Bevölkerung soll damit dieser bedeutsame Teil des literarischen Erbes des polnischen Volkes zugänglich gemacht werden.

Die vorliegende Ausgabe der „Potsdamer Beiträge zur Sorabistik – Podstupimske pśinoski k Sorabistice“ **Adam Mickiewicz, Gedichte in sorbischer Übersetzung, zusammengestellt von Alfred Měškank** stellt den Jubiläumsband Nr. 10 unserer Serie dar. Wir sind sehr stolz darauf, die Serie herausgeben zu dürfen und vor allem darauf, das Jubiläum mit so einem würdigen Inhalt zu begehen. Gleichzeitig ist der Band Alfred Měškank gewidmet, der im Erscheinungsjahr seinen 85. Geburtstag begeht.

Die Herausgeber

Cottbus, Potsdam, im Dezember 2012

Podstupimske pśinoski k Sorabistice

Nr. 10 • 2012

Wopśimješe/Inhalt

twórba/Werk	pśełožowař/Übersetzer	
Mě ldy se ronjachu góruce, cyste ...	Alfred Měškank	11
1. Kak som wopóznał Adama Mickiewicza		12
2. Pśistup Serbow k Adamoju Mickiewiczu		12
3. Adam Mickiewicz – jogo biografija w zwisku ze serbskeju literaturu		14
Oda młodźinje	Ota Wićaz	15
Oda na młodosc (dolnoserbski)	Alfred Měškank	18
4. Praske towaristwo „Serbowka” a Adam Mickiewicz		20
Nalětni kwětk	Michał Hórnik	21
Sonet Krymski	Michał Hórnik	23
Row Potockeje (dolnoserbski)	Alfred Měškank	23
Alpuhara	Jurij Winger	25
5. Jakub Bart Ćišinski a Adam Mickiewicz		28
Wichor	Jakub Bart-Ćišinski	28
Cuzbnik	Jakub Bart-Ćišinski	29
Ćerpjacy młodźenc	Jakub Bart-Ćišinski	30
Ajudah	Jakub Bart-Ćišinski	30
Zawod a wujimk z Pana Tadeusza	Jakub Bart-Ćišinski	31
6. Serbski literarny casopis <i>Łužica</i> a recepcija basnjow Adama Mickiewicza		32
Alušta w nocy	E. D.	33
Alushta w nocy (pólski original)	Adam Mickiewicz	34

Stepy Akermanske	Ota Wićaz	35
Mórska čišina	Ota Wićaz	36
Dróha nad přepadzišcom w Džehud-Kale	Ota Wićaz	36
Hora Kykyneis	Ota Wićaz	37
Třo Budrysojo	Ota Wićaz	38

7. Adam Mickiewicz a Serby **39**

8. Basnistwo Adama Mickiewicza pšedstajone na serbskem Swěženju poezije w léše 1998 **41**

Nad wódu wjelikej' cystej'	Alfred Měškank	42
----------------------------	----------------	----

9. Jěsne pšeložowańske žěla Alfreda Měškanka **42**

Dwě slowje	Alfred Měškank	43
Świtezianka	Alfred Měškank	44

10. Pšeložowańske žěla nad *Panem Tadeuszom* **49**

Pan Tadeusz (epilog)	Jurij Młynk	51
Pan Tadeusz – Slědny zajězd na Litwje		57
Pan Tadeusz, 1. knihły – Góspodarstwo	Alfred Měškank	57
Pan Tadeusz, 2. knihły – Grod	Alfred Měškank	85
Pan Tadeusz, 3. knihły – Lubkowanje	Alfred Měškank	109
Pan Tadeusz, 4. knihły – Diplomacija a góńtwa	Alfred Měškank	132
Pan Tadeusz, 5. knihły – Rozkora	Alfred Měškank	162

11. Pšeložowanja dramy *Dziady* **189**

Dziady – III. dźěl		190
Puč do Ruskeje	Alfred Měškank	190
Předměsta stolicy	Alfred Měškank	195
Petersburg	Alfred Měškank	197
Pomnik Pětra Wulkeho	Alfred Měškank	203
Přehladka wójska	Alfred Měškank	205
Džeń před Petersburgskim powoźenjom lěta 1824		219
Oleszkiewicz	Alfred Měškank	219
Přecelam Moskalam	Alfred Měškank	223

Dodank **225**

Portrety pšeložowarjow		
------------------------	--	--

Foto W. Měškank

Pomnik Adama Mickiewicza we Wařawje (1798–1855)

Mě řdzy se ronjachu góruce, cyste ...

(přeložk Alfred Měškank)

Mě řdzy se ronjachu góruce, cyste
na mójo řízetstwo janželske, wejsne,
na móju mřodosć nadobnu, blaznu,
na mój wěk muski, wěk pórazki;
mě řdzy se ronjachu góruce, cyste ...

1. Kak som wopóznał Adama Mickiewicza

Mě Adama Mickiewicza som w léše 1948, písamem 100 lět pó jogo smjerši, přédny raz slyšať, ako som w pólskem Wrocławju na písígótowańskem kursu za wusokošulski studij wuknuť. Pó dła njogo som hyšći ceľy řed mjenjow dalšnych pólskich basnikow a spisowašelow póznať, wó kótarychž njesom do togo na nimskich šulach nic zgóniľ. W léše 1950 jo pólske nakładnistwo Książka i wiedza k wopominanju 150. narodnego dnja sławnego basnika wósebne, pyšne wudaše jogo nejważnejšego žěła, *Pana Tadeusza*¹, wudať. K jednotliwym knigłam, abo móžomy teke groniš žělam, a w nich wopisowanym tšojenjam, su pisane kreslanki písidane, kótarež ceľe knigły hyšći wěcej pówabne cynje. Te knigły som z řednym zapisanym póscenim 1950 k swójomu narodnemu dnju darjone dostať, a z nimi som se do pólskego basnika zalubowať a chopiľ jogo twórbu cytať.

2. Písstup Serbow k Adamoju Mickiewiczu

Kak su se serbske luže doceľego a to hyšći za cas žywjenja basnika z Adamom Mickiewiczom zeznali, zgónijomy w krotkej skicy z pjera Jana Radyserba-Wjela z jogo kniglickow *Móje pomnjeńki*², kótaruž cytarjam how w originalu pśedstajijom:

Naš sławny wóťcinc Jan Arnošt Smoleř w Hućinje

To běše blisko štyrcetym lětam zašleho lětstotka, a běchu žně. My sedźachmy w Hućinje w korčmje, a bě džě nas wjesoľych młodźencow njewulki wěnk. Tu běchmy jeničcy hošćo, dokelž bě hišće za běly dzeń. A što džě ći młodźency běchmy? Seminarisća, wučowni Budyšinskeho seminaru. To z Hućiny Ptak, Kisličan Bjar, Drobjanski Bartko, Židowski Libša a ja. [...] Nade wsu woblika korčmy so zanjese pisk z jasnej' trompety. My zmjelknywši pinachmy wuši. To bě tón pólski, tehdy tak často slyšany hlós toho spěwa: Hišće Pólska njezhinyła -- po kotrymž so nětko po serbsku hroni:

Hišće Serbstwo njezhubjene:
Swój škit we nas ma;
Nowy duch wšo wosłabnjene
Sylnje pozběha.

1 Mickiewicz, Adam, 1950, *Pan Tadeusz*, Warszawa.

2 Jan Radyserb-Wjela, *Móje pomnjeńki*, *Łužica* 8/1900. (Ortografija jo se žinsajšnej normje dopasowała. red.)

Tu póstowski wóz před hosćencom zasta. Z njeho so njeznaty poknjeski młodzenc na zemju pušći. Tón běše na stawach šwižny a do wočov blědojteje barby. Z wočkow pak hladaše swěćaty duch a lubozna duša. [...] Stupiwiši do jstwy, nas za Němcow mějo, wón postrow po němsku zhroni. Ponižnje blisko při durjach so sydneywiši, sebi wot korčmarja škleńcu mloka z ćichimi słowami skaza. – Nam bě to nimale směšno, z najmjeńša dźiwno, zo tajkemu hosćej huba na piwo njeńdže, hdyž bě tola na horcym dnju. Dokelž pak z přistojom njeje, na čłowjeka wukać, kiž je njeznaty do korčmy stupił, rěčachmy mjez sobu dale. Sobubratr Bjar bě wšak pachol čětro spěšnjeje huby. Jemu tak njewólnje wujě: „Tón suchušć je woprawdku někajki Němčik”. Wón měješe za to, tón wony knjezyk to ani njesłyši abo wšak zrozumić njemóhl. Tomu pak za Němca mětemu přeběhny po wobliču posměwk. A potom wón poča z hladkim hłosom: „Haj, wěrnó, suchušć drje sym, ale nic Němčik. Ja wjeselu so, tu serbskich młodzencow nadeńć. Dowoliće lubje, zo so wam znateho sćinju. Moje mjeno je Smolef. Sym Wróclawsku uniwersitu wubył a wróćam so hotowy k lubymaj staršimaj domoj do Łazowskeje šule.”

My žadyn hač dotal njeběchmy wo nim ničeho wědźał. Bjar jenož běše tón jenički z nas, kiž bě jeho we Łazu na farje mjenować słyšał. Mi chcyše boleć, zo bě tón njemiłki wuraz wo suchim Němčiku z našeho towarstwa wujěł. Tuž stupiwiši k njemu, jeho prošach, zo by so za naše blido sobu do bjesady dał. Radlubje to sćini, a ja jemu rozprawu zdawach, što smy a kak žadyn rěka. A bórže so wo serbstwje a jeho pismowstwje žiwa rozmołwa zebra.

Tu dyrby po prawdže wuznać: wša naša serbskota hišće bě tehdy smjerćchuda, hačrunje běchmy wšak rodźeni Serbja, a serbskeje dźěćiny dla na seminarje. Ale što by nas dla toho pohrimać chcył? Tehdy hišće w Serbach narodne žiwjenje zwjetša z womoru spaše. Žanych serbskich nowinow njebě, a štož ze serbskeho pismowstwa nimo pobožnych knihow znajachmy, bě „Ptači kwas”, „Hungerski njewjesćinski kěrliš”, „Dobry wječor, kmótra baba”, „Wósporski hermank” a tomu podobne wěcki. Nětkolna młodźina kepa što wě, kak hluchich časow w narodnych wěcach smy dyrbjeli wuměć.

Wo němskich pěsnjerjach wědźachmy njemałko rěčeć: Schillera a Uhlanda móžachmy z hlowy; tež móžachmy wo metodice a psychologiji njehłupu zabawu wjesć; ale wo słowjanskej literaturje nic pik ani mik. Słowjanski swět nam ničo hač hoła puscina njebě. Zrudny narodny čas! Tola žada sebi wěrnosć, zo dyrbi njeboh' knjez Lubjeński, najwyši Budyski duchowny knjez woneho časa a horliwy Serb, tudy do wulkeje česće zběhnjeny być. Tón bě wot krajneho knježerstwa stajeny za to, nam serbskim wučomcam na seminarje serbsćinu před woći stajěć. A wón to wukonja po najswěrnjšim wašnju. Jeho mudreje, wustoja poľneje rozwučby zabyli njejsmy. To jeho dźěło nad nami w dźaknym pomnjeću traje.

Ale kelko móžachmy za tu malinku serbskich hodžinkow nabyć? Smolef nětk při nami sedžo, nam wotewri nic jenož serbski, ale tež cylički słowjanski swět. Nam zwonjachu do wušow mjena Šafařík, Kollár, Mickiewicz, Puškin a druge, nam tehdy wšě docyła cuze, a džensa w ludach ze sławu znate. A při tajkich rozprawach doby naš nowy, tak wjeleswědomy přecel na wobliču žiweje barby, a zerničce buštej jemu jako jasnje pruhatej hwěžce. My na njeho hladachmy z nutrnej kedžbu, a našeho dycha njebě slyšeć. A žadyn z našeje črjódki wot tehdy tajkeho zahorjateho zeznatka z tym pozdžišo sławnym wótčincem ženje zapomnił njeje. Džak a chwalba budź tomu zbudźerjej na wšitkón přichod!

3. Adam Mickiewicz – jogo biografija w zwisku ze serbskeju literaturu

Adam Mickiewicz jo se dnja 24. decembra 1798 ako syn Mikołaja Mickiewicza, pšawiznika pši Nowogrodskem sudnistwje, a Barbary, rozzoneje Majewskojc, naroził. Žo jo wón se naroził, lěc w Zaosiu, žož jo jogo familija na zemjańskem kuble bydliła, abo w měsće Nowogródku, kótarež laży njedaloko Wilna, žinsajšnego głownego města Litawskeje, njejo wujasnjone. Až pak jo to na gwězdku lěta 1798 było, jo wěste. Wón jo swójo žišetstwo w zemjańskem domje w krajiny pšežywił, w kótarež jo wjelgin měšana ludnosť bydliła. To su byli pólske zemjany, běloruske burja, Litawarje, Žydy a Tatary, a wšykne su swóje narodne nałožki, rěcy a nabóžniny měli a woplěwali. Take bliske zwiski ku kulturnej wšakorakosci a pisanosci su stwórili zakłady duchnego bóगतstwa Mickiewicza a su byli žrědła wjelesych jogo literarnych twórbow. Wón sam pišo k tomu pózdžej (1834) w swójom wjelikem eposu *Pan Tadeusz*:

Kraj žišećych lět! Wón pšecej wóstanjo
swěty a cysty, ak přédne lubosci.

Ako jo se Adam Mickiewicz w lěse 1798 naroził, jo to było tši lěta pó doskóńcnem rozbišu pólskego stata a jogo rozdželenju mjazy susednymi wjelikomócnarstwami wónego casa: Ruskeju, Awstriskeju a Pšuskeju. Pólski stat jo pšestał eksistěrowaš. Akle 1918, pó 123 lětach, pó přédnej swětowej wójnje, jo se wón zasej wózroził. Kužde lěto dnja 11. nowembra, na narodnem swětku Pólskeje, spomina se na to za našych słowjańskich susedow wažne tšojenje.

Ako student na uniwersiše we Wilnje jo Mickiewicz gromaže z kupku dalšnych patriotiskich studentow „Towaristwo filomatow”, towaristwo lubowarjow

wědomnosći, založył. Filomatow jo swět knižkow do zgromadnosći a zgromadnego žěła jadnošil. Wóni su twórby starožytnych a rozswětlerskich spisowaselow cytali a diskutěrowali, a su na zgromažinach teke swójske literarne póspyty a wědomnostne spise předstajowali. W krejzu swóжих psijašelow jo teke Mickiewicz swóje předne basni cytał. Ale filomatow jo hyšći jedna wěc do kšutego celka wězała. Wšykne su wóni k přednej generaciji słušali, kótaraž běšo se w njelichoše, pód cuzym nadkněstwom narožila. Winu za rozpadnjenje wóscyojskego kraja, pólskego stata, su młode studenty předchadneje generaciji psipisowali, w kótarejž su wizeli šamnotu a zacapanosć. Z tego mysljenja jo romantiski kult młodosći nastał, dopředkarskeje awantgardy, kótaraž jo mócnje pšešiwu towarisnosći „starych” wustupowała. W tom casu jo Mickiewicz 1820 swóju sławnu twórbu „Oda do młodosći” napisał, kótaraž jo se 1827 předny raz šišćala. W pseložku do serbskeje rěcy jo ju Ota Wićaz 1949 w casopisu *Nowa Łužica*³ wózwjawił.

Oda młodźinje

(pseložk Ota Wićaz)

Bjez wutroby, bjez ducha – to kosćowcow ludy!

Młodźina! Podaj mi křidła:

Njeh nad morwym wzleću swětom

Do krasneho rajskeho kraja,

Hdžež so ze zapalom džiwy tkaja,

Hdžež so posypujemy z nowym, kwětom,

So nadźija wobleka złote molowidła!

Njeh tón, kohož čas zamróči,

Chilo k zemi zmoršćene čolo,

Tajke widzi swěta koło,

Kajkež kreslujetej jemu tupej woči!

Młodźina! Ty nad krajiny

Wulětuj, a z wóčkom slónca

Wšitke zemske ludowiny

Přeblyskuj z kónca do kónca!

Hlej dele! Hdžež tam wěčna mhla začěmnja

Přestřeń, ju zaliwa z mutnej njerodzu:

3 *Nowa Łužica*, 1949, 2 (16); *Rozhlad* 1/1955, b. 335–337.

To zemja!
Hlej, kak tam nad morwe – wódne wały
Někajki čerw so zběha ze škorpawy.
Sam sebi z łódźnej płachtu, prawidłom a łódźu
Sej honi k jědźi drobnišu wačinu.
Pak zběha so, pak ponuri so wbohi,
Njepnje so jeho zmoha ani wón so zmohi:
Tu jako wódny pucher prysknje wo skalinu!
Nichtó njeznaje jeho, njeznaje jeho zahuby:
To samoluby!

Młodźina! - Nektar žiwjenja će wozbožuje,
Nož tehdy, hdyž jón z tobu pija bratřa twoji,
Wutroby jenož njebjeska radosć poji,
Hdyž złota nič wšěch z razom zjednočuje.

Wšě z razom! Přeceljo wy moji! ...
W zbožu cyłka so wšitkich zbožo roji,
Zhromadnje sće sylni, sće rozumni w zapalu,
Wšě z razom, přeceljo wy młodźi! ...
Tež tón je zbóžny, kiž w boju padny krwawy,
Hdyž – wosławjeny z wěčneje chwału –
Wudrěje druhim puć do hrodu sławy.
Wšě z razom, přeceljo wy młodźi!
Hdyž tež je dróha suwata, so nahle pozběhuje,
Namóc a słabosć bronitej nutřchodu:
Njech namóc z namocu so wotrazuje,
A słabosć łamać, za dobu my wukńmy młodu!

Štóz jako džěčko w kolebce nop hydrje zdrě,
Tón potom, młodźenc – tež Centaury daji,
Wón samo heli wopor wudrěć wě,
Po ławrjenc na puć do njebja so staji.
Tam sahaj ty, hdžež žane wóčko njesaha,
Łamaj, štož žadyn rozum njezapřima:
Młodźina! W twójich křídłach je móc worjoła,
A z twójim ramjenjom pak Pjerun hrima.

Hlej, ramjo k ramjenju! Hdyž swět nakruchi,
Wopřimnýmy z rukami te zemske kulišćo!
Položmy mysle wšě na jedne wohnišćo,
Na jedne wohnišćo tež duch! ...
Tebje pak, zemska kula, stara, chora!
Na lěpše kolije my storčmy swěta.
Dóriž plěśniwa či njewotpadnje skora
A na zelene zaso spomniš lěta.

Hdyž w krajach chaosa a nocy
Žiwjoły w dźiwim boju cychnuja,
Hdyž z jednym „Stań so!” z Božej’ mocy
Słowo so přewobročić ma na poliny:
Zašumja wichory, čekaja hłubiny,
A złote hwězdy na njebju so zaswěća.

We krajach čłowjestwa hišće nóc hłucha
Hišće žiwjołow wójna zachadźuje,
Ale so z wohnjom hižo hori lubosć nowa:
Hižo z chaosa wustupi swět ducha!
Młodźina jón na klinje wopřimuje,
Sej přečelstwo na wěčne časy kowa.

Pryskaja nječujate lody,
Tež předsudy nam swětło začěmnjace;
Witaj, jutrnická swobody
A słowo, naš narod wumožace!

Dolnoserbska wersija „Ody do młodości” jo 1998, w lěše 200. pósmjertnych narodnin wjelikego basnika nastała. Někotare krotke wurězki z njeje su namakali drogu do połgóžinskego wusćelanja dolnoserbskego rozgłosa a do *Nowego Casnika*. Howacej pak jo wostała w pisańskem bliže pšestajarja.

W samskem lěše jo we Wařawje prof. Krzysztof Wrocławski XII. Mjazynarodnemu kongresoju Slawistow w Krakowje pósconu zběrku: *’Oda do młodości’ w przekładach na języki słowiańskie*⁴ wudał. W tej zběrce jo teke do górnoserbskeje rěcy pšestajona „Oda młodźinje” z pjera Ota Wićaza zastupjona. Dolnoserbski

4 Wrocławski, Krzysztof, 1998, *’Oda do młodości’ w przekładach na języki słowiańskie*, Warszawa.

pšełožk tam njejo. Wudawař knihlickow, prof. K. Wrocławski, njejo wó jogo eksistenciji nic wěžeł, dokulaž njejo hyšći niži był wózwajony. To jo se nachwatało w léše 2004, ako jo se dolnoserbska wersija „Ody na młodosc” w 37./38. zwězku casopisa *Zeszyty Łużyckie*⁵ wótsišćała. K tomu jo wudawař krotke pósužowanje psidał: „Dosc nadrobna analiza pšełožka, kótaraž wużywa teke wědu wó pšełožkach do drugich słowjańskich rěcow, dowólujno nowy (a přědny) dolnoserbski pšełožk ako ražony, kompetentny, z wjelgin rědkimi njedokradnosćami, w hierarchiji doněntejšnych póspytow pšestajarjow, se z Mickiewiczowym originalom měřiš, wusoko wuzwignuś. Alfredoju Měškankoju słuša za to wjelike pšipóznaše!”

Oda na młodosc

(pšełožk Alfred Měškank)

Bžez ducha, wutšoby – kóscowcow ludy;
O młodosc! Pódaj mě kśidła!
Daś nad marłym zlešim swětom
w połne snjow te rajske strony,
žož tam zapał twóri žiwy,
pótsěšo z nowosći kwětom,
wukreslijo w nažeji złote mólowadła.

Daś ten, kogož starstwo tłocy,
až k zemi chyla zropašone coło,
take wiži swěta koło,
ak jom’ tupej wukažotej wócy.

Młodosc! Ty wulětuj z dłyimi
wusoko, a z wóckom słyńca
cłowjestwa wjelicke mani
pšepřekuj z kónca do kónca!

Dołoj glědaj, žož nimjer mła zašamnja
strony gnifosći, zalate z njerěchom:

To zemja!

5 *Zeszyty Łużyckie*, 2004, 37/38, Warszawa, b. 81–84.

Glej, kak z jeje wódy kšywa
wuzwignuť jo cerw se z ľęgwa,
sam jaden ľož a płachtak jo a wóžať;
gónjegy za cerwiščami drobnjejšego raza,
to se zwiga, w dłym se wala;
njewisy na žwale to, daniž na njom žwaľa;
pón jo ak puchoť bryzgnuť wó kus skały.
Nicht njejo znať jog' żyweg', njewě wó jog' zgubje:
To samoluby!

Młodosć! Tebje jo nektar żywjenja
nejstodšy pón, gaž z drugimi se źěli.
Njebjaska radosć wutšoby seši,
gaž gromaže wěžo nitka je złota.

Zrazom, młode psijašele!
Lužam wšym gluku, to wšych su cile;
zgromadnje mócne, rozymne w błuže,
zrazom, młode psijašele!
Tek ten jo glucny, kenž padnuť jo w běgu,
a psi tom z padnjonym šělom
drugim dať psistup do sławy grodu.
Zrazom, młode psijašele!
Rown'ž droga nagła a smykła,
namóc dať pse namóc tłocy,
dať psewinuš słabosci nawuknijmy młode!

Chtož jo ak góle głowu wótryť Hydrje,
młody zdušyjo Centaury,
pjakłu wopor wudrjo,
do njebja pójžo pó ľawrjeńc.
Segń tam, zož wócko njesega;
łam to, což rozym njezłamjo!
Młodosć! Kaž wórjeť móc twójog' ľěta,
kaž njewjedro twójo ramje.

Hej! Ramje ku ramjenju! Gromaže z rješazom
wopasajmy zemsku kulu!
Zjadnajmy myśli do wognišća jadnog',
do jadnog' wognišća duchy! ...
Dalej gruzla, měj se z procha!
Na nowu šišč'my ši kólej,
až plěsniweje zbywšy skóry
zelene spomnjejoš lěta.

A ako w krajach chaosa a nocy,
z rozdwojnych żywjołow zwady
z jadnym „Stań se!” z Bóžej' mócy
swět stoj na twardej skale;
šumje wětšy, šaku dłymi
a gwězdne njebjo se jasni.

W krajach cłowjestwa hyšći noc głucha:
żywjoły kšěša hyšći se biju;
ale lubość z wognjom zewa,
wujžo z chaosa swět ducha:
Młodość w swojom klinje jen spložijo
a pšijazń nimjer jen zwěžujo.

Praskaju njecušne lody,
pšedsudki, słabjece swětło.
Witaj, jutšnica lichoty,
wumóžań za tobu słyńco!

4. Praske towaristwo „Serbowka” a Adam Mickiewicz

Pódobnje ako 1817 na uniwersiše we Wilnje studentske „Towaristwo filomatow”, jo se w oktobrje 1846 w Praze serbske studentske towaristwo „Serbowka” założyło. Głowny zaměr towaristwa jo był dalejkubłanje a wudopołnjenje jogo cłonkow w maminej serbskej rěcy. K tomu su studenty swóje zgromažiny pšewjadli. Jich wopšimješe a pšeběg su do towaristwowego *Dženika* zapisowali. K *Dženikoju* su pótom dalšny zapisnik z mjenim *Kwětki* pšidali. Do njogo su cłonki towaristwa „Serbowka” swóje originalne literarne žěła, ale teke pšeložki z drugich rěcow

zapisovali. W šestem lětniku *Dženika* (1851-1852) jo zapisane, až jo dnja 15. maja 1852 Michał Hórnik (tegyd 18-lětny), kótaryž jo w lětach 1847-1856 nejperwej ako wuknik gymnaziuma a pótom ako študańc člónk „Serbowki” był, swójski pśełožk basni Mickiewiczza „Pierwiosnek” pód serbskim titelom „Nalětni kwětk”⁶ pśednjasł. Na zgromažinje dnja 8. januara 1853 jo wón swójski pśełožk Mickiewiczowego soneta „Grób Potockiej” cytał, kótaremuž jo dał titel „Krymski sonet”. Wón jo tejerownosći w *Kwětkach*⁷ zapisany.

Sonet „Grób Potockiej” eksistěrujo teke w dolnoserbskej rěcy z titelom „Row Potockeje”. Wón jo w zwisku ze Swěženjom serbskeje poezije lěta 1998 nastał, kótaryž jo był Adamoju Mickiewiczzoju pśósóny. W lěse 2002 jo se ten pśełožk w *Zeszytach Łužyckich*⁸ wózwjawił.

Nalětni kwětk

(pśełožk Michał Hórnik)

Z njebieskich přěnju pěsničkow
Lědma je škowrončk zaspěwał,
Přěni so z lětnich kwěčikow
Z zawěškow złotych posměwał.

Ja.
Přečasnje, kwětko mjechkojty,
Hišće pońóc zymu dycha,
Njezešoł z hór mróz bělkojty,
Dubrawa hišće njej sucha.

Pozłotne zawri swěčički,
Skryj so maćeri pod rubiški;
Zhubi će mróza zubik,
Chłódnej’ tež rosy parlički.

6 *Kwětki*, 1852, Praga, b. 63 (njepublicěrowane).

7 *Kwětki*, 1853, Praga, b. 49 (njepublicěrowane).

8 *Zeszyty Łužyckie*, 2002, 34, Warszawa, b. 90.

Kwětk.

Naše dny su dny mjetelka,
Žiwiš rano mrěš z wječora;
Lěpša w meji jedna chwilka,
Dyžli w zymje dźesaćora.

Hladaš-li dara božeho
Přećelej abo milence,
Wupleć wěnc z kwěća mojeho,
Budže to wěnc pře wšě wěncy!

Ja.

W niskej trawce, w dziwim lěsku
Wurostł sy, o kwětko miły!
Mała plódnosć, mało błysku,
Što će pyši, kwětko čily?

Njejsu to barby jutrnčki,
Nic hordej' tulpy łopjena,
Nic lilijowe suknički,
Njej' róže hruď tak barbjena.
Wopletu tebe do wěнка;
Ale na čo nadžej staju;
Přećelo a tež milenka
Mile-li će powitaju.

Kwětk.

Powitaju mje přećele,
Nalěća nowoh' jandželka;
Přijazń nima błysku wjele,
Lubuje sćin kaž moje zelka.

Sym-li hódž kochanki ručkow
Njebjeska powěš Marinka!
Z přěnich młodosće pupkow
Přěnja moja ... ach! sylzynka.

Sonet Krymski

(přeložk Michal Hórník)

W času nalěca sy we zahrodze radostnej
Zwjadla, o ty mloda roža! Časy minyly
Wotlětajó wot tebjé kaž złote mjetele,
W wutrobje ból spomnjenki wostawja žalostnej.

Na pońóc so k Pólskej hwězdow syła wotsali,
Čehodla su na tej stronje wšě so blyščíte?
Twe snadž woko wohniwe, dóńž njebě w mohile,
Tamto wěčnje lečo jasne slědy wupali?

Pólka! Ja dny skónču w samotnej tež zrudobje,
Tu njech zemje horšć mi čěsknje ruka přecelna;
Podróžni hdyž rozmołwja so na twójim rowje, –

Mje tež tehdy wubudzi řeč slódká, maćerna;
Basnik samotny hdyž w pěsni želi pře tebjé,
Widžo blisku mohilu tež wo mni zaspěwje.

Row Potockeje

(přeložk Alfred Měškank)

W kraju nalěša, wósrjež pšekšasnych zagrodow
Sy sprěta, mloda roža! Te zajžone chyle
Su wót tebjé lešeli ak złote mjetele,
A wóstajili w wutšobje móle spomnješow.

Tam k pońocy na Pólsku swěši nadměr gwězdow.
Dlaczego pak w tom směrje blyšći jich tak wjele?
Stej wócy twójej, nježli zgaslej w mogile,
Tuder wupalitej drogu wognjecznych slědow?

Pólka, tek ja dny skónčym w samotnej žalobje;
Daš gjarstku zemje dloń mě pšijašelna chyši.
Gaž luže rozgranjaju se pši twójom rowje,

Mě pótom klincanje rodneje rěcy zbuži;
A wěšćař spiwajucy nutśnu pěseń tebje,
Wiži mój bliski row, a spiw tek za mnjo zdudli.

Sonet „Grób Potockiej” jo jaden z 18 krimskich sonetow, kótarež su w casu wugnaństwa Mickiewicza a jogo z tym zwězanim pśebywanim na ruskej połkupje Krim nastali.

Pólske patriotiske nastajenje a statkowanje studentskich towaristwow njejo se carskim wušnosťam spódobało. W lěše 1824 jo carske sudnistwo 20 čłonkow „Towaristwow filomatow a filaretow”, mjazy nimi teke Mickiewicza, dla pśerady k wugnaństwu do zdalonych gubernatow wjelikego rusojškego kraja zasuziło. W starstwje 26 lět jo Mickiewicz musał swoju domownju wopuściś, a za cełe žywjenje njejo se wěcej nawrośiś směl. Pó krotkem pśebywanju w pópajzeństwje w Petersburgu su jogo do Odessy pósłali, a wóttam jo se wón krotki cas na połkupu Krim dostał, žož jo nowy orientalski swět póznał a žož su jogo krimske sonety nastali.

W lěše 1829 su carske wušności Mickiewiczjoju dowólili, až smějo Rusojsku wopuściś. W maju tego lěta jo se wón z ložu z Kronstadta do Hamburga wupórał a jo pótom pśez Barliń a Drježdźany, žož jo někotare dny pśebywał, w směrje do Italskeje, do Roma wótiěl. Ako pak jo wón wó nowemberskem zběžku we Wařawje 1830 pśešiwio pódtłocowarjam zgónił, jo do Poznanja jěl, aby se tam na wójowanjach wobželił. Pó porazenju zběžka jo se zasej do Drježdźan nawrośił, žož jo pótom dlejšy cas bydlił. Skóńcnje pak jo w lěše 1832, pódobnje ako wjeliki žěl pólskich emigrantow, do Francojskeje jěl, žož jo žedne lěta ako profesor w měšće Lausanne ale głownje w Parisu želał. Stawnje jo měl nažeju, až móžo se skóro zasej do wulichowaneje domownje nawrośiś. To pak wón njejo dożywił. W procowanjach wó pódpěranje pólskich zajmow w krimskej wójnje pśešiwio carskej Ruskej jo wón 26. nowembra 1855 w turkojskem Konstantinopelu zemrěl. Jogo šěło su do Parisa dowjadli a tam na jadnom kjarchobje póchowali. Wót lěta 1890 pak ma wón swój nimjerny wótpócyk w kralojskem rownišću na Wawelu w Krakowje.

Pši swojom drogowanju do emigracije jo Mickiewicz, ako jo se južo spomnjeło, teke pśez Barliń jěl a dlejšy cas w Drježdźanach pśebywał. Tam jo wón z wěstoscu teke Serbow zeznał, kótarychž jo w tegdejšnem casu we wobyma městoma wjelgin wjele bydliło a želało. Wón pak njejo žednje nic wó tom spomnjeł, a teke z wuchowaneje jogo korespondence nic njewuchada.

Serbske gymnaziasty a studenty su se ako čłonki „Serbowki” w Praze stawnje

za druge słowjańske rěcy zajmowali a z nich do serbšćiny přestajowali. W žewješzasetych lětach 19. stolěša zjawijo se mě Mickiewicza žedne raze w zapiskach „Serbowki”⁹. Młody gymnaziat Jurij Winger (1872–1918) jo na 9. zgromažinje dnja 13. decembra 1891 wó pólскеj literaturje pó smjerši Adama Mickiewicza přednosował, a na 21. a 22. zgromažinje 6. a 13. měrca 1892 jo wón přednosk wó nastašu *Pana Tadeusza*, „teje nejksasnjejšeje parle słowjańskego basnistwa” žaržał. Referaty na zgromažinach njejsu se bóžko w *Kwětkach* zapisowali. Togodla njegóži se nic nadrobnego wó nich groniš.

Někotare lěta późdej, južo ako student teologije, jo Jurij Winger na zgromažinje „Serbowki” swój přeložk balady „Alpuhara” z Mickiewiczoweje episkeje twórby *Konrad Wallenrod* předstajil.

Alpuhara

balada z Konrada Wallenroda
(přeložk Jurij Winger)

W rozpadankach Mawrow leža hrody,
W rječazach tči, štož njepadže.
Grenadu haja Mawrow, žće črjody,
Hlód a mór pak je w Grenadže.

Alpuharu samlutki wobara
Almanzor z horstku wojakow.
Před městom španskoh' wójska rži hara,
Jutře so da do atakow.

Z ranja so španscy waleja bliže,
Kwěka so hród, murja puka,
Z minaretow, žno kiwaja křiže,
Dobyła hród španska ruka.

Almanzor widžo wšě swoje črjody
zbite we zasakłym boju,
Twochny přez mjěče, hlebj e bjez škody,
W španskim njepóznaty roju.

9 Petr, Jan, „Adam Mickiewicz a Łužyce”, *Pamiętnik słowiański*, 1956, zw. 6, b. 14; „Adam Mickiewicz a Łužicy Serbja”, *Lětopis*, 1955, III/A, Budyšin.

Španscy na čornej hrodu pusćinje,
Na ćěłach a rozpadankach,
Hosćinu maja, płowaja w winje,
Pokłady rubja w chowankach.

Wozjewi straż, kiż powěšće nosy,
Zo ryćer z cuzej' krajiny
Wo słowo ruče wójwodu prosy,
Ważne jom' njese nowiny.

Bě to Almanzor, kral muzulmanski,
Wulězl bě z tajneho schowa,
Poda so tam, chce jaty być španski,
Hdyž so jom' njewotće hłowa.

„Křescenjo”, woła, „k vašemu prohu
Sym so ja skradžu přičěrił,
Zo bych tu słužił vašemu Bohu,
wašim profetam ja wěrił.

Njeh so ta sława do swěta trubi,
Zo kral arabski bjez brónje
Njepřecelam być swěrný bratr slubi,
Lěhnik podwólny je cuzej krónje.”

Španscy rjeka wšak wažić sej wědža,
Almanzora hdyž pónzaja,
Wjednik koši joh', druzy přiběža
A kaž towarša witaja.

Almanzor z kóždym jara so wita,
Z wójwodu najdlěje stoji,
Na ruce pada hubičkow šwita,
Z hubu joh' za hubu łoji.

Tu zblédnje nahle, k zemi so sypnje,
Skiwli na žalosne čwěle,
Wójwodže płašč pod nohi zašlipnje,
wleče so za nim po čěle.

Pohladnje wokoľ – kózdy so džiwa –
Blědy je, módry mjez woči,
ščěri so hroznje, huba je křiwa,
Z kreju ma zalatej woči.

„Hlejće, wy giaury, módry sym, blědy,
Zhódajće moje nowiny,
Wojebaľ sym was, du z města bědy,
mór wam dach za waše winy.

Z hubičku chcych wam ščěpić do kosće
Jěd, kotryž ma was spózerać,
Hlejće tu, w kajkej mrěju žalosci.
Wy b'džeće tež tak wuměrać.”

Wije so, škrěči, rozdžěra ruce,
Chcyľ by, Źće w poslednjej chwili
Wšěch njeprěćelow zadusyć ducy,
Ščěri so we swojej čwěli.

Ščěrjo je wumrěľ, hišće mikački,
Hišće so huba njezawrje.
Ščěri so wěčnje samo na wački,
kiž łaža po nim, tym Mawrje.

Španscy ze strachom z města won ćěrja,
Mór po jich ćěri wšak běži;
Z hór Alpuharskich so njewućěrja:
Wójsko tu mórej podleži.

5. Jakub Bart Ćišinski a Adam Mickiewicz

Těši pšeložowar twórbow Mickiewicza w praskem studentskem towaristwje „Serbowka” jo był Jakub Bart-Ćišinski (1856–1909). W lišće Jana Arnošta Smolerja z dnja 24. februara 1879 na młodego Jakuba Barta cytamy: „A dokulaž se myslim, aź bužošo pšichodnje teke mjazy nawjedowarjami Serbstwa, by Wam ražił, aby mimo českeje pó możności teke pólsku a rusku rěc nawuknuli.”¹⁰

Młodego Ćišinskego su nejwěcej Mickiewiczowe sonety wabili, z kótarychž jo wón styri do serbskeje rěcy pšestajił: „Wichor” (Burza), „Cuzbnik” (Pielgrzym), „Ćerpjacy młódcenc” (Z Petrarki) a „Ajudah” (Ajudah), kótarež jo 1883 a 1884 w casopisu *Łužica* II a III wózwjawił. W jogo w lěse 1884 wudanych knižkach *Kniha sonetow* su te styri sonety tejerownosći zastupjone.

Jogo pšeložki su wjelgin dobre, pišo Adolf Černý: „Ako jadnučki by Jakub Bart-Ćišinski ze žinsa žywych Serbow za take žěło zamóžny był, dokulaž pokazuje jogo basniska rěc na wjelicki póstup napšěšiwu jogo pšedhadnikam. Basnik by serbskej literaturje něco wósebnego wobraził, gaby dalšne twórby wjelikego mejstarja pólskeje poezije do serbsčiny pšestajił. Nažejamy se, aź wołanje za pšestajenim *Pana Tadeusza*, kótarež jo se južo raz w mjasecniku *Łužica* zjawiło, namakajo talentowanego realizatora rowno w Jakubje Ćišinske.”¹¹

Wichor

(pšeložk Jakub Bart-Ćišinski)

Preč płachty su, preč wjesło hłowne; šumot wěje,
Lud w dźiwim stysku woła, plumpy stonaju,
Matrozam powjazy so z rukow torhaju;
So krwawje slónco chowa, chowa bjez nadźije.

Z triumfom wichor zawu, na žołmjace wody
Přez domy wysoke tu zběhny w swobodže
So smjerće genius a zleća do łódže
Kaž wojak štórmujo na połamane hrody.

10 Petr, Jan, „Adam Mickiewicz a Łužyce”, *Pamiętnik słowiański*, 1956, b. 16.

11 Černý, Adolf, „A. Mickiewicz w literaturze czeskiej i łużyckiej”, *Tydzień, Literarna pšifoga casnika Kurier Lwowski* VI, 1898, b. 10.

Ći leža napoľ morwi, porst tón k porstej spina,
Tón znatych jima, padajo so křižuje,
Ći čeknyć chcedža modlo so ze smjerće klina.

Muž jedyn z měrom běše sydnył so na kromu
Sej myslo: zbožowny, kiž mocy zhubjuje,
Pak modlić wě so, pak ma božmje dawać komu.

Cuzbnik

(přełožk Jakub Bart-Ćišinski)

Mi k nohomaj kraj poľny bohatstwow a krasy,
Nad hłowu njebjo jasne, ličko po boku
Tak lubozne: što dalokosće we skoku
Duch pyta mój a dališe – ach – hišće časy?

Hlós šumił, Litwa, lěs twój cunišej' mi krasy
Hač soľobiki Bajdara, Salhiriske
Hač holiča, a twoje łuki bahniske
Sym radšo teptał hač rubiny, ananasy.

Tak daleko – a rjanosć wabi mje tak mnoha!
Što roztorhnjeny w zdych'wanju sym njeměrnym
Po tej, kiž młodemu mi běše lubodroha?

Hač wona w lubej wjesce – zhubjena traš za mnje –
Hdžež wo lubym wšo powěda jej wo swěrnym,
Te puće moje chodžo dopomnja so na mnje?

Ćerpjacy młodźenc

(pśełožk: Jakub Bart-Ćišinski)

Što ćerpju, wědźeć chceće, rowjenicy moji?
Wam wotmoluju, kaž to z pjerom dokonjam:
Za Marju dotal mysličku, 'nož pohonjam
Srjedź spomnjenjow, a přez zańdženosc duch mój roji.
Tu hrajkaše, tam zaso zamyslona stoji,
Tam přikry wobličo, tu z wóčkom zawoła
Mje, hněwna tu, tam chmurna, tu zas wjesoła,
Tu ličce luboznosć, tu čolo chutnosć stroji.
Tam peseń spěwaše, tu dlón mi tłóči čiše,
Tu sydaše, tam počatk naju rěčenja –
Tam wuběža, tu na pěsk moje mjeno piše.
Tam słowčko pošepny, tu sćicha zatřepjeta,
Tu začerwjeni so. – Srjedź toho pomnjenja –
Ach – myśle pletu so a wutroba so mjeta!

Ajudah

(pśełožk: Jakub Bart-Ćišinski)

Rad hladam zlehnjeny ja k Ajudaha skale,
kaž žołmy pěnjo tu kaž črjódy načorne
Do sebje wrjeskaju, tu zas kaž slěborne
W milionowych so blyšćo pruhach wjerća dale.
Tu na přebrodže hinu w dźiwim přinawale,
Brjóh woblehnu kaž wjelryby tu překorne,
Kraj dobudu z triumfom, naspjet pokorne
So wróća njeso mušle, parole a korale. –

To podobnje kaž w wutrobje, poeta młody!
Hdyž dźiwjohrozna žadosć w tebi wichori,
Wzmi lěru wšak a wona bjez twojeje škody
Preč čichu kročel póńdže, do zabyća spadnje,
A płomjo spěwow njesmjertnych či rozhori,
Kiž wokoľ spanjow zwija wěnc, kiž njezawjadnje.

W lěše 1900, ako jo Jakub Bart-Ćišinski měł swój 25-lětny jubilej ako basnik, jo se wěcej raz pšosba wó pšestajenje *Pana Tadeusza* wugroniła. Dnja 25. septembra 1900, na swětočnosti we Wotrowje, jo Arnošt Muka w swojom nagronje naspomnjeł, až wócakuju Serby wót njogo wudaše pšeložkow słowjańskich basnikow, w tom wót Mickiewicza twórbje *Konrad Wallenrod* a *Pan Tadeusz*.¹² Te žycjenja pak su mimo wótgłosa wóstali. Pó někotarych lětach jo se Ćišinski pšipadnje do pšestajenja někotarych řědkow Mickiewiczowego *Pana Tadeusza* dostał. Mikławš Andricki, kótaryž jo Sienkiewiczowu nowelu *Latarnik* pšeložował, jo se z pšosbu wó pšestajenje zastupnych řědkow *Pana Tadeusza* na njogo wobrošił. W lišće wón Ćišinskemu pišo: „Pšosym pšeložćo mě malsnje štucku, kótaruž namakašo na bokoma 10 a 11 za šišć pšigótowanego pšipołożonego manuskripta. To su zastupne řědki *Pana Tadeusza* wót Adama Mickiewicza, kótarež som w Sienkiewiczowej noweli *Latarnik* namakał a kótaruž som až na te řědki pšestajil.”¹³

Z pšeložkom přědneje řědki „O Litwa, wótcina, bych „strowość” dał ći mjeno!” njejo Ćišinski zmysł zawoda originalneje twórbje pšawje zwuraznił. Tam jo napisane: „Litwo! Ojczyzna moja! Ty jesteš jak zdrowje” což w zwisku z dalšnym dej groniš „Litwa! Domownja mója! Ty sy ak’ to strowje”. W tom pširownuju basnik domownju ze strowim, kótaregož gódnotu cłowjek akle w cuzbje pšawje póznajo, gaž jo ju, ako Mickiewicz, na pšecej zgubił. Snaž njejo Ćišinski pólsku řěc weto derje doć znał, aby se na pšeložk ceřeje wjelikeje twórbje Mickiewicza zwažyć mógał.

Zawod a wujimk z *Pana Tadeusza*

(pšeložk Jakub Bart-Ćišinski)

O Litwa, wótcina, bych „strowość” dał ći mjeno!
 Kak wažić maš so, tón to dopóznaje jeno,
 Štóž zhubi će. Kak twoja krasność wša so błyska,
 Džens widžu, pišu, hdyž mi po tebi so styska ...

O swjata knjeni, kotraž hajiš Čęstochowu,
 So w Wótrych swěćiš wrotach! Ty kiž hroda hłowu
 We Nowohrodže škitaš a lud jeho swěrný,
 Mje džěčko ty sy wustrowiła – džiw to wěrný
 (Hdyž płakajcy mać tebi na staroś mje poda,

12 Krječmar, Mikławš, 1933, *Jakub Bart-Ćišinski*, Budyšin, b. 109.

13 Petr, Jan, 1956, „Adam Mickiewicz a Łużyce”, *Pamiętnik słowiański*, zw. 6, b. 18 .

A nohu pozběhnych ja mortwu wot naroda
A hnydom pěši móžach ke swjatnicy prohu
Hić, za wróćene žiwjenje so klaknyc Bohu)
Tak z dziwom wróciš nas tež do wótciny klina ...
A tehdom přenjes moju dušu rozstyskanu
Do tamnych hórkow lěsnych do zelenych lukow ...

Čišinski jo se až do kónca swójego žywenja ako wuknik doprědkarskeje pólskeje romantiskeje poezije deklarěrował. W lisće na Adolfa Černego, nejskerjej z lěta 1908, cytamy: „Ja som se žaržał a budu se pšecej žaržaš kristalowych gwězdow Pólskeje: Krasiński, Słowacki, Mickiewicz, Wyspiański, Kasprowicz. Ruske a jugosłowjańske basniki ryju a brože w tom tšašnem gnoju a tej smjeržinje, do kótarychž su swóje ludy zawjadli, město toho, ako jo to basnikowy nadawk, je wutergali z tych swinjeńcow a wuzwigali k jasnym gwězdam idealow a wopšawdneje kultury.”¹⁴

6. Serbski literarny casopis *Łužica* a recepcija basnjow Adama Mickiewicza

W lěse 1921 jo w casopisu *Łužica* pšeložk Mickiewiczowego soneta „Ałusztu w nocy” z pódpismom E.D. wótsišćany był. Do žinsajšnego njejo wujasnjone, chto se za tyma pismikomama chowa. Jadno měnjenje jo, až jedna se how wó redaktora *Serbskich Nowin* Ernesta Dučmana.

Wón pak njejo pólsku rěc znał a njejo póšawem teke žeden wjeliki zajm za basnistwo měł.

Francojsku, jenzelsku a tšošku teke česku rěc jo wón znał, což by jomu pši pšeložowanju z pólskeje rěcy mógało wužytne byś. Pawoł Nowotny pak jo měnjenja, až jo pšestajař teje basni był Emanuel Dobrucky, kótaryž jo pólsku rěc derje znał a jo teke wjele pólskich knižkow cytał.¹⁵ Problem pak wobstoj w tom, až jo jogo poľne mě było Jan Emanuel Dobrucky, a až jo swóje nastawki howac stawnje z mjenim Jan Dobrucky abo krotko J. D. pódpisował.

14 Petr, Jan, 1956, „Adam Mickiewicz a Łužyce”, *Pamiętnik słowiański*, zw. 6, b. 19.

15 *Rozhled*, c. XI, 1955.

Jan Petr pišo k tomu: „Ten pśełožk jo z někotarych aspektow njespokojecy. Pśełožowař jo bogatu metaforiku originala rozmazał a ju z powědajucejju formu pśipodobnjenja wopśimješa štučkow narownał, w někotarych padach samo njepšawje. Rěc pśełožka jo z městnami njelepa a šěžka a njepokazuju daniž pśibližnje rědnosć rěcy originala.¹⁶

Alušta w nocy

(pśełožk: E. D.)

Dżeń mučny twochnje wječorej, směrk pada,
Žno Bože slónco z wobzora so hnuje
A Čtyrdagej wjerchi šarlatuje.
To putnik w haju nutrny horje hlada.

Směrk horka, delka nóc sej prawo žada,
Tam rěčka bórbole drje zadrěmkuje,
Wón njebjomiła wodych balzamuje,
Rži kwětna hudźba bójskoh' luboskłada.

Žno kedźba skoro na sónki mi splunje,
Tuž powětrak přez módre njebjo błudzi
A paćerkojty woheń nimo sunje.

Kaž dušna horjenca ty lilaš ludzi,
nóc narańša, a tujaneho cunje
Twój woheń k nowom' zradowanju zbudzi.

Aby sebje cytař mógał sam swójo měnjenje wutwórić, pódajom how teke pólski original Adama Mickiewicza.

16 Petr, Jan, 1956, "Adam Mickiewicz a Łużyce", *Pamiętnik słowiański*, zw. 6, b. 20.

Ałusztu w nocu

(pólski original)

Rzeźwią się wiatry, dzienna wolniej posucha,
Na barki Czatyrdahu spada lampa światów,
Rozbija się, rozlewa strumienie szkarłatów
I gaśnie. Błędny pielgrzym ogląda się i słucha.

Już góry poczerniały, w dolinach noc głucha,
Źródła szemrzą jak przez sen na łożu z bławatów;
Powietrze tchnące wonią, tą muzyką kwiatów,
Mówi do serca głosem tajemnym dla ucha.

Usypiam pod skrzydłami ciszy i ciemnoty;
Wtem budzą mię rażące meteoru błyski,
Niebo, ziemię i góry oblał potop złoty!

Nocy wschodnia! ty na kształt wschodniej odaliski
Pieszczotami usypiasz, a kiedym snu bliski,
Ty iskrą oka znowu budzisz do pieszczoty.

K 80. wrośenicy smjerśi Adama Mickiewicza 1935 jo serbski literarny casopis *Łužica*¹⁷ pśeložki pś jogo basnjow wóznawil:

„Stepy Akermanske”	(Stepy akermańskie)
„Mórska ćišina”	(Cisza morska)
„Dróha nad přepadzišćom w Džehud Kale”	(Droga nad przepaścią w Czufut-Kale)
„Hora Kykyneis”	(Góra Kikineis)
„Třo Budrysojo”	(Trzech Budrysów)

Pśeložowar jo był redaktor casopisa *Łužica*, literarny historikař a kritikař serbskeje literatury, prof. Ota Wićaz (1874–1952). Dobre znaše słowjańskich řecow a wobkněženje teoretiskich zasadow basnistwa su twóřili dobre wuměņjenja za to, aź jo Ota Wićaz serbsku literaturu z wuběrnymi pśeložkami z cuzych literaturow,

17 *Łužica*, 1935, XVIII, b. 37–46.

z českeje, rusijskeje, pólskeje a dalšnych wobogašů. Z pólskeje literatury jo Wićaz pódla Mickiewicza teke někotare twórby Kochanowskego, Krasickego, Konopnickeje, Rydla a Langego pšeložyl. „Jogo pšeložki su wuběrne pód aspektom filologiskeje kradnosći wopšimješa ako teke rytmi (wón jo tšinasćo zložkow w řědkach wobchowal). Wićaz jo metaforiku originala ze zacušim mamineje řěcy spódobnił a zrazom kompaktnosć basni wobchowal.”¹⁸

Stepy Akermanske

(pšeložk Ota Wićaz)

Ja wujědžech na suchu přestrjeń oceana;
Wóz nurjo so we trawje kaž łódzička brodži;
Srjedź łukow šumjacych, we kćějacej powodźi
Ke koralowym sej kupam wujědu burzana.

Žno nasměrkuje, nihdže dróhi, nic kurhana,
Sej hwězdy pytam, přewodźerki mojej' łódži ...
Tam zdala mróćel blyšći, jutrnicka chodži,
Tak swěći Dnjestr, swěći lampa Akermana.

Stójmy! ... Kak ćicho! ... Słyšu ćahace žorawje,
Kiž njezamóhlej spóznać zerničce sokoła,
Słyšu, hdže so mjetel koleba na trawje.

Hdže z hrudźu suwatej so had we zelach chowa ...
We tajkej ćišinje wšón słucham napinawje,
Zo hlós bych słyšał z Litwy ... Jědźmy! Nichtó njewoła!

18 Petr, Jan, 1956, "Adam Mickiewicz a Łużyce", *Pamiętnik słowiański*, zw. 6, b. 20–21.

Mórska čišina

(přeložk Ota Wićaz)

Žno łódźnu chorhoj wětřik lédma přimnje,
Z čichimi hruďzemi nětk hraje jasna woda,
Kaž zbóžnje sonjaca njewjesta młoda
So zbudži, pozdychuje a hnydom zaso zdrěmnje.

Płachty, kaž chorhoje po wojowanju
wisaja na sćežorach, zlochka kolebana
so kołsa łódź, kaž z rječazami přikowana,
Łódźnik wodychnje, směje so na pućowanju.

O morjo! Wosrjedź twojich wjesołych žiwjenjow
Je polip, kiž spi na dnje, hdyž so hróžbnje hríma.
A w čišinje nadžera so z ramjenjemi.

O mysl! We tebi je hydra dopomnjenjow,
Kiž wosrjedź njewjedrow w wíchorjenju drěma –
Hdyž měř we wutrobje, přima z pazorami ...

Dróha nad přeпадзіšćom w Džehud-Kale

(přeložk Ota Wićaz)

M i r z a

Praj wótčenaš, a z licom na bok, pušć wotežku,
Tu jězdny kónskim noham rozum swój dowěrja.
Tón mudry kón! Kak steji, hłubinu z wokom wuměrja,
So klaknje, po wisatym z kopytom pyta šćežku –

Kón wisa ... Njehlada tam! Spadnjena zernička
Kaž w studni Al-Kahyra dno nihdy njewuměrja.
A z ruku njepokazaj: nima džě wona pjerja;
A mysl tam njepušćej, wšak mysl kaž kótwička,

Ćisnjena z drobnej' łódže do njesměrnej' hłubiny,
Drje z błyskom spadnje, morjo do dna njeprějwjerći,
A łódže ze sobu storhnje do bjezdna chaosa .

P u t n i k

Mirzo, ja sym tam hladał! Přez swěta žlobiny
Tam widzał sym ... Štož widžach, wupowěm – po smjerći:
Přetož we rěči žiwych njeje za to hłosa.

Hora Kykoneis

(pšěložk Ota Wićaz)

M i r z a

Hlaj do bjezdna! Tam leža njebjesa na dole,
To morjo. Wosrjedź žołmy, tam ptak-hora rozšěrja,
Z błyskom zatřěleny swoje hobrske pjera
Z kruhom šěršim, hač we tučele połkole.
A z kupu sněha kryje módre mórske role:
Ta kupa płuwaca je mróčel, kiž so šěri
A z jeje hrudže na poł swěta nóc so měri:
Widžiš-li płomjenjaty pas na jeje čole?
To njewjedro! Tu stójmoj! Bjezdno pod nohu,
Dyrbju přez wudrjeńcu we cyłym konja skoku.
Ja skoču, ty z hotowym bičom a z wotrohu.
Hdyž z wočow sym ći, hladať do tamneho boka:
Jeli tam pjero błysknje, to z mojeho kłobuka,
Jeli zo nic, njeť ludžom móžno jěchać tutu dróhu.

Třo Budrysojo

(pśełožk Ota Wićaz)

Stary Budrys třoch synow, sylnych kaž wón Litwjjanow

Sej na dwór swój zwoła a rjeknje:

„Wuwjedźće konje a připrawće brónje,

Wótrće kłoki a mječe sej pěknje.”

„Mi džachu we Wilnje, zo wutrubja njemylnje

Tři wuprawy do swěta třoch stronow;

Olgierd ruske bydła, Skirgiell pólske sydła,

A wjerch Kiejstut napadnje Teutonow.”

„Wy sće sylni a strowi, jědźće słužić krajowi,

Njeh litwjanscy was přewodźa bohi!

W tutym léće njejeđu, dam dobru wam wědu:

Třo sće wy a maće tři dróhi.”

„Jedyn z was jězdźić musy za Olgierdom, hdžež Rusy,

Nad Ilmen, pod murju Nowgoroda,

Tam sobolowe kožiny a slěborne krycíny,

A kupcy maja pjenjez kaž loda.”

„Njeh zwoli sej druhi wjercha Kiejstuta smuhi,

Njeh wutupi Křižakow psowobratrow,

Tam jantara kaž pěska, sukno spodźiwnoh' blysku,

A w dejmantach kapłanskich ornatow.”

„Za Skirgiellom njeh třeći hač za Njemen přeleći,

Chudu nadobu tam nańdže domowu,

ale za to změje škity a dobry mječ zbity,

A mi přiwjedže žonu synowu.”

„Hač wšitkich zem rjanki, rjenše pólske su kochanki:

Su wjesote kaž kóčki we chěžce,

Lico bělše hač mloko, z čornej mikawčku powoko,

So blyščitej wócce kaž hwězce.”

„Wot tam ja před potwěkom, hdyž běch z młodym čłowjekom,
Sym sej Pólku přiwjedł za žonu,
Hdyž tež je dawno do rowa, ja přeco znowa
Jeje pomnju, hdyž widžu tu stronu.”

Tak jich pósła na dróhu a poručí Bohu,
Woni stachu, bróní wzachu, jěchachu.
Zańdže nazyma, zyma, synow nima a nima,
Budrys myslí, zo w boju wostachu.

Sněh so saje a mječeli, do wsy brónski muž leći
A pod płašćom što wulkeho chowa.
„Aj, to bow je! Su w tym bowje Nowogorodske mi ruble?”

„Ně, mój nano, to lubka synowa.”

Sněh so saje a mječeli, do wsy brónski muž leći
A pod płašćom što wulkeho chowa.
„Wjezeš, syno, mi jara wjele němskoh' jantara?”
„Ně, mój nano, to lubka synowa.”

Sněh so saje a mječeli, do wsy jědze muž třeći,
płašć poľny, w nim dobytk wjele.
Doniž dobytk njepokazał, stary Budrys hižo kazał
Prosyć hosći na třeće wjesele.

7. Adam Mickiewicz a Serby

Som južo na to pokazał, až njejo Mickiewicz niži nic spomnjeł, až jo se pší swójjich jězbach pšez Barliń a Drježdžany něži raz ze Serbami zmakał. To pak njegroni, až njejo Serbow znał abo až njejo nic wó Serbach wěžeł.

Młody Adam Mickiewicz jo nejskerjej w casu studijow na uniwersiše we Wilnje přédny raz něco wó Łužyskich Serbach słyšał. Pšez statkowanje wjercha Adama Czartoryskega jo se tam w tych lětach mjazy studentami a docentami šyroce a žywe słowjanowědne gibanje wuwilo. Take gibanje su teke lokalne casniki pódpěrowali a wjeliku licbu pšinoskow wó wšakich słowjańskich ludach publicěrowali. Tak jo na pšíklad *Dziennik Wileński* w lěše 1824 wózwjawił „Wušěg ze ženika drogowanja pó Górnej Łužycy”. Wón jo wopšimjeł wurězki z tšilětnego drogowanja wilnjańskega

slawista, magistera filozofije a teologije Michała Bobrowskego, pó pódwjacornych a pódpołdnjowych słowjańskich krajach. W běgu tego drogowanja jo wón wót 16. julija 1822 cely tyżeń w Budyšinje pśebywał. Z jogo rozpšawy su studenty Wilnjańskeje uniwersity swóju wědu wó Łužycy a Łužyskich Serbach pócerali. Z wěstosću jo teke Mickiewicz tu rozpšawu studěrował a z njeje přědnu zakładnu wědu wó słowjańskem luže w Nimskej a wó jogo literaturje dostał.

W lětach swójego žěła ako profesor za słowjańske literatury w College de France w Parisu 1840-1844 jo Mickiewicz teke wó Serbach pśednosował. Ako z jogo zapiskow wuchada, jo se wón pši tom głownje na knigły Palackego *Geschichte von Böhmen I*¹⁹, P. J. Šafaříka *Slovanské starožitnosti*²⁰, *Geschichte der slawischen Sprache und Literatur*²¹ a J. Voigta *Geschichte Preussens*²² zepěrał. W pširucnej knižničnicy Mickiewiczza su teke zběrka serbskich ludowych spěwanjow wót Smolerja a Haupta²³ a žedne eksemplary wót J. P. Jordana wót lěta 1843 wudawanego *Lětopisa za słowjansku literaturu, wuměłstwo a wědomosć*²⁴ stojali.

We wobłuku tematiki wó zachadnosći pódwjacornych Słowjanow jo Mickiewicz w přědnem lěše swójjich pśednoskow teke wó Serbach powědał (XVI. cytanje dnja 12. februara 1841). Wón jo nimskich kněžarjow pómjenil, kótarež su byli nejwěcej zakósciwe winiki pódwjacornych Słowjanow. W jogo zapiskach móžomy mjazy drugim cytaś: „Wót wšych tych ludow, kótarež su něga zamógli 100 do 200 tysac wójowarjow wugótowaś a se wušej 200 lět nimskim kejžorskim wójskam woboraś, jo žinsa lěbda 200 tysac luži wostało, a ta licba jo skerjej hyšći tšocho pśegnata.

Nimska statna organizacija jo pócasu jich narodne mócy pódusyła a wutupała. Te Słowjany njejsu jano charakter a rěc swójjich přědkow zgubili, ale su sami pómałem wuměrali. To jo było dlujke a bólostne mrěše a jo wót 12. do 16. stolěša warnowało.”

Mickiewicz jo pó swójom pśeznanjenju teke wucynki reformacije we Łužycy pósužował: „Reformacija jo k znicenju słowjańskeje ludnosći pšinosowała. Po zawježenju kśesćijaństwa su katolske biskupy a fararje cesto pósrědniki mjazy kněžarstwom a ludom byli. Młoge biskupy, ako w 10. stolěšu Bruno, abo kaž Thietmar z Mjezyborow (Merseburg), su se wó swój słowjański lud starosćili.

19 Palacky, František, 1836, *Geschichte von Böhmen I*, Prag.

20 Šafařík, Pavol, Jozef, 1836–37, *Slovanské starožitnosti*, Prag.

21 Šafařík, Pavol, Jozef, 1826, *Geschichte der slawischen Sprache und Literatur*, Prag (Ofen).

22 Voigt, Johannes, 1832, *Geschichte Preussens*, Königsberg.

23 Smoler, Jan Arnošt; Haupt, J. Leopold, 1841, *Pjesnički hornych a delnych Łužiskich Serbow*, Grimma.

24 Jordan, Jan, Pětr, 1843–1849, *Lětopis za słowjansku literaturu, wuměłstwo a wědomosć*, Lipsk, Budyšin.

Wóni su samo rěc swójich pódpanych nawuknuli. Katolska cerkwja, kótarež liturgiska rěc jo była łatynščina, njejo měła žednu pšicynu a žeden zajm za winikojске zažaržanje napšešiwu krajowym rěcam. Napšešiwu tomu pak su wšyknje reformy a wše w někakem luže nastawajuće sekty nacionalne a chopiju pótom wěsty nacionalizm šyriš. Lutherowa w Nimskej zachopjona reformacija jo była wuraznje nimska a jo zagubu słowjańskeje ludności we wšych tych krajach dokónčyła.”²⁵

Gaž se myslimy na zažaržanje cerkwinych wušnosťow napšešiwu Serbam w zajžonych stolěšach až do njedalokeje zajžonosci, wósebne w Bramborskej, móžomy tomu mēnjenju Mickiewicza do dalokeje měry pšigłosowaš.

Mickiewicz jo wó eksistenciji Serbow a wó jich lichje wěžeł, njejo pak se z tegdy nastawajucym narodnym gibanim wopóznał. Tegdejšny staw wuwiaš slawistiki njejo za dobywanje dalšnje wědy wó tej tematicy hyšći dosegal. Comy jano na to spomnješ, až jo katedra slawistiki w Parisu pó tej 1835 w Ruskej zažožonej akle druga na swěše była.

8. Basnistwo Adama Mickiewicza pšedstajone na serbskem Swěženju poezije w lěše 1998

K wucenju 200. narodnego dnja Adama Mickiewicza jo w lěše 1998 pšewježony 20. Swěžen serbskeje poezije w znamjenju togo jubileja stajał. To jo był předny a doněta jadnučki raz, až jo Swěžen serbskeje poezije njeserbskemu basnikoju pšonony był. Ako jo to na tych swěženjach z tradiciju, jo se teke na njom jedna twórba basnika w někotarych rěcach pšednjasła. Za to jo se zawod a dalšny krotki fragment z Mickiewiczowego nejslawnjejšego žěta, z *Pana Tadeusza*, pšostajil. Górnoserbski jo to był wót Jakuba Barta-Ćišinskego póchadajucy pšeložk, kótaryž južo znajomy. Samski fragment jo se teke w dolnoserbskej, českej, nimskej, słowakskej a se rozmějo, w pólskej rěcy pšednjasł. W dolnoserbskej rěcy jo se pšidatnje ta w casu pšebywanja Mickiewicza w Lausanne nastata baseň „Nad wódu wjelikej cystej” (Nad wodą wielką i cystą) recitěrowała.

25 Wobej citata: Batowski, H., 1933, „Słowiańska biblioteka Mickiewicza”, *Sprawozdania PAU* XXXVIII, c. 6, b. 12–23.

Nad wódu wjelikej' cystej'

(pśełožk: Alfred Měškank)

Nad wódu wjelikej', cystej'
Su zwigali se skaliny,
A wóda w dłymi pśewidnej
Jo wótbiwała je carne.

Nad wódu wjelikej', cystej'
Su šěgnuli carne mroki,
A wóda w dłymi pśewidnej
Jo wótbiwała je bėdne.

Nad wódu wjelikej', cystej'
Jo błysknuło, jo grim rical,
A wóda w dłymi pśewidnej
Jo wótbiła błysk, zuk sćichnuł.

A wóda, ak něga cysta,
Stoj wjelika a pśewidna.

Tu wódu wižim wokoło,
A wšykno krađu pšijimam.
Na gjarde pak skałow coła
A swětłe błyski – nježiwam.

Skaty muse stojaś, grozyś,
Mrokawy pak dešće wózyś,
Błyski zabłyškaś a grimaś,
Ja pak plěwaś, plěwaś, plěwaś.

9. Jěsne pśełožowańske žěło Alfreda Měškanka

Prědna baseń Mickiewiczza, kótaruž som do serbskeje rěcy pśestajił, jo była jogo nejskerjej w casu pśebywanja w Odessy w lěše 1825 nastata lubosćinska baseń „Dwě słowje” (Dwa słowa).

Ta baseń jo była we wucbnicy pólskeje rěcy wótšićana, pó kótarejž som na Chóšebuskej ludowej uniwersiće dorosćonych luži pólsku rěc wucył. Teke tu

baseň som na Swěženju serbskeje poezije 1998 na dwórze Chóšebuskego serbskego muzeuma recitěrował.

Dwě słowje

(pśełožk Alfred Měškank)

Samučki gaž z tobu sejžim,
Njamam cas, se něco pšašaś:
Glědam w wóccy, gubce slěžim,
By kšěł wšykne mysli cytaś
Pjerwjej, nježli w wócku swěše;
By kšěł wšykne słowka złapaś
Pjerwjej, nježli z gubki leše.
A to njemusym śi groniś,
Co kšěł słyšaś, co kšěł wiześ.
Nješěžka wěc a njenowa,
Mója luba, jan te słowa:
Lubuju śi, lubuju śi!

Howacej nic njekšěł wiześ,
Tek gaž budu z tobu w njebju;
Psecej tej dwě lubej słowje,
Zapisanej w twójom wócku,
Wótbitej až tysac raze,
Wiześ cu wokoło sebje.
Žednu muziku njok w njebju
Wót schajžanja jutšenicki
Słyšaś do chowanja słyńca:
Lubuju śi, lubuju śi!
Dosc mam jadnučkeje štucki
Z wariacijami bžez kónca.

W *Serbskich Nowinach* z dnja 18. decembra 1998 jo była w Pólskej wjelgin popularna, w lěše 1821 nastata luboscínska balada „Świtezianka”²⁶ w serbskem pśełožku wótsišćana. Ta balada powěda wó žowću, wó Świteziance, kótarež bydli

26 *Serbske Nowiny*, 18.12.1998, Předženak, b. 2; *Zeszyty Łużyckie*, 2006, 39/40, Warszawa, b. 204.

w jazorje Świteż blisko Nowogródka, w starej domowni Mickiewicza. Wóna dopomina nas na póstawy, kótarež su teke z bajkow drugich ludow znate, na pšíkld ako Rusalka pla Čechow a Rusow, ako Undine pla Nimcow a ako žowki Nykusa pla nas Serbow. Ta ředna, romantiska baseń jo južo w přednem zwězku poezije Mickiewicza *Ballady i romanse*²⁷, kótaryž jo w juniju 1822 we Wilnje wudaty, wózjawjona. W Pólskej lice se wót wudaša tego zwězka basnjow stawizny pólskeje romantiskeje poezije. W samskem zwězku namakajomy mjazy drugim teke baseń „Pierwiosnek”, kótaruž smy ako „Nalětni kwětk” w pśełožku młodego Michała Hórnik a póznali.

Świtezianka

(pśełožk Alfred Měškank)

Kajki to hólčec rjany a młody,
kajke tam při nim dže holčo
po brjoze módrej' Świteže wody?
Nad nimaj měsačka swětło.

Wona jom z koša maleny dawa,
wón pak jej kwětki do wěńčka.
Wěsće najlubši je toho holča,
zawěsće jeho tež lubka.

Kóždu nóc, něhdže w samsnym času
zetkataj so pod larikom.
Młody je hajnik w tudyšim lěsu;
što pak je holca? – Ja njewěm.

Zwotkel je přišla? – Nichtó to njewě.
Hdže wušła? – Lědma što zhóda.
Wuschadža z luha kaž maslenk mokry,
kaž nócna błudnička spada.

27 Mickiewicz, Adam, 1822, *Ballady i romanse*, Wilno.

„Praj, 'nož mi, luba holčička rjana,
što tajke potajnstwo hajiš?
Kajka je tebje priwjedła šćežka?
Hdže staršej maš, a hdže bydliš?

Woteńdže lěčo, zžoťnjene lisće
wěťrik a dešč torha z štomow.
Dyrbju da stajnje sčerpny być hišće
čakajo na brjoze bahnow?

Přeco so chowaš kaž splóšna sorna
bludžiš kaž šerjenje nocy.
Wostań, 'nož při mni, sy moja luba;
wostań, 'nož, luba, tu při mni!

Domčk, w kotrymž bydlu, cyle je blisko
tam wosrjedź husteje hole.
Wšitko tam mamoj, płody a mloko
zwěrjata rjane su moje.”

„Přestań mi”, wotmołwi, „naduty hólčel!
Pomnju, štož nan stary rjekny:
Sołobiče wón słowa či šepce,
lišće haji w wutrobje mysle.

Hólčec so klakny, dlón zary w pěsku,
helske sej wužada mocy;
přisaha při všem měsáčka blyšču. –
Dodžerži-li pak te sluby?

„Hajniko dodžerž; to moja rada.
Štóž tajki slub něhdy zrani,
běda, ach, jemu do smjerće běda,
běda tež jeho zlej duši!

Skerje so vašeje falšnosće boju,
hač słowam požadnym wěrju
Snadź však bych próstwu přiwzała twoju,
ale hač wutraješ swěru?"

To holca rjekny, nječaka dlěje,
wěńčk sebi zruna na hłowje.
Hajnika zdala postrowi hišće,
a hižo zminy so w bahnje.

Sam so wón wróci na dźiwju dróhu,
podłoha bahnojta mlaska.
Ćišina wšudže, jenož pod nohu
knyskoce zwjadnjena hažka.

Dže tuž při wodže, błudny krok njese,
błudnje tež wudžěra woči.
Zašumja wětry po hustym lěsu,
woda pak šumi a huči.

Šuči a huči, z hłubiny pryska.
O, kajke potworne zjawy!
Ze slěbrojasnej' Świteže klina
wuschadźa postawa holcy.

Wobličo jej' kaž rózowe kćenje,
zwjelžnjene z jutnički sylzu.
Kaž lochka mła, kaž přewidne suknje
chowaja postawu módru.

„Hólče mój rjany, hólče mój młody”,
žižoli čučiwyje holca,
„što da na brjoze Świteže wody
błudziš tu w ćemnosći lěsa?"

Čehodla žel či wětrnicy dźiwjej,
kiž će do husćinow wabi,
zamući hłowu, žedźiwosć budźi,
skónčje pak směje so tebi?

Daj, 'nož sej rěćeć z cunišim hłosom,
wotpołoż zdychi a rudže!
Ke mni přińdź, ke mni! Budźemoj z wjes'lom
pluskać sej w kristalnej wodže.

Chcył jenož ty kaž łastojčka spěšna
wobličo jězora majkać,
abo kaž rybka wjesoła, strowa
cyły dzeń ze mnu sej hrajkać!

Na nóc we łožu slěbornych lisćow
pod špihelowacym stanom,
na mjehkim sľanju wodowych kwětkow
zadrěmać z wozbóžnym sonom?"

Błysknjetej z młowin sněhbělej nadrje,
na zemju hólć hlada skromnje.
Holca pak wabjo bliži so měrnje.
„Pój ke mni”, šepťa, „pój ke mni!”

Do wětra něžnej zběhnywši stopje
kaž tućel šwihnje so w kruhu,
hładźiny wody zaso so dótknje,
tworjo z tym krjepjelkow smuhu.

Přichwata hajnik, pozasta w běhu,
rady by skočil, a nochce;
w tym módra žołma prysknywši z brjohu
zlóčka joh' nohi so dótknje.

A tak so lišči, a tak joh' wabi,
wutroba do wyšin skoči,
runje kaž skradžu młodźenca ruku
lubčička hańbliwje tłóči.

Zabył je hajnik wo swojej holcy,
přisahu złamał je swjatu,
do hłubin spěcha hluchi a slepy
čěrjeny z njewšědnej mocu.

Běži a hlada, hlada a běži,
přestrěnstwo wódne joh' njese;
daloko za nim wostachu brjohi,
k jězora srjedzi joh' čehnje.

A hižo ručku jej' dzerži w dłóni,
za rjanym ličkom so žedzi,
z hubu za hubku róžojtej honi,
a spěšnje w kruhu so wjerći.

W tym wětřík hwizdny, rozpluny mróčel,
kotrejež blyšč jeho zluda.
Wšo widzi nětko zbliska, a nažel
holčičku wuhlada z luha.

„Přisaha, hdže je? Hdže moja rada?
Wěš wšak, štož přisahu zrani,
ach, běda jemu, do smjerće běda!
Běda tež jeho zlej duši!

Njebudžeš hrajkac w slěbornych žołmach
ani we hłubinje pluskać,
surowje cyły zhubiš so w bjezdnych,
ze zemju dyrbiš so rozstać.

Duša pak twoja při znatym štomje
lět njech tam tysacy čaka,
žalostnje ćerpjo djabołske čwěle;
smilnosć njech nchtó ći njeda.”

Hajnik to słyšo njewě sej rady,
z wočomaj po swěće bludzi.
Wichory howrja po hustym lěsu,
woda so žołmi a bubni.

Žołmi so, bubni, wari so do dna,
kužoł so wjerći a placa,
rozdžěra klamu potwora wódna,
zahinje z hólcom tež holca.

Woda so dale zběha do žołmow.
Błyšći pak měsačka swěca,
młowojty porik widziš tam sćinow:
Chodzi tam z młodźencom holca.

Wona so w slěbornej žołmičce wjerći
wón tam pod larikom stona.
Štó je tón hólčec? – Hajnik bě w holi.
A što ta holca? – Ja njewěm.

10. Pśełožowańske žěła nad *Panem Tadeuszom*

Pó Swěženju serbskeje poezije 1998, kótaryž jo był 200. jubilejoju narodnin Adama Mickiewicza pósćony a na kótaremž som mógał styrirědkowy zawod a krotki fragment z wjelikego eposa *Pan Tadeusz* recitěrowaš, som z pśestajowanim nejwětšeje twórby Mickiewicza pókšacował. Celkowny pśełožk jo wjelikańske žěło. Ta episka baseń wobstoj z 12 'knigłow' a epiloga. W mójom pyšnem wudašu z lěta 1950 jo to dogromady 392 bokow.

Pan Tadeusz, abo Slědny zajězd na Litwje. Zemjańske tšojenje z lěta 1811 w dwanaśo knigłach w rymach (1834) jo poem, kótaryž se tšoj w 'srjejišću pólskosći' – na pólskej zemi. Wesrjejiž pólskego luda pśedstaja wón pólsku wašnju žywjenska. Adam Mickiewicz jo tu twórbu na emigraciji w Parisu napisał. Wón jo pisał wó Pólskej, do kótarejež njejo se mógał wěcej wrošiś a kótaruž teke jogo emigrantske

cytarje njejsu wěcej mógali dożywiś. Wón jo twórbu tak napisał, aby cytař ju mógał wižeś a słyšaś. Wón jo ze słowami stwórił Pólsku.”²⁸

Akcija twórby wotměwa se na Litwje, w Litawskej, konkretnje w Nowogródskem kraju, w lětoma 1811 a 1812. Wót lěta 1386 jo Litawska była w personalnej uniji z Pólskeju zwězana.

Pó źelenju Pólskeje jo ceły kraj pótom tejerownosći Ruska wobsajziła. Ta krajina jo była domownja Mickiewicza, žož jo wón se naroził a swójo žiśetstwo pšeżywił. W tej, až do 19. stolěša tšochu zboka lažacej krajiny, su se stare wašnje, tradicionalne towarisnostne poměry a stary system góspodarjenja dłuško zachowali. W casu młodosći Mickiewicza pak jo se tam pšewrot zachopił.

A wšo to jo wjelgin naglědnje w jogo episkej basni *Pan Tadeusz* pšedstajone a wopisane.

Nježli se z jednotliwymi źělami Pana Tadeusza wopóznajomy, pšecytamy se wot Jurja Młynka do serbšćiny pšestajony epilog:

28 Siwicka, Dorota, 1995, *Romantyzm 1822–1863*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, b. 134.

Pan Tadeusz – epilog

(přeložk Jurij Mlynk)

Rozmyslować wo tym na Pariskich hasach,
z města njeso w čěžkich ze zaklećom časach
wuši poľnej ľžow a zatamanskich swarow,
zapozdženoh' horja, zaměrow a harow.

Zlě čeknjencam nam, kiž smy w času móra
sej bjeznadžijnje wučekli do cuzoh' dwora!
Hdyž stupili smy, před nim hroza džěše,
a kóždy susod njepräćel nam běše,
dónž njejsu do wuskosće, rječazow nas wzali,
ćim spěšnišo nas smjerći přepodali.

A hdyž za horjo swět tón nima wuši!
Hdyž kóždu chwilu zatřase jich nowosć,
jim z Pólskej' zwonjaca kaž smjertna žalosć,
hdyž spěšneje smjerće jim přeja straže,
jich wabi njepräćel – do rowa kaže!
Hdyž samo w njebju bjeznadžijnosć widža!
Njej' džiwja, zo ludźi, swět a sebje hidža,
zo, rozum zhubiwši we čwělach doľhich,
na so pluwaju a jedni žeru druhich!

Ptak wučeknyć chcych, niskeho ja zlěta,
z tej' lijency a hromow poľnoh' swěta,
a pytać jenož chłódk a dobre časy,
dny džěćatstwa a w domowinje kwasy ...

To zbožo jeńčke, w hodžinje hdyž šerej
při wohnju z přəcəlom sydn'ć směš so k měrej,
před haru durje zezamkać Europy,
sej w myslach wučeknyć tam, hdžež ći snopy
su złotoh' žita dochowali domoj ...

Wo kreji pak, kiž wčera so tam přela,
wo sylzach, w kotrychž Polacy so žehla,
wo sławje, kiž njej' póžrěła, šće hela!
Na tole myslíc, přestábi smy byli! ...
Haj, narod pobywa wšak w tajkej heli,
zo, zložili na swoje čwěle woči,
to mužnosť samo zadwělujo kroči.

Tón čorný ze žarobu ród naš zdrjeny,
wšón ze zaklecom wětr je počéženy,
tam chroblej mysli lecéć lóšt so slěka,
do sfery ptačisko, hdžež z hrózbu čěka.

Ow, maćer Pólska! Ty do čerstwoh' rowa
dzens zdrjena – nimam za tebe móc słowa!

Ach! Koho ert smě z nadžiju so nosyć,
zo wutrobne so słowo džensa nańdže,
wšón zadwěl, z kotrymž rozplunje a zańdže,
kiž wěko kamjentne nam z hrudže zbije,
do wočow zaplakanych swětlo zlije,
zdokonja, zo wuběži sylza chłódna?
Prjed' hać ert rozwjaza so, - wěk zapada.

Hdyž něhdy ruće lawow wječby spadnje
rjad wójskow rozpadnje, hlós truby zwjadnje,
hdyž njepřećelow posledni zmjelknje z bolu,
z tym wozjewjejo swětej swobodu a wolu,
hdyž lečo naše worjoły kaž błyski
nad mjezu Chroblóh' zanošuja wyski,
hdyž čěłow najědža so, kipjo z kreju,
a skónčnje zanjesu sej měra reju!

To z lisćom duba tehdy wěncowani,
sej mječe wotłožiwši, sedža wotpasani
ći naši ryčerjo! We pěšnjach zradowani!
Hdyž swět b'dže zawidžeć nam džensniši naš wosud,
čas wo zašłosći słuhać změja wottud!
Haj, tehdy zaplaknu nad wótcow bědu,
na licach sylzy jich bjez hańby slědu.

Džens za nas w swěće njeprošenych hosći
we cyłej zašłosći kaž w přichodnosći
je jedna jenož krajina juž tajka,
hdžež trošku zboža Polaka tam majka!
Kraj džěćatstwa! Wón přec nam zawostanje
swjaty a čisty, kaž přenje lubowanje.
Njej zamućeny z dopomnjenjom błudow,
njej' zdrjeny ze zludanej nadźiju tež ludow,
kiž ani nječěrpa ze spěšnoh' časa prudow,
hdžež zrědka płakach, hlódny njeběch ženje,
tón kraj bych rady w myslach witał rjenje,
kraj džěćatstwa, hdžež čłowjek je po swěće
kaž po luce sej běhał, znał je jenož kwěće
wšě rjane, miłe, jědojtych so paso,
a k wužitnym so mějo přeco zaso.

Kraj zbožowny tón wuski naš a chudy!
Kaž swět je boži, wšo je naše tudy!
Što doma je nam wšitko přisłušało,
wšo pomnju, štož je nas tam wobdawało:
wot lipy, kotraž z krónu tam přežiwej
we wsy je dała chlódok džěćinje čitej,
hač k mušlam, kamješkam we rěčce křiwej,
kak smy tam kóždy kućik derje znali,
hač k mjezam w kutach wšěch sej radu dali!

A jenož ludžo w domowinje mojej
su w swěrje přecelstwa zwostali drohej,
su dotal zwjazkarjo jeničcy swěrní!
Štó bydlił je tam? - Maćer, bratřa swěrní,
wšě swójbni, susodža. Štóž z nich so minył,
w jich spomnjenju njej' dawno hišće zhinył,
ow, dopomnjenjow kelko, kajka žalósc dołha!
Tam, služownik hdžež swěrníši je knjezej,
hač w druhich krajach mandželska je mužej,
hdžež wojak dlěje žaruje wo brónje,
hač syn wo nana: dlěje wo psa žela swěrnje
a sprawnišo, hač lud tu swojich rjekow wěrnje.

A přeceljo do rozmołwy mi džěchu pilnje.
A do pěsnički słowo ćiskachu za słowom.
Kaž w bajce žórawje nad džiwjej' kupy brjohom,
nad zaklatym palastom kružo w mejskim slóncu,
a słyšo poklateho hólca skórzbu horcu,
ptak kóždy hólcej jedne pjerjo pušći,
z nich sćini křídla, k swojim tak so wróci ...

Ow, hdy by dožiwił ja hdy tu radosć,
zo by za knihu tej w ludže była žadosć,
kiž na wsy pod słomjanej třěchu džěła
a při kołwroće sebi pěsnje spěwa.
wo holiču, kiž tak je sebi hrało
na huslach, zo je huški zezhubjało,
wo rjanej syrotce, kaž rańše zerja,
kiž husy dom je hnała, hdyž so ćmički šěrja, –
hdy lud by skónčnje přijal knihi moje
tak proste, kaž sej spěwa pěsnje swoje!

Za moju młodosć, hdyž smy na wsy hrali
pod lipu, spěwali smy sej a bali
tak často pěseň wo Justynje, powěsc
wo Wjeslawje, a zamóhli smy dowjesć
do toho knjeza abo ekonomy,
haj, samo hospodarja, zo nam pomha

a čita a wšěm sluchać pilnje kaza
a ćeše wěcy młódsim rozewjaza,
a rjanosć chwalo – zmylki lubje čaza.

A zawidžała młodźina je sławje
profetow, kotraž do džensnišoh' w holi
a w lěsach klinči. Ławrjenc njej' jim k woli,
Najdróši wěńčk jim, wot wjesnjanki wity,
je z módroh' košťranca, ze zeleneje ruty.

A něnt w dolnoserbšćinje přédne pěš wót dwanasćo knižkow eposa *Pan Tadeusz*
z napismami:

1. knižky „Góspodarstwo” (Gospodarstwo)
2. knižky „Grod” (Zamek)
3. knižky „Lubkowanje” (Umizgi)
4. knižky „Diplomatija a góńtwa” (Dyplomatyka i łowy)
5. knižky „Rozkora” (Kłótnia)

Pěšočk wšyknych knižkow wót Alfreda Měškanka.

PAN TADEUSZ

abo

SLĚDNY ZAJĚZD NA LITWJE

Zemjańske tšojenje z lětowu 1811–1812

1. knihły

Góspodarstwo

Litwa! Domownja mója! Ty sy ak to strowje;
wjele śi cesciś trjeba, ten akle se dowě,
kenž jo stšuł śi. Žins rědnosć cełu k twójej chwalbje
wižim a wopisujom. Som stysny pó tebję.

Swěta Kněžna, kenž ,Jasnu' šćitaš Częstochowy
a swěšiś w Ostrobramje! Ty, kenž grod zamkowy
Nowogrodski wobšćitujoś z wěrnym jog' ludom!
Mě ak' góle do strowja wrośiła sy z žiwom,
(gaž wót płakuceje mamy pód Twóje schowy
pówudany, zas marle zwignuł som pówócy
a mógał pěšy hyś do Twójich swětnic progu,
se za żywjenje nowe wužěkowat Bogu);
něnt wrośiš ze žiwom nas na domownje stronu.
Wetom wšak pšenjas móju dušu wustysknjonu
do góraškow lěsnych a do zelenych łukow,
tam nad módrojnym Njemnom rozpśestrětych stronow
k pólam wšakorako z trajdu pómólowanym,
z pšęncu pózłóšanym, ze žyтом póslabnjany;
žož jantarjojte zele, hejduš ak' sněg běła,
ak' licka cerwjene se žagle kwišinišća,
a wšyčno pšepasane z zeleneju smugu
kšušcynow śichych, wusajžanych ako z šnoru.

Wósrjež tych pól pšed casom, na rěcycki brjogu,
jo na kopcycyku niskem a w brězowem gaju
zemjański z drjewa grod stojał, pódmurjowany;
se šćanili z dala jog' póbělone scěny,
šim bělše, až napšešiwio šamnej zeleni
topołow, kenž šćitaju pšed wětšom nazymy.
Njewjelika wjaža, ale cysta dokoła,
wjelika pak brožnja, pši njej tši stogi žyta,
za kotarež pód kšywom dosć městnosći njama;
wižeš jo, až wokolnosť jo trajdy bogata,
wižeš tek pó lichje šyrokich pupow smugow
se swěšecych ak' gwězdy, wižeš z lichby choł'jow
wórzecych jěšno wjelicne zagony póla
carnozemne, zawěšće słušece do dwóra,
derje žěłane ako lěški zagrodkowe.
A dobrobyt a porěd jo doma w tom dwórje.
Pšec wótwórzjone wrota gronje mimoducym,
dom gospódlivy kažo na góšćinu wšykny.

Něnt pšijěł panik młody jo z kónjecym wózom,
a wobješy dwór jo se zawrošil pšed progom.
Wóstupił jo z wóza; kónje pópušćone su
šěgnuli pšed wrota póšćipujucy tšawu.
Na dwórje jo prozno, zamknjone doma žurja
ze zasuwakom pšetyknjonym z kołkom drjewa.
Pšijěducy njejo pak službnego se pšašal,
jo do doma zastupił, ab' se rozglědował.
Dłujko dom njej' wižeł, wšak daloko jo w měsće
wótbody swóju wucbu a nacakał se skóńcnje.
Zastupiwšy narski ned scěny starodawne
wobglědujo z cušim ak' znate swóje dawne.
Samske wiži ředy, samske teke wobbiša,
z nimi jo rad grajkał južo z casa pówiša;
mjenše, mjenjej ředne, se něnto jomu zdachu;
samske hyšći portreje na scěnach wisachu.
Kościeszko how w Krakowskej sukni, a z wócyoma
k njejbju wón glěda, kšúše žaržy mjac w rukoma.
Było to, ak pšisegał na stupach wołtarjow,

až z mjacom wuženjo z Polskeje tsoch mócarjow,
abo sam z nim padnjo. A dalej w pólskej kapje
sejži Rejtan w tužycy pó lichoty stšušu,
w rucy žaržy kałak, a do łona tu špicu,
pšed nim pak lažy Fedon a žywot Katona.
Dalej Jašiński, kjarlik pěkný ale tužny,
pó boku Korsak, jogo kumpan njepestupny,
stojtej na murjach Pragi, na kopcu pak Ruske,
w boju z nimi, a Praga wokoło pali se.
Samo kurantowy stojaty zeger stary
w drjewjanem kašču póznał jo zas w nugłyšku spy,
z radosću ako góle pósěgnu za šnorku,
aby wusłyšał staru Dąbrowskeg' mazurku.

Ganjał jo pó wšej wjažy a zastał pši špicce,
w kótarež jo bydlił, ak běšo hyšći žiše.
Zastupijo, copnjo a wobglědujo scěny,
to wuglěda, ak' by była bydleńko žony.
Chto něnt how bydli? Wujko jo był nježenjony,
a šota z Petersburga běšo how pšed casom.
Njejo snaž ceptarcyna špicka? Fortepiano?
a na njom noty, knigły; wšykno rozchytano
njerědnje ale w zjadnem, njeporuč tak miły!
Młodej drje rucce stej zawóstajitej slědy.
How tek kóšulka běła, z pówjesaka wzeta
a na jabriku stolka nachylnje rozpněta.
Na delkach woknow głažki a wónjate kwětki,
geranije, lewkoje, tek astry, fijołki.
A pódrožnik pšez wokno glěda – kake žiwy!
W zagrože, žož něga su rosli jan kopšiwý,
něnt gumnyško wón wiži, sčażki, wuske lěški,
na lěškach struski, mjetwej, wšake drobne kwětki.
Drjewjany, niski, zwězany na kšicki płošik,
pisani a šceni se počny struskow tšawnik.
A lěški, jo wizeš, wšo fryšnje pólewane,
chropnica stoj zboka a z wódu sudk blachany.
Ale niži njež' wizeš pilna gumnyškarka,
jo rowno snaž wujšła; hyšći se gibju žurka

z ruki puščone; tam tek su slědy wót nožki
w pěsku hyšći wizeš, jo bósy šla pšez drožki.
W tom pěsku drobnem, suchem, bětem, ako w sněgu
jo natlocony slěd, lažki, ako jen w běgu
lasnem łagodnjeje nožki zawóstajaju,
gaž lědyma se wóni zemje dotykaju.

Drogowaŕ pak pši woknje stojecy jo glědał,
wónjatych pówjašow strusackow se nadychał,
jo woblico na fijałkojte kricki skłonił,
z napnětyma wócyma pó sčazyckach gónił,
a wóspjet jej na drobných slědach pózaržał,
wó nich se pómyslał, a ceje su, jo gódał.
Pšipadnje wócy jo zwignuł, tam jo na murce
stojalo žowcyško. – Jej' woblacenje běte
jano do nadrowu kšyjo pódobu sčážnu,
nagej ma tej ramjeni a wukludnu šyju.
Tak Litawjanka se wuchójžuju jan k zajtšu,
nigdy muske njewiže ju w tom woblacanju;
rownož znanka njeměła, zložyla jo ruce
na nadroma, z tym zdlejšyla kóšulku zwjerchnje.
Włose njerozwite ale na małe sucki
zawjersane, kenž ak' šanutke běte tšucki
jej głowu wuwěnkujaju a až w słyńca blyšču
se swěše ako swětych krona na swěšetku.
Woblico njejo mógl wizeš. Zwrošona k pólu
jo glědała za někim z wóckom, dalej w dołku;
wuglědnula, zasmjała se, klasnula w dłoni,
zlešeła jo z murki na tšawnik ak' ptašk běty,
pšešeła sady, niske płotki a lěški
až k delcyce pši scěnje pód woknyškom špicky.
Nježli wón to wupytanu, póskócy pšez wokno
malsnje, scicha, lažko ako mjaseca swětło.
Grabsnula jo za suknu, ku glědałku gnała,
w tom pytnula młożeńca, jej z rukowu spadła
jo suknya, a zlékana jo w woblicu zblědła.
Drogowarja woblico se změni na barwu
cerwjenu ako jutšyne zorja na njebju.

Skromny młóżeńc z wóckom zmyrknu a jo zamžeri,
jo kšěl něco groniś, ale jan se pókłoni
a wuběgnu; żowčo pak zakśiknu bólosnje,
ako wutśachnjone we sni góle njejasnje;
Młóżeńc zlěknu se, pógłědnu, wóna wuběgnu,
wón wujže změšany z dybjateju wutśobu,
sam njewěžecy, lěc jogo dejało směšyś
to zmakanje žiwne, lěc sromaś, lěc zwjaseliś.

Mjaztym pak w wutwarku njewujže wobglědnosci,
až jo pśed wjažu pśijěl něchten z nowych gósci.
Juž su kónjam w kónjeńcu nadawali futra,
ako w porědnem domje, wowsa dosć a sena.
Kněz Sudnik njeby kšěl, až tak pó nowej može
se k Žydam pósćelu do groži gósci kónje.
Służabne njejsu šli witat, weto njemysli,
až w domje Sudnika se porědnje njesłuży.
Służbne cakaju, ab' se kněz Wójski zwoblekał,
kenž za domom jo wjacerju něnt pśigótował.
Wón Kněza zastupujo, a w njepśibytnosci
Kněza sam wita wón a zastarujo gósci
(daloki swójbny kněski a pśijašel domu).
Wupytnjo gósća a k wutwarku chwata kšajžu,
(njejo wśak mógał hyś we wśednem wobłacenju).
Jo malsnje woblać se nježelsku lěpšu kapu,
pśigótowanu wót zajtša, wśak jo mógl wěžeś,
až pśi wjaceri z manju gósci bužo sejžeś.

Kněz Wójski ned jo póznał, ruce rozkśicował,
a pódrožnego z kśikom pśiśiskał a póškał.
Chopiło jo se grono malsne, póměšane,
w kótaremž lět slědnych tšojša wulicowane,
krotke w tom wěsci su změšane z pšaśanjami,
wukśikami, zdychnjenjami, zas witanjami.
Ako kněz Wójski jo dosć se napšaśał, zbaďał,
jo skóńcnje pótom wótběg celeg' dnja jom' póďał.

„Derje, mój Tadeusz”! (Tak gronje młodem’ kjarlu,
kótaregož pó Kościuszki wšym znatem mjenju
su dupili; wšak naroži se w casu wójny.)

„Derje, mój Tadeusz, až něnt domoj psijěť sy,
rowno źinsa ředne młode żowća how budu.
Wujko by kšěť śi skóro wugótowaś swajźbu.
Žins móžoś wuběraś, how bužo wjele ludu.
Juž žedne dny how k sudnistwu se zgromažuju,
kšě skónicyś stary zwad graniczny z kněžom Grobu.
Kněz Groba dejať witsě psijěś k nam do dwóru,
juž jo Pódkomornik, z nim żowki tek a żona.
W góli jo a stšělaś zwucujo tam młožina,
starše pak, tek żony, se żyta wogłědaju
pśed gólu, żož na młožinu pón docakaju.
Póžzomej, jolic coś, až za chylku zmakamy
tam wujka, Pódkomorstwo a cesćiwe damy.

Kněz Wójski z Tadeuszom něnt ducy ku góli
se wulicujo wó wšakem pó dobrej wóli.

Słyńcko juž se psigótujo, co hyś w domk bóży,
mjenjej jasno něnt swěši, za to pak se žagli
scerwjenjone cefycko kaž woblico strowe
góspodarja, kenž se pó šěžkem, pólnem źele
na wótpócynk wrośi. Promjenjate se bliży
kólaso do wjerchow bóra, padaju změrki,
wjeraški a gałuzki bomow zaśamnjaju,
do śmojtej’ formy twórby cełu gólu lěju
a cełu pśetwóriju z cerwjenatym słyńcom,
ak’ rozžaglone kšywo, na wjelikanski chrom.
W tom schowane něnt w dlymi, hyšći pśez gałuzy
jo zabtysknuło kaž swětło pśez wokna šcerby,
a zgasnuło. Serpy w tom, zgromadnje zwónjece
na żytnišćach, a grabje grabjece na luce
su woněmjeli, zastali, ak’ kněz jim kažo,
a z tym tek z kóncom dnja se kónce sěže źěłow.
„Kněz swěta wě, kak dłujko źěło trěbne bywa:
Gaž słyńco, jogo słuźabnik, wótejžo z njebja,

jo rolnikarja cas, se domoj wrośiš z póla.”
Tak stawnje groni kněz Sudnik: a kněza wóla,
za kuždeg’ cesneg’ zastojnika jo tak swěta,
až samo wóze, na kótarež chopili su
składowaś snopy, do brožnje jědu połprozne.
A woły se wjasele, až lažke su wóze.

Rowno něnt towaristwo z lěsnišća se wrośi
wjasele, pak pórědnje, naprědku mań žiśi
z doglědarjom, pón Sudnik źo z Pódkomornej,
zboku kněz Pódkomorny z celej’ familiju;
kněžny ned za staršymi, a mložina zboka,
žowća du pśed mložinu někak wó poł kšaca
(to pśistojnosć pomina). Nicht jim njejo kazał
taki pórěd, nichten njejo tak jich nastajał.
Kuždy mimo wóle jo na ten pórěd glědał,
Sudnik jo doma na stare nałogi žiwał;
žednje njejo zwólił, až njeby pśistojnosći
za starstwo, narod, rozym, źěło měli w cesći.
„Z pórědom”, wón groni, „se dom a narod sławi,
pak z jogo pótratu se dom a narod gubi.”
Na pórěd zwucony su domowne a službne;
pśijězdny gósć, lěc swójžbny, abo luže cuze,
kenž k Sudniku su woglědali tek jan rědko,
su wašnj u pšewzeli, kenž wobkněžuju wšykno.

Krotke jano było jo Sudnika witanje,
Tadeuszu jo ruku dał na pópóškanje,
a z póškom na škrjono jo pón pěknje jog’ strowił,
rownož z žiwanim na gósći mało jo gronił.
Ze łdzow běšo wižeś, kótřež z rukawom wutřě,
až młody Tadeusz jo wjelgin jomu luby.

Za góspodarjom něnto z pólow, łukow, z bóra
a pastwišćow wšykne zas wrośe se do dwóra.
How wójcow rědownja se bjakajucy tłocy
pšez mroki procha, dalej pón pomałem kšocy
stadło jałojc tirolskich z głosnymi zwónkami;

rigotaju kónje z póseconeje łuki.
K studni du zwěrjeta, źož ze zbórkami z drjew a
zas a zas se wóda do kóryta nalewa.

Sudnik, lěcrownož w krejzu gósci zapšěgany,
za wažne źěło bura njejo zadorany.
Sam k studni stupił jo, ab' wizeł, kaki wužytk
a w kakem stawje jo wšen domacny jog' dobytk.
To doglědanje nikul službnym njepórucy,
wšak zdawna wě, aź kněske wócko kónja tucy.

Wójski a jog' službny Protazy ze swěckami
we wjažy tam stojtej pší žurjach z problemami;
Službny jo skšajžu a bžez wěženja Wójskego
k wjaceri wen kazał znosyś blida z domskega
ruma a rozestajaś pó srježi groźiska,
kótaregož z domu wiześ su kamjeniska.
Cogodla pšenosenje?, jo Wójski se górił
a kněza Sudnika wó wódaše tuž pšosyl.
Ten jo se zažiwał, juž nic se njeda změníś,
toś gósci swójich musał pó pusćinje wóziś.
Službny ducy jo Sudnikoju rozkładował,
cogodla jo na tu wašnj u wšo zarědował:
Žedna špa wjaže njama telik wjeliknosći,
ak trěbna jo za taku licbu lubych gósci.
Na grože jo rum wjeliki a w dobrem stawje,
ma wjelby cełe, rozdžěry wšak w jadnej scěnje.
Jog' wokna mimo głažka, což w lěsu nješkózi,
a piwnica jo bliska, na dobro celaži.
Jo na Sudnika mikał pší wujasnjenju tom,
jo pak pší drugih wažnych wěcach był z myslenjom.

Na dwa tysaca kšacow jo było ku grodu,
naglědne twarjenje ze swójej' wjelikosću,
domrěte pó starodawnej swójbje Horeškow;
derbnik jo zginuł w casu krajowych njeměrow.
dobra pak znicone pšez kšětosći kněžarstwa,

pšez njepórěd doglěda, wusudy sudnistwa.
Pó žělkach su derbnuli swójžbne pó mašeri,
a zbytki na kóncu wěrišlam žělili.
Grod nicht njejo kšěł měš, wšako w zemjańskem stawje
šěžko jo, wuzbytnuš pjenjez za wužaržanje.
Ale Groba, sused bliski, rowno dorostny,
kněžyk bogaty, Horeškow daloki swójžbny,
ak wroši se z jězda, jo se woglědał murje
a gronił, až su w gotiskej architekturje;
Sudnik pak jo z papjerow pšeznanił se wó tom,
architekt jo był z Wilna, snaž z gotiskim nosom.
Ale Groba grod kšěšo, w samskem casu Sudnik
naraz teke jo kšěł, cuł jo se ako přědnik.
Su proces chopili w zemstwje, pón w głownem suže,
w senaše, zasej w zemstwje, dalej w krajnem suže;
skóncnje pó bejných koštach, psíkazanjach wšakich
jo se wěc zas wrošiła do sudow granicznych.

Pšawje pak službny jo zwěsćił, až na tom grože
rum jo za palestru a za kazane gósće.
Rum ako jěžarnja ma wjerchy wjelbowane
na słupach a tło rowne, řědnje kamjenjane.
Bžez pyšnotkow su sčěny, a na gładkej muri
jelenjow wise a teke sarnikow rogi
z psípisom, žo a ga bu zwěrje zastšělone;
tek gónítwarjowe znamjenja su zaškrabane,
a hyšći kuždy jo tek z mjenim psípisany;
Horeškow wopon pak jo na wjerch mólowany.

Gósci w pórěže zastupichu a za blido;
Pódkomornik psí tom nejwuše zabra městno.
Taka cesć jom' se słuša pó amše a starstwje;
ducy kłonja se damam, starcam a mložinje.
Psí njom stojašo pšosať, Sudnik ned psí mnichu,
kenž nakrotko se pómódlu tak pó łatyńsku.
Muske dostachu wódku; wše ned se sednuchu
a litawsku głumkowu zupu chytše zjěchu.

Kněz Tadeusz, rownož młóžeńc, z pšawom pak gósca
jo blisko se sednuł pši damach a Kněžyca.
Mjazy nim a wujaškom zwósta prozne městno,
ako by na někogo hyšći se cakało.
Wujk casy na to městno a k źurjam jo glědał,
ako by z wěstosću kogož pšichad póžedał.
Teke Tadeusz za wujkom k źurjam jo glědał
a na prozne městno swójej wócy wusměrjał.
Žiwna wěc! Wše bliše městna su sedła źowców,
kótarež njetrjebali se wusromaš princow,
wšykne cesnje rožone, kužda młoda, ředna,
Tadeusz tam pógłędno, zož njesejži žedna.
To městno jo gódańko, młóž lubujo take;
zamyslony jo swójej nadobnej susedce
lěbda słowcycko gronił, Pódkomornjojc kněžnje;
njezměnja jej talař, njenalewa napoje,
njerozgranja se z kněžnami wó zajmnych wěcach,
kótarež nazgónił jo na dalokich drogach.
Prozne městno jomu mucy a jogo wabi,
juž njejo prozne, wón z myslami jo wobsajži.
Pó městnje jo skokało pómyslow tysace,
ako žabki pó dešču pó samotnej łuce;
srjež nich tronuju póstawa, ako pši słyńcu
z bělučkeju kwišinku leluja w gatnišču.

Tšešu nosychu jězu, ak kněz Pódkomorny,
ak nalał jo wino do głažka kněžny Rože
a pšisunuł młodšej na talariku górki,
rjaknu: „Musym wam služys, móje kněžny źowki,
rownož stary a njenaglědny.” W tom skócyli
su wót blida gólcy, aby kněžnam služyli.
Sudnik jo pógłędnuł na Tadeusza zboka,
jo se tšošku pópórježil rukaw wobłaka,
nalał wino a gronił: „Žins na nowu wašnj
sćelomy młóžinu do stolice k wuknjenju.
Njepšešiwim, až su syny a wnuki naše
wěcej nawuknuli z knigłow ako my starše;
ale kuždy žen wižim, až młóž šerpi na tom,

až šula njeĵ' za wobchad z lužimi a swětom.
Něga na dwór kněski som wujěl panik młody,
tam žaseš lět som był w službje pla Wójewody,
nana Pódkomornego, pana gnadownego
(pši tom starcy do kólenu Pódkomornego).
Jo z radu za zjawne služby mě pšigótował,
a wupušcił akle, ako běch cłowjek se stał.
How w domje změjom stawnje dopomnjeńku drogu,
se módlim źeńk ak źeńk za jogo dušu k Bogu.
Gaž telik teke kaž druge njejsom wužywał,
pó nawrošenju domoj som rolu wobźěłał;
w tom druge, wěcej gódne Wójewody zgózow,
su dojšli do nejwušych pón krajowych službow.
Nejmjenjej to som wužył, až mě w mójom domje
nicht wujšpiwaš njamóžo, až som njepšistojnje
někogo zranił; mužnje gronim ako skała:
pšistojnosť njejo wucba lažka, daniž mała,
skerjej šěžka, wšak njedosega to, až noga
šykownje se zwjertnjo, z pósmjejkom někog' wita.
Ta modna pšistojnosť, tak mě se zda, jo kupna,
njejo pak staropólska, daniž tek šlachotna.
Pšistojnosť se wšykny m slůša, kuždemu hynac;
bžez pšistojności tek njejo žišetska lubosć,
daniž muža žiwanje napsěsiwo žeńskej,
kněza k celaži; tšocho hynac jo pši kuždej.
Wuknuš musyš dłujko, aby se njezamólił
a kuždemu pótrěbnu cesćownosć pšilubił.
Tek stare su wuknuli; a rozgrona knězow
su žywa historija byli našych krajow,
grono zemjanow běšo wó domownem krejzu:
z tym jo se pokazało zemjanoju bratšu,
až wšykne wó njom wěže a jogo se cesće.
Zemjan jo wobzwarnował nałogi swóje,
Njepšašaj žinsa cłowjeka: Co a wótkul jo?
Z kim jo wobchadał? Co cynił? Kuždy žo, žož co,
jan ab' njebył špion kněžarstwa, ab' w nuzy chtož.
Ak' wóny Wěspasjan njejo pónuchał pjenjez
a njekšěł wěžeš, wót žo, z kakich rukow, krajow,

tak njekšě póchad znaš cłowjeka, daniž wašnjow!
Dosć, až jo płašiwy, až zyglišk na njom wiže;
tak psijašelow cesće kaž pjenjeze Žydy.”

Sudnik tak psi nagronje jo na gósci glědał.
Rownož běžnje powědał, derje jo wobmyslał,
jo wěžeł, až njesćerpnej žinsajšnej mložinje
take nagrono, daš nejlěpše, jo wóstudne.
Ale wšykne su słuchali w dłymokej šiшы.
Sudnik jo k Pódkomornemu glědał w tej wěcy,
ten nagrono z psípóznašim njejo psetergał,
ale cesto z kiwnjenim głowy psígłosował.
Sudnik jo womjelknuł a sused z głowu nygnuł,
toš swój głažk jo a susedowy tek nalenuł,
a powědał dalej: „Psistojnosć wěc mała njej’,
gaž cłowjek nawuknjo drugich se ważyš, a glej,
cesći-li se starstwo, narod, wašni a comnosć,
to z tym zrownju póznajo, kaku sam ma wažnosć.
Comy-li šěžu swójju z wagu psawje zważyš,
musymy někogo na drugu šklicu sajziš.
A gódna jo cesći wašeje, móje knězy,
psistojnosć mložencow za kněžnice a žony,
wósebnje gaž gódnosć domu, głuki darniwosć,
wobtwaržuju znamjenja psirožone, pěknosć.
Z tog’ puš do rozpalenja wježo, tak wěžo se
domow kšasna zwězba – tak myslili su stare.
A pótakem ...”, kněz Sudnik nagle zwjertnu głowu,
ab’ kšusě pógłědnuł pón dołoj k Tadeuszu,
a wóznamjenil z tym, až z gronom jo na kóncu.

W tom Pódkomorny do tubakowki jo klapnuł
a „Mój Sudnik, něga górzej jo było!” gronił.
„Něnt njewěm juž, lěc moda tek nas starych změnja,
su młode lěpše, wšak wižim mjenjej pógórška.
Och, spominajom case, gaž k nam do domownje
jo psišła přědny raz ta moda z Francojskeje,
ako nagle knězyki młode z cuzych krajow
su zadobyli se ak głupa mań Nogajow,

pšegónjowali Boga su a wóscow wěru,
pšawa a nałogi a samo drastwu staru.
Žalosnje jo było, wizeš gjardych mlokacow
nužlujucych pšez nos ale cesto bžez nosow,
pód pažu wšakore brošurki a casniki,
prjatkujujucych nowe pšawidła a nałožki.
Wjeliku duchnu móc maju, tak se jim zdawa;
wšako Bog wósc, nježli grěšny narod póchlósta,
zeberjo strowy rozym nejperwej wšych luži.
Tek mudrješe njejsu jim se woboraš mógli,
zlěkał jo celý narod se ako pšed mrětwu,
juž jo nutšika cuł chórosći gróznju klětwu;
modnym su mjenali, ale wzeli za pšikład,
su změnilu wěru, rěc, pšawa a woblak.
To jo był rozpustny zapust a maskerada,
slědował jo wjeliki spot jej – njelichota!”

„Dopomnjejom se, lěcrownož hyšći góle był,
ako domoj jo k nanoju mójomu pšijěť
kněz Pódčašyc, znaty, z francojskeju karejtu,
předny luž, kenž jo w Litwje chójžił pó francojsku
Wše su ganjali za nim ako za sokołom,
zawizeli domu, pšed kótaregož progom
wuzasta Pódčašyca dwukólna karejtka,
kótarejž se francojski groni karyjulka.
Město lakajow stej sejžeťej slězy psycka,
na kozole Nimc, suchy skóro ako delka,
noze jogo dlujkej, šańkej ak chmjela tyki,
w štrumpicach, ze slobranymi spinkami crjejki,
perika z kótusatymi włosami w měchu.
Starše su parskali na ekwipažu w směchu,
burja su se kšicowali, až juž pó swěše
wopšawdny djaboť něnt jězdzi w nimskej karejše.
Sam Pódčašyc, kaki jo był, wjele njetrejam
wam groniš: Był pódobny nałpam, papagajam,
periku na głowje jo měť za kužeť zlota;
luže su gronili, to jo zedrana puta.
Chtož pak jo tencas cuł, až pólske wobladenje

jo rědnješe ak cuzeje mody nałpjenje,
ten gubu jo žaržał; wšak by młode se drěli,
až zajžuju kulturje a wšen póstup móli!
Take pśedsudki tencasne luže su měli!”

„Pódčašyc jo wěšćił, až b’žo nas reformowaś,
ciwilizowaś narod a konstituowaś;
jo wózjawił nam, až tam Francozarje žedne
su wuslěžili, až luže wšykne su rowne.
To ga ze swětego pisma dawno znate jo,
a kuždy duchowny to nježelu prjatkujo.
Wšak wucbu su znali, jo šło wó jej’ społnjenje!
Ale tegdy jo take kněžyło slěpjenje,
až nejstaršym w swěše wěcam wěrili njejsu,
kenž cytali njejsu we francojskem casniku.
Pódčašyc jo sam pósćił se titel markiza;
kuždy wě, až titele take su z Pariza,
a tegdy jo titel markiza tam był moda.
Pózdžej, ak jo pó lětach moda se změniła,
markiz jo pšiwzeł nowy titel demokrata.
Skóńcnje pak pši změnach za cas Napoleona
demokrat jo w Parizu wzel titel barona.
Gaby dlej wón był žywy, snaž z dalšneju měru,
baron zasej by pšiwzeł demokratow wěru.
Wšak w Parizu cesto gjarže měnjaju modu,
čož Francoz se wumysli, jo Pólakam k lubu.”

„Bogu chwała, až něnto ta naša młožina
do wukraja jězdzi, nic pak pó woblacenja,
njeslěži za pšawnistwom w šišćarskich kšamarnjach,
njespěsejži cas wucby w Pariskich kafejach.
Wšak něnt Napoleon, cłowjek mudry a zmužny
njedajo cas za nowe mody a kumpany.
Něnt broń tam grimjo, až starym wutšoba dybjo,
wšak zasej wó Pólскеj na tom swěše se gibjo;
jo sława, tuž wóšcojska pólska zasej bužo!
Pšecej ga z ławrjeńca bom lichoty wukwišo.
Tužno jano, až nam wlaku se naše lěta

w njecynosći! A wóni jan pšecej z daloka!
Tak dlužko cakaš! Tak ředka samo nowina!
Bratř Robak (z tym jo se zwrořil na Bernhardina),
som slyřař, ař mařo wy zeza Njemna poweřeć,
snař wó našom wójsku móžořo něco zanjařeć?”
„Ja zewřym nic njewěm”, jo Robak wótegroniř.
(Jo bylo wiřeř, ař jo njerady přiřluchař.)
„Politika jo wóřtudna; jo-lic z Wařřawy
mam list, coř piřu w njom, su naše jano wěcy
bernhardinske. Co wó tom při wjaceri blabař,
to luři how za blidom njebuřo zajmowař!”

To gronjecy jo křiwyje k měřtnoju pógřednuř,
žoř ruski jo góřeć, kněř kapitan Rykow sejeře;
stary wójak, w bliskej jsy zakwartěrowany,
z přiřtojnosći jo byl how k wjaceri přosony.
Jomu jo slořeřo, řebda jo na rozgronje
se wobřěřili; ak pak jo bylo wó Wařřawje
grono, jo pówzignuř głowu: „Kněř Pódkomorny,
wy za tog' Bonaparta pšecej mařo zajmy.
Hej, wóřcojska! Njejsom řpion, póřski wumějom,
wóřcojska, to wřykno zacuwam a rozmějom!
Wy Póřske a ja Ruski, něřt se njebijomy,
něřt mamy měř, a gromaže jěmy, pijomy.
Casy naš jaden z Francozom wence powěda,
pijo wóřdku; gař křiķnu: Urra! – kanonada.
Ruske přiřřowo: z kimř se biju, tog' lubuju;
głaz družķu pó duřy, a bij ako na kóřu!
Gronim wam, ař wójna buřo; při jěř jo cora
k našomu majoroju adjutant ze řtaba:
Při góřtujřo se na marř! Póřřzomy na Turķa
ab' Francoza; Bonaparte, to jan' figurķa!
Mimo Suwarowa ga wón snař nas při řjaga.
Wu nas su gronili, ak su řřli na Francoza,
ař Bonapart jo gusłowař, a tek Suwarow
jo gusłowař; tak su byli gusła do gusłow.
Raz w bitwje su dlužko pytali Bonaparta;
wón se změři na liřķu, Suwarow na charta;

a Bonaparte zas se pšechyta na kota,
ab' z pazorami rył, a Suwarow na kónja.
A wšćo, co jo pótom było z Bonapartu?"
How Rykow wopšesta, w tom služba ze stwórteju
pšíze jězu a něcht wótwóri źurja z boku.

Pšíze nowa wósoba, pšistojna a młoda;
nagle jeje zjawjenje, jej' zrost a kšasnota
byli su wósebne: ned wšykne ju witachu,
mimo Tadeusza wše gósći ju znajachu.
Talju mějašo sćaznu, přédk pěkný, pówabny,
suknju pšilažecu a płat cysto žyžany,
dłymoki wurězk bluzki z cańkateju kłopku,
rukawka krotkej, w ruce ropik ako grajku
(wšak góruco njeběšo); ropik pak, pózłotki,
pši machanju škrickow rozchytowašo blyski.
Włose mějašo zawite na małe kupki
a do nich zaplešone rožowate sucki,
mjaz nimi briljant, tšošku schowany za wócy
se blyšćašo ako šćanje pšuta komety.
Taka galowa drastwa; žedne su šeptali,
tšoču pšegnata, se na wšedny žeń njegóži.
Nožce njejestej wizeš, rownož kóšula krotka,
jo šła wjelgin malsnje, skerjej se znosowała,
tak ak figurki na swětych tšoch kralach graju,
gaž lažece w žłobku žišetko pšesuwaju.
Jo gnała a z lažkim pókłonom wšych witała,
ab' na swójo městno za blidom se sednuła.
To šěžko jo bylo, wšak njejsu stołki měli,
na ławkach gósći w styrich řédach su seježeli;
jo musała šiskaš abo ławku pšeskócyš,
lasnje jo wuměła mjazy ławce se stłocyš.
Pón mjazy seježecymi a blidom šykownje
kaž billarda kulka se zawjertnu lubosnje.
Blisko w běgu se dotyknu našog' młoženca
a z ropkami póstarcy někogož kólenu.
Pótom se wobsunu tšošku a w tom změšanju
na kněza Tadeusza zeprě se ramjenju.

Jo se zagroniła a na stołk se sednuła
tam mjazy nim a wujkom, ale njejo jědła;
jo machotała jano a wjeršeła rucku
ropika, a spórěžała brabantsku cańku
kłopki, a z lažkim dotyknjenim włosow kupki
jo je głažiła a hajckała barwne sucki.

Styri minuty jo trała juž chyla śicha.
Pón słaby ropot jo nastał na kóncu blida,
a naraz su chopili rozgranjaš se głosnje,
muske su rozpšawjali wó žinsajšnej góntwje.
Asesor z Regentom, tak z pózwignjenim głosa,
stej wažiłej se wó zamóžnosćach charta.
Z jogo wobsejžeństwom ga jo Regent se chwalił
a wobtwarził, až huchaca něga jo łapił.
Asesor zas na złość Regenta jo wukazał,
až jogo chart Sokoł tog' huchaca jo złapał.
Ak su pšašali drugich, to luže dokoła
su zabrali Krotuša bok abo Sokoła,
jadne ak znajarje, ako znanki te druge.
Sudnik na samem kóncu tej susedce nowej
jo z połgłosom gronił: „Smy se musali sedaš,
njejsmy z wjacerju južo dlej mógali cakaš.
Gósci su głodne, su ga pó pólach chójžili
a juž dłužko pšed tobu za blidom sejželi.
Pótom z Pódkomornym jo pši połnem keluchu
wó politice se wurozgranjał pó śichu.

Ak za blidom se kuždy někak zaběrajo,
Tadeusz susedce se bližej pšiglědajo;
jo se dopomnił, až pó přědnem pšiglědnjenju
na prozne městno pó boku jo mysl měł swóju.
Jo wócerwjenjeł, wutšoba jo pukotała
a jogo myśli namało z tym pšeražiła!
Tak běšo pšedwizone, až pši jogo boku
se sednjo ředne žowćko, wizane w pómroku.
Řednejša pó zrosće jo se jomu něnt zdała,
snaž jo ředna suknja ju tšošku pówětsała.

Jo wižeł wónej' włose krotke, swětłozłote,
a něnt ma carne pletwy dłužke wuzawite?
Barwa jo nastała snaž wót promjenjow słyńca,
ak pši chowanju něnt pšez wjerški bomow blinka.
Woblico njej' wižeł, jo malsnje wuběgnuła,
jo wobraz se stwórił, kak by snaž wuglědała;
myslił se, až zawěšće carnawej ma wócce,
woblico běłe a ak' zdrjałe wišnje gubce.
Ma wopšawdu wócce, gubce, licce pódobnej,
wó jeje starstwje jo se zamólił nejwěcej.
Žowćko, gumnyškarku, jo mału w pomnješu měł,
dorosćonu susedku jo wjacor witaš směł.
Wšak mložina wopismo rědnosći njetrjeba,
za mloženića młoda jo kuždycka žeńscycka,
kužda rědnučka jo jomu pó starstwje rowna
a pócciwemu lubosna kužda kněžnicka.

Tadeusz, rownož lět něnt juž dwažasća licył,
za cas žišetstwa we wjelikem Wilnje bydlil,
jo měł doglědarja, duchowneg', kenž jog' kublał
jo a w starych kšutyach pšawidłach wuwucował.
Tak, ako nawroši se zasej do domownje,
jo mysl měł żywu, cystosć w dušy a wutšobje.
Ale tšošku su mysl na šybałosć jom' šli,
juž zaprědka jo planował, až se dowóli
wużywaš we jsy lichosć dłužko nacakanu.
Jo wěžeł, až jo rušny, ma wašnju pšistojnu,
starjejšej stej dałej jom jědernosć a strowje.
Soplica se jom' groni, a wše Soplicowe
su, to jo znate, rušne, tłuste ale mócne,
za wójnstwo njewšedne, pak w wucbje mjenjej pilne.

Wót přědownikow Tadeusz njej' se wótchylał:
jo rad na kónju jězdził, ze šykom pěšy gnał,
głupak njejo był, wó wucbu wšak njejo rožeł,
lěcrownož wujko na to wjele pjenjez ložył.
Lubjej jo chójził stšélat abo zablú wóstšit,
wěžeł jo, až dejał by do wójska hyš služyt,

až nan we wótkazu jo spisał taku wólu,
stawnje jo na to myślił, gaž jo što wó šulu.
Wujko pak jo napísisko zaměr taki změnił,
jo pšíkazał ab' wrošił se, pón se wóženił,
a pšewzeł góspodarstwo; zľubił jo na wopředk,
až dajo maľu wjas a pótom ceľy dobytk.

Take Tadeusza kakosci a pócyňki
pšiwabichu napnětosć pěkneje susedki.
Jo změřiła póstawu, jogo wusoki zrost,
jogo ramjeni mócnej, jogo šyrocki předk,
w jogo woblicu jo cerwjeń pytnuła šesnu,
gaž stej casy se zmaķaľej z wócyňa w běgu.
Scasom pak jo wón z přédnego tšacha se změrnjał,
Jo zmužnje a z zapalom na susedku glědał;
teke wóna jo glědała, a styri wócka
su žaglili na se hejnak zorjate słyńcka.

Sprědka jo z nim francojski powědaš chopiła;
jo wrošił se z města, šule, toš jo pšašała,
kake wón wó spisowašelah ma měňjenja.
Z wótegronow jo šěgnuła nowe pšašanja.
Pótom dalej jo powědała wó mólarstwje,
wó muzice, rejach a samo wó rězbarstwje.
Jo wukazała, až znajo šćotack a noty,
až Tadeusz jo wosćerpnuł na telik wědy,
spłóšył se, aby njewubuchnuła ze směchom
a jěkotaj jo ako wuknik pšed ceptarjom.
Na gluku jo ceptaľ byľ miľy a njekšuty;
susedka wugadnu, cogodla tak jo tešny,
jo chopiła powědaš wó lažčejšych wěcach:
Wó wejsańskem žywjenju, šěžach a wóstudach,
kak by mógli pšepóraš cas a se rozdrosćiš,
kak wurědnić žywjenje a wjas rozwjaseliš.
Tadeusz jo wótegranjał jej ze skobodu,
a za poľ gožiny juž stej měľej dowěru,
stej chopiľej samo maľe žortki a zwadki,

skóncnje pšed nim položy tši klěbowe kulki,
tši wósoby na wuběr, nejblišu wze sebje.
Pódkomornjance wobej na to se zmarščištej,
susedka pósmja se, pak nic njejo groniła,
kogo tamna glucnejša kulka jo měniła.

Hynac luštowachu na drugem kóncu blida;
zmócnjone su se tam pšiwisniki Sokoła
do strony Krotuša mimo zmilnosći dali:
Wjelike waženje, nic njejsu wěcej jědli.
Stojecy su pili, na se grakali głosnje,
nejwěcej kněz Regent jo tam łajał zakusnje;
ak běšo chopił, jo mimo pšestawki blabał,
teke wjelgin wuraznje jo z gestami škarał.
(Jo něga był pšawiznik, kněz regent Bolesta,
jom' gronjachu 'prjatkar', pšeto lubjašo gesty.)
Zeprě ruce pó boku a doslědka łokša,
wustrě pód pažu palce a dłujkej nokša;
wuglědało jo to, ak by w ruce měł wócku.
Wěc pótom skóncy: „Hola! Puščiŕej chartowu,
ja a Asesor ako z dwójnym wustšělom smej.
Wónej zaběgłej stej a za huchacom gnaŕej.
Hola! Huchac ako kłek byzał pšez póło jo.
Charta pak (z tym kreslił jo z palcami na blido,
aby na tu wašnju běg psowu wujasnił wšym).
Psa pak, hej! Z lěsa stej spěchaŕej jaden za drugim,
Sokoł wokus přědku, pjas lasny a wogniwy,
jo gnał kusack pšed Kusym, jan' wó kšac jabrjowy.
Som wěžeł, až zmóli; huchac ga njejo głupeńc,
jo gnał rowno pšez póło, za nim psej ak plešeńc.
Kjarlik huchac, ak jo pócuł chartow juž chasu,
hapku na pšawo, kózlik, a psej za nim w rušu.
Wón něnt skok na lěwo, ak by kokulku kreslił,
psa za nim w wokłon, skóro jo do lěsa tšachnuł.
Ale mój Kusy, jo kněz Regent se wjelicał,
z palcami jo pó bliže jězdził a kšikotał.
A 'cap!' jo se wodrěł pši Tadeusza wuchu,
Tadeusz a susedka pši takem wubuchu

njezjapki wulěkanej w poł swójom rozgronje
stej mimo wóle wótchylifej swójeje głowje,
ako wjeraški bomow w góli blisko sebje,
gaž wicher je rozterga; a pód blidom ruce
blisko sebje lažecej, nagle stej copnułej,
a wobeju woblicy cerwjeń se woblaklej.

Tadeusz njejo kšěł pšeražiś gniwnosć swóju.
Toś gronił jo: „Mašo pšawje, ja pšigłosuju;
Kusy jo rědny chart, jo-lic rowno šykowny ... „
„Šykowny?” kšíknu kněz Regent, „pjas favoritny,
kak njeměł byś šykowny?” Tak Tadeusz znowa
jo wjaselił se, až ten pjas njama narownja,
woblutował jo, až jo wizeł jog' jan w lěsu
a až póznaś jogo wjazym njejo měł casu.

To Asesor se rozgniwa, pušći głažk z ruki,
na Tadeusza pógłědnu ako plon z nuki.
Asesor mjenjej jo kšíkaty, mjenjej žywy
ak Regent, tek tšošku mjenjejšy a něco šańšy,
ale tšašny na reduše, balu, sejmiku,
groni se, až gadowaty špjeńc ma w jězyku.
Derje wumějo směšne žorty wulicowaś,
take ak w pratyjce by mógali wušišćaś.
Wše su złosne, kusate. Bogatnik jo něga
derbstwo swójog' nana a wobsednistwo bratša
dospołnje rozbrojł, aby wósobnosć był w swěše;
něnt jo w službje knězdarstwa, co ga byś něcht w měsće.
Lubował jo góntwarstwo, jo měł zwjaselenje,
jo-lic słyšał tšubjenje, rušne góntwarjenje,
spomnjeł jo dny źišetstwa, lěta młóžinjane,
ako jo měł stšělcow dosć, psy na wuběranje.
Něnto z rědnych psow stej jom' zbyłej charta jano,
a rowno jo wó jadnom było złosne grono.
Toś jo se póksajžu wón zblížyl kupce mužow
a jim gronił z jězykom gadowatych wužow:
„Chart bžez wogona jo ako zemjan bžez amta,

z dlujkim wogonom chart teke wuspěšnej jochta.
A wy mašo krotkosć za dopokaz dobroty?
To móžomy wopšašaš se wašeje sóty.
Rownož kněni Telimena w stolicy bydli,
akle znjedawna se našu wokolnosć cesći,
w góntwje lěpjej se znajo ak góntwarje młode:
Z lětami cłowjek sam wědu nazběra sebje.”

Tadeusz, na kótaregož nagle jo spadał
grim, stanu zmótany, njejo nic wěcej gronił,
na riwala pšecej groznjej, jěrjej jo glědał ...
W tom, kaka gluka, jo Pódkomorny zakichał.
„Na strowje!” su wołali, wón wšym se pókloni
a z palcami tšošku z tubakowku zazwóni.
Tubakowka złošana, brylantna wobložka,
na srježi pak z portretom krala Stanisława.
Kral sam jo ju nanu Pódkomornego darił,
pó nanje jo ju Pódkomorny sebje cesćił.
Ten klapot jo měł zjawiš, až co něco groniš;
ab’ wše womjelknuli a wusta měli stuliš.
Wón něnt: „Cesćone knězy, bratši dobrošele!
Jagarski forum jano łuki su a góle,
togradla doma take wěcy njesužuju,
našo pósejženje na witse wótstarkuju.
Dalšne słowa stronam žinsa njedowóluju;
Službny! Z tym pśígótuj wěc za witse na pólu!
Witse tek Groba ze swójim pšiwiskom bužo,
a wy, kněz Sudnik, mój sused, z nami pójžošo,
tek kněni Telimena a kněžny a knězy,
co groniš, b’žo wjelika góntwa na zarědy;
towaristwa tek njezapowě nam kněz Wójski.”
Z tym póda tubakowku starkemu do ruki.

Wójski na kóncu jo mjaz jagarjami sejžeł,
słuchał jo a mrykał z wóckom, nic njejo gronił,
rownož młode pšašali se wó jog’ mēnjenje,
pseto nicht se lěpjej njewuznajo na góntwje.
Wón mjelcy, mału šćipku z tubakowki wzejo

z palcoma, pšemyślujō, na kóncu ju srěbnjo.
Pón kichnjo, až pó celej jšpě echo se slyšy.
Z głowu wijucy groni, jom' njejžo na směchy:
„Och, kak mě staremu to mucy a tek žiwa!
Co wó tom by byli starych jagarjow słowa,
gaby wizeli, až w takem zemjanow krejzu
by měli suziš wó charta wopušy zwadu.
Co stary Rejtan by gronił, gab' to dožywił?
By wrošił se domoj, do rowa se položył!
Co by gronił wójtowa Nješiołowski stary,
kótaryž ma nejlěpše na swěše wogarje,
dwěšć se žaržy stšělcow pó kněžarskej wašni,
sto wózow ma sešow na Worońcańskej twarži.
Južo wjele lět sejži kaž mnich sam na dwórje,
a na góntwu pšosby wón njepšiwzejo žedne.
Tek Białopiotrowičoju njejo pšigronił!
Co na wašych gónitbach by wjelikego zložł?
To wjelicka była by cesć, gaby Kněz taki
pó žinsajšnej tej može jězdził na kósmaki!
Za móje case, knězy, w tej góntwarskej rěcy
běchu žiwjak, łos, mjadwjež, wjelk zemjanow wěcy,
a zwěrjeta bžez pazorow, rogow a zubow
wóstawachu za słužabnych a dwórskich smasłow.
A žeden kněz njeby něga do ruki wzěl se
stšěłbu wósromošonu z drobom na wuchace!
Su měli tek chartow, jo ga casy se stało,
až pód kónjom wuchac jo wutšachnuł na póło.
Pótom wót pasa su charty za nim pušćili
a knězyki na ponyjach su jog' gónili
pód wócymi starjejšych, kótarež góntwy te
lěbda wizeš su kšěli, wóc se wažiš wó nje!
Togodla Was, jasny kněz Pódkomorny, pšosym,
wótwołajšo rozkaze a wódajšo pšosym,
až na taku góntwu žednje z wami njepójdu,
to ze swójeju cesću wujadnaš njamógu.
Mě se groni Hrečecha, a wót krala Lecha
na wuchace jězdził njejo žeden Hrečecha.”

How chachot młodych grono Wójskego pógłušy,
wše stawachu wót blida: Pódkomorny přédny
pó starstwe a amše jomu cesć ta se słuša,
kłonjašo žeńskim, muskim a młodym se zdala.
Za nim žěšo mnich, Sudnik ned za Bernardinom,
ruku póda Pódkomornej krotko pšed progom,
Tadeusz Telimenje, Asesor Krajčance
a kněz notaf na kóncu Wójskej Hrečešance.

Tadeusz z tymi góscimi žěšo do brožnje,
cujašo se njeměrnje, celo zlě a tužnje,
w myslenjach pšeglěda wšykne žinsajšne wěcki,
zmakanje a wjacerju pší boce susedki,
wósebnje słowo „šota” jomu w głowje lažy,
žož stawnje tam kaž mucha barcy a měř kazy.
Rady by kšěl Wožnego wó wšake se pšašaf
wó kněžnje Telimenje, kak pak jogo zmakaš?
Wójskeg’ tek njejo wižel, wón ned pó wjaceri,
kaž služabnym se słuša, jo šel za góscimi,
ab’ pšigótował w domje wšake špy na spanje.
Nocłěgi za starše a žeńske běchu w domje,
młodych Tadeusz pó pšikazanju dejašo
wjasć w mjenju góspodarja do brožnje na seno.

Juž pó poł gózinje běšo šicho na dwórje
ako w kloštarju pó zwónjenju za módlenje.
Pokoj pšetergał jo jan głos nocneg’ wajchtarja.
Wše su wusnuli. Sudnik pak wócy njezamka:
Ako kněz góspodarstwa wulět wobmyslujo
do pólow, za wjacor zwjaselenja planujo.
Jo kazał ekonomam, zagrodnym a wójtam,
pisarjam, dwórowej, stšelcam a kónjeńcarjam.
Wšykne zliceńki tog’ dnja jo dejał pšeglědaš,
skóńcnje Służbnemu gronił, až co se zeblekaš.
Służbny pas jom’ wótwěže, pas lary, pas slucki,
na njom se šćanje guste pychotki kaž struski,
brokat pó jadnom boce, kwětki purpurowe,
na drugem carne žyže slobro-kašćikowe.

Pas taki móžoš lożyš se na wobej stronje,
złotu na źeń rušny, carnu na žalowanje.
Jan Słuźbny wumějo pas wótwežaś a składaś:
Zaběrany z tym źěłom chopina powědaś:

„Jo to złě, až do grodu som znosył ten dobytk?
Nicht z tym njejo strašil a wam snaž b'žo na wużytk,
rowno wó ten grod ga se witše jednaś bužo,
a my wót źinsajšnego na njen mamy pšawo.
Nježi wajucy złości na pšešiwnej stronje
dokažu, až grod wót něnta jo w našom swójstwie.
Chtož gósci na wjacerju pšosy do groźiska,
z tym pokazujo, až słuša do jogo swójstwa.
Naše znanki budu samo strony pšešiwne,
se dopomnjejom na wěcki něga pódobne.”

Něnt Sudnik jo wusnuł. Słuźbny wujšel jo ze jśpy,
jo se sednuł pši swěcy a z kapse wzel knihły,
kótarež ak złoty wołtarik słuže jomu,
pšecej ma je pši sebje pó droze a w domu.
To sudniska wokanda jo była pšed casom,
w rěže spisane wěcy, kótarež pšed amtom
ze swójim głosom něga Słuźbny jo wuwołał,
abo pózdźej wó nich pak něco jo wuzgónjał.
Wšedny lud ma wokandu jan ako spis mjenjow,
Słuźbnemu wóna jo zakład kšasných wobrazow.
Jo cytał a spominał: Ogiński z Wizgirdom,
Dominikany z Rymšu, Rymša z Wysogirdom,
Radziwił z Wereščaku, Giedrojć z Rodułowskim,
Obuchowič z Kahałom, Juraha z Piotrowskim,
Maleski z Mickiewičem a na kóncu Groba
z Soplicu. A w cytanju z tych mjenjow wuwabja
spomnješe wjelike wěcy, procesow pady,
a pšed wócyma wiži sud, swědki a strony.

Tek se bje wón wízi, ako w županje bětem,
w módrej sukni wón stoj pšed tribunalom kšutym,
jadna ruka pši zablí, na bliže ta druga,
gaž jo wuwołał stronje: „Bužčo sćicha tola!”
Cowajcy kónčy módlitwu swóju, a sćicha
wusnjo slědny na Litwje Službny tribunala.

Take běchu wjasela, zwady togo casa
w síchej litawskej wjasce: ako zbytki swěta
se we łdzach topichu a kšwě, ak jo bog wójnow
z manju wójskow, tysacami šěžkich kanonow,
wórzeły złote, slobrane do wózow pšěgał,
wót Lybjijskich pusćinow k wusokim Alpam gnał,
chytał błyski jo na pyramidy a sklady,
w Marengo, Ulm, Austerlitz. Dobyša a tšachy
pšed nim a za nim su gnali. Sława jog' statkow
šěgnała, pósěžona z mjenjami ryšarjow,
wót Nila jo k połnocy až do Njemna brjogow,
wótbiła se, ak wót skałow, wót Moskwy ředow,
kenž šćitali Litwu su z murjami zeleza
pšed wěsću, za Rusku tšašneju ako mrětwa.

Casy wšak nowina jo ako kamjeń z njebja
na Litwu padnuła. Casy jo wó kus klěba
pšosyl žed bžez ruki, nogi a pókšajžu jo,
gaž jo měł wołomužnu, zaglědał wokoło.
Njejo-lic wižeł ruskich wójakow na dwórje,
daniž šapcycki abo kłopki cerwjeneje,
jo wuznał se, chto wón jo, až legionar jo był,
a by stare kósci do domownje zanjasc kšěł,
kótaruž njejo zamógł šćitaš. – Ak jog' cewa
kněska familija a celaž jo tłocyła
a górko płakała! Wón za blidom jo sedał
a žiwnjejše ak bajka wěsci wulicował.
Jo spowědał, kak Dąbrowski, znaty general,
se stara, ab' z Italskeje domoj pšišěgał,
kak na Lombardskem póli krajanow wón zběra;
kak Kniaziewicz rozkaze dajo z Kapitola

a pótomkam Cezarjow sto kšawnych chorgojow
rozdrětych chyšil jo Francozarjam do wócow;
kak Jabłonowski zagnał jo, žož pjepjer rosćo,
žož cukor žělaju a nimjer jo nalěto,
wónjate kwitu lěse; tam z pólskim legionom
wón wójujo z carnymi a zdycha za krajom.

Grono starca jo pó jsy pón chójziło skšajžu,
gólc, kenž to wusłyša, zgubi nagle se z domu.
Pšez lěse, bagna jo se wón śichutko mykał,
pšescígany wót Rusow jo w Njemnje se schował,
pód wódu doplěł na brjog Waršawskeg' wjerchojstwa,
žož „Witaj nam, kolega!”, milny głos wusłyša:
Wuskócy na kamjeń a nježli zas wótejže,
Ruskim pšez Njemen zawoła: „Na zaswiženje!”
Tak wusmyknuchu Gorecki, Pac, Obuchowič,
Piotrowski, Obolewski, Rožycki, Janowič,
Mírzejewske, Brochocki a Bernatowicke,
Kupść, Gedymin a druge kjarliki młodučke.
Spušćili su starjejšych a kraj lubowany
a kubła, za carjojski póklad jim zebrane.

Casy do Litwy mnich pšíze z cuzeg' kloštarja
a gaž bližej běšo wopóznał kněžow dwóra,
pokaza jim wuprojty z kuty casnik stary.
W njom napisane běchu tych wójakow libcy
a mě kuždego wjednika pólskich legionow
a kuždego wopis smjerši abo dobyšow.
Pó wjele lětach dosta młoga familija
wěsć wó żywjenju, chwalbje abo smjerši syna.
Jo-lic dom žalował, njejsu groniś to směli;
wó kogo jo žaloba, su jano zgódali
luže bliske; a jan śicha tužyca kněžow
abo śicha radosć běštej casnik zemjanow.

Taki pótajmny mnich jo Robak zawěšće był:
Cesto jo sam se z kněžom Sudnikom rozgranjał.
Pó rozgronach jo stawnje někaka nowina
se rozejšła w susedstwje. A zrost Bernardina
taki běšo, ak njeby stawnje nosył kutu
a zestarjel njejo za kloštarskeju murju,
Nad pšawym wuchom něco wušej crjona jo měł
wubiteje kóžy bluznu tak na šyr dłoni,
na brože slěd njedawny kopja abo stšěla.
Wót cytanja mše te rany zawěšće njama.
A nic jano jog' kšute glědanje a bluzny,
wójarske běchu teke jogo głos a zgiby.

Na mšy, gaž ze swójim woblicom jo se zwrošil
wót wołtarja k lužam aby „Kněz z wami” gronił:
jo casy se šykownje zwrošil z jadnym razom,
ako by stojał tam pód wjednika rozkazom.
Słowa liturgije jo spiwał z takim tonom,
ak oficěr by stojał pšed swójim šwadronom.
To spóznali su gólcy w službje ministrantow.
Jogo běchu tek znaša politiskich wěcow
lěpše ak wěda wó žywjenu swětych. Ducey
pó pšosenju w měsće jo rozmyslował casy.
Jo wjele měł zajmow: młogi raz list jo dostał,
kótaryž nikul pšed cuzym njejo wócynjał.
Wón jo wuscělał póstow, ale zo a pó co,
njejo gronił; jo se pó nocach zminul cesto
do kněskich dwórow, z kněžami stawnje jo šepał
a wokolne wjaski pšecej pópšechóžował,
w kjarcmach z wejsanarjami cesto jo póbachtał
a wó wšom tom, což w cuzbje se tšoj, se rozgranjał.
Něnt pšišel jo, ab' Sudnika, kenž juž gózinu
jo spał, wubužil; wěšće wažnu ma nowinu.

2. knihy

Grod

Chto z nas se njespomnjejo, ak', zmužny mladostny,
ze stšělbu na ramjenju šel jo do pširody,
žož žeden wał, płot žeden njejo był zadora,
a njejsy póznał mjazu, až běšo cuzabna.
Na Litwje jo mógl jagař hejnak lož na mórju
se pógibowaš licho pó cełem gólnistwu!
Ak wěšćař glěda k njebju, žož šara mrokawa
za jagarjowe woko ma wšake znamjenja,
wón powěda ze zemju, głuchej' za měścana,
ak' guslowař, a wóna jom' šepa do wucha.

Tam šarak škrjaka z łuki, nicht jogo njewiži,
wón pó tšawje se suwa ak šćipjeł pó grobli.
Tam nad głowami škobrjonk ak' zwónašk zaspjwa
a z wusoknošći wěšći nam pšichad nalěša.
Nad półom wórjeł kšidle šyrokej pšescěra,
ak' komet něga krale wón wroble pšelěka.
Pód módrym njebjom wisy jastšeb pierchajucy,
ako mjatelj na delku z glicku pšipněty.
Wiži-li na łuce ptaška abo wuchacka,
pušći se nagle dołoj, ak' z njebja gwězdźicka.

Něga ší Bog Kněz pó drogowanju zwóljijo,
až wrošiš zas se domoj na swójo tam póło,
a pši gónťwje na wuchace na kónju služyš
abo pši pěškach, žož stšělbu na ptaški nosyš.
Njeznajoš hynakšych ak' serp a kósu bronjow
a drugich ak' domacnych zliceńkow nowinow!

Nad Soplicowym juž słyńco jo zeschadało,
na kšywa, pšez rycyny do brožnje padało,
žož w fryšnem, šamnozelenem, wónjatem senje
młožina měkuške jo měła na noc ślanje,
se rozlewachu pšugi zybolate, złote

z rycyny carneg' kšywa ak' z pušliška włose.
A spańcow guby słyńcko ze zajtšnym promuškom
drjažni, kaž žowćko lubego buži z kłosackom.
Juž chopili su wroble šwyrkotaš pód kšywom,
juž tši raz gusor gakał jo, a kaž z wótgronom
w chorje su wótwołali se puty a kacki
a na pastwu ženuce jałojce a byki.

Gólcy su stanuli, Tadeusz hyšci laży,
wšak slědny jo wusnuł, jo z wjacerje we wjaży
se wrošil njeměrný, toš wó kurow spiwanju
nic njejo wusłyšał, a w tom swójom póšlanju
jo wobrošil se, až jo zatopil se w senje.
Pón akle jo se zbužil, ak' wěšyk do brožnje
pšez wótwórnjone škjarcate wrota jo zadul
a kněž Robak ze sukatomy pasom zastupil.
„*Surge, puer!*” jo zawołał a nad głowami
skobodnje lažecych rozwił pakšik z górkami.

Južo na dwórje su słyšaš gónitwarske zuki,
pšiwjedu juž kónje, pšijěždžu wózyki.
Lěbda na dwórje městno ma taka maň luži,
słyšaš su trumpety, su psowjeńc wótwóřili,
wjasele w lichoše blawkoco chasa chartow.
Wiže gónjowarjow kónje, wócki gónjakow,
ako kołowrotne pó dwórje pón ganjaju,
pšiběgnu a wobšyjk pšicyniš dowóliju.
Za dobreju gónitbu wšykno wuglědajo,
skóncnje Pódkomorny pón wótchad pšikazajo.

Gónjaki ga zapřědka gibju se pomału,
za wrotami pak ned se rozejdu do ředu.
Pó srježi rejtujotej Asesor z Regentom,
a lěcrownož casy na se glědatej z gramstwom,
rozgranjatej se pšijaznje, kaž luža z cesću
ducy k jeju smjertnego zwada rozsuženju.

Nichten z jeju słowow górniosć njepóznawa,
kněz Regent wježo Kuseg', Asesor Sokoła.
Na slědku kněnje w jězdźidłach, gólcy pó bokach,
se rozgranjaju z damami ducy pši kołach.

Mjeršnik Robak pómałem pó dwórje chójžašo,
skónicy jutšnu módlitwu, ale pón glědašo
na kněza Tadeusza; na njog' se pósmjajka,
skónicnje z palcom kiwnu, Tadeusz pširejtowa.
Robak z palcom pó nosu da jom' znamje grozby,
ale Tadeusza jan pšašanja a pšosby,
aby, což jo kšěł, jasnje jomu tek wuswětlił,
Bernardinař wótegrono njejo pšizwólił.
Jo šapku se stajił a z tym módlitwu skónicył;
Tadeusz jo wótejšeł, se z góscimi łucył.

Zrazom su něnt góntwarje wócki zažaržali
njepógibnje wšykne na městnach wuzastali.
Jaden jo drugemu dawal znamje mjelcanja,
a wše su se wobrošili na směr kamjenja,
žož Sudnik stojašo; wón běšo zwěrje wižel
a z ruki kiwnjenim rozkaze swóje wudał.
Wše rozměchu a zastachu; na póli w srjeji
Asesor pak a Regent drybaštej pó wóli.
Tadeusz wšak blišy wobeju jo pšegónił,
zastał pla Sudnika a z wócyoma pósłěžił.
Dawno njejo na póli był; na šerej roli
šěžko jo wižeš wuchaca, schowaneg' w doli.
Kněz Sudnik jomu pokaza: Wuchac sejžešo
bědny za kamjenjom, wuшы dłujske stajašo,
z brunyma wóckoma glědašo na góntwarja,
wuzěsony cujašo swóje pšisuzenja.
Njejo wót njogo woko wót wobrošiš mógał
z tšachom, kaž martwy jo stulony w žěrje lažał.
W tom wósrjež póla se zwignu mrokawa procha,
pšibyza tam Kusy, a za nim Sokoł spěcha.
Něnt Asesor z Regentom slězy se zadřěštej:
„Hola! Hola!” a w prochu se z psoma zminuštej.

Ako gónjachu něnto za wboгим wuchacom,
wuzjawi kněž Groba se pód grodojskim lěsom.
Wšuzi wěže, až njamóžo ten kněž žeden raz
dožaržaš pši zmakanjach dowujadnany cas.
Teke žinsa jo zaspał a služobnym mjenał,
gaž jo góntwarjow wuglědał, k nim ned jo chwatał.
Kapisko pó engelskem rězu, běte, dťujke
do wětša pušči z klinoma, za nim služobne
w carných, błyšćatých, małych, gribojtych kłobykach,
w jopach, w smugatých crjejach, bělych pantalonach.
Služobne, kotarychž kněž Groba tak wobleka,
maju w jogo wjelikem grože mě jokeja.

Galopěrujuca šwita zleša na lěda,
gaž Groba grod wuglěda a kónja zažarža.
Prědny raz jo zrana wizeł grod a njewěrił,
až běchu to samske murje. Tak jo wokšewił
cas nazajtsny a pórědnił twarjenje stare;
kněž Groba se žiwa, až wuglěda ak' nowe.
Torm zda se jom' wuшы dwa raza, segajucy
nad zajtsnu mľu; kšywo wót słyńca pózłošane.
Pód nim pak šćanje se głažki rozbitych woknow
a ľamju słyńcne pšugi do wšakorych barwow.
Niše nastwarki laže w mrokawach kurjawy ,
murje brjakate a rozpuki chowajucy.
Z wětšykom pšignaty kšík dalokich góntwarjow
wjele raz se wótbijašo wót groda sćěnow.
Mógał by se myslíš, až pšichada wót groda,
žož wobnowjone su murje a poľne luda.

Groba lubowašo wěc njewšednu a nowu,
za njog' romantisku; jo gronił, až ma głowu
romantisku. Samotaľ pak jo był pópšawom.
Casy na góntwje za lišku abo wuchacom
jo napšísko zastał a k njebju glědał stysknje
ak' kot, gaž wroble wiži na wusokem bomje.
Cesto bžez psa bžez stšělby bľužašo pó góli
ak' zběgły wójak; jo cesto sejžeł pši grobli

njegibaty, głowu póchylonu nad tšužku
ako šytawa, gaž pyta ryby w rěcyšću.
Take žiwne nawucenja Groba mějašo;
wšake gronjachu, až jomu něčo felujo.
Weto mějachu jog' w cesći, wót přědownikow
bogaśc, dobry za burow, ludski za susedow,
samo za Žydow.

Groby kón, zwrošony z drogi,
jo ku groda progoju drebotał pó póli.
Groba samotny zdychnu, póglědnu na murju,
jo cedlik wzeł, wołojnik a kreslił figuru.
Pši tom póglědnu na bok, žož wizešo blisko
muskeg', kótaryž teke wokoło glědašo.
Głowu mějašo pózwižonu, w kapsy ruce,
zdawašo se, ako by licył te kamjenje.
Wón jo jogo ned póznał, ale wołaš musał
wěcej raz, nježli Gerwazy głos jog' jo słyšał.
Zemjan to běšo, něga službny grodu kněžow,
slědnučki zawóstaty z Horeškow dwórjanow,
starc zrostny, šerawy, woblico twarde, zdrowe,
z ropkami pšewórane, póchmurne, surowe.
Něga mjaz zemjanami za wjasołosć znaty,
pó bitwje pak, w kótarejž derbnik grodu padnu,
jo Gerwazy se změnił, a južo lět wjele
njejo był na kjarmuši, daniž tek na swajzbye.
Wót casa tog' nicht jogo směški njejo słyšał
a žednogo pósmjejka w jog' woblicu wižeł.
Stawnje jo staru Horeškow monturu nosył,
rožkatu kapu ze žoltej' wobšytej' tresu,
žinsa žolteju, něga wěsće jo měł złotu.
Pó celem woponowe drogotki našyte,
połkamzyki, a pó nich wšykne wobydlarje
su połkamzyk pomjenili stareg' zemjana.
Casy pó pšimjenju, kótarež bžez pšestaša
jo wóspjetował, su jom' gronili Mopanka.
Casy tek Ščerbic, ceły plěch swój jo měł w ščerbach;
pšawe mě běšo Rębajło, wó jog' woponach

nicht njejo wěžeł. Jo se klucnik titulował,
taki ga amt něga jo na grože woplěwał.
Togodla rynk z klucami jo nosył pši pasu,
za bant zwězany ze slobraneju tšodlicku.
Njejo měł nic wěcej wótamkaš, źurja groda
běchu wótwórnjone. Toś se natwari źurja,
kótarež sam jo spórěžował a zasajzał,
a z jich wótamkanim jo wšednje se pógrajkał.
W jadnej z tych proznych špow jo měł swójo bydlenje,
wót Grabje by dostaš mogł šćodre zežywnjenje.
To njejo kšěł, styskanje wšuži jo zacuwał,
njejo-li milny grodowy pówěš zadychał.

Ak' zawuglěda Grobu, šapku z głowy chyši
a swójbnež swójjich kněžow z pokłonom wucesci,
chylecy wjeliki plěch, z daloka swěsěcy,
wót młogich zablów rozbity kaž kij sukaty;
z ruku pógłazi, pšistupi, a znowa nisko
se pókloni a groni: „Mopanko, Panisko,
wódajšo, až tak gronim, kněž Groba cesćony,
tak som zwucony, to respekt njej' felujucy:
wšykne Horeškowe su gronili „Mopanko”,
slědny stolnik jo take měł pšimě, mój kněžo.
Jo to wěrnó, Mopanko, až groš cošo žariš
za proces, a Soplicowym grod pšewóstajiš?
Njok to wěriš, rown'ž w cełem wokrejsu jo słyšaš”.
Tak glědajucy na grod njejo pšestał zdychaš.

„Jo žiw?” groni Groba, „to kóštujó, a hyšći
wěša jo starosć: cu skónicyš, šyblak ten stary
se spěra, se mysli, až móžo mě wóstužiš.
Dlej juž njewužaržym, broní žinsa cu zložyš,
Pšiwzejom wujadnanje, kaž sudnistwo suži.”
„Zjadnanje?” groni Gerwazy, „ze Soplicami?
ze Soplicami, Mopanko?” rozćěgnu gubu
pši tom, ako swóju by řec zacuwał žiwnu.
„Zjadnanje ze Soplicami! Kněžo, Mopanko!
To ga jo žort? Ředny grod, Horeškow sedlišćo,

pšejs dej do rukow Soplicow? Zalězco z kónja,
pšosym, aby wiželi, pójzomej do groda.
Njewěšco, co cynišo. Se njespěrajošo!”
Wón tsmjeń jomu pózaržy. „Dołoj zležco, pójzco!”

Žžštej do groda. Gerwazy na proze zasta,
a žašo: „Kněža how ze swójim dwórom něga
cesto su sedali pó wobježe na stołach.
Kněz jo wujadnał zwady, abo w dobrych myslach
jo góscam wšake luštne wěcy wulicował,
abo jich powědanju narski tek pšisłuchał.
A młodostne wšake su na dwórje grajkali,
abo kněske turkojske kónje sodłowali.”

Žžštej do wjažy. Gerwazy žašo: „Kněžo, how
we flastrowanej wjažy tej njejo kamjenjow
tak wjele, ako sudow wina su wupili,
kótarež z pasami su z piwnice šěgali,
pšepšosone na sejm abo sejmik wokrejsny,
teke na gónitbu abo kněža mjeniny.
Za cas jěži na chorje gerce su stojali,
na orgelach a wšakich tšubach su zagrali.
Gaž pili su na strowje, su ak’ na sudnem dnju
zazněli tšubawy, wše su spiwali sławu.
Prědnu sławu na strowje našog’ kněža krala,
pótom pó rěže primas a kněni kralowka,
dalej cełego našogo kraja zemjany,
a na kóncu, gaž pěty głažk jo by wupity,
su spiwali: Lubujmy se! Sława nimjerna!
Tak su pón pili a spiwali až do zajtša.
Pótom su gótowe stojali wše zapšěgi,
aby kuždeg’ dowjadli do jogo góspody.”

Pšejštej juž stej žedne špy. Gerwazy mjelcycy
jo raz na scěnu pógłědnuł, pón zas na wjerchy,
jo wšake měł spomnjeńki, how tužnu, tam lubu,
casy ako kšěł groniš: „Ze wšym jo na kóncu.”
Pómachnu z ruku, pókiwnu z głowu wobtužnje.

Běšo wiześ, až martra jo samo spomnjeśe,
ako by kšěł zagnaś. Pón stej stupiłej zwjercha
do wjelikego něga glědadłoweg' zala.
W njom prozne su wisali ramiki glědadłow,
wše mimo głažka wokna w chódbje wušej wrotow.
Gaž how zastupi starc, głowu w myslach jo sklonił
pókšył woblico z rukoma, gaž jo wótekšył,
běšo tužne a mimo kuždeje nažeje.
Gropa, rownož njewěžeł, kake su zawiny,
dla takeg' woblica starca jo był njeměrný,
stłocy jom' ruku, chylku trajašo mjelcanje.
Starc jo pšetergnu, z twardeju pógrozy pěšću:
„Njejo zjadnanja, Mopanko, mjazy Soplicu
a kšwju Horeškow; a wy mašo kšej Horeškow,
sćo Stolnika swójźbny pó mašeri z Łowčynow,
póchada wót drugeje żowki Kastelana,
kótaryž, ak wěšćo, jo był wuj mójog' Kněza.
Na swójeje familije tšojše słuchajšo,
ako rowno w tej rumnosći jo se stawało.

Mój njabogi kněz, Stolnik, přědny muž how w krejzu,
bógaśc a zemjan, jo měł jano jadnu żowku,
rědnu ak' janžel; pórucala jo se z takim
Stolnikojc zemjanstwoju a knězykam młodym.
Mjaz zemjanami jo był naduwak wjeliki,
skobodnik, Jacek Soplica, žortnje gronili
su jom' wójwoda. Jo był wopšawdu wuznamny
we wójwodstwje, a z tšista Soplicow głosami
jo ako pó swójej wóli w kraju kněżył se,
rownož njejo nic měł mimo zagonka role,
zable a dłužke wusy wót wucha do wucha.
Casy kněz Stolnik jo pšepšosył tog' kjarlika,
góścił jogo w grože, głownje za cas sejmikow,
k rozwaselenju jog' swójźbnych a pšiwisnikow.
Brodak jo na pšijazne witanje gjardy był,
rad by pšichodny syn kšěł byś, jo se wumyslił.
Mimo kazanja jo cesto do groda jězdził
a se skónćnje ako w swójom domu zagnězdził.

Južo jo se wuznaś kšěł, ale jo se stało,
až su carnu zupu jom' stajili na blido.
Za zdašim teke żowčo jo za nim glědało,
pśed starješyma pak to dłymoko chowało.

„To jo było w casach Kościuszki. Kněz jo stojał
za kazń tśešego maja a juž luži zběrał,
ab' konfederatam mógał šěgnuś k pomocy,
ak' naraz jo wójsko grod wobstupiło w nocy.
Lěbda jo był cas, buchadło tšacha zapaliś,
šyroke wrota zamknuś a z reglom zawěšćić.
Jan kněz Stolnik, ja a kněni běchmy na grože ,
kuchař a dwa wuknika, wšykne tšo pijane,
farař, službny, styrjo hajduki, zmužne luže.
Pótakem k stšělbam, za wokna, nježli Moskale
z głośnym Uraa! z wrotow se na terasu wale.
Ze žaseš stšělbow smy na nich stšělali mócnje.
Nic nje' było wižeś. Mimo pśestawki službne
dołojce stšělali su, tek ja a Kněz z wjaže.
Wšykno jo, lěcrownož w tšachu, šło pó porěže.
Dwažasća stšělbow jo lažało na pódłozie.
Pó wustšělenju jadneje póda se druga,
za kněza fararja jo była pilna služba,
pak tek za kněni a kněžny a dworske damy.
Tšo stšělce su stšělali, šel wogeń wobstawny.
Rjaganje kulkow jo šło na ruske wójaki.
Smy rědčej ale kradnej jim pódpalowali.
Tši raze su wóni se k wrotam pśedostali,
kuždy raz pak su žedne se nogi zranili.
Južo běšo zajtšo, ak' su gnali pód składy.
Kněz Stolnik jo wustupił do wjaže wjasoły,
a gaž jo jaden pód skladom głowu wutyknuł,
jo Stolnik ned wustšělił, a pšecej jo trjefił.
Kuždy raz jo carny nagłowk do tšawy padnuł,
jan' rědko jo něchten hyšći górzej pógłědnuł.
Ak' jo Stolnik te tšachotne winiki wižeł,
jo myślił na wudeł a jo za zablú pšimjeł,
z wjaže jo stojecy głośne rozkaze dawał,

ku mnjo se zwroši, zawoła: „Gerwazy za mnu!”
A w tom wustšěl wót wrotow, Stolnik se zajěknju,
zacerwjeni se a zblědnu, kšej wukašlowa.
Som wižel, až kulka jo do gruži trjeřiła.
Se chwjejucy pokaza kněz z palcom na wrota,
tam wižech Soplicu, togo njeknicomnika
pó zrosće a pó wusach. Wót jogo wustšěla
jo Stolnik padnuł, som wižel. Jo górzej žaržał
hyšći stšělbu, kuř jo z jeje rory wustupał!
Som na njog' se měřił. Złosnik kaž skamjenjany
jo stojał. Z teje stšělby pak mójej wustšěla
njejstej trjeřiłej, z tužyce abo górjenja.
Słyšach głosny kšik žeńskich. Kněz naš jo njabogi.”

How Gerwazy womjelknu, łdzy su jom ronili,
„Moskal jo wrota rozbił,” tak grono zakóńcy,
pó smjerši Stolnika som ja stojał njamócnny,
njewěžech wěc, co jo tšojło se wokoło mnie.
Na głuku Parafianowič na pomoc pšíze,
Mickiewiłow z Horbatowic dwěšće pšiwježe.
Wóni zmužne su zemjany, jaden za drugich,
rodu Soplicow gramuju wót casow dłujskich.

Tak zginuł jo kněz mócnny, póbóžny a spšawny,
kenž jo doma měł stoły, pšepaski a staby,
nan burow a bratš zemjaństwa. Syna měł njejo
žednog', kenž pšisegał by pomśc pši rowje jogo!
Ale službnych zwěrných jo měł, ja som w jogo kšwě
namacał tesak swój, kapsny nož se jom' groni.
(Wěšće sćo słyšali wó mójom kapsnem nožu,
sławnem na kuždem semje, sejmiku a marku.)
Pšisegach wušćerbiš jen na Soplicow tyłach,
na sejmach jich pšegónjowach, zajězdach, markach.
Dweju zabił som w zwaže a dweju w duelu,
jademu pak pódpałił w drjewjanem twarjenju,
ak' z Rymšu Koreliču se zjězdźowali smy.
Wón jo wupjakał se kaž wugoł. Tych njezlicymy,
kótarymž wuśy som wótsćěl. Jaden jo wóstał,

kenž móju spomnjeńku doněnta njejo dosta!
Pširožony bratsišk wónego wusatego
jo hyšći žywy a bogatstwa wuchwalujo.
Tłuska Horeškow grod z chochołow swójich kšomu,
ma amt, jo sudnik, jo cesóny we wokrejsu!
Jomu cošo daś grod? Njesromne jogo nogi
kšej mójog' kněza deje wutrěš z tej' pódłogi?
Ow ně! Tak dłužko, ak' w Gerwazem kus duše jo
a telik mócy, až z małym palcom pógibnjo
swój wótšy mjac, kenž na scěnje wisy doněnta,
wóny Sopllica grod njedostanjo nikula.”

„Ow”, zawoła Groba a zwignu swójej ruce.
„Až lubowach te murje, měł som dobre gnuše,
rownož njewěžech, až pokład taki chowaju,
telik dramatiki a surowu njegluku!
Gaž grod mójich přědkow Sopicam wótewzejom,
ako swójog' burggrabju tebje zasajzijom.
Twója powěsć, Gerwazy, jo mě mócnje gnuła,
škóda, až njejsy mě how w nocy pšiwjadł něga.
W swójom płašću by sejžel how na rozpadankach,
a ty by wulicował mě wó kšawnych statkach.
Bóžko njamaš wjeliki dar wulicowanja.
Casy słyšał som a cytał take tšojenja.
W Engelskej a Šotiskej jo kuždy grod lordow,
w Nimskej kuždy dwór grabjow był žiwadło mordow!
W kuždej starej, mócněj familiji zemjana
wó kšawnych a pšeradnych statkach se powěda,
a pomsć na pótomnikow derbstwo pótom pšejžo.
W Pólskej słyšym přědny raz něnt wó takem paže,
cujom, až zmužnych Horeškow kšej we mnjo běžy!
Wěm něnt, co som sławje mójogo roda dlužny,
musym ze Sopicami wězby rozpušćiš wše,
daś pón pistole abo zable wěc rozsuže!
To kažo cesć!” Gronjašo, žěšo z kšutym kšacom,
a za nim pón Gerwazy w mjelcanju dłymokem.
Groba něco k sebjě žašo, pši wrotach zasta,
na grod hyšći pógłědnu a skócy na kónja.

Skóńcy rozdrošćony rozgrono sam ze sobu:
„Škóda, až ten Soplca stary njama žonu
abo řednu źowku, kótaruž by mógl cesćić!
By ju snaž lubował, rownož njemógał dobyś.
Nastało by nowe lubosćinske zmušenje,
pšez wuťšobu a słušnosť, lubosć a pomsćenje!”

Tak šeptajucy jo gnał na kónju do dwóra,
ak' na drugem bóce stšělce jěžeču z bóra.
Wón lubowašo góńtwu, gaž stšělcow wuglěda,
ned zabydnu wó wšyknom, a se k nim pówuda.
Wujěže pšez wrota, źěla gumna a płota,
pótom se zawoglědnu a kónja zažarža.

Zagroda. –

Sadowe bomy, sajžane w ředach,
wobsenjowachu pólo, pód nimi na grědkach
rosćešo kał. Šežíwu póchylijo głowu,
sejži, mysli, glědajucy na zeleninu:
Tam rostu tšuki a dalej marchwey zelena,
wujšpurny bob na nju tysac wóckow wobraša.
Tam teke majs swóje złote zwiga bažule,
hynži wupěraju banje brjuchy nažołte.
Jich dłujke wijanki ga daloko se šěgnu,
šišće ako gósci se mjaz řepu cerwjenu.

Mjaza grědki źěli, a na kuźdem zagonje
stoję, ako by na straży, w ředach kónopje,
cyprese fryšne, šiche, pšoste a zelene,
jich list a wón grědkam šćitanje stej wužytne,
wjelgin njerada pšez jich list pšelězo zmija,
a jich wón guseńce a insekty zabija.
Dalej se běte spjelca makow pózwiguju,
a mjatelow cełe roje na nich sedaju
machajucy z kšídłami, na kótarychž swěše
wšake barwy tyce ak' kamuški drogotne.
Z pisanosću teju mak wócko wobtorijo.

Na srježi ak' mjasecki mjaz gwězdami kwětkow
stoje słyńca ze šyrokim swójim woblicom,
wót zajtska do wjacora se wjerse za słyńckom.

Za płotom wuske, dłujke a niske nasypki
bžez bomow, krickow, kwětkow su grědki za górki.
Kšasnje su narosli, jich wjelike łopjena
pšikšywaju grědki ak' tkanina ropata.
Wósrjež nich žowčo, lažko woblacone, chójži,
až do kólenow nuri se w gustej zeleni.
Mjaz grědkami se chyli, zda se, až njestupa,
ale plějo na listach, w jich barwje se kupa.
Ze słomjanym kłobykom jo senjona głowa,
z włosow jej pjerchotatej rožojtej banšika,
k tomu swětle włosy, rozwězane pletwicki,
w ruce žaržy kóšyk, pilnje glěda ku zemi.
Pšawu ruku zwiga, ako łapaš by kšěła,
ak' žowčo, gaž pši kupanju ryby póganja,
kenž z jeje nožku grajkaju. Casy se wóna
z kóšykom w ruce dołoj za górkami chyla,
kótarež z nogu póstarknjo abo wupytņjo.

Kněž Groba nad tym widom se rozwjaselujo,
stoj změrom. Gaž zдалoka tupot kónjow słyšy,
dajo towarišam znamje, ab' pówustali.
Z natšěgnjoneju šyju glěda ak' žorawa,
ako daleko wót stadła za něcym łaka,
na jadnej jan noze stoj, z bytšyoma wócyoma,
w drugej mały kamjeń žaržy, ab' njewusnuła.

Grobu jo wubužił słaby ropot wót slězy.
To jo kněž Robak, Bernardinaf. W ruce žaržy
wuzwignjone wusoko šnorki zasukane.
„Cošo górki, Kněžo?” zawoła, „how mašo je!
Wóstajšo to, škódy se pasčo, how w tom gumņje
ga za was nic njebužo, płody njejsu waše.
Pótom z palcom pógrozy, spótrježi se šapku
a wótejže. Groba hyšći pówósta chylku,

pósmja se, a take mólenje póklěwašo.
Póglědnu zasej do gumna, zož pak żowcycko
wěcej njeběšo. Jan tam pšez małe woknyško
sunu se rožojty bant a běle sukeńcko.
Na grědkach běšo wižeś, zo jo póchwatała,
tam zasej póteptane stawachu łopjena.
Chylku se tšěsechu, pótom změrowachu se
ako wóda, gaž ptaški nad njeju pšeleše.
Tam zož běšo stojala, jan mały witkowy
lažašo kóšyk, pšewalony, wusypany.
Mimo płodow wón we łopjenach něnt lažašo
a na zelenych žwałach hyšći se hympašo.

Pó chylce běšo wšuzi samotnje a głucho,
na dom Groba glědašo a nastaji wucho.
Pšemyślowašo, stšělcy hyšći njepógibnje
stojachu za nim. – Tam w śichem, samotnem domje
ropot nasta, pótom pak šum a ruś wjasoły,
ako w proznej wulu, gaž pšilětuju pcoły.
To běšo znamje, až gósci z góntwy se wrośe
a słuźabniki za wšyknych se z jězu spěše.

Pó wšyknych śpach něnto kněžašo ruś wjeliki,
roznosowachu jězu, jěžny řed a flaški.
Muske, ako pšízechu w zelenych woblakach,
chójžachu z talarjami a głažkami pó jśpach.
Jědli su, pili, abo pši woknowych deskach
powědali wó flintach, wogarjach, wuchacach.
Pódkomorstwo a Sudnik za blidom a kněžny
w rožku ze sobu šeptachu. Stare pórědy,
juž njeběchu, na kót'rež se pši jěži glěda,
w staropólskem domje běšo to nowa moda.
Pši snědanju kněz Sudnik, rown'ž njerad, dowóli
taku njepórědnu wašnjú, ju pak njechwali.

Za žeńske a muske běchu rozdźělne jěze,
how pšinjasechu tablet a dobre kafeje.
Wjelike tablety, řednje pómólowane,

na nich wónjate tejowe kany blachowe
a złošane taski ze sakskego porclina,
ku kuždej pak kružašk, a w njom słodka zmjatana.
Taki kafej ak' w Pólskej njejo w stronje žednej.
W Pólskej, w pórědnem domu, tam pó wašni starej
jo za warjenje kafeja wósebna žeńska.
To jo kafejarka, wóna wobstara z města
abo wót namórnikow nejsłodnjaje zernka,
znajo pótajne wašnje warjenja kafeja,
carneǵ' ak' wugel a z pšeglědnosću jantarja,
z wónju mokki a gustosću mjodoweg' wina.
Kuždy wě, co za kafej jo dobra zmjatana.
Na jsy šěžko wó nju njejo, wšak kafejarka
pši pšigótowanju žo do mlokarnje zajtša,
žož fryšnu zmjatanu z mloka zezběra sama.
Za kuždu tasku nalejo wósebny gjarnyšk,
a kuždy z nich woblaco we wósebny kóžušk.

Starše žeńske su južo jěsnjej kafej pili,
něnt dobre snědanje su sebje pódarili
z górucego, ze zmjatanu běloneg' piwa,
w kótaremž na kuski kšajany twarog plěwa.

Za muskich pak laže k wuběranju jěšnica,
gusyna pjaceń, placo a smužki jězyka,
wšykno pó domowej wašni pšigótowane,
z jałowjeńcowym dymom we wugnju sušone:
Skóńcnje dawachu buletki na jězu slědnu.
Take bywašo snědanje w Sudnika domu.

Wšakej w dwěma špoma gromažištej se kupce:
Zgromažone pši mašem blidku luže starše
powědachu wó nowych rolnikarskich wašnjach,
wó nowych, wobstawnje kšutych carskich wukazach.
Pódkomorny kružece powěsći wó wójnje
jo pósužował a pódawał konkluzije.
Kněžna Wójska staji se módrowatu brylu,
kłažešo kórty za kněni Pódkomorinu.

W drugej špě se młode rozgranjachu wó góntwje
a wóstachu měrnjeje ak' howac w rozgronje.
Asesor a Regent ako dobrej gronarja,
nejlěpšej stšěljarja a znajarja góntwarstwa,
tam barkotatej sejžeštej a rozgniwanej.
Wobej běštej ščuwałej swójej psa a wěstej
swójog' charta dobyša, ak' wóstrjež płoniny
na burskem zagonje nježnětej' zeleniny
wuběgnu wuchac. Juž Kusy, juž Sokol złapnu,
ak' Sudnik psijěže a na mjazy wustanu.
Su słučas musali, rown'ž we wjelikem gniwje.
Psa stej se samej wrošilej, a něnt nicht njewě,
lěc wuchac jo wuběgnuł, a nichten njezgóda,
lěc Kusy jog' złapił jo, ab' Sokoła blaba,
snaž wobej gromaže. Rozdžělnje suže strony.,
až rozkora wósta njerozsuzóna na te dny.

Wójski z jadneje špy jo do drugeje chójził
a tak wobeju stronowu psichylnosć wóził,
njejo pak se wobželił na žednom rozgronje,
było jo wizeš, až druge wěcy ma w głowje.
Casy zasta w ruce z kóžaneju placawu,
pómysli chylku, muchu na scěnje zaplacnu.

Tadeusz z Telimenu mjazy špoma w źurjach
stej samej se rozgranjałej wó swóжих wěcach.
Ten a tamny luž ga jo blisko njeju sejžel,
toš stej se šepťalej. Tadeusz jo tak zgónił,
až šota Telimena jo bogata dama,
a wónej pó póchaže njejtej samska swójžba,
nejmjenjej nic bliska. Wěc radnje jo njewěsta,
lěc šota Telimena jogo jo píswojžbna,
rownož wujko jej sotša groni, wšak starješej
mimo rozdžělnego starstwa tak stej groniťej.
Ale pótom jo wóna w stolicy bydleca
wjele dobrych słužbow za Sudnika wugbała.
Toš jo Sudnik w zjawnosći ju wjelgin se cesćił,
snaž ze zufałosći se jeje bratš pomjenil,

com' Telimena z psíjazni se njewobara.
Tadeusza su wólažcyli te wuznanja.
Wjele dalšnych wěcow tek stej se powěžełej,
a wšykno jo se stało w chyli jano krotkej.

We jspe pak napšawo drjažnjucy Asesora
mimoducy rjaknu Regent: „Groni som cora,
až njamóžo se psawje ražiš naša gónstwa,
jo hyšći jěsno w casu, hyšći ga stoj trajda
a tek młoge grědkki burskeje zeleniny.
Toš Groba nje' psijěł, rownož był pšepšosony.
Groba ga se derje wuznajo na gónstwarstwje .
Casy jo powědał wó wužytku a městnje,
jo psébywał w cuzych krajach w swójom žišetstwje
a něnto groni, až znani to wó barbarstwje,
gaž se gónstwaru ak' pla nas mimo žiwanja
na někake kazni a psédpise zastojnstwa,
njeglěda se na žedne płoty abo mroki,
rejtuj se pó cuzem mimo dowolności.
W nalěsu a lěsu se pó wšych pólach ganja
a stšěla se na lišku w casu jej' linanja,
dopušćuju se, až wuchacowu samicu
charty gonje pó póli a bejnje zmucniju,
čož zwěrjetam jo na škódu. Toš groni Groba,
až pla Rusow lěpša jo ciwilizacija.
Tam w gónstwarstwje płaše kšute wukaze carja,
doglěd policaja, za winowatych štrofa.

Telimena groni, k lěwej špe wobrošona,
z batistowym šantkom mawkajucy ramjenja:
„Ak mamu lubujom, Groba połnje ma psawje,
znaju Rusku derje. Wěрили njejsu luže,
ako som jim groniła, až chwalby su gódne
tych zastojnstwow kradosć a wšake wěcy druge.
Som była w Petersburgu, nic raz, nic dwa raza!
Dobre mam wóttam wobrazje a nazgónjenja!
Kake to město! Wy nichten njejsćo tam byli?
Cošo plan snaž wižeš? Mam plan města we wili.

W lěšu luže Petersburga bydle na datšy,
(datša měni wjasku), to na jsach su palasty.
Som bydliła w grožiku, ned nad Newy brjogom,
nic wjelgin daloko, ale tšošku za městom,
na małej, niskej, kumštnej nasypanej górcy.
To běšo kšasny domcyk! Plan jogo mam w spižce.
Mějach pak njegluku, dokulaž dom w susedstwjce
jo słušał wěstem' zastojnikoju w sudnistwjce.
Wón jo měł ředownju chartow. Kaka drěcyna,
gaž blisko maš psowjeńc takego zastojnika!
Pšecej gaž som do zagrody z knižkami wujšla,
aby mjaseck a wjacornu chłodnosť póžyla,
jo naraz pšignał pjas a z wogonom wijkotał,
pón jo, ako by był bludny, wušy nastajał.
Kak som se zlékała! Wutšoba jo wěšćila
někaku njegluku z psami. Ta jo se stała.
Ako jadnogo zajtška som do zagrody šła,
jo chart zakusał mójogo bolognezarja.
Ach, to jo był taki lubosny psycak měrny,
kenž běšo mě wót wjercha Sukina darjony
ako spomnjeńka. Žywy ako njewjericka.
Mam jogo wobrazk, njok jano hyš do běrowa.
Gaž wizech jog' skusaneg', we wjelikem gniwje
jo mě było złě, dostach spinki, dybotanje.
Snadko by hyšći górcy z mójim strowim było,
na gluku pak jo pšijěl na woglěd Kirylo
Gawrylič Kozodušin. Głowny jagaf Dwóra
se wopšaša za zawinu złěgo humora.
Kazał jo zastojnika pósęgaš za wušy.
Ten blědy, tšěskotaty, skóro mimo duše.
„Kak smějoš,” kšiknu Kiryl z grimotatym głosom,
„psa ščuwaš na jelenja how pšed carskim nosom?”
Skamjenjony zastojnik ned jo se zagronił,
až ga z góntwu zewšym hyšći njejo zachopił,
až z Głownego jagarja cesnym dowólenim
zakusane how zwěrje jo pjas a nic jeleń.
„Kak to,” kšiknu Kiryl, „coš ty twarziš, halunka,
až lěpjej znajoš góntwu a zwěrjeta ak' ja,

Kozodušin, wjeliki carski Jegermajster?
Daś how zwadu rozsuzijo Policajmajster!”
Wołaju Policajmajstra protokol spisaś:
„Ja,” groni toś Kozodušin, „cu znankstwo how daś,
až jo to jelen. Wón pak groni, až źo wó psa.
Rozsuź, chto lěpjej znajo góntwu a zwěrjeta!”
Policajmajster službnu ned rozmět jo słušnosć,
se žiwał na togo zastojnika njeplecnosć.
Pón jo jogo na bok wzel a bratšojski ražił,
aby pśiznał winu a grěch swój z tym wopłašił.
Až pójžo k carju, jo jagař gnađnje pśigronił,
aby wusud w tej wěcy tak tšochu złagožił.
Wěc skóńcy se z tym, až psy dejachu na wócki
a zastojnik na styri tyženje do klětki.
Cely źeń jo zaběrała nas ta skoboda,
drugi źeń jo anekdota z togo nastała,
až Wjelki Jagař psa dla jo na sudnistwo šeł,
a ja z wěstosću wěm, až samo car jo se smjał.”

Chachot wubuchnu w śpoma. Sudnik z Bernardinom
jo mariaž grał a ze swěšonym měł winom
něco wažne wudaś. Farař lěbda jo dychał,
ako powěšći zachopjeńk Sudnik jo słyšał.
Tak jo był napněty, až z głowu zwignjoneju
a zwignjoneju kórtu, k biśu gótoweju
śicho jo sejźel a jan Bernardina steśnił.
Na kóńcu powěšći jo kórtu pón położył
a ze smjašim gronił: „Daś chto co, se tych Nimcow
ciwilizaciju chwali, pórěd Moskalow,
daś Wjelikopólany nawuknu wót Šwabow
wažiś se wo lišku a pśiwołaś se slěpcow,
aby łapili psa, kenž jo stupił na cuze.
Na Litwje, chwała Bogu, mamy pšawa stare:
Mamy žiwiny dosć how za nas a susedstwo,
žednje njepójzomy togodla na sudnistwo.
A k jěži mamy dosć, psy nas njewugłóžeju,
gaž pšez zeleninu abo žytnišćo ženu.
Zaščitujom na burskich pólach góntwarjenje.”

Groni ekonom z ľewje komory: „Kněže,
njeźiwajšo se, až płašišo za žiwinu.
Bury se wjasele, gaž na jich zeleninu
póskócy chart. Daś złamjo źaseś kłoskow žyta.
Za to jomu dajošo kopu mimo kwita.
Młogi raz burja tolať pśidatnje dostanu,
wěrśo mě, wóni wjelgin nad tym se raduju,
jolic ...” Zbytk dopokazow kněza ekonomu
njejo Sudnik mógať słyšaś, pśeto pó dwěma
rozpšawoma zachopi se źaseś rozgronow,
anekdotow, wulicowanjow a rozkorow.

Tadeusz z Telimenu, zabydnjonej celo
se wulicowaštej. Wjasoła wóna běšo,
až žort jo Tadeuszaju tak se spódobał.
Młóżeńc jo stawnje jej komplimenty gótował.
Telimena pomalčej, śišej powědašo,
Tadeusz, až ju njejo słyšał, wudawašo,
w mjerwjeńcy głosow. Toś zbliży se k njej póksajžu,
cujajo jeje woblico, licka górcotu.
Zažarža dych, wobłapi jej' gubki zdychnjenje,
a z wóckom pópadnu jej' wóckowu błyšćenje.

W tom mjazy jeju gubje napsisko pśileša
nejpjerwej mucha a pón Wójskego placawa.

Wjele jo na Litwje muchow, a mjazy nimi
wósebna družyna, zemjańske se jim groni.
Pó barwje a šěle su pódobne na druge,
ale gruž maju šyršu, a brjuchy su wětše.
Wóni pśi lětanju barcaju a brucaju,
a su tak jěderne, až pawcynu stergaju.
Jolic pawk ju pópadnjo, wóna tśi dny bruco
a z pawkom w duelu nawutrajnje wójujo.
Wšo to jo Wójski wuslěžił a dopokazał,
až jo z tych zemjańskich muchow mjeńšy rod nastał.
Wóni su za muchy to, což za pcołki matki,
až z jich zabišim zaginu muchow zwóstatki.

Dwórska pak góspozarka daniž faraŕ wjaski
njejstej tomu wěriŕej, aŕ wón pšawje myslŕ.
Pó swójomu stej wobchadaŕej z rodóm muchow.
Wójski pak njejo wótstupiŕ wót zwuconosców.
Gaŕ jo wupytnuŕ muchu, jo ned za nej góniŕ,
rowno jo jom taki zemjan za wuchóm zwóniŕ.
Dwa raz jo machnuŕ, ale weto njejo trjeŕiŕ.
Gaŕ jo tšeŕi raz machnuŕ, skóro wokno wubiŕ.
Mucha pak rozgórjona wót togo zogola
jo wiŕeŕa stojeceju w ŕurjach mŕoŕeńca.
Jo zacwiblowana zlešeŕa mjaz woblica,
a tam jo ju trjeŕiŕa Wójskego placawa.
Deŕ jo byŕ mócný, aŕ gŕowje stej wótlešeŕej,
ako poŕojcy boma, wót bŕyska rozbitej.
Pši tom stej se deriŕej wó ŕurjow ramiki,
aŕ na gŕowoma módre flaki su nastali.

Na gluku njejo nicht to pytnuŕ, donětejšne
rozgrono jo mimo pšestaša byŕo ŕywe.
Skóńcyŕo jo se z nagŕým wubuchóm zogola,
ako gaŕ gónŕwarje du na liški do lěsa.
Pón jo se sŕyšaŕ rjagot drjewa a łajanje,
gónjak jo ŕiwjaka spŕoŕyŕ njewócakanje.
Wón jo daŕ znamje, woŕanje ŕešo pó góli,
ako by wše bomy naraz se wótwoŕali.
Tak jo to z rozgronom, kótareŕ běŕy sčicha,
daniŕ pšedmjat njenamaka ako ŕiwjaka.
Pódobne su byŕi te zakusane zwady
Regenta z Asesoróm wó sławne jich charty.
Jan krotko jo traŕo, staŕo pak jo se wěcej,
stej z wšakimi wobgronami se wobchytaŕej,
aŕ wupóceratej stej wšakowke móŕžnosći,
wobgrono, gniw, napominanja – samo pšeci.

Napšisko su z drugeje špy wše k nima gnali,
kaŕ mócná ŕwaŕa pšez ŕurja se pšeŕiskali,
wótsunuli mŕodej, kenŕ na proze stojaŕej,
na Janusa z dwěma woblicoma pódobnej.

Tadeusz a Telimena na cole włose
stej se zrownalej, ako wuśichnuchu głose.
Změšany ze směchom šum jo w šíšču se šyrił,
k měru bronjow jo dojšło, Kwestař jo wuměrnıł,
staršy luž, zasajžity z šyrokim kšebjatom.
Rowno ak' Asesor jo se wažil z juristom.
Ak wónej juž se wobgrozytej stej ze zablů,
jo wobeju wótslězy wón zgrabnuł za kłopku.
Dwa raza jo jeju głowje jadnu wó drugu
gromaže starcył kaž jaja pši walkowanju,
rozkšicył pón ruce kaž pokazowak drogow
a zachyšił jeju do pšěšiwneju kutow.
Chyłu jo z rozpšestrětyma rukoma stojał
a „*Pax, pax, pax vobiscum!* Měr buž z wama!” wołał.

Žiwałej stej se, smjałej něnto wobej stronje.
Z cesćownosću ku takej duchownej wósobje
njejsu mnichuju směli mjenaš. Pó tom statku
njejo nicht měł mysli, z nim se napóraš zwadu.
Kwestař Robak pak, ako luži jo změrował,
njejo docełego za triumfom pón glědał,
njejo zwadarjoma grozył daniž parskotał,
jo se spórježił šapku, a ruce pši pasu
žaržecy jo měrnje wujšel ze jšpy.

W tom casu
stej Pódkomornik a Sudnik se mjazy stronje
stupiłej. Kněz Wójski, ako by mysli swóje
ze spara zbužił, jo se na srježi nastupił,
šere wusy póglažił a kapu spórježił.
Z wogniwym wóckom cełu kupku jo wobběgnuł,
žož ropot jo słyšał, jo k změrowanju machnuł
ze swójeju placawu, ak' farař z chrapawku.
Pón jo póważnje kołk placawy gótjej zwigał
a ak' z maršalskim kijom šíšynu pšikazał.

„Bužčo změrom,” jo gronił. „Teke rozym mějšo,
wy, kenž přédne jagarje how w našom krejzu sćo.
Co z wašeje zwady hyšći bužo? Wěšćo ga?
How jo mložina, našogo kraja nažeja,
kótaraz sławís ma naše lěse a góle,
kót’raž pak, bóžko, zanjechujo góntwarjenje.
Kak ze zajšpiwanja nowy zajm móžo nastaš,
gaž how wiži, až te, kenž pšíklad maju dawaš,
se z góntwy wroše jano z grakanim a zwadu!
Žiwajšo pšosym tek na móju šeru głowu,
som, ako wy sćo jagarje, něga wětšych znał
casy som jich ako wujadnař wusúžował.
Chto w Litwy lěsach by Rejtanoju se rownał?
Lěc pšígótowaš góntwu abo zwěrje zmakeaš,
chto móžo w tom se z Białotropowičom rownaš?
Žo žins jo taki stělc ako zemjan Žegota,
kenž z kulku z pistole jo w běgu trjefił kóta?
Znał som Terajewiča, kenž na te žiwjaki
žedne druge bronje njejo brał ako kopi.
Budrewiča, kenž jo z mjadwježom se mócowal:
Takowych mužow sy w našych lěsach wugłědał.
Gaž zwad pak nastał jo, kak su jen rozwažili?
Wzeli su sudnikow a zasajžonk stajili.
Oginski wó wjelka zejgra lěsa sto slědow,
Nješiołowskemu jo jazw kóštował pór wjaskow!
Toš, móje knězy, žišo za starym pšíkladom
a rozsúžćo wašu zwadu ze zasajžonkom.
Słowo cuch, w słownych zwadach nigdy njama kónca,
škóda gubu sušys dla zwady wó wuchaca.
Wubjeřtej se pšeto nejpjerwej jadnarjowu,
co tej wusúžijotej, tom’ mějtej dowěru.
Ja pópšosym Sudnika, až njeby zagronił
gónjarja na kónju, rown’ž pó pšenicy gónił,
a nažejam se, až wót was zgóz tu dostał by.”
Sudnika pó tych słowach na kólenu stłocy.

„Kónja”, zawoła Regent, „stajim kónja z ředom,
a to zapišu teke pšed zemskim zastojnstwom,
až darim ten pjeršćen za myto sudnikoju.”
„Ja,” groni Asesor, „stajim wobšyjk ten złoty,
z kólaskami złotymi, z jaščerjom pókšyty,
z tkaneju žyzaneju wócku, to jo rowno
take ak’ ten blyščaty kamjeń ředne žěfo.
Som žiśam řed ten za derbstwo zawóstajis kšěf,
gaby ja se wóženif. Mě jo řed pódarif
Wjerch Dominik, ako něga z nim góntwarif som
a z wjerchom, maršalom Sangušku, z generalom
Mejenom. Tegdy wšych som na charty nagronif.
Tam w góntwarstwje njeslyšanu wěc som nazgónif,
som z jadneju beju šesć wuchacow wobłapif.
Góntwarili smy tegdy pšez Kupisku gólu,
wjerch Radziwiłf njejo mógał wutraš na kónju.
Zeskócy, wobejmjo móju charšinu Kanju
a tši gubki da tej beji na samu głowu.
Pótom ju z ruku tši raze klatśnu na blabu
groni: „Pówušym śi na Kupisku wjerchowku.” –
Tak Napoleon dajo wjednikam wjerchojstwa
na měśtnach, žož su měli wjelike dobyša.

Z wóstudy tak dlůjkich zwadow dla Telimena
kšěšo hyś wen a jo pytała pšewózarja.
„Ak’ wizim, Kněža,” jo kóšyk wzela z pólice,
„cošo wostaś we jšpě, ja lubjej du do góle.
Chtož co, pšosym za mnu,” gronjašo, a wuwěže
se kašmirowy pócerwjeny šal na głowje.
Žowcycku Pódkomorskich wze wóna za ruku,
a pótom do głozonekowu zagnu kóšulu.
Tadeusz scicha za nej do gribow póchwata.
Pšechóžowanki zaměr zwjaseli Sudnika,
w tom wizišo kóńc zogolowatego zwada.
„Kněža, wše do gribow do góle!” toś zawoła.
„Chtož z nejřednejšym gribom pótom domoj pšizo,
pši nejřednejšem žowću se sednjo za blido.
Sam se ju wubjerjo. A bužo-lic to dama,
nejřednejšego gólca wuzwóli se sama.”

3. knihy

Lubkowanje

Groba wroši se domoj, toš kónja zažarža,
głowu zwjertnu naslědk, do zagrody pógłěda.
A tam se jom' zdašo, až znowotki z woknyška
zabłysknu zasej pótajmna běła kóšula,
a znova padnu něco lažkego z wusoka.
Pó pšeglědanju zagrody na gnuše woka
se tam šćanjašo něco pšez zelene górki
ako słyńcna pšuga, pšemyknjona pšez mroki,
gaž na roli dopadnjo na kšemjenja gruzlu
abo srjež zelenej' łuki na mału lužu.

Groba zlēze z kónja, póšla domoj službnego
a pókšajžu sam se ku gumnyšku bližašo,
ku chłodnicy doběgnu, žož namaka žěru,
a pšez nju se ako do groži wjelk pšesmyknu.
Njelepje pak stupi na krick starych hendryškow,
gumnyškarka, ak' by se zlēkała knykotow,
glědašo wokoło, ale nic njewižašo,
a tuž ned na drugi bok zagrody běžašo.
Groba pak zboka mjazy wjelikim łompuchom,
na kólenach pó tšawje za žołym hadrikom
ak' žaba skokajucy, sčicha se bližašo,
wuzwignu głowu, a žiwne wěcy wižašo.

W tom žělu gumna rosćechu wšake wišniny,
pód nimi pak trajda, młogorake družyny:
pšenica, majs, wóscaty jacmjeń a bobace,
pšoso, groch, kercyki a wšake kwětki teke.
Za domacne ptaški jo sławna góspodnica
se take měšane gumnyško wumysliła.
Jej jo se groniło Kokošnicka, rožona
Jendykowicojc. Wóna jo se wumysliła
za domacne góspodarstwo, žins wšuzi znatu
w tamnjejšych casach hyšći ako nowosć mětu

a pšiwzetu nejperwjej wót njewjele luži,
pón wudatu ak' pratyjku, cytanu wšuzi:
*Wašnju ščita pšed jastšebjom a kanju abo
kubljanja pjeriny.* To běšo wóne gumno.

Gaž casy pak kokot, kenž stoj pšecej na stražy
a swój zadrieny šnapac do wusoka žaržy,
na bok schylijo swójju grjebjenjatu głowu,
aby mógał lépjej glědaš górzej ku njebju,
pód mrokom wisecego spóznajo jastšebja,
zaškrjaka, kury wuběgaju do gumnyška,
teke guse a pawy, a w napsiskem tšachu
gołubje, gaž njamógu schowaš se w gołbjeńcu.

Něnt žeden rubjažnik njejo wizeš na njebju,
samučke slyńcne pšugi stwórijú górcotu.
Jeje dla su wše ptaški se schowali w lěsku,
sejže na tšawje abo kupaju se w pěsku.

Teke głowy małych žiši su mjaz ptaškami,
nage, ako lan běłe, z krotkimi włosami,
šyje do ramjenjow nage, a mjazy nimi
žowčo, wó głowu wětše, z dlejšymi pletami.
Ned za žišimi paw, kenž pjerje swoje w krejzu
šyroko rozpšestrěwa na pisanu tycu:
Na njej běłe głowki ako slěznja wobrazu
na modrej dlymi se swěše połne błyskota.
Wobmólowane z wěnaškom pawowych wokow
ako gwězdy se šćanje wósrjež trajdy kłosow,
wósrjež wusokich złošanych majsja baznawow
a póslobranych paskow engelskich tšawinow,
zelenym slězom a koraloweju šćuru,
kótarychž formy a barwy se póměšaju,
ako płošik ze slobra a złota plešony,
ako zapowjesk, se z wětšom kólebajucy.

Nad głušynu pisanych kłosow a kijaškow
wisy tam ako baldachin mła mjatelikow.
Su to muški, kótarychž stwórake kśidlaška,
pšeglédne ako głažk, lažke ako pawcyna,
gaž w powětsu graju, lěbdycka su widobne,
a lěcrownož bince, myśliš, až su njegebne.

Ze zwignjoneju ruku jo żowćko machało
ze šerym bundliškom, ako strusowe pjero,
a tak z nim wót głowkow góletkow woganjało
złych muškow roje. W drugej ruce jo žaržało
něco rožkate, se swěsece ak złošane,
za wšym zdašim sudobjašk za žiši sešenje.
Pó rěže jo jen zblizžało žiśam ku gubje.
Wón wuglědał jo ak złoty rog Amalteje.

Tak zaběrane żowćo głowu pón wobroši
na wóne knykate janaškowe kerckyki,
njewěžecy, až naběgał z drugogo boka
se zblizhujo, lězecy pó brjuše ak' waka.
Pón wuskócy z kricka. Žowćo pógłédnjo, blisko,
styri grědki wót njeje, wón kłoni se nisko.
Wóna wobroši głowu, ramjeni pózwignjo,
stanjo a ak' spłošona rakajca wuběgnjo.
Jeje stopy lažke juž skokaju pó lisću,
a stešnjone žiši pó pšichadnika pšišću
a wuběgnjenju żowća naraz rjawle tšašnje.
To wóna słyšy a pytnjo, až ga jo tornje
małe stešnjone žiši spuściś a wuběgnuś.
Tuž wóna zastanjo, ak' by kśěła se wrośiś.
Ako njewěsty duch, pšiwołana wěščarka,
wóna k mócnje wrjašcatym žiśam zas pšichwata,
k nim se wusednjo, a na swój klin jadno wzejo.

Druge z ruku póhajcka, ze słowom troštujō,
pšitłocy k sebje, aby je dozměrowała,
wupóškajō głowki a stula ak' kurjetka
pód paty kšídła. Pón groni jim: „Jo to řednje,
tak wrjaščas? Ten kněž se was zléknjo, jo to pěknje?
Ten kněž njoco was tšašys, to njejo žed grozny
ale gósc, dobry kněž, glědajšo jan, kak ředny.”

Sama pógłědnjo: Groba pósmješka se lubje,
jo widobnje žékwowny za take chwalenje.
Wóna to wupytnjo, womjelknjo, wócy spušći
a zacerwjeni se ako rože kwišonki.

To pópšawem jo był pórědny kněž: pówabny
woblico pódłujke, blěde a fryšnej licy,
mudrej wócy, dobrotnej, włose dłujke, běte.
Na włosach spjełca tšawy, łopjenka zelowe,
kenž Groba stergał jo lězecy pšez zagony,
te wisachu něnt na głowje ak wěnc splešony.

„Ow ty!”, wón groni, „kakegožkuli maš mjenja,
sy ty bogowka, nymfa, duch abo wizija!
Groń, lěc swójska wóla na zemju tebje wježo,
abo cuzabna móc howko ši pózaržujo?
Ach, južo wěm – zawěsće zajšpjony lubkował,
bogaty kněžyk abo zawisny pódpěrał
ši w grodowem parku kaž zatamanu chowa!
Kšawnego zwada ryšarjow by była gódna,
by mógała tužnych romanow byś ryšarka.
Pšeraž mě, ředna, pótajmstwo twójog' wósuda!
Najžoš wumóžarja, z twójim jano kiwnjenim,
kaž w wuśobje kněžyš, kněž nad mójim ramjenim.”

Wón zwignu ruku, wóna z kněžniskej' cerwjenju,
ale pósmjejkom w rozwjaselonem woblicu,
rada kaž žiši wiži šćipate wobrazki,
nad błyšćatymi zylberami se wjaseli.
Nježli pónajō gódnośc, słuch jej złagožejo

ředne te słowa, kótarychž zmysl njerozmějo.
Na kóncu se wopšaša: „Wót zo sčo how pšišli,
a co na našych grědkach, kněžo, sčo pyтали?”

Groba toś wužěra. Zmólony, zažiwany
wómjelknjo. Skóncnje w głosu rozgrona změkcony
jej groni: „Wódajšo, kněžna, wizim, až změšať
som grajkanje. Wódajšo, pópšawem som spěchať
na snědanje. Jo pózdže, kšěch byś w pšawem casu,
wěsco, drogi dokoławokoło mě njasu.
Pšez zagrodu, som se myslil, su na dwór źurka.”
Žowco groni: „Tam, mój kněžo, jo pšawa droga.
Pšez grědki hyś njejo třebne, tam srjež bľomjenja
jo puś.” – „Nalěwo ab’ pšawo?” – se wón wopšaša.
Gumnyškarka swójej módrej wóccy pózwignu,
a póglědnu na njogo, tšuchľo a z narskosću.
Dom derje jo wiześ, jasny ako na dľoni,
a Groba za drogu se pšaša? – Wón pak měni,
až kšěť něco jej groniś, jo pytať pšicyny
za rozgrono. „Bydľišo how blisko zagrody
abo we jsy? Cogodľa njejsom was na dwórje
hyšći wizeľ? Sčo pšijěli njedawno akľe?”
Žowco pak wijo z głowu. – „Wódajšo kněžnicka,
njejo za maľym tym woknyškom snaž waša špa?”

Pši sebje jo myslil: Njejo-li to ryśarka
romanow, jo weto mľoda, řědna kněžnicka.
Wjelgin cesto wjelika duša, mysl schowana
w góľi, w samotnosći, ako roža rozkwita.
Wóna dej do swěta, a tam na sľyńcu stojas,
z tysac swójjimi barwami luži zažiwaś.

Gumnyškarka jo mjaz tym mjelcecy stanula
a jedno góľetko góřej na ruku wzeľa,
druge jo za ruku pšimnuľa, zbytnje w řěze
ak’ piletka wjadľa jo ďalej pó zagrože.

Pótom se wobroši a rjaknu: „Njamóžošo slědk zagnaś do trajdy mójo rozbrojne ptactwo?“ „Ptactwo dejm góniš?“ , groni zažiwany Groba, w tom wóna se zgubi, za bomami schowana. Hyšći chylku pšez majske wijanki spalěra jo něco swěšilo hejnak blyščate wócka.

Groba jo hyšći dłužko sam stojał w gumnyšku, jog' duša, ako zemja pó słyńca schowanju, jo pómałem wustudnuła w tužnem myslenju. Jo chopił cowaś, seń pak jo měł njepšijaznu. Jo wócušil, njejo wěžel, cog'dla se gniwa. Mało jo namakał, wjelika jog' nažeja ako bližašo se pastyrce, jo ga była. W głowje jo se paliło, wutšoba skokała. Něžnosći wjele jo w kšajźnej nymfje wopóznał, žiwow wjele jej pšipisał, młoge wugódał! Najšeł jo wšo hynacej. Rědnu pó woblicu, talju wšak wujšpurnu, ale bejnje njezbažnu! A taka něžnosć licowu, cerwjeni žywosć pšeražijo tu wuzbytnu wejsańsku zbóžnosć. Znamje, až duch hyšći drěmjo, až spi wutšoba, wšedne su byli jej' wejsańske wótegrona. „Za co mam se nariś,“ woła, „snaž se wukopjo, až pótajomna mója nymfa gusy paso.“

Z wuběgnjenim nymfy jo ceła twař guslarska se ned změniła: banty, lubosna lěsycka, złošana, slobrana, bóžko! Běšo to słoma?

Groba jo glědał z wobšužonyma wócyoma na snopk z tšawu wuwězaneje wuchacyny, kótaryž jo za pierka měł w ruce kněžnicki. Njejo zabył tek sudobjo, kanku złošanu, wóny rog Amalteje. Něnt wiži marchwicku! Tu jo gubka góleša kusała pózednje. Něnt běšo pó gusle, pó łakosći, pó žiwje!

Tak gólcyk, gaž wuglěda kwěty cychorije,
kenž jogo ruku wabje hejnak měke žyže,
co je pógněšís, bližy se, dujo, a z dychom
se ceły kwět ako mešk rozleši z powětšom,
w ruce pak žaržy slěžař nadměrnje napněty
nage spjelcycko šerozeleneje tšawy.

Groba se wroši, kłobyk se na głowu stłocy,
tam, wót žož jo pšišeł, ale drogu se skrotcy
pó grědkach, kwětkach a janaškach stupajucy,
daniž skóńcnje njewódychnjó a płot pšeskócy.
Spomni se, žowću jo powědał wó snědanju,
snaž wšykne južo wěže wó jogo zmakanju
w gumnje, blisko doma. Snaž južo su pytat šli,
wiželi, kak jo wuběgnuł, co se mysleli?
Toš jo dejał se wrošiš. Schyli se pši płotach,
pšez mjaze a zela, a pó młogich kšětanjach
jo něnt spokojom, až jo dostał se na drogu,
kótaraž rowno wježo do kněskego dwóru.
Jo pši płoše šeł, głowu zwrošonu wót gumna,
ak' paduch wót sklada, aby njebyło slěda,
až ma zaměr jom' woglědaš, abo juž póbył.
Tak jo Groba był rozglědny, rown'ž nicht njeslěžił,
njejo glědał na zagrodu, ale do pšawa.

Tam jo był w rědki wósek, mjaz bomami tšawa.
Pó jeje pšestrěńcu, napłošeń běłym brjazam,
pód dołoj wisecych majskich gałuzow stanom,
gibachu se póstawy, žiwne jich pógiby,
zazdašim reje, žiwna drastwa: hejnak duchy
blůzece pó mjasecku. Jadne w carnych, wuskich,
druge w dłužkich, rozpušćonych kóšulach jasnych.
Ten ze šyrokim ako kólaso kłobykom,
wóny z gołēju głowu. Druge ak' za mrokom
schowane, ducy na głowje mychańce maju,
kenž ako kometow wogony se zmawaju.
Kuždy w hynakšej formje: jaden stoj na zemi
a jano dołoj spušćonej wócy pówjersí.

Drugi jano pšed se glěda, ak' we sni kšaca
pó rownej cerje, zewšym na bok se nježiwa.
Wšykne pak póchylaju se na boki stawnje
až k zemi, ak' zwucowaš by kšěli pókłonje.
Gaž casy se blisko su abo se zmakaju,
nic sebje nje Gronje, daniž se njewitaju.
Dłymoko zamyslone, do se zanurjone
wiži w nich Groba elizejskich snjow wobrazu,
keň ga bólosćam, starosćam njejsu pšistupne,
weto błuže měrnje, šicho, ale póchmurnje.

Chto by se myslil, až wóne mało pógibne,
wóne mjelcywe luže su naše znajobne?
Pšijašele Sudnika! Pó kóncu snědanja
su dali se do swětocneg' gribyzběranja.
Ako dostojne luže wuměju pšiměriš
rěc a pógiby swóje, aby je nałožys
pši kuždyckej góžbnosci městnosći a casa.
A nježli su wujšli ze Sudnikom do lěsa,
su zwoblekali se taku žiwnučku drastwu,
pšechóženju služuce wobaleńce z płatu,
z kótarymiž šćitaju dobre suknje zwjeršne,
na swójich głowach maju kłobyki słomjane,
až wuglědaju běte ak' duše cysćowe.
Młode tek su zdrasćone, mimo Telimeny
a žednych francojski chójžecych.

Take sceny

Groba njejo rozměł, njejo naložk wejsny znał,
jo bejnje zažiwany malsnje do góle gnał.

Griwow jo było dosć. Gólcy zběrachu same
žošte kurjetka, w litawskich spiwach sławjone.
Wóni znamje su kněžnistwa, dokulaž cerwje
je nježeru, a insekty wó nje njerože.
Žowća za brunymi gribami jan glědaju,
a z pšimjenim połkownik wóni jim spiwaju.
Wše za ryzykom glědaju. Jo tšošku mjeńšy

a mjenjej sławny w spiwach, za to pak słodnjejšy,
daś fryšny, daś solony, daś w nazymje, zymje.
Wójski pak zběrał jo jan cerwjene mucharje.

Wó někotare griby njejo było zajma
jich škódnivosti abo špatnego słoda dla.
Njewužytne weto njejsu, wšak je zwěřjeta
žeru, insekty se lagnu, w góli su pycha.
Na zelenem rubje lukow w ředownjach rostu
ak' na bliže talarje z kulowatej' kšomu
ryzyki slobrane, nažošte a cerwjene
hejnak škliski, ze wšakim winom napońjone,
tam póbrjazk ak dno powrošonego kubaška,
lejki ako małe sčážne keluchy sekta,
bělaki kulowate, šyroke a płone,
ako sakske te taski, z mlokom napońjone,
a z carnym proškom napońjona kulowata
prochajca, ako pjejpjernica. Dalšne mjenja
su jan w řěcy wuchaca abo wjelka znate,
mimo mjenja wót luži, a takich jo wjele.
Wjelkowe abo wuchacowe se njebjeru,
chtož se doľoj k nim schyli a wupytnjo zmólku,
wopacny grib wótlamjo abo z nogu kopnjo,
z cymž mimo rozyma tšawu zanjerožuju.

Telimena zewšym žedne griby njezběra.
Rozpjeršona glěda wóna a wóstužona
z gjardeju głowu dokoła. Toś rozgniwany
Regent groni, až na bomach snaž pyta griby.
Asesor ju gramnje z samicu pširownujo,
kótaráž na bomach pyta městno za gnězdo.

Wóna pak skerjej samotnosť, šišynu pyta
a se pómašem zdalujo wót towaristwa,
žo pó góli na mału chłodkojtu wušynu,
žož bomy twóřje šmojtu wokolnosť, guscějšu.
W srježi šery kamjeń laży, a pód kamjenjom
gluskoco žřědło, chowajucy se pšed swětlom.

Wokoło rostu zela guste a wusoke,
kótarymž wóda zwěsćujo bujne wuwise.
Tam wóny luštny wogarik zawity w tšawje
na lisćowem pódložku laży njepógibnje,
njewizany a lěbda słyšany pišpoco
ako w kolebce lažece małe góletko,
gaž mama nad nim majske zapowjeski wěžo
a makowe lisće jom' pód głowu nasypjo.
Šiche a ředne městno, žož se Telimena
cesto chowa, gronjegy jom' tempel cwanja.

Pši řecce stojecy pušći na tšawnik młodny
šal swój žyžany, ako karneol cerwjeny.
Pótom ako plěwarka, nježli do zymnego
gata co zanuriš se, se dołoj póklěknjo
a pši wóže pómałem se na bok schylijo.
Pón ako by řecká malsna ju póstarcyła,
padnjo do tšawy, ab ceła se wupšestrěła.
Z łokšoma w tšawje, głowu woprějo z rukoma,
dołoj skłonjonu. Pón pšed žywyma wóckoma
zabłyšknjo francojskich knigłow běła papjera.
Nad alabastrowymi łopjenami knigłow
wise jej' carne kužerki poľne bansíkw.

W karneolowem šalu, w tšawje smaragdowej,
w dľujkej sukni, ako w wobalce koralowej,
z bľyšćatymi włosami na jadnom jej' kóńcu.
na drugem carne crjejki, na noze swěšecu
sněžnu nogajcu, z běłosću ruki a licka
wuglěda wóna ako pisana guseńca,
kenž lězo na zelenu rozgu klona.

Bóžko!

Wše něžnosći a řednosći wobrazo toga
na znajarjow su póproznem cakali. Glědał
na nju nichten njejo, ako jo griby pytał.
Tadeusz jo ju wizeł, casy jo póglědnuł
a pómałem zboka se bližej k njej pšisunuł

ako jagať, kenž w pógibnem lisćowem schowu
na dwěma kólasoma se bližy gropunju,
ab' w góntwje na kuliki za kónjom se chowa,
stšělbu na sodło łoży ab' pód šyju kónja,
ako z bronami by włocył, pó mjazy chójził
a tak městnu, žož sedaju ptaki, se zbližyl.
Tadeusz tak se psíkšada.

Sudnik jog' zmóli,
jom' zaběgnjo drogu, ak' se k žřědłyšku měri.
Z wětšom machatej bėtej klina sarafana
a wjeliki rub, zwězany wokoło pasa.
Słomjany pódwězany kłobyk wót pógiba
z wětšom se kiwkotajo ako list badaka,
na kšebjat jom' se suwa a zasej na wócy.
Z wjelikim kijom w ruce, tak kněz Sudnik kšocy,
pši wóže se póchyli a ruce wumyjo,
pótom pšed Telimenu se na kamjeń sednjo,
ruce spěra na běłokósćowy kónck kija
z twardego bambusa, a rozgrono chopina:

„Wižiš, Aśćka, wót casa ako wu nas gósci
Tadeusz, njemało cujom njespokojności.
Njamam žiši, som juž stary, ten gólcyk wěšće
jo něnt jadnučke mójo wjasele na swěše,
pšichodny derbnik mójeje mašności. Z Boga
wóle jomu wótkažu kus zemjańskeg' klěba.
Za njog' jo cas, až pšemyśli se dalšne drogi,
ale póluchaj, Aśćka, kake mam bólosći!
Wěš, až ten Jacek, mój bratš a nan Tadeusza,
žiwnučki cłowjek, lěbda chto jog' zaměr zgóda,
domoj njoco se wrośiš. Bog wě, žo wón štycy,
daniž synoju njoco zdžěliš, až jo žywy,
ale stawnje psíkazujo. Nejpjerwej jo kšěl
jogo do wójška póslaš, až som se starosćił.
Pótom wšak jo był zjadny, až doma wóstanjo
a se wóženi. Žonu z wěstosću dostanjo.
Som se rozglědował; žeden wót našych luži

pó mjenju njerowna se daniž dostojności
Pódkomornemu. Jogo starša zowka Anna
jo w takem starstwje, ředna a bogata kněžna.
By kšěł srědnikowaš.” – Ned Telimena zblědnu,
położy kniglicki, stanu a zas se sednu.

„Ak’ mamu lubuju”, gronjašo, „bratš mój luby,
kaki ma to zmysł? Nosyš ty Boga w wutšobje?
Ty se myśliš, až Tadeusza sy dobrotnik,
gaž gólc ten z twójeje wóle bužo hejdušnik!
Swět jom’ zawrějoš! Wěř mě, zaklinaš bužo ši,
gaž jog’ talent zakopjoš w gólach a na póli!
Wěř mě, což póznała som, wón jo mudre žiše,
a gódný, aby rozglědował se pó swěše.
By było derje, gab’ pósłal jog’ do stolice,
na psíkład do Warsza. Abo wěš, myslim se,
lěpjej do Petersburga. Ja w tej zymje wěšće
tam pójědu, a tak by mógałej zgromadnje
z Tadeuszom něčo spóraš. Mam dobre wliwy,
znaju luži, což zachopne su jom’ zakłady.
Z mójej’ pomocu by měł psístup k lěpšym domam,
by pśedstajił se wšakim póważnym wósobam,
by dostał amt a myto. Pótom daš spuščijo
słužbu, gaž co, a daš se domoj nawrošijo,
gaž ma dobre mě a wó swěše dobre znaša.
Co wó tom myśliš, mój bratš?” – „Na te młode lěta”,
groni Sudnik, „jo derje, tšochu luži zeznaš,
w swěše se rozglědaš a z lužimi wobchadaš.
Ja ako młody som wjele w swěše wobjězdził,
som w Piotrkowje, w Dubnje, tam za tribunalom, był.
Ako pšawiznik jěducy, som swóje wěcy
spěchujucy, samo jězdził až do Warsza.
Pši tom som wjele nawuknu! Toš bratša syna
rad by do luži pósłal hejnak wolontera,
hejnak wuknjeńca, kótaryž wužywa lěta,
aby pšiswójił se pitsku znajobności swěta.
Nic ředow daniž stopnjow dla. Rusojske stopnje
abo řed, zo maju wuznam, pšosym pónižnje?”

Žeden z tych nĕgajšnych knĕzow abo žinsajšnych ze zemjaństwa we wokrejsu, tšochu zamóžnych, njeglĕda na take drobnostki. Nejwaźnjyšje su pó mĕnjenju luži rod, dobre zjawne mě abo amt, ale zemski, dobyty pšez wólby wobydlarjow, a nic jan pšez dobre pósĕgi.”

Telimena pšetergnu: „Jolic tak myslíš, šim lĕpjej, ak’ wojažerja jogo pósćelšo.”

„Wiziš, sotša,” groni Sudnik, drapjo se głowu, „rowno to by rad kšĕł, ale starość mam nowu. Knĕž Jacek swó jog’ syna njepušći z doglĕda, jo na šyju mě pósłał tog’ Bernardinarja Robaka, kenž z drugeg’ boka pšijĕł jo Wisły, pšijašel bratša, wše znajo jogo zamysly. Tadeusza pšisud su južo rozsužili, kšĕ, ab’ se wóženil, su Zošiu jom’ wubrali, wašu lubu kublańcu. Wónej dostanjotej wĕno wót Jacka, mimo mašnosći mójej’ tej’, w pjenjzach. Wĕš, Aśćka, wón ma kapital dobry, a z jogo zgózu mam tek swój fonds skóro cely. Tak ma pšawo rozsužiš. Aśćka se pšemyśli, kak by w tej wĕcy mětej nejmnjše starosći. Wónej dejtej se zeznaš. Stej ga młodej hyšći, wósebnje mała Zošia, to ga pak nješćóži. Jo cas, až Zošku wušĕgnjomy ze zawrĕša, ze žišetstwa ga wóna jo južo wurošla.”

Telimena se zažiwa, skóro se zlĕknu, nejpperwej póstanu, pón na šal se póklĕknu. Wóna słučašo pilnje, pón pak wótpokaza z tak mócnym machanim rukowu za wušyma, ak’ muchu by wuĕnała, slĕdk njelube słowa do guby powĕdarja. –

„Aa, ta wěc jo nowa!

Lěc Tadeuszaju to škózi, lěc nješkózi,”
groni gniwnje, „daś spěchowar to sam rozsuzi.
Njamógu nic k tomu groniś, sami se ražćo,
scyńśo z njog’ ekonomu, ab’ do kjarcmu sajźćo.
Daś tam pśedawa, ab’ w góli žiwinu stšěla,
cyńśo z njogo, co cośo. Ale naša Zośia?
Co ze Zośiu cośo? Zagronita som ceło
ja sama! Snaž kněz Jacek jej pjenjeze dajo
za wukubłanje a až jo jej tek pśiwuznał
mału pensiju, na wěcej njejo zwólował,
z tym pak njejo ju kupił. Toś snaž teke wěšćo
a doněta na swěše wšykny ga znate jo,
až waša darniwosć njejo mimo slězyny,
až rod Soplicowych jo Horeškowym dlužny.”
(Sudnik na to grono pólucha z njerozymnym
zamótanim, z tužycu a grudom widobnym.
Ako by dalšnych słowow se bójał, póchyli
głowu, póstuknu a se mócnje zacerwjeni.)

Telimena skóncy: „Som jeje wótkubłarka,
som swójbna a Zošina jadnučka pśimama.
Mimo mě wó jej’ gluce nicht myslíš njesmějo. „
„A jolic wóna gluku w tom manželstwje najžo?”
tak Sudnik, a pógłědnu. „A gaž se spódoba
Tadeuszu?” – „Spódoba? Ak na wjerbje kšuška.
Se spódoba abo nic, ta wěc jo mě wažna!
Zośia njebužo žednje bogata partija,
njejo pak teke jano njeznata zemjanka.
Z wjelmóžnego roda póchada, jo wójwodka
a rožona Horeškojc, cłowjeka dostanjo!
Smy telik se starali, až se wukubłajo.
How by wóziwjeła.” – Sudnik jo pilnje sluchał,
jej do wócowu glědał. Snaž jo se změrował,
gaž wjasele gronjašo: „No, co dejmy cyniś?
Bog wizi, až spšawnje dobru wěc som kšěł chopiś.
Ale mimo gniwa, jolic njejsćo pšezjadna,
wy mašo pšawo; tužno – gniwaś se njesłuša.

Som ražil, bratš jo kazał, nicht how njenuzkujō.
Gaž Aščka Tadeusza pak wótpokazujo,
napišu Jackoju, až mója wina njejo,
gaž k zlubu Tadeusza ze Zošiu njedojžo.
Snaž sam wopytajom. Z Pódkomornym gromaže
chopimej fryjarstwo, až wěcy se póraže.”

Telimena jo w tom casu se změrowała.
„Ja zewšym njewótpokazuju, bratš, pózlažka!
Sam gronił sy, až jěsno jo, dla młodeg’ starstwa.
Pómyslmy, pócakajmy, to njebužo škóda.
Daš młodej se póznajotej, bužomej glědaš,
jeju gluku nic pšípadoju pšewóstajaš.
By jano kšěła warnowaš, až Tadeusza
njewobgranjašo, ab’ njemyslił, až se nuzka.
Wuťšoba njejo služabnik, njeznajo kněžow,
njedajo se z namócu zawěžaš do pytow.”

Něnto Sudnik stanu, wótejže zamyslony,
Tadeusz pak bližašo se z drugeje strony,
cynjašo, až pytanje gribow jog’ pšiwabja.
W samskem směrje pómałem pšistupi tek Groba.

Groba za Sudnika a Telimeny zwady
jo za bomom stojał a se žiwał dla sceny.
Jo z kapse papjeru a wołojnik wušěgnał,
čož stawnje ma pši sebje, a na zdonk se zepřeł,
pón na tej papjerje jo mólowaš zachopił.
Jo sam se pšašał: „Kak by nejlěpjej rozměstnił?
Wón na kamjenju, wóna w tšawje, rědna kupka!
Charakternej głowje! K tomu kontrast woblica!”

Wón pšistupi, pózasta a ze šantkom wutrě
lorgnetu a wócy, a sam za se pómysli:
„To bužo snaž wjelicna, kšasna, żywa scena,
ako něnt ju wížim, abo pitsku změnjenja!
W somošanej tšawje ako mak na błomušku,
scynim z takeje nymfy rědnučku dwórjanku.”

Wšak Groba jo Telimenu juž pjerwjej wižeł
w domje Sudnika, zož krađu cesto jo gósćił,
jo lěbda pak na nju glědał. Toś jo se žiwał,
gaž jo ju něnt ak model wobrazu wuglědał.
Rědnosć a něžnosć póstawy, pychota jeje
su ju změnilu, až lěbda běšo póznaše.
We wócy ma hyšći pjerwjejšne gniwy běchu,
fryšne wětšyki jej' woblico wóžywichu.
Pó zwaže ze Sudnikom a pístupom młodeju
se woblico zabarwi ze žyweju cerwjenju.

„Kněžna”, gronjašo Groba, „som tak skobodny był,
som písšeł, ab' se wuzěkował a zagronił.
Zagrono, dokulaž som pótajmnje písłuchał,
žěk pak, až som znank wašych cowanjow byś mógał.
Som was krađu zranił, a tak wjele mam dńugu,
som cowanja waše pšetergnuł, zdobył chyłu
inspiracije, zbóžnosći. Stamaj cłowjeka,
ale na twójo wódaše guslować caka!
Som juž wjele se zwěrił a wěcej zwěrim se.
Suž!” – Wón se pókleknu a póda jej wobrazu.

Telimena pósužowašo jog' kreslanki
pó wašni wuznateje w wuměłstwje wósoby.
Snadna z chwalbami, nic pak mimo pózbuženja:
„Brawo”, gronjašo, „žycym dobreg' póraženja.
Ale njezanjechajšo to: Wósebnje trěbne
jo glědanje na pširodu, njebja lubosne
italskich stronow, kralojske rožow zagrody,
klasiske tek Tibera spadajuce wódy,
a tšašne wusokogórske nagłe skaliska!
To, Groba, jo kraj mólarjow. Pla nas ta žowka
muzow, bóžko, w Soplicowje jo w rukach dojki,
zož snaž zemrějo. Groba, scynim to do ramki
abo tek do albuma, do zběrki kreslankow,
kótarež gromažujom, mam wjele tych wěcow.”

Dalej se rozgranjaštej wó módrojtych njebjach,
mórskich šumach, wónjatyh wětšach, nagłych skałach,
casy pśidawaštej, ak' wěste drogowarje
sromošenje a wusměšowanje domownje.

Wokoło nich se rozpšestrěwachu Litawske
lěse, tak wucěšone a tak połne kšase! –
Póserpin wobrosčony z žiweju chmjelinu,
jerjebiny z rědneju fryšneju cerwjenju,
lěščink ako menada z cepterom zelenym
ak' wórjehowe granki ze šańkim wóžešim.
Dołojce lěsna žišina: głog z kalinami,
tam wótsužnica pšerosčona z malinami.
Bomy a kricki žarže z lisćom se za ruce
ak' stojace pši rejach žowća a młóženće
wokoło pórow ženjonych. Wósrjež kupki su
póry, zrosčone nad ceľu lěsnu gromadu,
sćažneje póstawy, z rědnym barwnym pówabom:
brjazyce, běle lubuški, z manželskim grabom.
A dalej tam, ako starki na žišižiši,
glědaju šicho sejžece šerkate buki.
Tam matrony topoły a z mechom brodaty
dub, juž lěta zwigajucy swój tył gjarbaty,
zepěrajucy se, ak' na słupach złamaných
rowow, na swójich wóšcow šělach skamjenjanych.

Tadeusz jo wokoło chójžil wóstužony
dla rozgrona, w kotaremž njej' był wobžělony.
Gaž pak stej chopilej wukrajne gaje sławiš
a pó rěže wše družyny bomow pómjeniš,
pomerance, cyprese, oliwy, mandele,
kaktuse, alowy, mahonije, sandele,
citrony, blušč, wórješyny, samo smokwice,
wuchwalowaš jich zrost, jich kwišonki a kije,
Tadeusz njej' gramješ a se šepjeriš pšestał,
až na kóńcu rozgriwany dlej njejo wutrał.

Jadnory běšo, znajošo pak gusło stwórby,
a žašo, na domownu gólu glědajucy:
„Som wizel w botaniskej zagrože we Wilnje
wóna na pódzajtšu rostuce bomy sławne,
a tek na pódpołdnju w rědnych stronach italskich.
Kót'ry pak možo se rownaš tym w lěsach našych?
Alowa z dłužimi ak' psewodnik kijami?
Abo citrona ze złošanymi płodami,
z blyščatymi łopjenami, tłusta a niska
ako grozna ale bogata mała žeńska?
Snaž chwalone cyprese, dłužke, šańke, chude,
kenž njesu bomy žaloby ale wóstudy?
Groni se, až tužno wuglědaju na rowje,
tak ako nimski lakaj pši dwórskej žalobje,
kenž ruku njesmějo zwignuś a głowu zwjeršeś,
z cymž by se dwórskim wašnjam mógal wopšešiwjeś.

„Njejo-li naša póćiwa brjaza rědnjejša,
kótaraž, ak' wó cłowjeka płaco wudowa,
wó syna wejsanarka, ruce załamuj, o
gałuze ako pletwy na zemju spuščuj!
Nima z tužyce dmycha ze swójeje' póstawu!
Cogodła wy, kněz Groba, póddany mólarstwu,
njemólujšo, pši kót'rychž sejzišo, bomy?
Zawěšće budu se wam smjaś waše susedy,
gaž bydliš w płodnem litawskem kraju tudy,
a mólujošo pšecej skały a pusćiny.”

„Luby psijaśel!” tak Groba, „rědna psiroda
jo forma, duša rozpalenja a mašizna
kótaraž njaso se na fantazije kśidłach,
głazi se w stilu a zepěra na pšawidłach.
Njedosegatej ga talent a rozpaloność,
wumělc musy se zwignuś na njebja wusokosć.
Nic wšykno, což rědne jo, dajo se mólowaś.
To snaž bužošo w swójom casu z knigłow zgóniś.
Gaž zo wó mólarstwo, to za wobraz jo trjeba,
wěsty dypk glědanja, njebjo, kompozicija,

italske njejbo! Tog'dla w mólarstwje krajinow
jo Italska była a bužo kraj mólarjow.
Žo mimo Breughela, ale nic van der Halla,
krajinoweg' mólarja (stej ga dwa Breughela),
mimo Ruisdala, na celej pódpołnocy
jo žeden krajinowy mólař był wuběrný?
Njejbo, njejbo jo trěbne!" – „Naš mólař Orłowski,”
groni Telimena, „jo měł słod Soplicojski.
(Jo znate, až jo to Soplicojska chóroba,
až mimo domownje nic se jim njespódoła.)
Orłowski jo w Petersburgu pšetrař žywjenje,
jo sławny mólař (mam z jog' skicow w spižce žedne),
jo bydliř blisko carja, na dwórje, ak' w raju,
ale jom' jo se styskało pó swójom kraju.
Swójej' młodosći case stawnje jo spóminal
a w Pólskej wšo, zemju, njejbo, lěse, wuslawjal.”

„Jo měł rozym”, groni Tadeusz rozbužony.
„Wašo italske njejbo, ak' wó njom se słyšy,
jo módre a cyste, jo kaž zmarznjona wóda.
Njejstěj ga sto raz řednjějšej wětš a njeznada?
Trjebaš jan' głowu zwignuś, kake maš wuglědy!
Sceny a wobrazje a šěgnuće mrokawy!
Kužda mrokawa hynakša, taka nazymska
gniła jo ako nopawa, poľna dešćika,
a pušća z njejba až na zemju dľujke smugi
ako rozwite zaplety, dešćika tšugi.
Mrokawa z kšupami ak' balon z wětšom leši,
kulata, šamnomódra, w srježi žoľta swěši,
šumjenje wšuži se słyšy. Samo te wšedne,
glejšo, te běľe kobjelki, kake měnjate!
Ako žiwych gus abo šwonow stadľa šěgnu,
gaž wótslědka wětšy ako sokoľy ženu.
Tľoce se, pówětšuju, rostu nowe žiwy!
Dostanu kšiwje tyľy, rozpušćuju griwy,
wutykaju mań nogow a pó njejba wjelbje
pšelětuju ako šwita kónjow pó stepje.
Ak' slobro te běľe se změšaju – njezjapki

wurostu z tyłow jich sčazory, z griwow płachty.
Na lož se změni a pómałem stadło plějo
pó módrej, wusokej płoninje njebjja śicho!”

Groba a Telimena pógłědaštej k njebju.
Tadeusz z jadnej’ ruku pokaza mrokawu,
z drugeju Telimeny rucku stłocy zlažka.
Ak dlejša chyla pó tej scenje běšo zajšła,
rozpšestrě Groba kus papjery na kłobyku
a wušěgnu wołojnik. Naraz pak zagrimnu
głosnje zwón dwóra, a ned ze šišyny lěsa
běšo kšíkanje stýšaś a wjele zogola.

Groba nygnu z głowu a rjaknu z wažnym głosom:
„Na swěše wšykne wěcy kónice se ze zwónom,
fantazije plany, wšake rozmyslowanja,
njewinowate grajki, psíjazni wjasela,
wulewy cušniwych wutšobow! – Gaž jan’ zwóni,
wšykno se zwiga, stawa, měša se a zgubi.”
Pótom na Telimenu pógłědnu cušniwje:
„Co nam wóstanjo?” – Ta wótegroni: „Spomnjenje!”
Aby Grobego tužnosť tšošku złagožila
pódari jom’ wóna njezabynkow spjełcycka.
Groba je pópóška a psítyknu na gruži.
Tadeusz pak na boce krick zela rozchyli
žož wiži, až pšez zele se k njomu pšewija
něco běłego, jedna rucka ak’ lilija.
Wón ju psímjo, wupóška sčicha teke gubku
a toni se ak pčočka w lilije klušku.
Na gubje zacu zymu. Smasnu kluc a běły
wuzawity cedlik. To běšo lisćik mały.
Wšo tyknjo do kapse, co kluc ma na se, njewě,
ten běły lisćik pak to jomu wěšće powě.

Zwón dalej jo zwónił, z wótgłosom w dlymi lěsa
jo wjele nastalo wukšikow a zogola.
To wótgłos jo był pytanja a psíwołanja,
znamje žinsa skónconejo gribypytanja.

Wótgłos pak njejo był zakopowański, tužny,
ale Grabjoju jo se zdało, wobjedowy
zwón, kenž kuždycki žeń how k pođnju z najšpy zwóni,
domoj na wobjed kažo góscam a celaži.
Tak jo to něga z wašnju na wšych dwórach było,
w Sudnika domje jo to do žinsa wóstało.
Z lěsa se nawrošichu luže z kórbikami,
połne gribow, zawězane zwětšeg' z lapkami,
kněžny w jadnej ruce ako ropik zawity
žaržachu bruny grib, wjelikański zrosčony.
W drugej ruce gromadu zwězane ak' struski
pak mějachu halimaše abo rzyky.
Wójski mějašo mucharja. Ruce pak proznej
mějachu Telimena a z nej' kněžka młodej.

Gósci wše se zestupachu wokoło blida,
na nejwuše městno se Pódkomorny póda.
Pó starstwje a amše jom' ta cesć se słušašo,
ducy se starkim, damam a młodym klonjašo.
Jomu zboka mnich, Sudnik ned pó Bernardinje,
kótaryž krótko pómódlil se w łatynšćinje.
Paleńc se póda, pó comž wšykne se sedachu
a mjelcyno litawsku pšedjězu jěžechu.

Wobjed běšo měrnjejšy ak' jo howac z wašnju,
wše mimo góspodarja słowow změrom běchu.
Na znatej zwaže wó psach wobžěłonej stronje
mysleštej jan na witsějšne wuběžowanje.
Wjelike mysli mjelcanju kažu zwětšego.
Telimena se z Tadeuszom rozgranjašo.
Casy musašo ku Grabjoju se wobrošís,
na Asesora wótergi wócko wusměriš.
Ptaškař glěda na seši, gaž šćigelce wabja,
abo na wroblow pasle. Tadeusz a Groba
se derje znjaseštej, a wobej běštej glucnej
a połnej nažeje, toš se njerozgranjaštej.

Groba na mały kwětašk gjardosnje glědašo,
Tadeusz pak pókšajźnje do kapsy psímašo,
lěc kluc hyšći ma. Mjaz palcami jen wjeršešo
z papjerku, kótaruž hyšći cytał njoběšo.

Cěły cas wobjeda z takim mjelcanim pšejže.
Wóstudu pak pšetergnu njewócakowanje
góśc, gólnik, kenž z malsnymi kšacami zastupi.
Njeglědašo na to, až cas wobjeda móli,
pšistupi ku kněžu. Wizeš běšo z jog' miny,
až jom' njaso ważne a wósebne nowiny.
Cěła gromada na njogo wócy wobroši,
wón wódychnu a zawoła: „Mjadwjež jo w góli!”
Wše zgódachu, až jo ten ze žiwizny pšibyl
a pón do Zanjemeńskeje góle se pšedřěl.
Ned musy se pšescígowaš, to wše wuznachu,
hyšći njewěžeču kak, jano se myslachu,
zgromadne póstupowanje ważne by było,
to z gestow a rozgronow jo tek wuchadało,
kótarež ze wšykných gubow něnt słyšaš běchu,
wšak jano jadnučki zaměr wšykne mějachu.

„Do jsy!” zawoła Sudnik, „hej, na kónje, wjednik,
witeš b'žo góńtwa, ale kaki dobrowólnik
wustupijo z kopim? Tomu pódarim zprědka
dweju dnjowu myto, k tomu pšes dnjow bonarstwa.”

„Napředk!” zawoła Pódkomorny. „Sodłaš kónje,
w zaskoku do mójogo dwóra, wzeš najmalsnej
psowu, kór'rejuž znajo cěła wokolina.
Psoju groni se Sprawnik a beji Strapčyna,
Skneblowaš jima pysk a zawězaš do měcha
a pšínjasć jeju howko na kónju dla spěcha.”
„Wańka!” zwoła na gólca Asesor pó rusku,
„Sekerc ten Sangušowski pótoc mě na brusku,
wěš, sekerc, kór'ryž wót wjercha mějach darjony,
pas pšeglědaj, lěc maju kulki wše patrony.”
„Stšělby”, wołachu wše, „pšigótowane mějšo!”

Asesor pšecej woľašo: „Woľoj trěbny jo!
Formy za kulki mam w karnawje.” – „A fararja
musymy pšosyś,” doda kněz Sudnik, „ab’ zajtša
namšu žaržał w lěsnej kapałce. To b’žo krotka
namša za jagarjow na swěteg’ Hubertusa.”

Pó wudanych rozkazach něnt mjelcanje běšo.
Wše pšemyślowachu a glědachu wokoło,
ak’ by pytali něco. Wšych wócy za chylu
pak Wójskego ropate woblico pśišěgnu.
To běšo znamje, až za pśichodnu gónitbu
wjednika pytaju, a Wójskego wubjeru.
Wójski stanu, běšo rozměł góntwarjow wólu,
na to z ruku mócnje deri wó blida delku,
na złošanem rješazku na gruži wušěgnu
złoty swój zegerik hejnak kšušku złošanu.
„Witśe”, gronjašo, „na poł pěšich pśi kapałce
zgromažiju se wšykne stśělcy a gónjarje.”

Pótom wót blida stanu, za nim žěšo gólnik,
ab’ zgromadnje zrědowałej góntwu na witśeg’.

Tak ako wójaki w lěgwje, kenž wócaquju
na pśiducy žeń bitwu, broni pśigótuju,
na płaščach abo sodłach bžezstarostnje spiju,
nawjedowarje pak se plany pšemyśluj.

Pó wobježe se žeń minu z kowanim kónjow,
picowanim psow a pšeglědowanim bronjow.
K wjaceri se lěbda žeden za blido sednu.
Samo strona Sokoła z Kusego partaju
běšo pśestała se zaběraś z dawnej’ zwadu.
Regent z Asesorom pśimnuštej se za ruku
aby pytałej woľoj. Zbytne luže mucne
jěsno žěchu spat, ab’ zajtša byli wuspane.

Diplomatija a góntwa

Rowniki wjelikich wjerchow litawskich, bomy
Świteži, Ponarow, Kušlewa, Białowieży.
Jich chłódk jo raz padał na kronowane głowy
Grozneho Witenesa, wjelikey Mindowy
a Giedymina, gaž jo pla Ponarskej góry
pši góntwowarskem wognju na mjadweža kóžy
lažał, słuchał na spiwy mudrego Lizdejki,
a z naglědom Wilije a šumom Wilejki
wukólebany, cował wó zeleznem wjelku;
a wubužony, pó bogow zważnem rozkazu
założył město Wilno jo, stojece w lěsach
ak wjelk w žubrow, žiwjakow, mjadwežow rumejach.
Z tog' města Wilna, ako z romskeje wjelcyce,
su wujšli Kiejstut, Olgierd a tek Olgierdojce,
wjelike góntwarje a pšesławne ryšarje,
su gónili winiki, te zwěrjeta žiwe.
Seň jagarstwa jo wótkšył pšiducności tajmstwo,
až Litwa trjeba stawnje gólu a zeležo.

Góle! do was jo pšijěl na gónitwu něgdy,
slědny kral, kenž nosył jo kołpak Witoldowy,
slědnučki z Jagiellonow, wójownik wuspěšny
nejslědnjejšy na Litwje pak monarch góntwarny.
Domowna góla! Gaby njebjo dowóliło,
k wam, pšijašele, by mě woglědaš se kšělo.
By-li was tam najšel? Ščo zewšym hyšći žywe?
Wy, wokoł kótarychž som ganjał ako góle?
Jo žywy wjel'ki Baublis, w kotaregož bomje,
z wěkami wudtymjonem ako w dobrem domje,
dwanasćo luži sejžeš by mógło pši blidu?
Kwišo-li gaj Mendoga pód farskeju cerkwju?

Na Ukrainje, stoj-li a rosćo tam hyšći
pšed domom Hołowinskich, ned pši brjoze rěki,
rozrosćona lipa, pód kótarejež kronu
sto młożeńcow a żowćow wjerseło jo reju?

Pomniki wy! Wjele kuźde lěto spóžera
handlarska, kněžowa ab' moskowska sekera!
Schow njewóstanjo daniž za lěsnych spiwarjow,
a lubujucych ten chłodk rowno tak basnikow.
Carnolěska lipa, na głos Jana cuśniwa,
telik rymow słyšała jo, a dub žwatora
Kozakskemu basniku telik žiwow spiwa.

Wjele som, wy domacne bomy, wam dlužny ja!
Marny stšělc, kumpanow směcham wuběgajucy
za njetrjefjonu zwěrinu, wjele som w šišy
załapił myslow, gaž w žiwej guscínje zabył
som wó góntwarstwje, a se w gajašku wusednuł,
žož tam jo se slobranił mech šerobrodaty,
z módrju roztlóconeje jagody změšany.
Dalej w cerwjeni kopce lažachu wrjosowe
ak' parle koralow z brusnicami pyšnjone.
Wokoło běšo sámność, górzejcne gałuze
ak' guste niske mroki wisachu zelene.
Wichor casy rušował jo we wjelbje gustem
z wuším, stukanim, šumjenim, łoskotom, grimom.
Žiwny wopojny zogol! Mě jo se zdawało
až nad głowu wisece mórjo tam šarmujo.

Dołojce ak' ruiny města: wuryty dub
twóri nad zemju formu ako wjeliki zrub.
Na njom se zepěraju kaž scěny wótlamy,
gałuzate kłody, ak' napoł zgnite grědy,
wobdate z płotom tšawy. Do srježi terase
njedejał nicht póglědnuš, tam zwěrjeta sejže,
žiwjaki, mjadwježe, wjelki; na kšomje kóscí
napoł skusane wót njedogłědniwych góscí.

Casy se górtjej zwigaju pšez zeleń tšawow
kaž wódotryski kónckate rogi jelenjow.
pón mignjo pšez bomy zwěrje ze žołtym pasom
ak' pšuga swětła, kótaraz gasnjo mjaz lěsom.

Zasej šišyna w góli jo. Žiśelc wusoko
zlažka zaklapjo, pótom wótleši, se zminjo,
schowa se něži, ale zasej chopi tšasaś,
ak' woła schowane góle, aby jo pytaś.
Tam sejži njewjericka z wórjehom w packoma
a gryžo. Powjesyła kitku nad wóckoma
ak' na kirasira nagłowku to pjero jo,
rownož z tym šćitana była, glěda wokoło.
Wiži-li luža, góle rejoyarka skoka
z boma na bom, pómiknjo ako swětło błyska.
Do njewidobneje skónčnje zalězo žěrki
ako drijada na bom rodny se nawroši.
Zasej šicho.

W tom jo se gałuzka pótšěsta
a mjaz rozsunjonymi kiškami jerjebca
rědnjejše ak jerjebiny zjawi se licko:
To jagod a wórjehow zběrarka, żowcycko.
W brunem kórbicku witkowem ma nazběrane
fryšne brusnice, ako cerwjenej jej' gubce.
Pši njej zo młóžeńc, kenž rozgi dołoj zgibujo,
żowčo lasnje błjšćate wórjechy załapjo.

Naraz słyšytej rogow głos a łajanje psa,
to groni, aź góntwarjenje k nima doběga.
A mjazy gusćinu gałuzkow połne tšachow
se zgubitej hejnak pódoby gólnych bogow.

W Soplicowje kněży ruš. Pak nic psow łajanje,
daniž kónjow rigot, nic kólasow škrjacanje,
daniž głos tšubow k zachopjeńku góntwarjenja
njejsu Tadeusza mógli zbužiś ze spanja.
W póstoli lazał jo a spał ak bobak w žěrje,

žeden mlódstny njejo jog' pytať pó dwórje.
Wše su se spěšyli tam, žož su jim kazali,
na spijuceg' kumpana su celo zabyli.

Wón smarcať jo, slyńco pšez žeru we wokeńcy
w wuťsobki formje jo swěšilo do šamnoty
z górucneju pšugu spijucemu na coło.
Wón jo zas zadrěmnuť kšěť, wjeršeť se wokolo,
ab' wuwinuť se swěťtu. Napsisko w drěmanju
klapanje, až wócuśi z wjasoleju myslu.
Rozbužony ako ptašk jo z lažkosću dychať,
glucny se cuť a sam na sebje se pósmjejkáť.
Jo myslit' wó wšyknem, což cora jo dožywiť,
wuťsoba jo pukaťa, až jo se scerwjenit'.

Jo póglědnuť na wokno, ow žiw! W slyńcnej pšuze
w tej wuťsobce swěťlej stej zabłysknuťej wócce,
šyroko wócynjonej, ako pśi glědanju,
gaž ze swěťlego změni woko se k šamnemu.
Wón wupytnu maľu rucku z ropikom z boka
na slyńco wusměrjonym za šćitanje woka,
Maľuťke palce, k swěťtu rožojtem' zwrośone,
scerwjenjone, ako by byli rubinowe.
Wižeť jo zajmnu gubku, tšošku wócynjonu,
a zubki, kenž se ako parlicki swěśachu.
A licce, rownož slyńca dla z ruku póksyťej
rožojťej', samej ako rože se žaglitej.

Tadeusz jo pód woknom spať, schowany, w chłódku
lažecy, jo se žiwať žiwnemu zjawjenju.
Něnto jo było nad nim, rowno pśi woblicu,
njejo wěžeť, lěc cowa a wiži soninu,
jadno z tych lubych, swěťtych žiśecyich woblickow,
kótarež znajošo ze žiśecyich grajkanjow.

Žowćko schyli se, wón jo wuglědnu, tšachotnje
a wjasele, bóžko! Celo wízašo jasnje,
se dopomni, pózna włos swětložoły, krotki,
wuzawity na drobne, ak sněg běle sucki,
ako slobrane tšucki, kenž we słyńcka šćanju
błyščachu se ak krona na swětych wobrazku.

Wón stanu, zjawjenje jo naraz wulešeło,
wót ropota zlěkane, njejo se wrošiło!
Słyšał jo jano zasej tšírazne klapanje
a słowa: „Stawajšo, jo cas na góńtwarjenje,
sćo pšespali.” Z póstole wón skócy, a z ruku,
až w skobli se zatsěsnu, póstarcy wokeńcu.
Ta głośnje se wócyni a prasnu do sćěny,
wón glědašo wokoło wužiwny, zmótany.
Nic njejo wízeł, žedne njewuglědnu slědy.
Njedaloko wokna płot stojašo zagrody,
na njom chmjelowy list a kwětkowa wijanka
se gibachu. Jo snadko je dotknuła ruka?
Abo wěťš zadu! Na nje Tadeusz glědašo,
njestupi do gumna, jan zeprě se na płoće,
zwingnu wócy, a z palcom, na gubu stloconym
pšíkaza se śichosć, aby ze słowom malsnym
njemólił myslenie. Pón klapnu se do głowy,
tak ak do spomnješow něgajšnych póklapnuł by.
Skóńcnje do palca kusnu se, až kšej wuběža
a na ceły głos: „Pšawje, pšawje mě”, zawoła.

Na dwórje, zož wjeliki zogol rowno běšo,
jo ako na kjarchobje něnt głucho a prozno.
Wše su se wupórali. Tadeusz słuchašo,
ruce kaž mušli kšúše k wušyma žaržašo.
Wón słuchašo, až jomu wěťš wějucy z góle
zuki tšubow a luži zogola pšínjase.

Tadeusza kón na njog' w kónjeńcu cakašo.
Wón wze flintu, skócy na kónja a byzašo
kaž rozpalony ku kjarcmoma pší kapałce,
žož su pózgromažiš se dejali gónjarje.

Dwě kjarcmje stej stojalej tam k drogi bokoma,
z woknami wopšěšitej stej se ak' winika.
Stara na pšawem bóce słušašo kublarstwu,
Soplica na złošć grodu jo twariš dał nowu.
W přédnej ak' w swójom derbstwje jo kněžył Gerwazy,
w drugej na přédnem městnje jo sejžel Protazy.

Pó wenkownem nowa kjarcma njeběšo zajmna,
druga pó starem wašnju jo była twarjona.
Formu su wumyslili se tyrijske twarce,
Žydy su rozšyrili ju pó celem swěše.
Architektura, cuzym twarjarjam njeznata
wewšom, jo w našom kraju wót Žydow zderbnjona.

Kjarcma kaž kašć wótpředka, slězy kaž swětnica,
kašć, ako styrirogata Noaha kšinja,
žinsa znaty pód wšednym zapšimješim brožnja.
W nej kónje, krowy, woły su, wšake zwěrjeta,
brodate kóze, ptaški, górtjeje kokošy,
jadnotliwe žaby, su pak teke insekty.
Naslězny žěl pó formje jo žiwna swětnica,
za zdašim dopomina na chrom Salomona,
kótaryž twarili su přédne rucnikarje,
Aramske, wuwucone w Sijonje w twarcojstwje.
Žydy napódobnjuju ten stil w swóжих šulach,
a jich kreslanki wizeš su w kjarcmach a brožnjach.
kšywo nagłe, ze šyndlow abo słomy, špicne,
ak' zgibnjony żydojski kołpak zagjarbjone.
Wót pókónca wuchada wobchad galerije,
sprěteje na kšutych słupow drjewjanem rěže.
Słupiska, kenž wjeliki žiw architektowu,
wobstawne, lěcrownož poł zgnite a kšiwu su,
ako torm w Pisy, nic pó grichiskich modelach,

njamaju založki a kónce w kapitelach.
Połkołate bęże nad słupami wobłuki,
z drjewa tek ako napódobnjenje gotiki.
Górjejce kumštna pycha, nic z błotkom žěłana
ale z twarcojskim ředom šykownje tśasana,
kśiwa kaž ramjeni sabatowych swěcnikow.
Na kóncu wise kule, we formje bublinkow,
ak pśi módlitwach Žydy je na głowje nose,
a kótarymž w tej swójej rěcy „cyces” gronje.
Z jadnym słowom jo taka se chwjejuca kjarcma
pódobna na Žyda, gaž w módlitwje se skśižnja.
Kšywo ako šapisko, kaž griwata broda,
scěny śamne, mazane ak' carna pśikšywa,
prězy ako cyces na cole wustoj rězba.

Póřed ako w żydojskej šuli jo nutśika:
jaden žěl połny wuskich, pódlujkich komorkow
jano za žeńske jo a cuzych drogowarjow.
W drugem wjelika žurla, a póromje scěny
šěgnjo se wjelonožny wuski stoł drjewjany,
pśi njom stołki, drje niše, pódobne na blidka,
kaž žiśi za nana.

Na stołaškach dokoła
sedachu gólcy a burja z drobneg' zemjaństwa,
wšykne w rěže. Ekonom sam sejžešo zboka
Pó zajtšnej mšy z kapałki, kuždycku nježelu
su grat a něco wupit pśišli k Jankieluju.
Pśed kuždym ned stojašo połny głažk paleńca,
a pó jspě malsnje z flašku chójžašo kjarcmarka.
W srjejzi najmař Jankiel w wobdłujkem až ku zemi
sarafanje, ze spinkami póslobranymi.
Jadnu ruku pśi pasu żyžanem žaržašo,
z drugeju se sežiwu brodu głažowašo.
Glědajucy wokoło, rozpokazowašo,
nowych gósci witašo, starym pśigranjašo
pśi nich stojecy, wažatych pak změrowašo.
Nikom' nješłužašo, jan wokoło chójžašo.

Ze swójeju pócnosću ten Žyd znaty, stary,
juž wjele lět najmašo kjarcmu. Žedne bury
a zemjany njesu jog' nigdy wobskjaržyli.
Na co ga skjaržys? Pla njog' su se rad napili.
Wón derje jo licył, njej' žednje wobšuzował,
wjasela njej' kazył, zažrětosć wótpokazał.
Jo lubował wjasołosć, swěšili su swajźbu
pla njogo a dupjenja, a kuždu nježelu
jo pšosyl wšykných ze jsy, ab' pšišli na reje,
ku kótarymž su grali dudy, bas a fidle.

Muziku jo znał, sam jo był muziski talent,
cymbal jo grał, swójog' luda znaty instrument.
Pó dwórach něga chójžil jo, z grašim zažiwał
a spiwanim, derje a šykownje jo spiwał.
Lěcrownož Žyd, jo pólsku rěč cysto wugranjał,
wósebnje pak jo spiwy ludowe lubował.
Z kuždeje jězby pšez Njemen pšiwjadł jo nowe,
kołomyjki z Haliča, mazurki Waršawske.
Pó wokolinje jo se šyriła nowina,
až ako přednjejšy jo wón pšinjast z wukraja
a rozšyrił w wokrejsu celem wónu pšesń,
kótaraž pó swěše jo znata žinsajšny žen,
z njeju předny raz su w krajinje Auzonow
zagrali w Italskej polske tšuby legionow.
Talent spiwanja se na Litwje wjelgin chwali,
wjelika lubosć luži, se sławi a pšaši:
Jankiel jo pši tom sławu a bogatstwo dobył,
zwucnotšunowy cymbal na scěnu pówjesył.
Zasedlił jo se w kjarcmje, šenkarstwo założył
a pši tom w bliskem měšće pomocny rabbi był.
Raži su jog' góscili, rad jo ražil lužam,
jo był derje wuznaty na marku trajdowem.
Za wukrajne wiki su trěbne take znaša
na jsy. – Jo tek měł sławu dobrego Pólaka.

Prědny jo wón zwady, casy kšawne, změrował
mjazy tyma kjarcmoma, jo wobě wótnajmał.
Cesćili su se jogo tek kumpany starše,
Horeškowske a službne sudnika Soplice.
Wón jo stawnje swój měr wobchowwał pši wšom groznem
Horeškowskem klucniku a wažatym Woźnem.
Pšed Jankielom su swóje wudobrili złoby,
grozny Gerwazy z ruku, z jězykom Protazy.

Gerwazy how njejo był, wujěl jo na góntwu,
njejo kšěł, ab' taku wažnu, šěžku wótzělbu
młody a njezdrjały Groba samlutki pšewjadł.
Jo z nim se wupórał, aby ražił a šćitał.

Žins jo Gerwazeg' městno, nejdalej wót progů,
mjazy dwěma ławkoma w kjarcmu slěznem rogu,
žož swěšetka wise, kněž kwestař Robak zabrał.
Jankiel se wusoko cesći a jo tam póslał
Bernardinarja, gaž pak se pótom doglěda,
až jogo głažk jo prozny, ned k njomu pšichwata
a pšíkaza, jom' dolaš mjodka lipowego.
Z Bernardinarjom se wót młodosći znajošo
juž z cuzych krajow. Robak cesto pšichadašo
w nocy do kjarcmu a se z Žydom rozgranjašo
wó wažnych wěcach. Luže gronjachu až wóry
wón pašuju. Pustki pak njejsu gódne wěry.

Robak wó blido sprěty sćicha rozpšawjašo,
a kuždy wokoł' njogo wuшы nastajašo.
K mjeršnikowej priznicy nose póchylachu,
z njej' se póslužowachu a głosnje parskachu.

„Reverendissime”, tak kichnuwšy Skołuba
rjaknu, „ten tubak waš mócnje šćipjo do nosa.
Wót casa, ak' nos zwigam (how dłužki nos zgłaži),
njejsom takego póžyl' (how kichnu raz drugi).
Wopšawdna bernardinka, zawěšće z Kowna jo,
města w swěše tubaka a mjoda sławnego.

Pšed lětami tam ...” Robak pšetergnu: „Na strowje
 wšykny wusokim kněžam, gnadne kněže mójel!
 Gaž wó ten tubak źo, hm, wón wěšće póchada
 z wětšjeje daloknošći, ak myšli Skoľuba.
 Wón z Jasneje jo Góry, kněža Pawlinowe,
 tubak taki źělaju w měšće Częstochowje.
 Tam wobraz wisy, z wjele źiwami sławjony,
 Mašerje Bóžeje, kralowki pólskej’ krony,
 kótaruž maju tek za Litawsku wjerchowku!
 Doněta hyšći nosy ga kronu kralowsku,
 w Litawskem wjerchowstwje pak něnto šizma seji.”
 „Z Częstochowy?” groni Wilbik, „tam běch k spowěži,
 gaž som na wótpusk chójzil pšed wjele lětami.
 Jo wěrnó to, až mjerwi se tam z Francozami,
 až cerkwju kšě tam znicys a póklady zebraš,
 což móžošo w Litawskem Kurěrje wucytaš?”
 „To njejo wěrnó”, groni mjeršnik. „Kněžo jasny,
 Napoleon katolik jo wjelgin pšikładny.
 Bamž jo jog’ žalbował, stej w dobrej pšezjadnošći,
 pšedupiju luži w tamnej towarišnošći,
 kót’raž jo se skazyła tšochu. Z Częstochowy
 su slobro jim dali za narodne pokłady,
 za wošcojsku, Pólsku, tak Bóg Kněz pšikazujo,
 wołtarje jogo su narodne pókladnišćo.
 Wšak we Waršawskem wójewództwje sto tysac mamy
 pólskeg’ wójska, a skóro snaž wěcej změjomy.
 Chto pak wójsko płaši? Nic wy snaž, Litawarje?
 Wy dajošo jan groš do Moskowskej’ pókladnje.”
 „Kat by dał”, kšiknu Wilbik, „nam bjeru z namócu.”
 „Ow, gnadny kněžo”, bur se pšizjawi z pokoru,
 kłoni se mjeršniku a za głowu se drapjo,
 „gaž zemjanam, to běda tak wjelika njejo,
 nam pak wódrěju kóžu.” – „Laps”, Skoľuba kšiknjo,
 „głupy, tebe jo lěpjej, sy zwucony na to,
 ak wugoř na pjacenje. Ale nam zemjańskim,
 na złošanu lichotu zwuconym, nam kněškim,
 och, bratši! Něga tym zemjanam na zagrože ...”
 („Jo”, wše woľachu, „smy byli rowne wójwože!”)

„Žins bjeru nam zemjaństwo, kažu nam zatšadaś,
zemjaństwo z papjerami jim dopokazowaś.”
„To ga hyšći jo mało”, zawoła Juraha,
„wy sćo wót přědownikow pšipóznata šlachta.
Ja wót starych wjerchow, za patentom pšašaju,
ga som zemjaństwo dostał. To Bog ma w spomnješu!
Daś Rusak žo do góle wopšašat se duba,
chto jo jom’ pšawo dał, tak wurość do wusoka.”
„Kněz”, groni Žagiel, „lěbgožćo se, komuž cošo,
how skerjej w młogich domach mitry namakašo.”
„Waš wopon ma kšicu, to”, Podhajski zawoła
„pokazujo, až w rože běšo neofita.”
„Wopak!” groni Birbaś, „ja wót tatarskich grobow
póchadam, a mam kšicu nad woponom łožow.”
„Žo ga”, kšiknu Mickiewicz z mitru w polu złotem,
„wjerchojski to wopon, Strykowski pišo wó tom.”

Něnt njeměry pó cełej kjarcmje nastawachu.
Mjeršnik Bernardinař pak wze priznicu swóju
a rozdawašo tubak, na což zogol sćichnu.
Kuždy wze se prizku a wěcej razow kichnu.
Bernardinař dalej powědašo w pšestawce:
„Wót tog’ tubaka znate kichali su muže,
snaž njebužošo wěriś, až z priznice teje
jo general Dąbrowski se wzěl styri prize.”
„Dąbrowski”, zawołachu. – „Jo, wóny general.
Som był w jogo lěgwje, ak’ wón Gdańsk jo dobywał.
Jo dejał něco pisaś, a až njeby wusnuł,
jo zasněbnuł, kichnuł, na kšebjat mě póklapnuł.
Kněz Robak, mjeršnik Bernardinař, wón gronił jo,
se zmakamej na Litwje, nježli lěto zajžo.
Groń Litawarjam, aby z tubakom cakali,
jano z Częstochowskim, až drugeg’ njeby brali.”

Take zažiwanje zbuži grono mjeršnika,
take wjasele, až ceła głosna zgromada
chylku womjelknu. Pótom drobne šiche słowa
wóspjetowachu: „Pólski tubak? Częstochowa?”

Dąbrowski z Italskeje?” – Wše gromaže pótom,
Ako mysl z myslu, zmaka wuraz se z wurazom,
wšykne z jadnym głosom ak’ pó kšutem pšikazu
zawołachu: „Dąbrowskego!” Wšykne gromadu
se kšúše póšišćachu: bur z tatarskim grobu,
mitra z kšicú a nagłowki z gryfom a z ložu.
Wšykno wózabywšy, samo Bernardinarja,
głosnje spiwachu: „Paleńc, mjod a sudašk wina.”

Kněz Robak pšisłuchašo dľujko tom’ spiwanju,
pón pšetergnuš jo kšěšo, toš wze do rukowu
prizarku, melodiju z parskanim měšašo,
do celeg’ zogola zachopi nagrono:
„Chwališo mój tubak, mójje knězy wusoke,
póglědajšo raz howko na toš te wobrazu.”
Ze šantkom wutřě prizarki zamazane dno
a pokaza na njom namólowane wójsko:
kaž roj muchow, a muski na brunaku w srjeژی,
mały ak’ wacka, wěšće wjednik šěga sejži.
Spina kónja, ako by skócyš kšěť do njebja,
W jadnej ruce wótežku, pši nosu jo druga.
„Glědajšo”, groni Robak, „na groznu póstawu.
Chto ga to jo?” – Wšykne něnt narske tam glědaju.
„To jo wjeliki luž, kejžor, ale nic ruski,
carje ga žednje njejsu tubak wužywali.”
„Wjeliki luž”, zawoła Cydžik, „jano w kapje?
Som se myslil, až take luže chójže w złoše.
Pla Rusow ga kuždy general, pšijašele,
blyskoco se w złoše hejnak šćipjeť w safranje.”
„Co, som wižeť w młodych lětach”, pšetergnu Rymša,
„Košciuszku, rozkazowarja našog’ naroda.
Wjeliki luž! A chójžil jo w krakowskej drastwje,
w swójeje čamarce.” – „W kakej, mój kněžo, čamarce?”
pšaša se Wilbik. „Wón jo chójžil w taratate.”
„Tamna jo z tšeplickami, ale wóna gładka”,
groni Mickiewiç. – Z tym su se wažiš chopili
wó taratki wšakich formach a čamarki.

Ak' Robak jo wizeł, až rozgrono rozpryska,
jo wopytał dostaś jo zasej do srježišća,
do swójeje prizarki. Pódawał, parskali
žycali se strowotu, wón jo pókšacował:
„Gaž kejžor Napoleon w bitwje tubak bjerjo,
zas a zas, jo to znamje, až bitwu dobydnjo.
Na pšíklad pód Austerlitz. Francoze stojachu
z kanonami, a Ruske jich nadpadowachu.
Kejžor jo glědał. Gaž Francoze su stšělali,
su cełe połki ruskich padali ak' tšawa,
połk za połkom w zaskoku padali ze sedła.
Pó kuždem połku jo se kejžor wzel z prizarki.
Na kóncu Aleksander ze swójim bratsíkom
Konstantym a z nimskim kejžorom Franc-Jozefom
jo wuběgnuł. Kejžor wížecy, až jo dobył,
jo póglědnuł tam, pósmjał se a palce pótšesł.
Gaž něchten wót was, kněža, kenž how psíbytné sćo,
bužo w kejžorskem wójsku, daś to njezabydnjo.”

„Ach”, zawoła Skołuba, „mój mjeršnik a kwestał,
ga pak to bužo? Jan glědajšo na kalendał,
wjele jo swětkow, na kuždy zapowědaju
Francozow. Čłowjek glěda, až wócy zmyrkaju,
ale Rusa nas žarży, nas žarży za šyju,
až kuždy wót nas dawno zgubił jo nažeju.”

„Mój kněžo”, groni Bernardin, „žeńske mjenaju,
ale Žydy stykaju ruce a cakaju,
až něchten psíjěžo a do źurjow zaklapjo.
Z Napoleonom Rusow póbiś njeb'žo sěžko.
Šwabam jo wón južo tši raze kóžu naprał
škarjednych Pšusow steptał, Englandarjow wugnał
pšez mórjo, Rusam wěšće nacyni na dobro.
Wěšćo pak, Asan Dobrocynjał, co z tog' wujžo?
Litawske zemjany pón se na kónja sednu,
wzeju zable, ale biś se z nikim njebudu.
Napoleon, gaž skónicnje sam wšykných póbił jo,
groni: „Mógu tek bžez was wutraš, čto ga wy sćo?”

Njedosega na gósća cakaś, jogo pšosyś,
musymy celaż zebraś a blida nanosyś,
ale pśed banketom dom musymy wurěšyś,
wóspjetuju, žiśi, dom pórědnje wucyciś!”
Wšykne wóśichnuchu, pón zwigachu se głose:
„Co wucyciś, kak měniśo, dej byś pórědne?
My comy wšykno cyniś, smy k wšomu gótowe,
pšosymy pak, aby jasnje wugronili se.”

Mjeršnik pógłědnu wen a pšetergnu rozgrono.
Tam wugłědnu něco, tyknu głowu pśez wokno.
Pó chylce stanu a groni: „Žins njej’ dosć casa,
wó tom damy se pózdźej šyrrej do rozgrona.
Witśe budu w tych wěcach we wokrejsnem měsće
a zastupim pón ducy domoj k wam pó kwesće.”

„Njezabuźco na nocleg hyś do Niehrymowa”,
groni Ekonom, rad was Chórgojnik wuwita.
Na Litwje ga jo znate to stare písłowo:
Cłowjek glucny ako kwestař w Niehrymowje jo!”
„Tek k nam”, groni Zubkowski, „zastupśo, gaž cośo,
tam kus dobreg’ płata, sudašk butry se najžo,
barank ab’ krowa. Njezabuźco na te słowa:
Glucny cłowjek, pśišeł ak’ mjeršnik do Zubkowa.”
„Tek k nam”, groni Skołuba, „tek k nam”, Tarajewič.
Žeden Bernardinař njej głodny šeł z Pucewič.”
Takto wšykne zemjany su pšepšosowali
mjeršnika. Wón pak jo južo był za žurjami.

Wón běšo južo z woknom wižeł Tadeusza,
ako ten rejtowašo pśez dwór bżez kłobyka,
z póchylonej’ głowu, blědym, tuźnym woblicom
a kónja njepśestajnje šwikašo z rjemjenkom.
Mjeršnik Bernardinař jo wót tog’ zmólony był,
toś z malsnymi kšacami jo za nim póspěšył
do wjelikej’ góle, ak’ tam daloko sega,
až do horiconta se carna wupśestrěwa.

Chto póznał jo litawske pšepajžne krajiny,
až do sameje srježi, do jědra gusciny?
Rybař lěbda z brjoga wopóznajo dno mórja,
jagař chójži wósrjež gusteg' litawskeg' lěsa,
znate su lěbda jog' zwenkownosć, wuglěd, forma,
cuze pak nutšikowne wutšoby pótajmstwa.
Co w nich se tšoj, wěže jan powěsći a bajki.
Gaby pšechójžił gaje a guste pódrostki,
by najšel w dlymi šrjonow wał, kłodow a pjeńkow
pšecerjony z bagnami a kopicu tšužkow,
wusoke mrowišća a gustu seš zeliščow,
gnězda wósow, šeršenjow a kłuby wužniščow.
Gab' pšemógł te zadory z nadludskej' zwažnosću
by pómakał dalej se z wětšej tšachosću.
Tam łakaju wšuderdy dlymoke wjelceńce,
małe jazorka, zwjercha z tšawu pórosćone,
dlymoke pak, až luže dna njedosmasaju
(nejskerjej djabły swóje tam bydlenje maju).
Wóda tych studnjow klukoco, zarzata, kšawna
a z nutšika wupucha stawnje wón smjeržata,
bomam wótpada list a škórina wót teje.
Nage stoje, cerwjate, krekulate, chóre,
wopušćaju gałuze, z mechom wobrosćone.
Brodatych gribow pjeńki su gjarbate poľne,
wokoło wódy seje ak' kupka chódotow
nad kótlom, w kotaremž wobwarje wumarlikow.

Za tymi jazorkami njejo jano z kšacom,
pódermo samo jo, rozglědowaš se z wóckom.
Tam schowane jo w gustych mrokawach mly wšykno,
kótaraž tam z dlymokich bagnow wustupujo.
Za teju mly (kaž we jsach tam se powěda),
šěgnjo se wjelgin ředna a pľodna krajina,
gľownjejša zežywidľow krajina kralejstwa.
W njej su semjenja bomow a zelow skľažone,
kenž wužywaju se za wusewy na swěše.
Tam wót wšych zwěrjetow, ak w Noahowem kašću,
nanejmenjej jo jaden pórík k rozpľoženju.

Srjež lěsa hyšći žywe su (kaž luže gronje)
 tur, žubr a mjadwjež, lěsa starego kněžarje.
 W gustych bomach ryse se swóje gnězda twarje
 a zažrany wjeležrack, ministry stražniwe.
 Kaž póddane wasale zemjańske na zemi
 bydle wjelki, łose rogate a žiwjaki.
 Nad głowami wórjety žiwe a sokoły
 wót kněskich blidow žywje se, dwórske agenty.
 Toś te zwěrjeta głowne a patriarchalne,
 schowane w dlymi lěsa, swětu njewidobne.
 za lěsa granice sćelu pótomki swóje,
 same pak wużywaju cas za wódychanje.
 Wóni žednje wót góntwy pótrjefone njejsu,
 wuměraju w wusokem starstwje smjerś pširodnu.
 Tam maju tek swój kjarchob. Gaž blisko su smjerśi
 składuju ptaki pjera, styrinogi šćeši.
 Mjadwjež, gaž juž dla špatnych zubow njam'žo kusaś,
 jeleń zestarjony, gaž njam'žo wěcej skokaś,
 šeziwy wuchac, gaž kšej w žyłach jomu sćerpno,
 sokoł, gaž wóslěpjejo, wron, gaž wóšerjejo,
 wórjeł, gaž šnapac stary jo tak zekšiwjony,
 až njamóžo gjardło zeżywiś zacynjony,
 du na kjarchob. Tek mjeńše zwěrjeta zranjone,
 ab' chóre, póraju se na strony domowne.
 Togodla, zož w dostupnych městnach cłowjek chójži,
 njelaže žednje njabogich zwěrjetow kósci.
 Słyšaś jo, až tam w lěsu mjazy zwěrjetami
 su dobre nałogi, wóni raže se sami.
 Ciwilizacija je hyšći njej' skazyła,
 njeznaju zamóžnitosć, kenž swět jo žěliła,
 njeznaju duele, daniž surowe wójny.
 Kaž su wóscy byli w raju, tak žinsa syny,
 žiwe a swójne zrazom, w lubosći a zwěrje,
 nikula njekusaju a njetłukaju se.
 Samo gab' tam cłowjek chójžil njewobronjony,
 by mjazy zwěriskami pšejšel njezranjony.
 Wóni by glědali na njog' połne žiwanja,
 ako na wónem slědnem, šestem dnju stwórcenja

jich přědowniki přědne, kenž bydlecý w raju,
na Adama glědachu, njež se z nim zwažichu.
Na gluku cłowjek do tej' gusciny njechóžji,
ga proca, tšach a smjerś to jomu njedowóli.

Casy jan' jěderne, na góntwje nawalne psy,
pšechwatnje byzajuće pšez bagna a mechy,
wót tych tšachosców nutsikownje se zlěkaju
a skiwlecý z wobłužonym wóckom písiběgnu.
Hyšći dlužko pótem, juž wót kněža mawkane,
derkotaju z nogami, wót tšacha zlěkane.
Te pótajmne, njeznate lužam gólne městna
góntwarje w swojej rěcy mjenuju matwišća.

Głupy mjadwjež, gaby ty w matwišću zawutrał,
njeby wót tebe, Wójski, žednje nic nazgónjał.
Ale pcolnice wón jo tebe wubužiła,
abo zrałego wowsa kšěja nawabiła.
Z góle, žož bomy ředke stoje, sy wustupił,
a doglědniwy gajnik jo śi tam wuslěžił.
Sy něnt wobstupjony a slěžarje glědaju,
až twóje schowy a noclegi namakaju.
Něnt Wójski z wobstupjenim wokoło matwišća
śi nawrot do twójeje proznjeńce zadora.

Tadeusz jo pytnuł, až južo wjele casa
jo zajišto, a až psy su zagnali do lěsa.

Śichosć. Zdarmo jagarje napinaju wušy.
Kaž napnětem' rozgronu zdarmo słucha kuždy.
Mjelcanje, dlužko kuždy njepógibny caka.
Jano muzika góle grajo jim z daloka.
Psy gibju se pó góli kaž w mórju nurjaki,
stšělce w směrje do lěsa žarže swóje buški,
glědaju na Wójskeg'. Kłazo wucho na zemju.
Ak' na gójca woblico na njog' wužěraju,
wobwěšćijo žywjjenje abo smjerś lubego?
Z dowěru tak glědaju stšělce na Wójskego,

pytaju tešnosći ab' nažeje znamjenja.
„Jo, jo”, groni sćicha a stoj zas na nogoma.
Jo wusłyšať, wóni hyšći słuchaju, skóncnje
słyše, jaden pjas blawka, pótem dwa a wšykne.
Wšykne psy naraz, znjemudrjona chasa ryža,
su wuslěžili slěd, góla poľna zogola,
kjawkaju. To njej' wěcej pómaľe grajkanje
psow, ako za wuchacom abo lišku gónje,
ale stawnje krotke, nagľe a žiwe zuki.
Tak namakali njejsu wóni slěd daloki,
wóni wiže jog' zbliska. Naraz zas šišyna,
maju mjadwježa, zogol, zwěrje se wobara

a zawěšće je rani. Mjazy blawkanim psow
jo pšecj cesćej słyšať zuk psycych kjawkanjow.

Stšělce wšykne stojachu z gótoweju stšělbu,
kuždy z wochyloneju do ľesa pak gľowu.
Dlej cakaš njamógu! Juž ze swójog' stojnišća
jaden, drugi se zminjo, do góľe se póra.
Kšě předne nadejš zwěrje, rown'ž Wójski warnowať
a jo stojnišća wše na kónju wobrejtowať,
a woľať, aź kuždycki, kenž se z městna gibnjo,
ľec bur ľec zemjan, na kšebjat z kšudom dostanjo.
To pak njejo pomógľo, napšekor zakaza
do góľe su gnali, słyšať běchu stšěľanja.
Pótom dalšne stšěľanja, a z ryjucym gľosom
jo mjadwjež se zjawiť, a napoľniť ak' z echom
ľš z grimotom bóľosći, šćakliny, tšachosći.
Blawkanje psow, woľanje stšěľcow, tšubow zuki
něnt z ľesa zněju. Jadne do srjeژی spěchaju,
druge stšěľby spinaju, wšykne se raduju.
Jano Wójski se gniwa, aź ga su pšepasli.

Stšělce a gónjaki na jaden bok su wujšli
na tog' mjadwježa, mjazy guscínu a gólu,
a zwěrje zlěkane wót psow a mani ludu
jo zawrošilo se k mjenjej tšašnym městnosćam,
z kótarychž južo stšělce su wótejšli, k pólam,
žož zwóstali su jano z góntwowarskich ředow
Wójski, Tadeusz, Groba a kupka gónjarjow.

How lěš jo ředšy. Z dlymi warkot, pukot drjewa,
z guscíny mjadwjež ako błysk z mrokawy pada.
Psy jog' gonje, tšaše. Na nogoma stojecy
wón wokoło glěda, z barcanim psyskam grozy
a z přednyma pacoma pak bomy, kórjenje,
wósmalone zdonki a wjelike kamjenje
terga, na psy a luži chyta, bomki łamjo,
macha ako z mjacom z nimi wšuzi wokoło,
co wališ se na slědnych doglědarjow góntwy,
Grobu, Tadeusza. Tej pak mimo tšachoty
stojtej kšusě, a stšělbje měritej na zwěrje,
ak pšewodnika dosrjež mrokawy šmojteje
na njo wustšělitej ako na dojadnanje
(njenazgónitej). Pógromaže jeju stšělbje
zagrimjotej, a njetrjefitej. Mjadwjež w gniwje
póskócy, wónej kopje grabnjotej gromaže,
za nim tergatej. Pón wižitej, až tam w gubje
wjelikej cerwjenej se běle zuby błyšće,
a na njeju se měri pazorisko tšašne.
Blědej skócytej slědk, žož lěščiny su ředke,
ženjotej. Mjadwjež za nima spěcha, z pacoma
se zašmjata, padnjo, zasej na noze stawa,
z carneju pacu łapjo za Grobowe włose,
aby jom' ak' kłobyk wótrył głowu ze šyje.
Gaž Asesor z Regentom pšiskócyštej z bokow
a Gerwazy wótpředka doběgnu sto kšacow,
z nim Robak, wšak mimo stšělby, a naraz wšykne
wustšěllichu ako by na rozkaz gromaže,
mjadwjež skócy górzej ako kócka pšed psami,
pótom se załama a ze styrimi pacami

se wobwjertnu w krejzu, jogo kšawne šělisko
padnu rowno pšed Grobu, až pówali jogo.
Hyšći barcašo, by kšěl stanuš, ak' na njogo
gniwna Strapčyna a šćakły Sprawnik skócyšo.

W tej chylce Wójski złapnu na pasu pšipněty
swój dypkaty buwołowy rog, zawjeršony
ako wuž Boa, a jen ku gubje pšitłocy,
ak banju nadu licy, zabłysknuštej wocy,
pšišćipnu pówócy, zasrěbnu napoľ brjucha.
Z njogo póšla do płucow ceły wuzbytk ducha
a zatšubi. Rog ako wichar z cełym dychom
do góle njaso muziku, zmócnjonu z echom.
Stšělce womjelknuchu, gónjarje se žiwachu
na mócnu, harmonisku a cystu muziku.
Starki cełu zamóžnosť, cełu sławu dawnu
hyšći raz pšed wušymi jagarjow rozwinu.
Wóžywi z tym guscínu, cełu dubowinu,
ak' by psy tam wupušćil a zachopił góntwu.
Take graše na rogu dawašo wšym znamje,
a jog' wótgłos znějucy, fryšne wócušenje.
Pótom głosne kjawkanje, psy mjajsobu graju,
dalej pak ak' grimanje, žož hyšći stšělaju.

Pšestał jo, hyšći rog jo žaržał, wšyknym se zda,
až hyšći tšubi, což zuk pak běšo wótgłosa.

Pón zatšubi zasej, by se myślił, až formu
ten rog pši Wójskego gubje pšeměni swóju.
Napódobnjujo zwěrjeta, kaž wjelka wuše
jo słyšaš něnt dlujke, pšesěgate ricanje.
Pótom zasej ako surowy głos mjadwježa
jo zarył, a na kónicu ak' žubrow barcanja.

Pšestał jo, hyšći jo rog žaržał, wšyknym se zda,
až hyšći tšubi, což pak běšo zuk wótgłosa.
Ak' wuměłske tšubjenja roga su słyšali,
su wótbili je duby dubam, bukam buki.

Tšubi zas, ak' by w rogu byli dalšne rogi,
słyšaš jo zogol, ščuwanja, gniwy a tšachy
stšělcow, psow a zwěrjetow, až Wójski zwignuł jo
swój rog, a triumfa hymnu pušćil do mrokw.

How pšesta, žaržašo pak rog, až wše měnjachu,
wón tšubi dalej hyšći, ale to echa grajachu.
Wjelež bomow, telik rogow grajošo w lěsu
jadne drugim ak chor choroju spiw njasechu.
Muzika žěšo pšecej dalej, pšecej šyrša,
a pšecej kšajźnjejša, cysćejša a řednjejša,
až zgubi se daloko tam na prog u njebja!

Wójski pušćil wobě ruce wót swójog' roga,
rozkšicy jej, rog spadnu, na pasu kóžanem
póbimba. Z napucnjonym, cerwjenym woblicom,
ze zwignjonyma wócyma stojašo kšušě,
łojašo z wuchom zuki se gubjece slědne.
Zrazom zagrima wokoło rjapot pšyklaskow,
tysac gratulacijow a pšigłosowanjow.

Pomału nasta měř, wócy luži kopice
glědachu na šělisko mjadwježa wjelike.
Lažašo kšawjegy, z kulkami pšestšělany,
z gružu do gusteje tšawiny zašmjatany.
Na kšicu přědnej pacy rozložy šyroko,
hyšći dychašo, kšej jom' z nózdrawu běžašo,
wócy hyšći wócynjašo, głowu njegibnu,
tu psy Pódkomornego žaržachu na zemju,
z lěweg' boka Strapčyna a z praweg' lažašo
Sprawnik, kenž z gjardła carnu kšej jomu srěbašo.

Pón Wójski pšikaza kij zelezny položyš
psam mjazy zuby a stakim pyski rozdajiš.
Ze žeržami zwěrje na kšebjat zwobrošachu
a zasej tši raz wiwat k mrokw wugrimachu.

„A co?” wukšiknu Asesor wjeršecy stšělbu.
 „A co, mója buška? Górzej zwigaj se k njebju!
 A co, mója buška, ty drobnučke ptašatko,
 kak sy se skušyła, to njejo nic nowego.
 Wóna njepušči žeden wustšěl do powěšša.
 Wót wjercha Sanguški jo wóna mě darjona.”
 How pokaza wón stšělbu pšežiwneje formy,
 rown’ž małučka, wulicyš chopi jej’ lěpšyny.
 „Som gnał”, pšetergnu Regent, wutřě znoj se z coła,
 „som gnał za mjadwježom, a w tom kněz Wójski woła:
 ‚Wóstań stojecy!’ Kak stojaś, mjadwjež jo blisko,
 chyta nogi ak wuchac, pšecej bližej pšízo,
 juž duch mě spušči, wuběgnuś njamam nažeje,
 pógłědnjom napšawo, tam bomy ředke stoje,
 som jog wzet na woko, wóstań stojecy, skóśe!
 Som pómyslił, a basta: glej, lažy juž w bloše.
 Mócna stšělba, wopšawdna to Sagalasowka,
 napis: ‚Sagalas London á Bałabanowka’.
 Tam sławny Pólak, zamkař, jo bydlił a stwórił
 pólske stšělby, jo pak je engelski wupyšnił”.
 „Kak to”, jo parsкнуł Asesor, „to ga jo mjadwjež!
 Togo sćo zabili? To cošo nam nabažliš?”
 „Słuchajšo”, groni Regent, „how njejo slěženje,
 how jo góntwa, a wšych se pšašam wó mēnjenje.”

Tak nasta zwada mjazy chasu zakusana,
 te stronu Asesora, te brali Regenta.
 Gerwazeg’ nicht njejo spomnjeł, ga wše su gnali
 z bokow, a co přědku běšo, njejsu wíželi.
 Wójski jo zabrał głos: „Něnt skóńcnje wó něčo žo,
 wšak to, Knězy, njejo žeden wuchac, glědajšo,
 to jo mjadwjež, how ga pomsć juž njewoblutuju
 z pólskeju zablú abo snaž samo z pistolu.
 Wašu zwadu jo šěžko wujadnaś, togodla
 daju pó starej wašni zwólność do duela.
 Spomnjejom za swoje case dweju susedow,
 nadobnej luža, zemjana wót přědownikow,
 Bydliłej stej pó dwěma bokoma Wilejki,

Domejko jaden jo był, Dowejko ten drugi.
Na mjadwježa rownocasnje stej wustšělišej.
Chto trjeřił, šěžko groniš, toš stej se wažišej,
pšisegašej se stšělaš pšez mjadwježa kóžu,
to jo pó zemjańsku, skóro stšělba na stšělbu.
Ten duel jo nažěłał wjele rozbuženja,
su spiwali spiwy wó njom wónego casa.
Ja som był sekundant, kak wšykno jo se tšojło,
wam wulicyjom stawiznu wótprědka celo”.

Nježli Wójski chopił, jo Gerwazy zwad zjadnał,
wón mjadwježa dokoła jo se woglědował,
pótom jo wzeł sekeru, rozbił pysk na dwoje,
w głowje slězy, w morzгах, gaž rozkšajał jo łoje,
jo namakał kulku, tu wušěgnuł jo, wutřěl
a k stšělboma jo pótom kulku pšipožył.
Na to jo, kulu w ruce, do wušyn žaržał ju
a gronił: „Ta kula njejo z waju stšělbowu.
Ta póchada z Horeškowskeje jadnororki,
(pokaza staru flintu, zwěžanu na šnorki),
ale ja njejsom stšělił. Tam trěbna jo była
skobodnosć, mě carno jo było we wócyma!
Rowno stej pšignašej ku mnjo wobej panika,
a mjadwjež za głowu Groby ned juž za nima,
slědnego z Horeškow! Nejmjenjej wót mašerje.
Jezus, Marija! som zawołał; a janžele
su póšłali na pomoc kněža Bernardyna.
Wón jo wšych nas wósromał, ow, gódny mužcyna!
Ak som zardžał, njejsom kokotk skšiwíš se zwěřił,
jo wón flintu z ruki mě stergnuł a wustšělił.
Mjazy dvě głowje stšěliš, sto kšacow, nic zmóliš!
Tak do srježi blaby, a jomu zuby wubiš!
Knězy, daš dłuho jo žywy, jadnog’ som wizeł
luža, kót’remuž taki wustšěl by se ražił.
Sławjony něga wu nas dla wjele duelow,
kněžnickam jo cesto stšělał pjeňki wót crjejkow,
zedrańc wjeliki w casach njezabytnych, sławny,
Jacek, ten brodak, zabył som, kak jomu gronje.

Wón pak něnt njama chyle, na mjadwježa chójziś,
wěšće zedrańc až do brody w heli ma sejeś.
Chwała mjeršniku! Dweju jo ze smjerši wumógł,
snaž teke tšom. Gerwazy ga njeby se chwalił.
Ale gaby slědnučke z kšwě Horeškow góle
padło do zwěrješa blaby, njebych był w swěše,
a móje by mjadwjež rozkusał stare kósci.
Pójj, mjeršnik, wupijomej gromaže k strowosci.”

Pódermo mjeršnika pytaju, jano wěže,
až pó zabišu zwěriska jo był na městnje,
jo póskócył k Tadeuszaju a ku Grobje,
a wížecy, až stej wobej żywej a strowej,
jo zwignuł wócy k njebju a śicho bjatował,
a póгнаł malsnje dalej, ako by wuběgał.

Mjaztym gjarsći wrjosa pó Wójskego pšíkazu,
suchu škóru a drjewo na kopu chytaju,
wogėń płomjeni, šery kur se wuzwiguju
a ako baldachyn górzej se roznjasuju.
K wognju su žerdki nastajali ak kózlíki,
na drotach powjesali brjuchate kótlíki.
Z wózow nose muku, měso a zeleniny,
a klěb.

Sudnik jo wótcynił kašćik zamknjony,
z kótaregož kukaju rědy bělych flaškow.
Wón wezmjo se wětšy z kristalowych kružankow,
(kótaryž dostał jo wót mjeršnika Robaka),
wodka jo gdańska, paleńc ten Pólak rady ma.
„Daś jo żywe”, zwignjo Sudnik flašu wusoko,
„město Gdańsk, něga naše a naše zas bužo!”
Pón nalewa slobrany paleńc wšym, až w kóńcu
zloto chopi kapaś a błyskotaś na słyńcu.

W kotlikach grějo se bigos, w słowach šěžko jo
groniś, kaki jo namótny słod a wón jogo.
Pórěd rymow wusłyše jan a slowow zuki,
zmysł pak njerozměju jich měsćanarske žołdki.
Aby se ważył jěze litawske a spiwy,
dejš bydliš na jsy, wrośiš se z łowow, byś strowy.

Ale dobra tek mimo kórjeninow jěza
jo bigos, kenž se z dobrych psídankow naměša.
Za njen bjerjo se fryšny drobny kisały kał,
kótaryž pó psísłowje tek sam by šmekował.
Ako mokaty wobkłod scynjony do gjarнца
zapókšywa wón kuski nejlěpšego měsa.
Gromaže se pšaży, až wogėń wutłocyjo
wše żywne měžgi, až spar z gjarнца wulešijo
a pówěťš roznosujo wokoło aromu.

Bigos jo gótowy, stšělce z tšojneju sławu,
ženu ze lžycymi a połnje se talarje.
Kupor grimjo, sparizń bucha, gjarńce se proznje,
bigos jo wuleśel, w dłymi jan proznych gjarńcow
wari se wóda ako w kraterach wulkanow.

Ako su se dodosća napili, najědli,
zwěrje na wóz łožyli, se na kónja sedli,
wšykne wjasołe, radne mimo Asesora
a Regenta. Wónej stej byłej połnej gniwa,
stej se wažiłej wó lěpšynu Sangušowki,
ten drugi pak swójeje tej' Sagalaškowki.
Teke Groba a Tadeusz jěžotej tužnej,
sromatej se, až njejstej mjadwježa trjeřilej.
Wšak na Litwje, chtož zwěrje wupušćijo z krejza,
musy dłučko žěłaś, ab wrošila se sława.

Groba jo gronił, až jo přědny pši kopju był,
ze zwěrješím zmakanje jo Tadeusz zmólił.
Tadeusz jo twaržił, až ako ten mójnjejšy
a w wobchadanju z šěžkim kopim šykownejšy
kšěł zaskócyš za Grabju. Tak stej gramošitej
a se w zogolu luži to nawuchytalej.

Wójski jo rejtował w srjejži, starki cesóny,
njewšednje wjasoły jo był a powědaty.
Aby zwadarjowu změrował a wujadnał
wó Dowejce a Domejce jo wulicował:
„Asesor, gab' ja kšěł, až se bijoš z Regentom,
njemysli, až som górucny za takim bojom,
lužecej' kšwju. Bogalka, som was kšěł zwjaseliš
a wónu komediju wam někak rozpšawiš,
wobnowiš koncept, kótaryž som se wumyslił
něga, žiwnučki. Z was młodych nicht nej' dożywił,
njepominašo wó njom, za mojich pak casow
běšo znaty z tej' góle do poleskich lěšow.

„Domejki a Dowejki wšykne pšešiwnošći
wuchadachu z jeju mjenjowu podobnošći,
wjelgin njepšígódneje. Gaž w casu sejmikow
kumpany Dowejki zběrachu pšiwisnikow,
pšišeptnu něcht zemjanoju: 'Daj głos Dowejce!'
Ten pak njedostyšy a da swój głos Domejce.
Gaž pši jěži žyzy strowje maršal Rupejko,
'Wiwat Dowejko!' – druge wołachu 'Domejko!'
Chtož jo w srjejži sejžeł, njejo wurozměl pšawje,
pši zwjetšeg' njejasnem nužlenju pši wobježe.

Górrej běšo we Wilnje, ak' zemjan pijany
jo w boju z Domejku na zable dostał rany.
Pótom ten zemjan, ak' z Wilna domoj jěžešo,
pšipadnje pši pramje se z Dowejku zmakašo.
Ako pótom na pramje plěštej pó Wilejce,
pšaša suseda, chto to? – Ten groni 'Dowejko'.
Toš njecaka, wušěgnu mjac ze spód kirejki,

cach, cach, a za Domejku wótni buks Dowejki.
Skóncnje, ak na dobitku, jo tak hyšci było,
až ga na góntwje jo se slědujuce tšojło:
mjenjowej bratša stej blisko sebje stojałej
a gromaže do jadnog' mjadwježa stšěliłej.
Pó jeju stšělenju jo padnuł wón bžez ducha,
ale južo pjerwej jo stotk kulgow měł w brjuchu.
Stšělby z jadnym kaliberom wšake mějachu,
chto njedźwježa jo zastšělił, jano gódachu.
Tu južo wołaštej: „Dosć něnt, dejmej zakóncýs,
jo naj' Bog, jo djaboł zwězał, dejmej se žěliš:
Naju dwa ak' slyńcy dvě, jo pšewjele w swěše”.
Do duela togodla nastuptej na městnje.
Wobej cesnej cłowjeka zemjańskega roda
sćakliwje stej jadnałej, pójzotej do boja.
Pšeměniłej broń stej wót zablów na pistole.
„Stojtej”, zawoľajom, „to jo pšebliisko k sebje”,
wónej cotej stšělaš se pšez mjadwježa kóžu,
což by była wěsta smjers, rora tak pšed roru.
Wobej derje stšělatej. „Sekundant Hrečecha!”
„Derje, daš row wukopjo ned pomocnik popa.
Taki zwad ga njamóžo skóncýs se bžez slěda,
bitej se ak zemjana, nic ak zarěžnika.
Dosć juž, bližej njechóžztej, wižim až stej kjarla.
Cotej stšělaš na sebje z roroma do brjucha?
To ja njedowólijom, gaž juž na pistole,
z wóstawka nic wětšego, daniž bližej' wóle
ak mjadwježa kóžu. Ze swójima rukoma
rozčěgnjom na zemi ceľu kóžu mjadwježa
a pón waju póstajim, wy na jadnom kóncu
stupšo se pši wopušy, a wy how pšed blabu.”
„Derje! Ga b'žo zmakanje, a žo?” „W kjarcmje Uša.”
Pón su wše se rozešli. Ja do Wirgiljuša.

Wójskemu se złama głos: „Heja!” Ned pód kónjom
skócy wuchac, Kusy tuž, Sokoł za nim ženjo.
Psy normalnje pó droze wjedu se za wócku
na pólach ga nejlubjej wusnuchliju kócku.

Mimo wócki pši kónjach, gaž tam kócku wíže,
nježli stšělc jich našćuwa, ned za kócku běže.
Regent a Asesor stej z kónjom zagnaš kšětej,
ale Wójski zawoła: „Wóstaj! Stój a glědaj!
Nikomu njedowólim, gibnuš se z tog' městna,
Wšykne derje wížimy, wuchac źo do póla.”

Kót jo cuł tych jagarjow a za sobu te psy,
pšez pólo jo gnał, z wušyma ak rožki sarny,
nad rolu zešerjeły, wušěgnjony dłujki,
nogi pód nim lětachu ako kije styri.
Wuglěda, až lažko jan z nimi zemju tľuska
pówjerchnje, ak jaskolka w lěšu wódu hajcka.
Za nim kuř, psy w kurju tak, až jo wuglědało,
psy a wuchac z mrokawu twórze jedno šěto:
Ako by tam pšez pólo walała se zmija,
kót ak głowa, za nim kuř ako modra šyja,
z psami ako z dwójneju wopušu pómyka.

Regent, Asesor stojtej z wócynjonej' gubu,
dych wustawa, Regent jo pódobny na płachtu.
Tek Asesor zblědnuł jo, sromota se stawa
zmija kurja na póli pšecej dlejša bywa.
Južo jo se stergnuła, južo njama šyju,
głowa blisko lěsa jo, wopušy pak slědku!
Pótom w lěsu zgubi se, hyšći raz ak z tšodlu
miknjo, skócy do lěsa, wopuš pšed nim padnu.

Pšelapanej bėdnej psa pšed gajom něnt gnaštej
ak by wobradowałej, winu wudawaštej.
Skóńcnje se wrošištej, pómałem se gibjotej
z wisatymi wušymi, wopušy schowatej.
Ze sromotu njesmějotej wócy pózwignuš
město k kněžoma něnt hyš, póboku se sednuš.

Regent głowu dłymoko ku gruži schylijo,
stužony pak Asesor wokoło glědajo.
Pótom wónej chopitej słucharjam wujasniš,
až njejsu charty zwucóne bžez wócki chójžiš.
Ak kot naraz wuskócy, nakyskany mócnje,
na pólo, žož trěbne by było wobuš crjeje,
pšeto wjele lažašo tam crjopow, kamjenjow.

Mudrje wěc rozjimašo kopica gónjakow,
jagarje z tych rozgronow su wjele zgónili.
Pón wěcej njestuchachu, su gwizdaš chopili,
druge su se smjali, su mjadwježa pomnjeli,
su wó njom powědali, na góntwu myslili.

Wójski lěbda raz jo na wuchaca póglědnuł,
gaž pózna, až jo wuběgnuł, jo głowu zwjertnuł
pšetergnjonu wěc skónicył: „Co rowno som gronił?
Aha! z tym, až som wobeju za słowo łapił,
až bužotej se stšělaš pšez kóžu mjadwježa.
Zemjaństwo zawoła: 'Tak blisko smjerš jo wěsta!'
Ja som se zasmjał, wucył jo mě kumpan Mara,
až kóža zwěrješa njej' pšípóznata měra.
Wy snaž hyšći wěšćo, kak jo kralowka Dido
pšijěta do Libyskej', žož z wjelikej' bědu
jo sebje taki kusack zemje wujadnała,
ako by jadna wołowa kóža pókšyła.
Na tom kusacku jo se Kartago natwarił.
Wó tom wšom som sebje celu noc głowu łamał.”

„Ak běšo zajtšo, z jadnog' boka juž Dowejko
jěžo z kutšu, z drugego na kónju Domejko.
Wizitej, až pšez rěku kósmaty most lažy,
wugótowany pas z mjadwježoweje kóžy.
Toš Dowejku som póstał k wopušy zwěrješa
na jadnom kóncu, Domejku do drugeg' kónca.
Něnt stšělajtej se, gronił som, cełe žywjenje,
ja pak njepópušćim, daniž njeb'žo zjadnanje.
W gnijwe wónej, zemjaństwo se wala na zemi
z chachotom, ja z fararjom z wažnymi słowami
z ewangeliuma wopytamej wukazaš,
až se to njesłuša. Stej musalej se zjadnaš.

Zwad jo se pótom na dlužku psijazn zaměnił,
Dowejko jo se z sotšu Domejki wóženił,
Domejko jo wzeł swaka sotšu, Dowejkownu,
dobytk su žělili, na kuždego połoju.
A na městnje, žož było jo žiwne tšojenje,
stej natwarilej kjarcmu, jej Mjadwjedk groni se.

Rozkora

Wójski, cesnje skóńcywšy góńtwu, pšízo z góle,
ale Telimena tam na wjelikem dwórje
zachopijo góńtwu. Pšísamem njepógibna
sejži ze złożonyma na gruži rukoma,
ale w myslach góni zwěrješi; pyta wašnjú,
kak by zrazom wobstupiš a złapiš wobeju:
Grobu a Tadeusza. Groba, młody knězyk
pówabneje řednosći, sławneg' domu derbnik.
Juž tšošku zalubowany! Móžo se změniš!
Lěc spšawnje lubujo a by kšěł se wóženíš
ze žeńskeju, wó něco staršeju, chudšeju?
Co b'đu luže groniš? Lěc swójbne dowoliju?

Z tej' myslu Telimena jo z ławki stanula,
se stupiła na palce, ako by narosła,
wze ruce z nadrjowu, se pitšku na bok zgibnu
a z wótšym, narskim wóckom na sebje pógłědnu,
pón glědadła se wopšaša wó dobru radu,
pó chylce głowu schyli, zdychnu a se sednu.

Groba kněz! Měnjate pó duchu su zamóžne!
Groba kněz! Swětlowłosate njejsu žaglate!
A Tadeusz! Jadnory, pócíwy pachol jo!
Pšísamem gólack, přědny raz akle lubujo!
Doglědany, njelažko pušći přědne zwězki,
pši comž za Telimenu ma winowatosći.
Muske młodučke, w myslach lěcrownož měnjate,
w zacuśach pak wobstawne, su krađu spuścobne.
Dłujko wutšoba młóžeńca jadnora, cesna
žekownosć chowa za přědne lubosći cuśa!

Wóna glucnosć wita a ze swajźbu žognujo,
gaž z psijašelom skromnu góscinu pšežyjo.
Jano pijańc stary, gaž jom' juž pali crjowo,
žada se paleńca, kótaryž do se lejo.
Wšykno to Telimena jo derje wěžeła,
jo rozym a wjelike nazgónjenje měła.

Co b'du groniš pak luže? Kak jim z wócowu hyś?
Hynzi pšešėgnuš se, nězi na kšomje bydliš,
abo lěpjej, z wokoliny ceło wušėgnuš,
mału turu, na psikład, do stolice cyniš,
kjarla młodego pó wjelikem swěše wóziš,
jogo kšace wjasć a jomu pomogaš, ražiš,
kubłaš wutšobu, měš w njom psijašela, bratša!
Skóncnje wužywaš swět, ak dowóliju lěta!

Tak myslecy, pó jšpicce mužnje a wjasoło
tam a sem chójžašo – a schyli znowa coło.

Derje teke by pómysliš wó Groby pušu,
snaž z takim by mógła jomu pódsunuš Zošiu?
Njejo bogata, pó naroženju pak rowna,
ze senatorskeg' domu, wšejce cesći gódna.
Gaby se póražiło jeju zmanželenje,
by Telimenje jeju dom dał wódychnjenje
za psichod. Swójžbna Zošie a Groby swatowa,
młodemu manželstwu by była ak' mašerka.

Pó kšutem takem wósebnem wurážowanju
zawoła pšez wokno w gumnje grajucu Zošiu.

Zošia tam w zajtšnem wobłaku z nageju głowu
stojašo, a w ruce žaržašo mału kšidu.
Mjaz nogoma šiščachu se jej pjeriny,
sepate kokoški, kopikate kokoty,
nosece na głowach cerwjenite grjebjenje,
wjosłujucy z kšidłami pšez brozdy a roždže,
šyroko štapju z wótšogatymi nogami,

za nimi turk rozšepjerjujo se z kśidłami,
mjena na garcanje swójej blaratej žonje.
Z dłužkej' wopušu pawy zboka ak' pławnice
kšacaju pó zagrože, a z módrego njebja
zlétuju gołub slobrany ak kula sněga.
Wósrježi zelenego krejza blomjenišća
tłocy se kjagajucy, pógibny roj ptaškow
wopasany ako z bantom z manju gołubjow
běłučkih, wósrjež pisanych dypkatych gwězdow.
How nabruno, tam šnapace w koralow barwach
wuzwiguju se z pjerjow ak ryby na žwałach.
We łagodnych pógibach suwaju se šyje,
stawnje se chwjeju ako wótuški na wóže.
Pó stach wócka ak gwězdy błyskaju na Zošiu.

Wóna pak w srježi stoj wusoko nad pjerinu,
w dłužkej kóšuli ceła běła zwoblekana.
Wjerši mjaz kwětkami se ak pryskata studnja,
bjerjo z kśidy zernka a sypjo je pšez głowy
z bělej' ak parole ruku, guste běte kšupy,
jacmjenjowe zernka, gódne kněškego blida,
dodank do litawskego gowjezeg' rosoła.
Z lodki dwórskej' maršalki jo Zošia je wzela,
za pjerinu swójju domu škódu cyniła.
Jo słyšała wołanje: „Zošia!” To głos šoty.
Wusypany ptaškam naraz ceły zbytk caroby.
Pótom ak rejowarka jo z kśidu se wjeršeła,
w takše bubonk biła, swójowólna gólica.
Jo pšez pawy, gołubje a kury skakała,
zlékanu ptašcynu do pówěšća zagnała.
Z nogoma lěbda jo zemju wóna dotknuła,
jo zazdašim mjazy ptaškami se zmawała.
Běte gołubje su pšed njeju wulešeli
ako něga pšed wózom bogowki radosći.

Z kšíkom jo pótom pšez wokno do jšpy skócyła,
se wudychana do šoty klina sednuła.
Telimena jo póškała ju a hajckała
a spokojom na lubańki rědnosć glědała.
(Wjelgin jo lubowała tu swóju kubłańcu.)
Ale něnto jo póważna była w woblicu,
jo stanuła a tam a sem pó jšpě chójžiła,
z palcom pši gubje jo skóncnje žowću groniła:

„Luba Zošia, ty ga docełego njemyliš
na twój staw a starstwo. Žinsa južo zachopiš
styrnaste lěto, jo cas, až spuščíš ptašcynu.
To njeje grajkanje za dostojnika žowku
a sy něnt z mazanymi wejsnymi žišimi
se nagněšiła! Zošia, glej, wutšoba bóli.
Sy se kóžu radnje spaliła, ak cyganka,
pši tom chójžiš a gibjoš se ako šlundrawa.
Pšichodnje budu tomu wšyknomu zadoras,
žinsa zachopijom ší na swět pšígótowaš,
do salonow, ku góscám, gósci mamy masu,
glědaj jan, ab' njenapórała nam sromotu.”

Zošia póskócy a póklasknu do rukowu,
pótom wobejmjo šotu lubosnje za šyju,
pópłaco a smjejo se pórědnje z radosći.
„Och, šota! Juž dawno njejsom wizeła gósci,
ceły cas, ako how pasu kury a truty.
Ten jadnučki gósc pši mnjo jo był gołub žiwy.
Mě jo wóstudno, jano tak sejžeš w salonje,
kněz Sudnik samo groni, to zlě jo za strowje.

„Sudnik”, pšetergnu šota, „ jo stawnje mě mjenał,
aby ší do swěta wjadła, pšecej jo barcał,
až južo dorosćona sy, sam njewě, co co,
we wjelikem swěše starki žednje był njejo.
ja lěpjej wěm, kak dłužko dej se pšígótowaš
młode žowčo, gaby w swěše kšěło wobstojaš.
Wěš, Zošia, chtož narošćo pód glědanim luži,

rown'ž rědny a rozymny, naglědnosć njezbuži,
gaž wšykne jog' znaju wót małego góletka.
Ale gaž dorosćona rědnučka kněžnicka
napšísko ak njeznata pšed swětom zabłysknjo,
kuždy narski do jeje bliskosći se šisknjo.
Wše jeje pógiby, póglědnjenja wupytnjo,
jej' słowam słucha a drugim je wóspjetujo.
A gaž pšízo do mody ta młoda wósoba,
dej kuždy ju chwališ, tek gaž se njespódoba.
Procuju se, myslim se, až wumějoš. W stolicy.
sy wótrošla. Dwě lěše bydliš měnto we jsy.
Wěsće Petersburg njejsy doceleg' zabyła.
Tak Zośia, wugłaz rědnje se, wzej wšo tam z blidka,
tam nadejžoš tek wšykno trěbne k zwoblekanju.
Chwataj, skóro se z góntwy wšykne nawrošiju.”

Pšízotej špina služabna a pomocnica,
do slobraneje myjnice nala se wóda,
Zośia ak' wroblik w pěsku pjerchoco, se myjo
z pomocu službnej' ruce, šyju a woblico.
Telimena wócynto Petersburgske sklady,
wzejo parfimow flaški, tejnicky pomady,
póprošy Zośiu ceľučku z dobrym parfimom
(wón špu napoľnijo), włos pómažo z gumijom.
Zośia wobujo štrumpki se, pšewidne běle,
a waršawske crjejaški, běle, atlasowe.
Mjaztym jo špina služobna lack šnorowała,
pótom kněžnje wobalenk na gruz poľožyla,
pšisušone pówijaki zběraš chopila,
kužerki krotke na dwa pletka jo zawila,
na cole a psykoma gładke wóstajila.
Fryšnje natergany strusack rědnych módrackow
špina službna dajo Telimenje do rukow.
Ta Zośi na głowje je napšípnjo šykownje
wót pšawa na ľewo: strusack wót swětych włosow
se wuzwigujo rědnje, kaž wót žyta kłosow!
Woblekanje gótowe, wobalenk wótsěgnjo.

Zośia se řednu bětu suknicu woblaco,
na ruku běty z batista šanšík zawija,
až cěla něnt ak běła lilija wuglěda.

Pó włosow a drastwy drobnučkem spórježenju
kažo Telimena, až raz pšez cełu źo špu,
a wóna z fachojskima wócyma něnt glěda,
mustrujo bratša zowku, gniwa se a mjena.
Na Zošiny poklěk zacwiblowana woła:
„Zośia wiziš co ší to dajo, ja nje glucna!
Grajkaš se z gusami a z pastyrjami, chójžiš
kaž gólc, stawnje na pšawo a na ľewo glědaš,
ak' žělona! – Klěkni, glědaj, kaka smaslatal.”
„Och, śota”, groni tužnje Zośia, „som ja wina?
Śota jo mě zamkała, z kim rej' waś mógała?
Z wóstudu som gusy pašla, źiśi kubłała.
Ale docakaj, śota, daš se pózmačajom
z lužimi, bužoš wizeš, kak se pólěpšyjom.”

„Tak”, rjaknu śotka, „z dwójneg' zła ľepjej pjerina,
ak to, což pla nas jo gósciło, tog' njerěcha.
Dopomni se jano, chto jo how wu nas bywał:
Farań, ako bjatował jo abo damu grań,
pšawizniki z fejkami! To su mě paniki!
Wót nich by nawuknuła nejlěpše wašnicki.
Něnto pak móžoš se pokazaš wšemu ludu,
Mamy žgan cesćiwe towaristwo něnt w domu.
Glědaj derje, Zośia, howko jo Groba młody,
knězyk, derje wukubłany, swójzbnny wójwody.
Buž jom' napšeśiwo pśistojna.”

Ropot kónjow
jo słyšaš a juž pśi wrotach zogol jagarjow.
Zośiu wze za ruku a do žurle doběgnu.
Jagarje do jězarnje hyšći nje pśiźechu,
su hyšći musali se pšewoblekaš we jspach,
aby k damam nje pśišli we wšednych kabatach.
Prědna pśiže młožina, pón Tadeusz z Grobu.

Telimena zastupuju pši tom góspožu,
wita pšichadnych, pokazuju, se rozgranja
a bratša żowku wšyknym pó rěže pšedstaja:
Zaprědka Tadeuszu, jo ga bliska swójžbna.
Zošia se póklěknjo, wón se nisko pókłanja,
co něco jej groniš, juž jo gubu wótcynił.
gaž pak póglědnu w jeje wócy, jo se zlěknuł,
stojal nimy pšed njeju, jo zblědnuł, se zgórjeł.
Co běšo w jogo wuśobje, sam njejo wěžeł,
jo se cuł wjelgin njeglucny, jo póznał Zošiu!
Pó zrosće a swětliwych włosach a pó głosu,
jo pši płoše wižeł tu póstawu, tu głowku,
ten głos jo žinsa jogo zbužił na gónitbu.

Ak Wójski Tadeusza zbuži ze zmólenja,
wižecy, až blědy jo, chlimpjo na nogoma
jo ražił jomu, wótejś do spicki swójeje.
Tadeusz w kuše jo zeprěł se na kaminje,
nic njejo gronił, šyrokej wobłudnej wócce
jo raz wjeršeł k soše a raz k sotsínej żowce.
Telimena pytnu, až přédne póglědnjenje
na Zošiu běšo za njog' wjel'ke dożywjenje.
Njejo wšykno zgódała, pitsku zaměšana
jo służyła góscam, ale stawnje glědała
na fryjarja, pótom skóncnje k njomu póchwata:
Lěc strowy? Cogodla tužny?, se jog' wopšaša,
naspomnijo Zošiu, z nim pitsku póžortujo,
Tadeusz njegibny, na łokś se zepěrajo,
maršći coło, nic njegroni, gubu zapryšći,
což Telimenu bejnje žiwa a zamóli.
Tak jo změniła woblico a ton rozgrona,
jo se gniwała a wótše słowa groniła,
jo jomu mjenala a jogo naščokala.
Tadeusz jo stanul, ak by błysk jogo trjefił,
jo kšiwje póglědnuł, žedno słowo nje' gronił,
stołk jo z nogu kopnuł, pótom wuśachnuł ze jšpy,
jo zaprasknuł žurja. Na gluku z teje sceny
žeden gósc nje' nic pytnuł, mimo Telimeny.

Jo z wrotami wón lešeł, rowny směr na póło,
ako šćípjeł, gaž kopje jo jogo trjeříło,
kali a nuri a mysli se, až wutechnjo.
Wšuži pak zelezo, a niš za sobu wlaco.
Teke Tadeusz jo górze za sobu šěgnuł,
gaž gnał jo pšez groble a pšez płořiki skokał,
mimo cila a drogi, až bejnego casa
jo nablužił se a stupił do dlymi lěsa,
žož doběgnuł jo, wědomje abo pšipadnje,
na górkku,žož cora jo gluku měł pšigódnje,
žož dostał jo papjerku, zasajžonk lubosći,
městno, ak wěmy, *Swětnica rozmysliwosći.*

Gaž wokoło glěda, wizi, až jo tam wóna,
Telimena, samotna, w myslach zanurjona,
wót cora pó póstawje a drastwje změnjona,
w bělinje, na kamjenju sama kaž kamjeńtna.
Woblicico schylone a w rukoma schowane,
rownž njesłyšyš dmychanje, wěš, až łdzy se ronje.

Pódermo broní se Tadeusza wuřšoba:
jo lutował, zacuł, až pšima jog' tužyca,
dłujko nimy jo stojał, se za bomom chował,
skóńcnje jo zdychnuł a gniwny sam k sebje gronił
„Głupy! Co wóna jo wina, až som se mólił?”
Pómałem jo głowu wót boma k njej wobrošił,
ako napšisko Telimena z městna skócy,
se napšawo chyta, wlěwo, do wódy stupi,
rozgniwana, włose rozpuřcone a blěda
pšez gólu ženjo, póskoka, póklěka, pada,
až njam'žo wěcej stanuš, se chyta do tšawy.
Z pógibow jo wizeš, w kakej groznej jo nuzy,
pšima se za gruž, šyju, za noze, kólenu.
Tadeusz k njej ženjo, mysli až jo njemudra
abo snaž schorjeła. Z drugeje pak zawiny
su nastali te zgiby.

W bliskosci brjazyny

jo było wjelike mrojowiščo, a mroje
pilne wšuzi su ganjali wokoło w tšawje.
Njewěže, lěc z trěbności abo spódobanja
su raži łazyli pó swětnicy cowanja.
Wót gólneje górcycki až ku brjogam žrědła
jo wuteptana była jich šyrocka droga.
Pšipadnje jo Telimena na njej sejžela.
Mroje jo gniwała taka běła štrumpicka,
su pšichwatali, łaskotali a kusali,
až Telimenu na tu wašnju su wugnali,
jo musała se sednuś a mroje półapaś.

Tadeusz njejo pomoc jej mógl wótpokazaś,
jo cyscił kóšulu, jo k nogoma se schylił,
z gubu pšipadnje k jeje woblicu se zblížyl.
W takej zgromadności, rown'ž njejestej nic gronišej,
stej swóje zajtsne zwady juž dawno zabyłej.
Jeju rozgrono wěšće by dlujko pšetrało,
njeby-li rowno z dwóra zwónjenje wołało.

Signal k wjaceri, cas jo, se domoj nawrośiš,
blisko běšo ropot łamaných pšutow słyšaś.
Snaž pytaju? Gromaže njesmětej se wrośiš,
Telimena co napšawo pšez zagrodu hys
a Tadeusz nalěwo na šyrocku drogu.
Wobej pak matej pši nawrošenju tšachotu:
Telimenje se zdašo, až raz spózy kerja
zabłysknu pód šapicu woblico Robaka.
Tadeusz jo wizeł, až jomu raz a drugi
jo pokazał se zlěwa chłodk běły a dlujki.
Co to jo, njejo wěžeł, jo pak měł zacuśe,
až jo to Groba w dlujkem engelskem kabaśe.

Wjacerja běšo w grože. Spěraty Protazy
njej' žiwał na Sudnika kšute zakaze,
pši wotbytności kněza jo do groda chwatał
a tam celý wobrěd (kaž groni) pšigótował.

Gósci su pšichadali a zestupali se,
Pódkomorny jo stojał na nejwušem městnje.
Pó starstwje a amše jo ta cesć jom' pšislušna,
ducy se damam, starcam a młodym pókłonja.
Kwestar pši bliže njejo, městno Bernhardina
pó pšawem boce muža ma Pódkomorjowa.
Gaž jo Sudnik pótom gósci pšawje rozdželił,
jo wón we łatyńskej řečy blido póswěšił.
Muske dostachu paleńc, pón wše se sedachu
a zymnu bětu pólewanku póžerachu.

Pó zupje dawachu kurjeta, gromak, raki,
a k pišu wino z Hungorskeje a Malagi.
Wše jěže, piju a mjelce. Snaž ga nikula
wót casa ako murja groda jo stojała,
kótaryž hojnje jo góscił bratšow zemjaństwa,
njejo słyšał a wótbil sławow a wjasela
takich, njejo se spomnjeło tšuchłych wjacerjow.
Jano pukot propow abo brjeńkot talarjow
jo se w grodowej wjelikej wjažy wótbijał.
By gronił, zły duch jo góscam guby zalipał.

Běšo wjele zawinow mjelcanja: Jagarje
su z góle se wrošili bejnje powědate,
gaž pak zapal jo wustudnuł, na łow myslecy,
su zwěścili, až sławy wón njejo był gódný.
Jo musała pšis taka mnichojska kapuca,
kót'raž jo se zjawiła ak Filip z konopja,
aby wšykných stšělcow wokrejsa pšémóžyła.
Kaka sromota! Co pón se hynži powěda,
žož stalěta juž z našym wokrejsom wójuju
wó přědnosci w stšělanju. To se myslili su.

Asesor a Regent, mimo takej' njewóle
wó sromosci chartowu su měli spomnješe.
Před wócyma stej mětej njeknicomneg' kóta,
kenž kiwajucy z wopušu psoma wuběga,
z wopušu do wutšoby kłojó ako z kśudom,
stej sejžalej z póchylonym do šklě woblicom.
Asesor jo měł dalšnu zawinu górcenjow,
glědajucy na Telimenu a riwalow.

Telimena zbokom pśi Tadeuszu sejži
zmólona, lebda póglědnuš na njog' se zwěri.
Pótužnego Grobu by kšěta zawjaseliš
a z nim se rozgranjaš, lěpšu lawnu wuwabiš.
Groba jo žiwnje kisały z góle se wrošił,
abo z chowanki, ak jo se Tadeusz myślił.
Pśi sluchanju na Telimenu coło zwiga,
maršci wobwócy, a njeměrnje na nju glěda.
Pótóm pśiseduju se k Zoši ceło blisko,
nalewa jej do głažka, talarje pśinjaso,
gótujó komplimenty, kłoni se a smjejo,
casy wócy wjerši a dłymoko zdychuju.
Jo wizeš, rownož tak šykowne jo torjenje,
až koketěrujú jan na górc Telimenje.
Gaž głowu wobrašá ak mimo wótgłědanja,
pśecej na Telimenu du grozne blyskanja.

Telimena njerozmějo, co to ma na se.
Pótsěšo z ramjenjoma, myśli se: žiwnučke.
Skóncnje fryjarstwoju Groby dosć pśichylona,
pśiwobrošijo se na drugego suseda.

Tadeusz tek pótužny, njejo nic jěđł a pił,
za śichym jo pśisłuchał, na talař wužěrał.
Telimena nalejo wino, wón se gniwa
na nawalność; pšašany za strowjem, pózewa.
Ma za zło (tak jo se změnił z jadnog' wjacora),
až Telimena stawnje do fryjarstwa štyra.
Gniwa se na dłymoko wustšiganu suknu,

nješwarnje – ale akle gaž wočko pózwignu,
jo se pšelékał. Něnto jo měł wid wótšejšy,
ak do woblica jo póglédnuł Telimeny
a pótajmnoś wjeliku, tšašnu w njom wuslěžił!
Mój bog! Wušminkowana!

Ruž njejo był dobry,

w woblicu jo někak pšipadnje wótškrabnjony:
Hynzi jo tak šańki, až wustupuju kóža.
Snadko jo Tadeusz sam w *Swětnicy cowanja*
pši bližučkem rozgronje rozmazał bělidła
karmina, lažke ako prošk z kšidła mjatela.
Telimena jo malsnje se z góle wrošiła,
k pórježenju šminki njejo casa dosć měła.
Głownje wokoło gubcycki su wižeš flacki.
Woko Tadeusza něnt ako snuchlał pšiski
pó wuslěženju jadnog' bracha dalej chopi
pšespytowaš woblico jej' na take zmólki.
W gubje felujotej dwa zuba, a na cole
su ropki, tysac zmaršćow pód brodu schowane!

Bóžko! Tadeusz cujašo, až njejo trěbne,
wěc řednu suziš pšeliš nadrobnje, kak sromne
jo, spion byš swójej' lubki, kak sromotne jo,
stod změníš, wutšobu, chto pak ju wobkněžyjo?
Felujucu luboś co ze swědomim zrownaś,
a chłodnoś duše z pšugu z jeje wócka wugrěš:
Juž wócko jo, kaž swětly mjasec mimo šopła,
pó zwjerchu duše błysknuło, sčerpkeje do dna ...
Z takimi pórokami a skjaržbami na se
jo schylił głowu na talař a gnybał gubje.

Mjaztym z nowym spytaním zły duch wabi jogo,
pódsłuchaś, co Zośia se z Grobu wulicujo.
Žowčko wot zdwórliwości Groby rozpalone,
jo zacerwjenilo se a spuściło wócce.
Pótem stej smjałej se a skóńcnje rozgranjałej
wó wěstem pšechwatanem w zagroże zmakanju,

někakem pó łopuchach a grědkach stupanju
Tadeusz dłujkej jo k nima natšěgał wuśy,
póžerał górke słowa, póżywał je w duśy.
Tšašne jo měł susedstwo. Ako wuź w zagroźe
rozkusa z gadojnym zubom zela gójarske,
pótom se zakuli, na sćažce se rozlagnjo
a grozy noze, kótaraž na njog' stupijo:
Tak jo Tadeusz, zgłušony z gadom zawisći,
wuglědał stužony, ale pyrił se w złości.

W nejwjasołšej gromaže daś něchten se gniwa,
ned se ta pótuźnosć tek na drugich rozlewa.
Stšělce pjerwej su mjelcali, druga partaja
síčhnu, wót Tadeusza žołši natykana.

Samo zwětšego barcaty kněz Pódkomorny,
se njejo kšěl rozgranjaś, wiźel swóje kněžny,
bogate, nadobne źowki, w starstwje kwišenja,
w mēnjenju luži lěpše partije wokrejsa,
mjelcece, zanjechane wót mjelcecej' młózi,
góspodnego Sudnika to teke pótrjefi.
Wójski pak, gaž spóznał jo, až wśykne mjelcaju
njej' wjacerju póměnił pólsku a wjelkowu.

Hrečecha jo słyśanje měł wjelgin cuśniwe,
sam rady jo bachtał a lubił jo bachtarje.
Žeden žiw! Pšebywał jo cesto na stojankach,
na góntwach, zjězdach, sejmikowych schadowanjach,
jo był zwucony, až jo stawnje zněło w wuchu,
tek tegdy, gaž jo mjelcał a łakał na muchu,
gaž ze zacynjonyma wócyoma jo cował,
wódnjo jo pytał rozgrona, w nocy bjatował
pašerc rožancowy abo słuchał na bajki.
Togodla jo zažrany winik był pachawki,
wumyslonej wót Nimcow, kšě nas wótcuzbniś,
gronił jo: „Pólsku wónimjeś, jo Pólsku znimcyś.”

Starki w gronach stawnje jo kšěl wótpócnuš w gronje,
ak młynika jo wubužiło jog' mjelcanje.
Zwucone na ropot kołow, gaž se njewjerše,
wócušeju a wołaju: „Co jo stało se?”

Wójski z pókłonom jo Pódkomornem' znamje dat
a z ruku wót guby na Sudnika pókiwał.
Jo pšosyl wó głos, muskej stej sícho ned byłej,
stej k njomu se klonilej, což groni: pšosymej.
Wójski jo chopil:

„By kšěl mložinu pópšosys,
se k wjaceri pó starej wašni rozwjaselís,
nic mjelcaš a žuš: Smy my žědy kapuciny?
Chtož mjelcy mjazy nami, ten rowno tak cyni
ak jagař, kót'remž kulki w stšělbje zarzawjeju:
Togodla za wobřećnosć našych wóscow chwalbu,
pó łowach žěchu k blidu, nic jano ab' jědli,
ale mjazsobu se wulicowaš mógali,
co kuždy na wutšobje ma. Póroki, chwalby
stšělcow a gónjakow, wogarje, wustšěle,
wołanje na zmakanje. Rjapot nastawašo,
ako druga gónitba, což jagař lubujo.
Wěm, co wam pó głowje chójži, carna mrokawa,
se zda, až se pózwignu z kapice Robaka!
Sroma was, až njejsćo trjefli, změrujśo se,
znaju lěpšych jagařjow, jim žo se pódobnje.
Trjefiś, gyžaś, pórježiś, to pórěd stšělanja,
ja sam, rownož ze stšělbju chójžim wót žišetstwa,
som zmólił, rowno tak ak Tulošćik, stšělc sławny,
njejo tek pšecej trjefil kněz Rejtan njabogi,
wó njom wam pózdzej hyšći něco gronim. Ale
wupušćenje zwěrješa z wobstupa, a teke,
až wobej kněžka njejestej dogonilej zwěrje,
rownož kopje mělej w ruce, to njechwali se
daniž pórokujo. Chtož pak z natykaneju
stšělbju wuběgnjo, tog' tšachotny twór mjenuju.
Tek wustšěliš na slěpo (ako wjele cynje),

njezbližyś daju zwěrješu, mimo až měrje,
jo sromotna wěc, chtož pak naměrijo derje,
chtož pśípušćijo zwěrje ceło blisko k sebjě,
jolic zmóli, móžo cofnuś mimo sromoty,
abo wójowaś z kopjom ze swójskej' skobody,
ale nic nuzkowany, kopje maju stšělce
jano ako šćit, a nigdy za nadběganje.
Tak běšo w starych casach, togodla mi wěrśo,
waš wuběg togodla se k wutšobje njebjěrśo.
Luby Tadeusz a wjelecesćiwy Grobje,
gaž bužotej spominaś wó žinsajšnej góntwje,
spomnitej tek stareg' Wójskego warnowanje:
Daś jaden drugemu njestupijo do puśa,
žednje w dwěma njestšelaś do jadnog' zwěrjeśa.”

Rowno jo Wójski wugronił słowo: zwěrina,
ak Asesor z połgłosom jo šepnuł „żowcynka”.
„Brawo!” zawoła młožina, nastachu směchy,
wóspjetowašo se warnowanje Hrečechy,
rozměj, to slědne gronjone słowo: zwěrina,
a druge se smjejucy wołachu „żowcynka.”
Regent šepnu: „Kněžnicki”, – Asesor: „Koketki”,
pśípně do Telimeny wócy ak kałaki.

Wójski njocošo nic porokowaś nikomu,
njeśluchašo, co se tam šeptachu póśichu.
Glucny, až jo damy a gólcow zawjaselił,
se pśiwobroši k jagarjam, ab' jich póśišył.
Jo chopił, nalewajucy wino do głažka:

„Pódermo z wócy ma pytam Bernardinarja.
By jomu kšěł tšojenka wulicowaś zajmne,
na žinsajšne tšojenje na góntwje pódobne:
Klucnik groni, až znajo jan jadnogo luža,
kótaryž móžo trjefiś tak kradnje z daloka.
Ja som znał drugogo ze samskim wěstym stšělom,
dweju kněžowu jo wumóžył, to wizeł som,
gaž stej šěgnułej tam do Nalibockich gólow

póseł Tadeusz Rejtan a z nim wjerch Denassow.
Kněza njejstej zawizelej zemjanu sławu,
přednej stej pší bliže pšípítej jogo strowju,
Pódarítej stej njelicobne wěcy jomu
a kóžu zabiteg' žiwjaka. Wó žiwjaku
a stšelenju cu wam wulicyś ako póznank,
což jo był k žinsajšnemu pšípódobny pódawk,
stał jo se sławnyma stšělcoma mojich casow,
pósłuju Rejtanoju a wjerchu Denassow.”

W tom Sudnik se pšízjawi głažk nalewajucy:
„Piju strowje Robaka. Wójski, wam na ruce,
njamožomy-li z darom Kwestarja zbogaśiś,
comy jomu nanejmenjej za proch zapłaśiś.
Wobwěścamy, až mjadwjež žins zabity w góli
dosega w kloštarskej kuchni dvě lěse k jěži.
Kóžu pak duchownem' njedajom, tu zebjeru,
abo mnich musy cełu wótedaś z pokoru,
abo ja kupim nejmenjej žaseś soboli.
Kóžu rozdžělomy cełu pó našej wóli.
Předny wěnc a sławu juž jo wzeł službnik bóży.
Kóžu wusokorožony kněz Pódkomorny
tom' pak da, kenž jo druge myto se zaslužył.”

Pódkomorny jo zgłaził głowu, coło zmarščił.
Stšělce chopichu burcaś, kuždy wulicyś kšěl,
ten, kak jo zwěrje najšeł, drugi kak jo zranił,
tšeśi jo psarnju zwołał, ten zwěrje nawrośił
do guscín. Asesor jo z Regentom se wažil,
jaden jo chwalił lěpše swójej' Sangušowki,
drugi pak balabanowskeje Sagłasowki.

„Sudnik sused”, skóńcnje jo gronił Pódkomorny,
předne myto z pšawom jo dostał službnik bóży.
Jo pak šěžko rozsuziś, chto pó njom jo drugi,
wšykne za zdaśim maju jadnake zaslužby.
Wše pó šykownosći su rowne, pó zmužnosći.
Dweju pak jo wósud žins wubrał pó tšachosći,

nejbliżej wónej byłej stej pacam mjadwjeża,
Tadeusz a kněz Groba; jima słuša kóža.
Tadeusz pak wótstupi (togo som se wěsty),
ako młodšy a ako góspodarja swójžbny.
Stakim *spolia opima* wzejoš, kněz Groba?
Daš dobytk ten góntwarsku twóju špu wupyšnja,
wopomnjeńka daš jo žinsajšneje gonitby,
symbol góntwarskej' gluki, pśidućeje sławy."

Wón womjelknu z myslu, až jo Grobu zwjaselił,
njewěžecy, kak jo do wutšoby zaderił.
Ga Groba na góntwarskeje špy pśispomnjeje
pśipadnje górzej glědał jo, a te jelenje,
te roznogate rogi ako lěs ławrjeńcow
wót nanow nasajžany na wěnce za synow,
te z ředami portrejow pyšnjone šlupiska,
na wjelbje blyščaty ten wopon, stara Kóza,
na njog' zašišć cynichu głosow zajžonosći;
zbužichu jog' ze snjow, jom' gronjachu, žo góści:
Derbnik Horeškowych, gósc wósrjež swójskich murjow,
partnař rozgrona Soplicow, swójžbnych winikow!
A pśi tom zawisć, ako cuł do Tadeusza,
mócnje grobu pśešiwu Soplicam naštyrja.

Z górkim groni pósmjejkom: „Domcyk mój jo mały,
w njom městna njejo za taki pódank wurědny.
Daš mjadwjež lěpjej wósrjež tych rogacow caka,
až Sudnik jogo póspoł z grodom mě pšepóda.”

Pódkomorny pytnu, co se how pśigótujo,
klapnu do priznice a pópšosy wó słowo.
„Sy chwalby gódny, Groba, gronim, mój suseže,
až myšliš na swój dobytk samo pśi wobježe.
Nic tak ak starstwa twójogo modne paniki,
kenž na nic njemysle. Mam nažeju, w zjadnosći
mógu skóńcys wusudy swóje pódkomorske.
Dotychměst šěža jano jo wó grunty dwórske.
Južo projekt wuměny mam, grunty wurownaš

ze zemju na tu wašnju ...” – How chopi wujasnjaś
pórědnje (ak zwucony) plan teje wuměny.
Juž běšo wósrjež wěcy, ak naraz njeměry
na kóncu blida nastachu: tamkol zwěšćichu,
pokazowachu z ruku, a druge glědachu,
až skóncnje wše głowy ak póchylone kłose
wót pšešiwneŕ wěštyka zawobrošichu se
na kut.

Z kuta, žož wobraz njabogeg’ wisašo,
Stolnika, z familije Horeškow slědnego.
Ze žurkow małych, schowanych mjazy słupami
suny se śćicha póstawa ako wobłudy:
Gerwazy; póznaś běšo pó zrosće, woblicu,
pó slobranem na žoltej sukni Połkamziku.
Ak słup rowny stupašo, nimy a surowy,
njezejmje šapku, samo głowu njepóchyli,
błyšćaty kluc w ruce ako kałak žaržašo,
wótamknu spižku, w njej něco grěbaś chapjašo.

W kutoma wjaže stojaštej, sprětej wó słupa
dwa w spižkoma zamknjonej grajatej zegera,
žiwnuška starej, dawno ze słyńcom zwažonej,
w połdnjo cesto stej wjacor juž pokazowatej.
Gerwazy njejo kšěł řed stary wupórježiś,
njenašěgnjony pak tek njejo kšěł wóstajiš.
Kuždy wjacor zegara z klucom jo drěcował,
rowno jo był cas, aby jej zasej natšěgał.
Ako Pódkomorny jo zajmował z tej’ wěcu
pšibytnych gósci, jo wón wuzwigował wichtu.
Řed zarzatyh zubatyh kólaskow jo kyrcał,
Pódkomorny zardžał jo a powědaś pšestał,
„pšestań, brats”, gronił, „z twójim pilnym žěłom chylku”,
jo skóncył plan wuměny, ale klucnik klubu
jo nawutsěgał hyšći mócnjej drugu wichtu,
a ned sněgula, sejšeca tam na zegeru,
jo pjerchała z kšídłoma a spiwaś chopiła.
Kumštna sněgula tšochu jo była zedrana,

ptašack jo jěkotał a pšecej górzej plišćał.
Góšći su se smjali. Pódkomorny jo gronił:
„Luby klucnik, abo lěpjeje luba kšíkawa,
jolic pysk swój lubo maš, dosć togo kšíkanja.”

Gerwazy wót grozenja njejo se zamólił,
jo pšawu ruku měrnje na zeger położył,
lěwu jo se wzěl pód bok, tak na ruce sprěty
jo „Pódkomornik” kšíknuł, „mašo žiwne žorty,
wroblík mjeńšy ak kiwka jo, pak we wóstonkach
jo zmužnjejšy wón ako kiwka w cuzych dwórach.
Klucnik pak njejo kiwka, kenž pód kšywom cuzym
se w nocy chowa, ale ja kiwku rozpłóšym”.
„Wen z nim!”, jo Pódkomorny zawołał.

„Kněž Groba!”,

zawoła klucnik, „wizišo, co se how stawa:
Njejo ga hyšći dosć, kak cesć waša se rani,
až jěsćo how a pijošo ze Sopicami.
Muse wóni hyšći mě, groda zastojnika,
Gerwazego Rębajłu, Horeškow Klucnika,
w domje kněžow mojich sromiš? A to znjasošo”!
W tom Protazy zawoła tšíkrot: „Změrom bužćo!
Wón wšykne! Ja, Protazy Bałtazar Bžechalski,
dwej’ mjenjowu, něga general trybunalski,
vulgo běrcař, z běrčarskej’ obdukciju cynim
a formalneju wiziju, se wobskazujom
znankstwo wšykných cesćonych pšibytných how žinsa,
pominam Asesora tek pšepytowanja
w tej wěcy cesćonego Sudnika Soplice:
wó inkursiju, to jo napad na granice,
napad na grod, žož Sudnik pórědnje w njom kněžy,
cogož dopokaz jo, až wšykne how sedamy.”
„Gubac!”, zadrě se Klucnik, „ned nawucym tebe!”
Stergnu se wót pasa swóje zelezne kluce,
wjersěšo je nad głowu a wupušći z ruki.

Ak z proka kamjeń brjochło zeleza wuleśi
a Protazeg' wěsće by rozbiło na stwjerśi.
Na gluku pak schyli se wón, toś wujże smjerśi.

Stawachu ze stołkow wšykne, nasta śišyna,
daniž Sudnik zawoła: „Do pytow tog' kjarla,
hej, gólcy!” – Celaž śišćašo se ze skobodu
pšez wuske chody mjazy scěnamy a ławku.
Ale Groba wze stołk a zastaji jim drogu
a staji na ten mimo tšacha jadnu nogu.
„Pšec!” zawoła, „Sudnik, howko nichten njesmějo
w swójskem mójom domje kšiwziś mojeg' službnego.
Chtož ma na starca skjaržbu, daś mě ju pšedložy.”

Šylawje glědašo na Grobu Pódkomorny:
„Póchłostaś mógu mimo wašeje pomocy
njeplecneğ' zemjana. A wy, kněž Groba godny,
ten grod juž pšed wusudom se pšiswójujošo.
Wy njejsćo ten kněž how a wy njeğóscujošo.
Sejžćo změrom ak pjerwej. Jolic šerku głowu
njeceśiśo, předny amt wažćo se w wokrejsu.”

„To mě dosega”, groni Groba, „dosć tych gronow,
wobřecćo drugich z wašym pytelom mēnjenjow.
Dosć som głuposćow cynił juž, až som how z wami
w towaristwje pił, což se skóncy z rozkorami.
Musyšo se zagroniś, sćo mě zbili rany.
Na zaswiženje trozby! – Pójj za mnu, Gerwazy!”

Nigdy wótegrono take njejo wócakał
Pódkomorny, rowno jo głažack swój nalewał,
gaž z njesromnosću Groby zbity ako z błyskom
zeprěšy se wó keluch z njeğógibnym łokšom,
póložy głowu na bok a wucho pšišoży,
šyroko wócy rozdžěrnju, gubu rozdaji.
Jo mjelcał, w ruce głažk pak jo tłocył tak mócno,
až se puknu, wino jo do wócowu bryzgło.
Za zdašim z winom wogėn do dušy skocył jo,

tak woblico zgórjeło jo, wócko paliło.
Stanu, ab' powědał, přédne słowo njejasnje
jo wugronił, pšez zuby pak: „Błazan!” wuleše,
„Grobka! Ja tebj! Tomaš! Daj tu karabelu!
Nawucym, błazan, mores ší, daj jog' katoju!
Póšěgi, amty su wóstudy, dobre wuška!
Ja wótrěznjom tebj ned twójej nawušnika!
Wen z tobu! Na zable! Daj, Tomaš, karabelu!”

W tom k Pódkomornemu pšijašele doběgnu,
Sudnik pšimnu jom' ruku: „Stań, to jo naša wěc
mě su wupominali přédneg'. Protazy, mjac!
Dajom jom' rejowaš ak mjadwieža na kiju.”
Tadeusz Sudnika zažarža: „Cesny wujko,
cesóny Pódkomorny, jo to waju gódne,
wažíš se z tym głupakom, njejsu za to młode?
Spušćó se na mnjo, radnje ja jogo póchłostam.
Was, kněz dozważnik, kenž kšiwdu cynišo starcam,
spóznajom, lěc wopšawdu ten tšašny ryšaf sćo.
Wítše rozsuzímej, broń zwólimej a městno.
Něnt zmiń se, ak hyšći sy ceły!”

Dobra rada!

Chopiłej stej se wobrašaf klucnik a Groba,
na jadnom kóncu blida su kšikaš chopili,
ale z drugogo kónca su flaški lětali
wokoło Groby głowy. Zlěkane su žeńske
pšosyli, płakali. Telimeny kšikanje
skónčy na tom se, ažo padnu do womory,
swóju głowu položy pak na ramje Groby,
na jogo gruz swójej bětučkej nadrje łoży.
Groba w běgu jo wuzastał, drje rozgniwany
chopił jo zas ju wóżywiš.

Ale Gerwazy

wósrjež chytańce blidow a flaškow stojecy,
jo se zlěkał. Celaž juž z grozeceju pěsću
jo na njog' kšěła se wališ, ale na gluku
Zošia, wizecy tšachosć, zbužona z lutosću
stupi pśed starca se, zložy ruce na kšicu.
Tuž pśestachu. Gerwazy cofašo pomału,
něži se zgubi. Žo jo se schował? Pytachu,
ak napšisko na drugem boce se wuzwignu,
ławku załapnu a ju žaržašo nad głowu.
Wucysći poł zala, ak wětšnik se wjeršecy,
wze Grobu za ruku, a za ławku schowany
chwatašo k žurjam z nim. Ako doběgnu k progů,
zasta, hyšći Gerwazy na luži poglědnu,
chylku pšemyšli, lěc dej dalej se wobaraš
a winikow z noweju bronju nadběgowaš.
To jo kšěł cyniš. Ak pak jo ławu wuzwigał
a z rukoma za kšebjatom ju natsěgował,
z napněteju gruzu, ze zwignjoneju nogu
kšěł rjagnuš, wuglěda Wójskego, až se zlěknu.

Wójski z pšišćipnjonym wóckom měrnje sejžecy,
w dłymokem myslenju zdašo se zanurjony.
Akle ak Groba jo se z Pódkomornym wažił
a Sudnikoju grozył, jo głowu wobrošił,
wze dvě prizy tubaka a wutř se wócy.
Rownož Wójski był Sudnika daloki swójbny,
a tek w jogo góspodnem domu pšecej bydlil,
jo swědobniwje se wó jogo strowje starał.
Ze zajmom jo pótakem zwaže pšiglědował,
zlažka ruku a palce na bliže wutšěgał,
na ruku položyl nož, pšimk do směra palca
pokazowarja, a zelezny knyp do łoksa.
Pótom jo z pitšku zgibnjoneju ruku kiwał,
ako by se grajkał, ale na Grobu glědał.

Kumšt chytanja nožow, tšašny pši rucnej bitwje,
jo tegdy južo był zanjedbany na Litwje
a starym jan znaty. Klucnik jo jen wuspytał
casy w zwadach w kjarcmje. Wójski, ak by zwucował,
z napinanja běšo wizeš, až mócno deri,
wócy pokazaštej, až se na grobu měri,
(slědnego z Horeškow, lěcrownož pó mašeri).
Młode snaž njejsu pógiby starca rozměli.
Gerwazy zblědnu, ławu pšed grobu pózarža,
cofa z nim k źurjam. „Złapšo!”, kšikašo gromada.

Ak wjelk, pši sčerbje njenažety wobskocony,
wali na chasu se, kenž jězu móli, slěpy.
Južo ženjo, co sčerb stergnuš, ako w zogolu
knyknjo šicho kokotk, wjelk znajo to pó zuku,
póglědnjo wokoło, wiži, až za chartami
jagař schylony stoj, schowany za bomami,
stšělbu na njogo měri a juž kokotk smasa.
Wjelk wuшы kłažo a wogon stuliwšy, zběga,
z triumfalnym zogolom chasa na njogo se
wali a kóžu jom' skubjo, casy se zwěrje
wobrošijo, póglědnjo a blabu rozdzěrnjo,
gaž ze zubami grozy, chasa rozpjerškoco.
Teke Gerwazy jo z pógroženim wótcopał,
winikow z wócy a ławku wótwoborał.
Skóńcnje padnuštej z Grobu do šmojtej' skarbawy.

„Złapšo!” zasej kšikachu, triumf běšo skromny:
Nad głowami chasa Klucnik njewócakanje
pši starych orgelach se wuzjawi na chorje.
Z rjagotom wołojane trantawy ryš chopi,
aby wót zwjercha dołoj je chytał na luži.
Gósci w gromadach južo z wjaže wuběgachu,
teke služobniki se mócnje pšelěkachu.
Złapajucy sudobja su ned wuběgali,
wšaki rěd a pšipšawy su zawóstajili.

Chto slědny, njeślědajucy na tšachy, dery
jo wótejšeł z bitwišća? – Bžechalski Protazy.
Za stołkom Sudnika stojecy njepógibnje
jo ze sudniskim głosom šyrił wózjawjenje.
Pón zaskóńcy a prozne bitwišćo wopušći,
žoź zranjone lažachu, šěła a rozbitki.

Na lużach njej’ było škódy, ale ławki wšě
mějachu kšiwie nogi, tek blido hymphate,
mimo ruba, lažašo na zbitych talarjach,
woblanych z winom, ak ryšarje w kšawnych šćitach,
srzejź derje spjaconych kuskow kurjetow, turkow,
w kótarychž štycachu hyšći zuby widlickow.

Pó casu w Horeškowskem samotnem twarjenju
wšykno stojašo zasej w zwuconem pórědku.
W gustej kurjawje lažachu zbytki wjacerje,
pódobne na nocnu góscinu na kjarchobje,
žoź stamane wumarłe maju zgromažinu.
Juž kiwki na kšywje tši raz zakiwkali su,
ak guslarje, witaju schadanje mjaseca,
kót’regož pšugi do jšpy padaju pšez wokna.
Ako pšez źěry z pódzemja z cysćenja duše
skokachu ratwy šěłam stamanych pódobne.
Gnybju, piju, casy něži w kuše zabyta
puknjo ducham na pšípitk šampanska brjuchawa.

Na drugem pak nastwarku, we jšpě, pomjenjonej
głědałkowa špa, rown’ž njebyli źedne we njej,
Groba napłošėń wrotam we wjaży stojašo
w chłódnem wětšu, suknja jom z ramjenja wisašo,
rukaw drugi a klina jo pši šyji zropił
a gruź ze suknju ako z mantelom zawóził.
Gerwazy w wjelikich kšacach pó jšpě chójžašo,
jaden drugem’ zamyslony wulicowašo:
„Pistoli”, gronjašo Groba, „abo tek zablej.”
„Grod”, gronjašo Klucnik, „a wjas, stej wobej naszej.”
„Wujka, synowca, ceły rod”, gronjašo Groba,

„zwoľaj!” – „Grod”, Klucnik zawoľa, „wjas ceľa, zemja,
wšykno jo waše!” Dalej pón Grobje gronjašo:
„Gaž cošo pokoj měš, pón jan wšykno se wzejšo.
Za co proces? Wěc ak žeń jo, Mopanko, cysta!
Grod jo w Horeškow rukach był pšez lět styrista.
Žěl gruntow su zebrali w casu Targowice
a dali, ako wěšćo, pód kněstwo Soplice.
Nic jano ten žěl, daš wšykno se jim zeběra
za procesa kosty, pokutu za rubjenja.
Som pšeccej wam groniť, procesow se zdžaržowaš,
som pšeccej wam groniť: napadowaš, wobsajžaš.
Tak něga jo było: Chtož raz grunty wobsejži,
jo derbnik. Dobydnjoš w suže ako tek w póli.
Gaž zo wó něgajšne ze Soplicami zwady,
lěpjej jo wzeš mjacyk, ak kuždy proces sudny.
A da-li mě Matej na pomoc swóju šybu,
to pšezěľamej Soplicow ak ze sekawu.”

„Derje”, gronjašo Groba, „plan twój sarmatiski
se lěpjej mě spódoba ak zwad adwokatski.
Wěš co? W Litwje napóramej wjele zogola
z nadpadom, njesłyšnym wót starego casa.
Wobžěľimej se tek. Dwě lěše som how sejžel,
bitwu wó mjazu jan mjaz burami som wižel.
Kšejpšelaše drje pšinjaso naša akcija,
som taku raz dožywiť w casu drogowanja.
Gaž w Sicilskej som bydlil pla wěstego wjercha,
su rubjažniki rubili jog’ žowki muža,
pón su se pjenjeze za njogo pominali.
Malsnje smy službnych a wasalow zgromažili,
a smy jich nadpadnuli. Dweju som ja zabiť,
zagnať do lěgwa a popajžeńca wumóžyť.
Ach, mój Gerwazy, to jo było triumfalne
nawrošenje, kšasne ryšarsko-feudalne!
Ludnošć jo ze struskami nas lubje witaľa,
ze ldzami wjerchowa žowka mě wobejmjeľa.
Ak som pšijel do Palerma, su to wěželi,
wše žeńske su mě ako ryšarja witali.

Samo roman su wó tom tšojšu napisali,
w kótaremž su ceľučke mójó mě pódali.
Roman ma napismo: *Groba, abo pótajmstwa
groda Birbante-rokka*. – Jo howkol piwnica
w tom grože?“ „Jo“, groni Klucnik, „wjelgin wjelika,
wino su Soplicowe wupili. Jo prozna.“
„Džokejow“, doda Groba, „wobronimy z dwóra,
zwołam ze jsy wasalow!“ – „Lakajow, nikula!“,
pšetergnu Gerwazy. Ma to zlět bys z njerožu?
Chto jo wižel zmakeanje z burami a drapu?
Na zlětach, mój kněz, se zewšym njewuznajošo.
Brodate – to jo hynac, to by se gózeło.
Nic we jsach jich pytaš ale na małych dwórach,
w Dobrzynje, w Rzezikowje, w Ciętycach, w Rąbankach.
Stare zemjaństwo, kenž ma w sebye ryšarsku kšej,
wšykne pšichylne kněžam, Horeškowskem' rodej,
wšykne njepšijašele su roda Soplicow,
takich zgromažim tšista brodatych zemjanow.
To mójá wěc. Wy wrošćo se zasej do dwóra,
wuspijšo se, witsě ga bužo wjele žěła.
Wy rady spišo, pózdže jo, kokot juž spiwa,
ja budu wobzwarnowaš grod až do switanja
a stanu ze słyňaškom w Dobrzańskem grožiku.”

Pó tych słowach žěšo Groba z kšicnego chodu,
ale pši tom pógłědnu pšez žěru stšělnice,
wižešo wjele swěcow na dwórje Soplice.
„Wobswětlujšo!“ wón zawoła. „Witsě w tom casu
bužo bytšno how w grože, šamno w wašom dwóru!”

Gerwazy pósednu se, zeprě se wó scěnu
a póchyli ku gruži coło w pšemyšlenju.
Na łysu głowu swětło mjasecka padašo,
Gerwazy wšake cery z palcom tam kreslašo.
Za zdašim kowašo wón wójnske plany wšake,
zapadowaštej wócce jom' pšecej šěžčejše,
gaž pytnu, až spař jogo naběgujo mócnje,
gronjašo zwuczone tuž wjacorne módlenje.

Mjazy Wóšce našym a Strowa sy Mariju
žiwne stojachu sni, kenž šíšće se a wiju:
Klucnik wízi Horeškow, to su jogo knězy,
wóni maju zable, druge wójnske bulawy,
kuždy groznje glěda a wjerši swóje wusy,
ruku jednu na zablú ma, tšěso bulawy,
za nimi jaden šíchy, chłódk šmojty zablýsnu
z kšawnym flakom na gruzi, se Gerwazy zléknu,
pózna Stolnika; chopi wokoło žognowaś,
aby tak lěpjej mógał tšašne sni wugnawaś,
litaniju wó dušach cysćeńskich wumódlí.
Naspjet zwónjašo w wuchu, wócko jog' wopušći,
šěg zemjańskich rejtarijow wízi, swětlú zablú.
Naběg! naběg Korelič, a Rymša napředku!
Wón glěda na sebje, kak na šeraku sejži
z wusoko zwignjonym tšašnym zarazom leši,
we wětšu šwarkota rozpněta jogo suknja,
z lěwego wucha spadnu jom' konfederatka.
Wón leši, rejtarijow, pěškow ducy pšelamjo,
a na kóncu Soplicu w brožni zapalijo.
W tom jomu šěžka wót snjow na gruz padnjo głowa,
tak jo slědnjejšy wusnuł Klucnik Horeškowa.

11. Pšeložowanja dramy *Dziady*

„Dziady groni se swětočnosćam, kótarež swěše se w Litawskej, w Prusach a Kurlandskej k wopominanju žédow, to groni njabogich přědownikow. Wóni póchadaju hyšći z casa tataństwa, a něga jo se jim groniło „Góscina kozoła”, kótaruž jo guslowař gromaže z duchownym a basnikom nawjedował. Na žinsajšny žení, gaž wopytuju cerkwja a wušności ten z pšibogojскими praktikami zwěžany nałožk wukórjení, swěše se Dziady skšajžu w kapałkach abo proznych domach w bliskosći kjarchoba. Tam pšigótujo se góscina ze wšakimi jězami, napojami a sadow, a pótom wołaju se duše zamrětych. Pódobny nałožk jo se nejskerzej w młogich tatańskich ludach woplěwał: w starej Grichiskej, w Skandinawiskej a teke w pódzajtšnych krajach. Pólske Dziady maju tu wósebność, až su w nich stare tatańske ceremonije z pšedstawami kšescijańskeje nabóžniny změšane. Žení jich wóswěšenja laży blisko njezele zamrětych. Luže wěrje, až pšinjaso taka góscina z jězu, pišim a spiwanim dušam w cysću wólažcenje.”²⁹

To pišo Mickiewicz ako pšedłowo k swójej dramje *Dziady*, kótaraž wobstoj ze styrich žélow a někotarych scenow, kótarež graju na wšakorakich městnach. Tšesemu žéloju *Dziadow* jo Mickiewicz hyšći sedym basnjow, baladow pšidał, kótarež som na pšosbu prof. Rafała Leszczyńskego w lěse 2007 do serbšćiny pšestajil. W tych baladach wopisuju Mickiewicz surowe a nječłowjeske wašnje póstupowanja ruskego carja, pód kótaregož kněstwom jo pó rozbišu pólskego stata teke wjeliki žél pólskego luda musał šerpješ. Ako młody čłowjek jo basnik sam swóje nazgónjenja z tym režimom cynil. Togodla móžomy rozměš, až njejsu te basni žeden chwalospiw na gramnego carja.

29 Mickiewicz, Adam, 1999, *Dziady*, Klasyka Polska, Warszawa, b. 11.

DZIADY

III. dźěl

(pśełožk wšykných basnjow Alfred Měškank)

Puć do Ruskeje

Po sněze, k přeco dźiwišej krajinje
smali kibitka kaž wětrik w pusćinje;
a woči mojej jako dwaj sokołaj
nad oceanom hoberskim kružitaj,
storhanaj z wětrom, njedocpějetaj kraj,
elementy pod so cuze widžitaj,
hdže křidle zložić, wotpočnyć, njewěstaj,
zahubu čujo, do hłubin hladataj.

Wóčko njewidži ani města, hory,
ludži pomnikow nic, ani natury;
zemja tak prózna, tak njewobydlena,
jako wčera by nawječor stworjena.
Druhdy wšak mamut z tych krajinow stawa,
namórnik cuzy ze žołmu přiliwa,
z cuzej tež rěču za moskowskoh' bura
rjeknje, zo kraje te stworjene zdawna.
W časach wulkeje žno pławby Noaha
wikował wšak je kraj z aziskim pławatom.
A druhdy drje nam kniha pokradnjena,
z namocu wzata, přichadnik z wječora
twjerdži, krajina ta njewobsydlena
žno z maćerju bě mnoheho naroda.
Powodže prud pak dźěše přez pławiny,
njezawostaji dróhow swojoh' ryća,
a ludow masa wuńdže z tej' wótciny,
njezawostajši slědow swojoh' byća.

Ale daleko tam na skałach Alpów
zwostachu slědy tych přiliwnych žołmow,
a hišće dale, na Roma pomnikach,
rěča wo wottud přibytych banditach.

Krajina prózdna, běła, wotewrjena
kaž k napisanju karta zhotowjena.
Hač na njej pisać budže boža ruka,
a ludźi dobrych kaž zložki wužiwa,
hač swjatej wěry nakresli so prawda,
zo lubosć knježi nad splahom čłowjestwa,
zo pak trofeje swěta su: wopory?
Abo hač Boha njepräčel tón starý
přiindže a w knize tej z mječom wuryje,
zo čłojski splah ma sputany być kruće,
zo pak trofeje čłowjestwa su: knuty?

Na polach běłych, prózdných, wětr cychnuje,
hromady torha a twori mjećeje,
sněhow so morjo zdute njesčornjuje,
z wichorom stawa, z lěhwa wužadane,
a potom, kaž by skamjenjalo nahle,
pada hoberske, runostajne, běle.
Druhdy wuleći hurrikan z namocu
runjewon z čopow, njezdžeržany w běhu
zmjeće runinu hač k Morju čornemu,
po cyłym puću, mječo mroki sněhu;
často kibitki nadržózne zasypje,
kaž simum błudnych Libow při Kanopje.
Powjerchi běłych, runostajnych sněhow
z blakami čorne scěny přestorkuja
a wusteja kaž kupy, kraja brjohi;
to sewjerne su jědle, chójny, šmrěki.
A z městnami su štomy wobdžěłane,
su wobělene, runje składowane,
podobu tworjo z tym kaž třechu, scěny,
kiž ludźi kryja, mjenuja so: domy.
Tajkich ščěpowcow su wulke tam ličby

na wulkim polu, wšě jedneje měry:
Kaž čapkow pjera ćahnu z wuhnjow dymy,
kaž patronče pak blyšća so jich wokna;
rozestajane w porach su twarjenja,
tam w štyriróžku, prawidłowne koło:
a domow tajkich sep mjenuja: město.

Zetkawam ludźi ze zróstnym ramjenjom,
z hrudźu šěrokej a roztołstnym tyłom;
kaž štomy abo zwěrjata połnocy,
połni čerstwosće, strowoty a mocy.
Jich wobličo pak je kaž jich krajina,
prózdna, šěroka a dźiwja runina;
Z jich wutrobow kaž z podzemskich wulkanow
njej' woheń hišće stupił do wobličow,
njej' so zapalił w rozžahtych hubach,
a w ćmowych čołow wustudnył zmoršćinach;
kaž w ludźoch z ranja, zapada mjezwočach,
přez kotrež telko přešlo je po rjedže,
bajow a činow, horja a nadźije,
zo pomnik kóždy wobličo je luda. –
Tu woči ludźi, su kaž kraja města,
wulke a čiste – a hołk dušu ženje
z njewšědnym ćiskom hwězdy njepohiba;
žaroba dołha je nihdy njeschmurja;
hladajo zdala – wulkotne a krasne;
stupiwši na srjedź – bjezludne a prózdne.
Ćěło tych ludźi, kaž hruba tkanina,
w kotrejž husańča přezymuje duša,
prjedy hač hrudź sej za wulěty skrući,
wupředže křidle, je zruna a pyši;
ale hdyž slónco swobody zaswěći,
z wobalki kajki překasanc wuleći?
Hač mjetel swětły so nad zemju zběhnje,
hač ćmowa mola so z wobalki lehnje?

W pusćinje něhdže so křižuja dróhi,
kupc žadyn njej' jich sej wumyslił běhi,
njewuteptali karawanow nohi:
Car w stolicy je z porstom wšo postajił.
Hdyž pólsku wjes je wbohu to wutrjechił,
hdyž pólskich hrodow su tam murje stali,
su ze zemju wjes a hrody zrunali,
a zasypał je car ruiny – z dróhu.
W sněže drje widžec te dróhi nětk njejsu,
w pusćinje pak su spóznamomne wóčku:
na sewjer rune a dolhe so ćahnu;
kaž w skałach rěki běh blyšća so w lěsu.

A jězdzi štó po tych dróhach? – Z galopom
waleja jězdni so spróšeni z sněhom,
infanterije po nich ćahnu rjady,
kanonow, wozow a kibitkow masy.
Tak regimenty po carskim rozkazu
z wuchoda ćahnu do boja z pońnocu,
druhe z pońnocy ćahnu do Kawkaza;
nichtsó pak njewě, kajki to zaměr ma.
Žadyn njepraša so. Tu je Mongola
z licom začekłym, małym, kosym wóčkom,
a bėdny tam bur z litawskeho pola,
blėdy, stysknjeny z chorym krokom stupa,
tu třělby blyšća jendželske, tam proki
a njesu trunu zmjertzjenu Kalmuki.
Oficėrojo jich? – Tu Němc w korejće
zynći Schillera spėw sentimentalny,
wojakow sprócných bije po chribjėće.
Tam Francoza spėw hwizda liberalny,
karieru pyta filozof klepnjeny,
z nawodu rėči runje nětk Kalmuka,
kak najtuńšo jėdz za wójsko móhł kupić.
Što tež, hdyž bandy zahłódni pońojca?
Budu tak kasy móc pońojcu rubić;
hdyž wušiknje skutk zamóža zatajíc ,
zbėhnje minister jej' do wyšej' klasy,

a car spožči rjad za zlutniwosć kasy.
Kibitka smali – a přědkowne straže,
tež wozy chorych, kanonow lafety
čekaja z dróhi, hdžež 'nož so pokaže,
zminu so z dróhi tež nawodow wozy,
kibitka smali; žandarm tu pohonča
pobije z pjasću, pohonč pak wojaka
pošwika z křrudom, wšo z dróhi tuž čěka,
štož njej' móhl čeknyć, jej padnje pod koła.
Hdže? – Štó w njej jědze? – Tak njesměš so prašeć.
Žandarm je tam jěł, do stolicy chwata,
snadž kejžor kazał je, někoho zajec.
„Samo žandarm tón traš jědze z wukraja?”
praji general. – „Štó wě, koho lepi:
Snano kral pruski, francoski, snadž sakski,
abo Němc druhi carja hnadu zhubi,
a carja wukaz joh' do klódy tykny;
snadž wažniša tež je zajata hlówa,
snadž wjezu tule samo Jermołowa.

Štó wě! Tón jaty, byrnjež sedzał w słomje,
kak dźiwje hlada! Kak čěpči so hordže:
Wosoba wulka – za nim wozow wjele;
wěšće družbina dwórskeje čeledže;
a wšitcy hlejće, kajkej chrobłej woči.
Myslach sej, zo to carja knježa přěni,
zo generale abo komornicy.
Hlej, woni wšitcy – tam či mali hólcy,
što ma to rěkać, hdže ta črjóda smali?
Někajkoh' krala to podhladne dźěći.”
Tak sebi mjelčo šeptachu nawodža;
runjewon smali k stolicy kibitka.

Předměsta stolicy

Zdala, žno z dala widžeć je: stolica.
Po bokach wulkej' a překrasnej' dróhi
rjady palastow. – Tam kaž by kapałka
z kuplu a křižom; kaž syna tam stogi
statuwy steja pod słomu a w sněže;
za stołpami tu korintskimi w rjedže
twar z płonej třechu, lětni hród italski,
pódla japanske, mandarinske chěžki,
abo z klasiskich časow Katariny
wopične čerstwe klasiske ruiny.
Wšelakich stilow, wšelkich formow domy,
kaž zwěrjata ze wšelkich stron na zemi
za płotami tam steja železnymi
we swojich klětkach. – Žadyn pak widžomny
hród krajoweje jich architektury,
wumysl jich hłowy, džěćo jich natury.
Kajka twarjenjow tych wulkotna twórba!
Telko kamjenjow na kupach srjedź bahna!

W Romje za twar su džiwadła cezarow
dyrbjeli něhdy wuleć rěku złota.
Pjatylizarjo w tym předměsće carjow
su za twar swojich rozwólnych bordelow
wuleli morjo krwě a našich sylzow.
Zo móhli zwjesć za obeliski skałow,
kelko wumyslić dyrbjachu komplotow;
njewinowatych wuhnać abo zabić,
a kradnyć kraja našeho a rubiće.
Dołhož z krwju Litwy, sylzu Ukrainy
a pólskim złotom sej nakupowachu
wšitko, štož maja Parizy, Londony,
modnje tak twary sej wuhotowachu,
ze sektom deski třějachu bufetow
a rejowachu stučki menuetow.

Nětk je wšo prózdne. – Dwór w měsće zymuje,
a dwórske muchi, čahace za wonju
carskeho sčerba, z nim do města džěchu.
Nětko w tych twarach wětr jenož rejuje.
Knježa wšě w měsće, car w měsće. – Do města
smali kibitka. Zyma, sněžnje běše,
z časnikow města dwanaće biješe,
na wječor hižo slónco so chileše,
njobjeske wjelby sahace daloko,
cyle bjez mrócnow, čiche, čiste, strózbne,
cyle bjez barby, blěde a přewidne,
kaž pomjerzłego pućowarja wóčko.

Před nami město. – Nad městom pak horje
rostu tam dziwnje kaž hrody podnjobne,
křížowe chódby, stołpy, scěny, murje,
kaž babylonske zahrody wisate:
Tam kur wustupa z dwěsće tysac wuhnjaw,
runy a husty, kaž w stołpach wón leći,
jedyn kaž marmor italski so blyšći,
druhi so žehli kaž woheń rubinow.
Horlka so wjerški zhibuja, jednoća,
na křížne chódby so pletu a wjerća,
murjaw a třěchow sej moluja bładma: –
kaž wone město, kiž nahle nastanje
ze srjedzozemskich čistych wód špihela,
abo w Lybiskim wubuchnje tumanje,
z daloka wabi wóčko pućowarja,
a wěcnje stej, a wěcnje wučěka.
Žno pada rječaz, wočinjeja wrota;
třasu, slědža, so prašeja – a pušća.

Petersburg

W prastarych grjekskich a italskich časach
je twarił sej lud při swjatnicy Boha,
při žórle nymfy, abo w swjatyh hajach,
před njepřecelom so na horach schowa.
Tak natwari Rom so, Athen a Sparta. –
W gotiskim wěku pod wěžu barona,
hdžež škit běše za cytu wokolinu,
twarjachu domki, zeprěte wo murju.
Tež jako straža wjetšich pławnych rěkow
rosćechu měrnje z postupami wěkow.
Wšě města twarić da někajke bójstwo,
někajki škitar, někajke rjemjesło.

Hdže spočatki su Ruskeje stolicy?
Zwotkel chcyše so Słowjanow tysacm
zalězc do swojoh' stata čmowe kuty,
wudrěte runje morju a Čuchońcam?
Tu žadyn chléb a sad njedawa póda,
sem sněh a dešće jenož noša wětry;
wjedro je horce abo zymne jara,
kaž wašničkojte a krute despoty!
Ludžo nochcychu. – Tu pódu bahnojtu
car sej wuzwoli, a twarić přikaza,
nic město ludžom, sebi pak stolicu:
z tym wšomóc wole swojeje pokaza. –
Do hłubin pěskow bahnojtych zaliwow
přikaza zabić stotysac kolikow,
zateptać burskich statysacy čěłow.
Na kolikach tych a čěłach Moskalow
zložiwši podstawk, nowe rody ludži
do karow spřaha, do wozow a łódžow,
zo drjewo woža jom', kamjenjow kruchi
z dalokich krajow abo z hłubin morjow.

Spomni Parisa. – Tuž Pariske městna
přikaza twarić. Bě Amsterdam widžał. –
Je haty zdžěła a z wodu napjelnjał.
Słyšo zo w Romje su wulke palasty,
stworil palasty. Sławna Wenecija,
kiž na zemi poł, do pasa we wodze
płuwa kaž rjana sirena-knježnička,
překwapi carja. – Hnydom w swojim hrodže
rozdžěli błótné tych kanalow pola,
gondole pušći a mosty nadžěła.
Ma Weneciju, Paris, London druhi,
nic pak jich krasu, kulturu, płachtaki.
Přisłowo chodži mjez architektami,
zo z ruku ludži bu Rom natwarjeny,
Weneciju su bohojo stworili;
Petersburg widžo, drje ludžo by rjekli,
zo natwarichu jón wěšće satany.

Hasy wšitke do směra řeki běža:
šěroke, dołhe, kaž wudrjeńcy w horach.
Hoberske domy: tu cyhel, tam skała,
marmor na hlinje, hlina na marmorach;
a wšitko rune, wšě třěchi a scěny,
kaž korpus wójska, čisty zwoblekany.
Na domach wjele napisow a toflow:
a mjez pismami, we wšelakich řečach
wóčko, sluch błudži, kaž w Babelskich časach.
Napis: *Tu bydli Achmet, Chan Kirgizow,*
wodžacy pólskich naležnosćow amta,
senator. – Napis: *Tule monsieur Žoko*
wučbu z pariskim akcentom poskića,
je dwórski kuchar, zběrar wódki dawkow,
bas w orchestrje a dohladowar šulow.
Napis: *Italčan tu Piacere Gioco,*
kolbasy džěta za Carske knježnički,
internat holči nětko wotewěra.
Napis: *Bydlenje fararja Dienera,*
wšelakich rjadow Carjowych ryćerja.

*Džensa wuči při přédowanju z klětki,
zo Car tež je Bamž z nadawkom wot Boha,
samoknježny knjez wěry a swědomja,
powoła so na bratrow kalwinistow,
socinijanow a anabaptistow,
zo by, kaž kaza Imperator ruski,
a jeho swěrný tež zwjazkar, kral pruski,
přijawši nowu wěru a swědomje
schadžowali so wšitcy z nim zhromadnje.
Napis: Tu žónska drasta – tamle: Noty;
Džěćace hrajki tam tworja – tam: Knuty.*

Na hasach kuče, korejty, landawry
wjětšeho mnóstwa, za spěšne jězby
smyknu kaž błyski, so zminu bjez hary,
kaž w panoramach kuzłarske murawy.
Na kózłach kučow jendźelskich brodaty
sedži pohonč; mróz drastu jomu pokry,
brodu, wusy a brjowce; z křudom šwika;
na konjach předku smala hólcy mali
w kožuchach, prawe Boreasa džěći;
hwizdaja wótře, zo prak so rozpróša,
před sankow kuču hromada wučěka,
tak kaž před łódžu bělych kačkow črjóda.
Ludžo spěchaja, mróz njesmilnje honi,
nichtó njesteji, njerěči, njehlada;
wobliča blěde, zašćipnjenej woći;
ruce šuruj, z zubami křipaja,
z kóždého huby wustupaca para,
zběha kaž stołp so, runa, dolha, šěra.
Widžo te črjódy, kiž dym wustorkuja,
mysliš, zo wuhnje so tam přechodźuja.
Na tołkaceje so črjódy bokomaj
hoberskaj rjadaj w chutnosći čehnjetaj
kaž procesiony na cyrkwine swjećby,
kaž spěšne lody pod přibrjohom rěki.
Hdže pak pomału so wleče ta črjóda,
kaž soboły na zymu njecutliwa? –

Přechodžowanje w tym času bě moda.
Zyma a wětry, koho to staraše!
Wšak samo kejžor pěši tež chodžeše,
kejžorka runje tak, mišterki dwora.
Du tež maršale, damy, zastojniki
na niskich pjenkach: přěni, druhi, štwórty,
kaž z hračka ruku wudawane karty,
kralojo, damy, horjenki, delenki,
stary a młody, čorny a čerwjeny,
přechodža na te abo tamne strony,
na wobaj bokaj překrasneje hasy,
po mostkach slanych z granitom blyščatym.
Wotpředka kroča zastojnicy dwórsocy:
W ćopłym kožuchu, napoť zwotapanym,
zo bychu křiže widžeć byli štyri.
Zymu drje mrěje, pokazujo rjady,
z nadutej hrudžu sebi runych hlada,
toľsty so wleče z krokami hnojaka.
Gardowe potom, modniše mlókače,
ćeńke a rune, kaž hlebje pohibne,
kaž wosy na poť ćěľa překasane.
Tu z pochilenym tyľom zastojnicy
hladaja skedźbnje, komu so pokłonić,
koho podteptać, komu so wuwinyć;
a kóždy pružny, kaž durje spinany,
tulejo so, kaž lězu skorpiony.
Srjedža du damy, kaž barbne mjetele,
kľobukow, pľasćow je pisanych wjele.
Kóžda so hordži z pariskej frizuru,
w bramatym črijku zablyskuje z nózku,
běte kaž sněhi, čerwjene kaž raki. –
W tym dwór wotjědže; zastachu tež ćahi.
Přijědu wozy; jědu kaž čoľmiki
wosrjedž pľuwarjow w hľubokej kupjeli.
Mjeztym su přěni z wozami wotjěli;
bórže so zhubja tež pěškarjow zbytki.

Ze suchočinským kašlom mnohi stona.
„Kak rjenje chodzić tam!” pak hnuty šepa:
„Sym widział carja, a před generalom
nisko so kłonjach, a poręczach z pažom!”

Džěchu tež ludźo tam wosrjedź tołka,
w hinašej drasće, z hinašim wobličom,
na druhich ludźi drje hladaja lědma,
na město bóle pak ze zadźiwanjom.
Po fundamentach, po třěchach a scěnach,
po železach a po krasnych granitach
kaž slědzerjo tak napjeće hladaja,
hač kóžda murja kruće je twarjena.
Zadwělowani pušćeja ramjenja,
kaž z přeswědčenjom, čłowjek to njezniči!
Myslachu, džěchu zas, z jědnačoch wosta
jenički putnik, zasmja so złośćiwje,
pozběhny ruku, a z pjasću wjećiwje
dyri do murje, hrozy twaram města.
Potom na hrudźi swojej ruce zloží,
steješe w myslach, a na dwór kejžorski
woči kaž wótre nože wón nastaji
na Samsona tak wón podobny steji,
kiž za přeradu do kwakle skowany,
pod Filistinow sonješe stołpami.
Na jeho horde, njepohibne čolo
scín nahle padny, kaž płachta na čěło.
Wobličo blěde so započa chmurić;
rjekł by, zo wječor, kiž z njebjes žno padny,
sprěnja na jeho so wobličo sydney,
zwotkelž by scín swój dale móhl rozšěrić.

Na prawym boku nětk prózdneje hasy
je druhi čłowjek stał – nic pućowacy,
najskeře stary wobydler stolicy.
Rozdawajo mjez ludźimi jałmožny,
kóždeho z chudych z předmjenom powita,
abo za žonu, džěćimi woprašaja.

Wo zornowc zeprě so, hdyž skónčil běše,
brjóžnoh' kanala, a z wočomaj džěše
po scěnach domow a po hrodu třěše,
putnika woči wšak wón njeměješe.
Hnydom jej spušći, hdyž z dala wuhlada
chudoh' prošerja, zbrašenoj' wojaka,
Pozběhny ruce k njebju, myslo dołho –
zadwělowanje so w mjezwoču zjewi.
Hlada kaž jandžel, kiž z njebja službnje so
wosrjedź čisćowe duše stupić zwěri.
Tam widži cyłe w martrarnjach narody,
čuje, što ćerpja, ćerpjeć dyrbja wěki –
a předwiduje, kak kónc je daloki
do wumóženja rodam wšěm – swobody.
Zeprě so płaćo na kanala brjoze,
hórke so sylzy rozběžachu w sněze;
ale Bóh wšě je zezběra a zličí,
morjo słódkosćow wón za kóždu skići.

Pozdže žno běše, dwaj wostałoj běštaj,
samotnaj wobaj, a byrnjež zdalenaj,
jedyn druheho běštaj wuhladałoj,
a potom dołho na so wudžěrałoj.
Prěni přistupi muž z praweje strony:
„Bratře;” rjekny, „sy, widžu, zwostajeny
samlutki, zrudny wukrajnik najskerje.
Što faluje ći, praj mi, w Božim mjenje;
křesćan a Polak sym ja narodženy,
z ćerpjenja znakom, z křižom budź witany.”

Putnik, hluboko w myslach zanurjeny,
wiješe z hlóvu a z přibrjoha čekny.
Jutře potom, hdyž svoje mysle mutne
zwaha rozjasni a pomjatk wočerstwi,
je jemu žel snadž toho nawalnika.
Hdyž jeho zetka, póznaje, zadžerži;
byrnjež sej rysow njespomnił wobliča,
w słowach a hlósu je něšto pak było
wušomaj znate a duši putnika –
putnikej snano je wo nim so džalo.

Pomnik Pětra Wulkeho

Nawječor w dešču steještaj młodžencaj
pod jednym płaščom, džeržo so za ruce;
jedin, tón putnik, přichadnik z zapada,
njeznaty wopor carskeje přemocy;
druhi bě wěšćer ruskeho naroda,
slawjeny pěsnjer na cyłej połnocy.
Krótko wšak, ale derje so znaještaj,
a někotre dny hižo přećelej staj.
Duši jej' wyšej hač zadžewki zemske
stej, jako Alpow dvě při wuznej skale,
z wody mocu wšak džélenej na wěki:
Šum lědma slyšeć je jej' njepřećelki,
chilejo wjerškaj podnjebnaj so k sebi.
Putnik sonješe nad Pětra kolosom
a wěšćer ruski z čichym rjekny hlósom:

„Přenjemu carjej, kiž stwori te džiwu,
carina druha pomnik je stajiła.
Hižo so latory car w podobje hobra,
na chribjet sydny bronzoweho konja,
hdže zajěchać by móhł, pytaše městno.
Pětr pak na swojej zemi stać njemóže,
we wótčinje je jemu tak čėsno wšo.
Po jeho zakład pošlachu přez morjo.

Sélechu wuryć z finskeho pobrjoha
horu zornowca. Tón na knjeni słowo
po kraju jědže a přez morjo płuwa,
a w měsće zaso před carinu spada.
Hotowa hórka, jědže car mjedžany,
knježacy z knutu car w toze Romjana,
poskoči čornak na zornowca scěny,
na kromje steji a horje so spina.

Nic w postawje tej swěći w starym Romje
wony Marc Aurel, lubušk tamnych ludow,
kiž sej dopředka sčini mjeno sławne,
zo donošerjow wuhna a spionow:
Hdyž domjacych bě wudrěwarjow skludził
a nad brjohami Ryna a Paktola
črjody barbarskich nadpadnikow pobíl,
so do měrneho wróci Kapitola.
Nadobne, rjane, dobrotne ma čolo,
na čole blyšći mysl wo zbožu kraja,
chutnje pozběhny ruku, kaž wokoło
by žohnować chcył lud swojoh' poddanstwa,
wotežku pak wón dzerži z druhej ruku,
nawalnosť konja swojeho wón skludža.
Wěriš, zo bě tam na dróze dosć ludu,
kiž woła: „Kejžor, luby nan so wróca!”
Marc chcyše w tołku pomału drje jěchać,
wšěm kedžbność swoju nanowu darować.
Kón staja hriwu, woheń z wočow sapa,
wě snadź, zo njese najlubšeho hosća,
zo njese nana milionam džěci,
sam ale woheń žiwosće sej zborzdži.
Zbliska tuž džěci nana widžeć móža,
kón z wěstym krokom runu smuhu stupa.
Wěriš, zo stupi z tym do njesmjertnosť!

Čornakej car Pětr wotežku je pušcił,
derje je widžeć, po dróze je smalił,
tak hnydom hač na skały kromu skoči.
Kopyće přednje kón rozwólnje zběha,
car njedžerži joh', kón tuž wuzdu křipa,
mysliš, zo spadnje, rozleći na kruchi.
Wot wěkow steji, skaka a njepada,
kaž zornowcowa létaca kaskada.
Hdyž z mrózom sčata nad bjezdnom zawisnje: –
Swobody slónco pak bórze zablysknje
a z wječora wětr kraje te woćopla.
Što drje pak budže z kaskadu tyranstwa?

Přehladka wójska

Wulke naměsto, praja jom' drilownja,
tam car kubła psy, prjed hač dže na hońtwu.
Zdwórliwje druzy praja hotowarnja,
car sam tam swoju sej přiměrja drastu,
doniž z brónjemi žno wuhotowany
njeńdže přijimać monarchow pokłony. –
Koketka, hdyž dže na bal do palasta,
njesteji telko časa před špihelom,
z mjezwočom telko grimasow nječaha,
kaž wšednje tu car na zlétnišću svojim.
Druzy naměsto mjenuja skopčkarnju,
twjerdža, zo car tam kubła sej symješka
mróčele skopčkow, kotrež wukormjene
něhdy wuleća, sej kraje přiswoja.
Praja tež, zo je točnik to chirurga,
dokelž car wótrí lancety sej tule,
a z wupřestrětej ruku z Petersburga
machnje, zo cyła Europa to čuje.

Prjed hač zwěsći, kak hłuboka je rana,
wumysli plester sej dla kreje straty,
car přerěznje puls šaha a sultana
a wupušći krej z wutroby Sarmaty.
Wšelke mjena, we rěči pak zarjadow
je to naměsto wojerskich přehladkow.

W dźesaćich rano, čas je za přehladki,
městno woblēha ćicha črjoda ludźi
jako čorny brjoh běleho jězora,
kóždy so čišći a tołka dosrjedža.
Po naměšće, kaž łastojčki nad wodu
dragonarjo a tež donscy jěchaja.
Wróćo storkaja wćipne hłowy z hlebju,
na bliše tyły pukow krupy bija.
Štóz doprědka kaž žaba zlěze z bahna,
z hłowu cofa a tył do masy ćiska.
Nadobo hrimot hłuchi, runostajny,
jako hamorow biće, klepy cypow,
to bubon, wójška přewodźer je wšědny,
z nim rjady ćahnu do dalokich stepow,
mnohe a wšelke, jenak pak zdrascene,
zelene, w sněze čornja so znazdala.
Wšitke kolony tam běža kaž rěka,
na naměšće so tepja kaž w jězorje.

Tu, muza, daj mi sto Homera hubow
sadz do kóždej sto pariskich jazykow,
a pjera daj mi wšěch knihiwjednikow,
zo mjenował bych wonych połkownikow,
tych oficěrow a podoficěrow,
rjadowych zličić wojakow a rjekow.

Rjekojo su pak na so tak podobni,
při mužu steji muž, cyle jenajcy,
kaž konjow rjady při picnej rěblice,
kaž zwjazane do snopa kłosy runje
abo zelene na polu konopje,

kaž rjadki knihi, kaž brózdy zahonow,
kaž Petersburgskich rozmołwy salonow.
Telko sym widzał, zo jedni z Moskalow
wjetši hač druzy, su pječ do šěsć cółow.
Na čapkach maja mosazne pismiki
kaž by plěchački. – To su grenaděry.
Tři rjady běchu tu tajkich wusačow.
We wjacorych za nimi rjadach, mjenši,
kaž na hrjadjkach pod łopjenami kórki.
Hdyž rozeznać chceš połki infantrije,
dyrbiš měc wóčko biologa wótre,
kiž wuhrjebane z bahna přehladuje
wački, zraduje a je pomjenuje.
Hrimachu truby – to konjow kolony
wšelake chětro, ulanow, huzarow,
dragonarjow. Jich škitna, čapki, helmy –
móhl myslić, zo tu kłobukar někajki
družiny wšelke poskićuje tworow.
Skónčnje přijěcha połk: Hólcy kaž kłoki,
skowane w mjedzi kaž rjad samowarow,
a spody klamy konjow jako hoki.
Połki w rozdźělных drastach a tež brónjach,
rozeznaješ je najlěpje po konjach.
Taktika nowa to runjewon radzi,
a k ruskim wašnjam tež derje so hodzi.
Napisa wulki general Žomini,
zo kón, nic čłowjek, dobrych jězdnych čini.
Rusinojo to přeco su wědzeli:
Wšak za dobreho gardoweho konja
při nich wojakow třoch dobrych by kupił.
Za oficěra je štwora płacizna.
A za tajkeho konja by dać dyrbjał
pak lutnjerja, pak skakarja, pisarja,
a w drohich časach tež hišće kucharja.
Za trosa suche, přetrjebane kobły,
samo te, kotrež lacarety woža,
hdyž skićeja je faraona hračcy,
liči so takle: za dvě žonje kobła.

Wróćmy so k połkam. – Prěni jědže čorny,
druhi tež čorny, pak anglizowany,
dwaj pon staj brunaj, pjaty pak je płowy,
sedmy zas bruny, wosmy kaž myš šěry,
dźewjaty zróstny, dźesaty srěni je,
potom zas čorny, ale bjez wopuše,
z plesu na čole dwanaty přijěcha,
posledni potom kaž wróna wupada.
Kanonow běše wosomaštyrceći,
dwójce pak telko wozow z municiju.
Hdyž tak trochuju, bě hromadže dwěsćě.
Hdy bych je ličić měł w tej chwilce prawje
bych w mjerwjeńcy tej drje konjow a ludźi
Napoleonje, trjebał wóčko twoje,
ab' twoje, procha poručerjo ruski. –
Ty, njeđziwajcy na ludźi a konje,
hdyž widžiš wozy, by ličbu jich prajił,
weš, kelko třělwa sy z kóždého kradnył.

Uniformy tam nětko su zelene
runje kaž trawa, kiž wodžěwa łuki.
Něhdže pak jenož tam wšo přesahuje
z municiju wóz, kaž humpak scínowy,
kaž pólna šćóna ma chribjet zeleny.
Při nim na swojej lafeće kanona
čornemu pawkej tak podobna syda.

Pawk tón ma kóždy přědnje nohi štyri,
štyri tež zady. Tute jeho nohi
su kanoněry abo bombarděry.
Hdyž měrnje sedži něhdže nasrjedź dróhi,
noha kóžda so daloko wustrěwa,
pozdaću cyle wot brjucha dźělana,
a brjuch kaž balon do powětra saha.
Hdyž pak ta měrnje drěmaca kanona
naraz wotući, z rozkazom wołana,
kaž tarantla, hdyž do nosa jej duja,
příčehnje nohi, zezhibnje kolena.

Prijedy hač jědy naduta wupryska,
z přědnimi wona so kanoněrami
wokoło pyska dołho, spěšnje wije,
kaž napróšena z arsenikom mucha,
kotraž čorny swój pysk dołho sej rjedzi,
potom dozady přědnjej noze zwjerći,
zadnej zwjertnje, ze zadkom chwilku kiwa,
skónčnje wšě swoje nohi wot so tyka,
wotpočuje a rozbuchnje wot jěda.
Połki zastachu, hladaja, car jědze,
předku na konjach črjóda admiralow,
sep adjutantow, masa generalow
zady a předku, a car sam na čole.
Přewod džiwnuški pisany, šakaty
jako keklerski, pyšeny z bantami,
wobrazkami a kwětkami, smužkami.
Jedyn ze žoltej, z módrej šerpu tamny,
na kóždej hwězdy, znamješka, křižiki,
wjace hač kneflow předku snadź a zady.

Nic w swojim swětle so woni tak blyšća,
promjenja z wočow na nich swěća knjejskich.
Kóždy general kaž swěťa je muška,
kiž rjenje swěći w nocach swjatojanskich.
Hdyž pak so zminje čas carskeje hnady,
to wbohe wački blyšč swój zhubja jasny:
Nječěkaja do wukraja, žiworja,
nichtó pak njewě, hdže w blótnišćach brodža.
General z chrobłym dže do bitwy krokow,
trjechi joh' kulka, to car so posměwknje.
Hdyž sam pak třěli car z bjezhnadnym wóčkom,
general zblědnje, słabnje, často – zdernje.

Mjez dworjanami skerje maš stoikow,
wulkotne duše – hdyž carja hněw čuja,
so njezatřěla, ani njechoruja.
Do wjeskow jězdža, do swojich hrodžikow
a pišu listy: tón na šambelana,

tamny metresy, tón zas damje dwora,
ći liberalni pišu na pohonča,
a wróća zaso so pod carja křídła. –
Doma won z woknom wuhnaty pos slaknje,
kóčka drje mjawknje, ale zaso stanje
a zaso pyta sej džěrku do doma,
kotruž tež wěsće nańdže něhdže sćicha.
Prjed hač so stoik wróći triumfalnje,
porěči na wsy čicho – liberalnje.

Car w uniformje zelenej ze złotym
kornarjom. Tu sej nihdy njewuslěka.
Koža carja je uniforma wójska,
car rosće, žiwi so – kaž wojak stłaje. –
Lědma z kolebki wuńdže džěćo carske,
wobleka kapy kozakske, huzarske,
k hrajkanju hłownje ma tesak a – křudźik.
Wućeħnje tesak, hdyž započnje čitać,
a pokazuje z nim pismiki w knižce.
Hdyž wuča jeho kubłarjo rejować,
z křudźikom takty wón hudźby sej bije.
Dorostši, jeho najrjeńša je hrajka,
wojakow skazać sej do swojeje stwy,
komanděrować na lěwo, na prawo,
hotować polki na dril – a pod křudy.
Tak kóždy car je na trón so připrawił,
Tuž so Europa jich boji a chwali.
Prawje su stari z Krasickim prajili:
„Mudry přesćahný, hłupy pak je pobíl.”

Pětra Wulkeho njech spomnjeće traje,
prěni wunamka tu Caropediju,
pokaza carjam do wulkosće dróhu.
Widžeše mudre wón Europy ludy,
rjekny: „Cu Rusku europizěrować,
wottřiham suknje a wottruham brody.”
Hnydom tuž porčma bojarow a wjerchow
přitřihachu kaž francoske zahrody.

Rjekny – a brody chěť kupcow a burow
wopadowachu kaž lisčo wot krupow.
Pětr zawjedł bubon je a bajonety,
postajił klódy, a kubłał kadety,
kazał na dworje rejwać menuety,
zawjedł je z gwałtom do towarstwow žony.
Na mjezach straže wón nastajowaše
a z rječazami přistawy zamkaše,
wutwori senat, póšťanstwa, spiony,
nakup palenca, rjady, wupokazy; –
wottruha, wumy a zwobleka bura,
da jom' do ruki brón, do zaka ruble,
zo zadźiwana Europa zaškrěča:
„Car Pěter Rusku je ciwilizował.”
Zawosta jenož za přichodnych carjow
doliwać lžě do brudnych kabinetow,
słać despotam na pomoc bajonety,
naškarac něšto morjeńcow a wohnjow,
wurubić cuze wokolne wobsydstwo,
poddanych klukać, płaćić wukrajnikow,
dobyć z tym přiklesk Francozow a Němcow,
hordzić za sylne, mudre so knježerstwo.

Němcy, Francozy, dočakajće chwilu!
Hdyž wuši wam rža wot wukazow carja,
hdyž knutow krupy wam zleća na tyły,
hdyž na was wohnje wašich městow swěća
a słowa potom wam njedosahaja,
hdyž wozbóžnjeć da car, česćić a sławić
Sibirsku, knuty, kibitki, wukazy,
z pěsnju budžeće carja snadź zabawjeć,
z wariaciju na džensniše noty.

Car kaž kehelna kula mjezy rjady
zleća, za strowjom so muži prašeše
„Na strowje tebi,” šeptachu wojacy,
štož kaž mjedwjedžow bórčenje klinčeše.
Da rozkaz, kiž so jom' wusuny z huby,
zleća kaž bul do huby komandanta
a potom dale wot huby do huby
tež poslednjeho dosćahny seržanta. –
Stonachu brónje, zašcerčachu brjendy,
a wšo bě chětro změšane na šmjatki.
Štó widžał je na linijowej lódži
hoberski kotoł, w kotrymž krupy warja,
hdyž do njoh' z plumpu wodu naklumpaja,
do kotrejež pon črjóda namórnikow
nasypa naraz štyri sudy krupow,
a džesać wjesłow potom w kótle měša. –
Hdyž zapóslancow komora francoska,
kiž wichorojta bóle je hać kotoł,
namjet jedneje komisije dósta
a započnje tuž hodžinu debatow,
cyła Europa, zdawna čujo hlody,
mysli, zo tam za nju warja swobody.
Z ertow kaž z plumpow liberalizm pryska,
spočatnje něchtó spomni što wo wěrje,
komora howri, hórši so, njesłucha.
Swobodu spomni, zapal pak njezbudži,
potom štó rěči wo krala zaměrach,
wo chudych ludžoch, carjach a despotach.
Komora škrěči z wostudy: „K porjadej!”
Doniž minister financow kaž z retlom,
přińdže z budgeta hoberskim wučahom,
počina měšeć, rěči wo procentach,
wo clach a dawkach, kołkach, inwenturach.
Komora wari so, howri a wyska,
wysoko pěna hać pod njebjo pryska.
Lud so wjeseli, knježerstwa so stróža,
doniž njezhonja wšitcy na wukóncu,
zo rěč tam běše wšak jenož wo dawku. –

Štóż widzał poľny je krupowy kotoľ
abo komoru tu, zrozumi zlochka,
kajka w tej masy poľkow nasta hara,
hdyž rozkaz carja dosrjedź njeje zleća,
a hrimać třišta bubonow započa,
a kaž lód Newy rozpryska na škruťy,
so infantriya džěli na kolony.
Kolony jedne za druhimi spěša,
před kóždej bubon, a komander woľa.
Car pak kaž slónco steji, poľki w kole
tak kaž planety kruža a so wjerća.
Car pušći potom črjódú adjutantow
kaž wróble z klětki abo psy wot paska.
Kóždy z nich smali a kaž błudny woľa,
hoľk generalow, majorow, seržantow,
wulkich bubonow hrom, hwizd muzikantow. –
Infantriya, kaž z róle naraz zwity
kótwicy powjaz, kaž šnóra so ćaha.
Ćahace poľkow scěny, jězdnych rjady
so jednoća a zwjazuja kaž murja.
Kajke pak dalše tam wobroty běchu,
kak jězdni spěšni a njeprěmóženi
runje na pěšich rjady so měřjachu,
kaž črjóda psow, wot trubow pohłušena,
na sputaneho trjechi tam mjedwjedža
a widźi, zo jom' zwjazana je klama.
Infantriya so skupja, zhusća, tlóći,
nastaja brónje kaž kaľački jěža,
kotryž začuwa, zo pos na njoh' mórći.
Kak skónčnje jězdni w poslednim poskoku
krok před raćinu z powjazom zborzdžichu,
tam a zas wróćo kanony ćahachu,
kak rusce abo francosce kljachu,
kak zajimachu, na chribjet bijachu,
mrějachu zymu a z konjow padachu,
a carjej skónčnje pak zbožo wupřachu. –
Začuwać wulkosć a bohatosć wěcy!
Bych-li wobspěwał to, nažnjaľ bych sławu.

Muza pak moja, kaž lećaca bomba,
pada a hasnje w prozaiskim rymu.
Wosrjedź čahańcy wulkeho manewra,
kaž Homer něhdy w bitwje bohow, – wusnu.

Přezwućowało bě wójsko pohiby,
wo kotrychž car je čitał abo słyšał.
Přihladowarstwa hołk bě so změrował,
a burska drasta, delije, kožuchi,
kiž čornjachu so na cyłym naměšće,
běchu na wšelke strony so rozešli,
zmjerznjeni běchu wšitcy, wostudženi. –
Žno poskićachu snědanje w palasće.
Wulkopóslancy wukrajnych knježerstwow,
kiž njedźiwajo wostudy a zymy,
carjej kwoli su hošoć tych přehladkow
a wšědnje křiča: „Ow, kajke to dźiwy!”
tysac króc hižo stare komplimenty
z nowym zapalom běchu potwjerdzili:
Zo car taktikar w planach je najkmaňši,
wjednikow wulkich za swoje ma słužby,
štož widzał njeje sam, nima za wěrnosć,
kajki wojakow je zapal a chroblosć.
Kaž přeco z tym so zakónči bjesada:
z wusměšowanjom zas Napoleona.
Kóždy na časnik swój potom pohlada,
bojo so dalšich galopow a čełpow,
z yma knježeše dwaceći stopjenkow,
trapjachu hłódne brjuchi a wostuda.

Hišće car steji a tež rozkazuje.
Połki te šěre, načorne a płowe
pušći, zadžerži, snadź razow dwaceći.
Infantriju zas kaž murju rozčehnje
a na zamknjeny štyriróžk ju zatłóči.
Kaž wječlawu ju potom wupřestrěwa.
Kaž stary hrajer, kiž partnera nima,
měša a zběra a zas karty džěli.

Hdyž tež přeceljo jeho wopušćili,
ze sobu hraje wón dale z kartami.
Potom z wostudu konja zawróciwši,
car w generalow tołkańcy so schowa.
Wójsko steješe, kaž car je wopušći,
ani kročalki so njehibny z blaka.
Truby, bubony znamjo dachu skónčnje:
Jězdni, kolony infantrije dołhe
zhubichu w dołhich so měščanskich hasach. –
Kak wšo je hinak to a njepodobne
wonym spomnjenym spěšnym rěkam w Alpach,
kotrež mutne so přez skały waleja,
w jězorje jasnym so potom zetkaja,
hdžež sej wotpočnu a wodu wučisća.
Lochko z nowymi wuliwami potom
barby blyščate, smaragdowe tworja. –
Połki přińdžechu sem čerstwe a čiste,
wuńdžechu jachlo a zmočene z potom,
z tajacym sněhom cyle womazane,
čorne wot blóta, steptaneho z lodom.

Wotešli běchu wšitcy přihladarjo
a akteroj. Na naměšće próznym
wosta dwaceći čěłow. Běly jedyn
wot jězdnych wojak, woblek pak tamneho
njejpoznaješ, tak do sněha stłóčeny
a wot kopytow konjow rozteptany.
Zmjerzli su či, kiž před frontom kaž stołpy
stejo połkam cil a směr pokazachu.
Tón zamyliwši so we rjadach pěšich,
z hłowišćom třělby bu zbity a padny.
Nětko zběraja jich pólcajske služby,
wotwjezu wšitkich, mortwych a zranjenych.
Jedyn ma rjebła zlamane, a druhu
pod koła čězkej' kanony bě padnył.
Stupachu črjewa a krej jomu z brjucha,
ležo wón třikróć žalosnje zawoła.
Major zarjeji pak: „Změrom, car słuha.”

Wojak, zwučeny słuchać na majora,
zakusny zuby. Zranjenoh' žiweho
pokrychu z płaščom. Wšak hdyž car připadnje
rano swědk tajkej' je nahleje smjerće
a z prózdnym brjuchom krawe mjaso widži,
wšěm to da pytnýc ze změnu nalady.
Zlý a kusaty na hród so nawróci,
hdžež čakaja žno blida ze snědanjom.
Njemóže mjaso jěsć žno z apetitom.

Wšěch posledni je zranjeny zadžiwał:
Hrožachu jemu, bijachu, podarmo.
Generalej bě samo so spřećiwjał
a wótre stonał – zaklěł carja samo.
Ludžo słyšo tak njezwučene křiki
pódla martrarja so nahromadžichu, –
prajachu, zo je jěchał po rozkazu.
Naraz pak zasta kón kaž zakuzłany,
za nim přijěcha šwadron jeho cyły.
Konja steptachu, wojak zesterčeny
pod dołhim prudom ležeše jěcharjow.
Sobuželniši hač ludžo wšak konje
přeskakowachu šwadron po šwadronje,
jenički jeho kón z kopytom storči
a trjechi ramjo, zo kósć so jom' złama,
a přez kabat skló, zo wusteji z kóncom
ze zeleneho płata, hroznje, běła,
wobličo jeho bě tež kaž kósć blěde.
Móc pak njezhubi, ruku druhu zběhny
raz k njebju, raz na přihladarjow črjódy.
Wołšaše na nich, njedžiwajcy bolow
dawaše dołho, wótre swoje rady.
Kajke? Nichtó to njewě, njepreradža.
Spionow dla su čekli, so bojeli,
a woprašani su to jenož rjekli,
zo zranjeneho ruska řeč bě špatna.
Druhdy wšak słyšeć tež běše w rozmołwje:
„Car, carja, carjej”, wo carju řečał je.

Sej powědachu, zo wojak steptany
je młodostny był, rekrut z Litawskeje
z wulkeho roda, snadź syn wjercha, hrabje.
Ze šule z gwałtom do wójska nućeny,
joh' rozkaznik pak, njepřećel Polaka,
jom' wotmyslnje da čorneho dźiwjaka
prajo: „Njech šiju zwinje Lach sobaka!”
Štó bě, njewědža, po tutym podawku
nichtsó wjac njeje słyšał wo wojaku.
Ach! jónu tute tež mjeno, o carje!
budu tam pytać we twojim swědomju.
Mjez tysacymi čert ći je pokaže,
kotrychž do minow sy podzemskich ćerifa,
pod konje ćisnył, myslo, sy je zničifa.

Nazajtra zdala ludžo tu słyšachu
psa bluke wuće. – Něšto w sněze leži.
Hdyž pohladachu, ćěło wuhrjebachu,
kiž po paradže běchu drje zabyli.
Na poł bě burski, na poł bě wójskowy
z plěchatej hłowu, ale dołhej brodu,
z kožanej čapku, w płašću uniformy,
wěsće měješe oficěra službu.
Na swojoh' knjeza kožuchu sedžeše,
bě tu zabyty, na rozkaz čakaše.
Zmjerznył bě, sněh jom' do kolen sahaše.
Swěrnny pos jeho namka a šćowkaše. –
Zmjerzny, ćopły sej kožuch njewobleče.
Zernička jedna z sněhom bě pokryta,
druhe wóčko bě wočinjene, sprostle.
Wón sem bě přišoł a čakał na knjeza
Hdyž prikaza knjez, zo službny ma sedžeć,
hdyž kaza wostać, to so wón njehibnje,
njestanje – chiba na strašnym sudnistwje.
Swěrnny bě knjezej, hačrunjež bjez duše,
a hišće dźerži knježi kožuch w ruce,
kedžbny, zo nichtsó njeby jón pokradnył.
Zhrěć druhu ruku w klinje swojim chcyše,

porsty pak toľte doľ njeje mólľ schować.
Knjez dotal njeje za nim pohladać ŝoľ!
Njestarosćiwy a njewobhladniwy? –
Prají so, zo to bě oficěr jězbny,
kiž je před krótkim do stolicy přiŝoľ.
Na paradu hić, njebě winowaty,
je chcyľ pokazać nowe epaulety.
Snadž po paradže je ŝoľ wobjedować?
Abo je žonam rjanym chcyľ přimikać?
Snadž je tež znaty joh' na karty prosyľ,
a při hraću je na brodaća zabyľ?
Snadž je kožucha a ŝlužbneho so wzdaľ¹
a zatajiľ, zo je jón při sebi měľ,
zo kaž tamni wŝě njeby zymu wutraľ,
hdyž samo car je paradu tež přetraľ.
Bychu rjekli, zo jězdzi njeformalnje
k přehladce z ŝubu! – mysli liberalnje.

Ow, hólće wbohi! Rjekowstwo, smjerc tajka
je za psa ŝława, za ćłowjeka hrěŝne.
Kak će mytuja? Knjez so smějo rjeknje,
sy do smjerce byľ swěrný – kaž sobaka.
Ow, hólće wbohi! Za čo sylzu ronju,
wutroba bje, na twój wosud myslo.
Ach, ŝel mi tebje, ty wbohi ŝłowjano! –
Wbohi narodže! Za tebje ŝaruju.
Znajeŝ rjekowstwo jenićke – njewolu.

Děň před Petersburgskim powodzenjom lěta 1824

Oleszkiewicz

Hdyž w krutym mrózu njebjesa so žehla
a nahle zblědnu, z městnami so sčornja,
podobne zmjerzlem' licu zemrěteho,
kotrež při kachlach w stwičce so zwohrěwa,
nabrawši ćopłosć pak město žiwjenja,
žno město dycha wudymja wón hnića.
Wětr zadu ćopły. – Wone stołpy dymow,
jich powětrowy hród kaž město hobrow,
zhubiwši so pod njebjom kaž čin kuzłow,
na kruchi zbite dele k zemi spadny:
A po dróhach je kur kaž rěka běžał,
změšany z ćopłej a wložniwej paru.
Sněh poča roztać – dlóžbu pak je polał,
dónž wječor přeńdže, z cyłej blóta rěku.
Sanki zhubichu so, kučam, korejтам
storhachu šěny, na dlóžbje rza koła.
Wosrjedź pak směrkwow, kurjawy a dyma
rozeznać wóčko njemóže jězdźidła.
Widzieć su jenož po latarnjow błyskach
kaž bludnički na hoberskich bahniščach.

Džěchu zhromadnje młodźency nad brjohom
wulkeje Newy. Na směrkach rad chodža,
z tym zastojnikow kedźbności so zminu,
na prózdnym městnje njezeńdu so z špiclom.
So rozmołwjejo w cuzej rěči džěchu,
cuzu sej pěseń druhdy zazynčachu,
zastachu druhdy a so wobročichu,
hač něchtó słucha. – Njeběše pak nichtó,
bludžachu zynčo při rěčnišču Newy,
kotrež so ćehnje kaž alpiska scěna.
Zastachu potom tam, hdžež mjez zornowcom
dže wužłobjena dele k rěce scězka.

Tam wuhladachu deleka znazdala
při kromje wody z latarnju čłowjeka.
Nic špicl, něšto pytaše we wodže,
nic přeplawjer, što pluwa drje po lodže?
Tež rybar njebě, ničo nima w ruce
nimo papjerow lónca a latarnje.
Bliže k njom stupja, to jeho njestara,
počaha powjaz, kiž we wodže wisa,
wučahny, liči suki a zapisa,
pozdaću měri wodu, kak hłuboka.
Swěca latarnje, wotbita wot lodu,
pada na jeho tu potajne pismo
a pochilene nad swěcu wobličo,
žoľte kaž mróčel při slónca zachodže:
Rjane wobličo je, nadobne, krute.
Pilnje wón z wóčkom w knize swojej čita,
słyšo pak kroki cuzych a jich řeče
blisko při sebi, što su, so njepraša,
jeniće z ruki lochkeho machnjenja,
widžec je, prosy, zo žada mjelčjenja.
Něšto džiwneho bě w pohibje ruki,
zo pućowarjo, byrnjež při nim stali,
hladajo na njoh', w duchu pak so smějo,
wšě womjelknychu, přetorhnyć njesměli.
Jedyn na njeho hladajo, zawoľa:
„To wón je!” – A što? – Wón Polak je, moler,
poprawom měli joh' mjenować kuzłar.
Dawno wjac z barbu a ščětku njedžěła,
bibliju jenož a kabalu slědži,
praja samo, zo tež z duchami řeči.
W tym moler stany, pisma wotpoľoži
a praji, jako by řečaľ ze sobu:
„Štóz zawuhlada ranje, pózna džiwy.
Změje to druhu, nic poslednju probu.
Knjez střase stopnje asyrského trona,
Knjez střase zemju města Babylona.
Třeću pak widžec, Knježe, njedaj časa!”
Skónči, wostaji cuzbnikow při wodže,

sam pak z latarnju po schodach woteńdze,
zhubi so bórze za płotom terasy.
Što ma to rěkać, nichtó njewopřimny.
Zdziwani jedni, tamni zwjeseleni,
wołachu wšitcy: „Naš kuzłar je dziwny!”
Chwilu tam hišće pócmje tak stejachu,
widžo nóc pózdnu, chłódnu a wětrojtu,
potom so domoj spěšnje wšě wróćichu.

Njewróći jedyn so, na schody skoči,
na terasu, pak čłowjeka njewidzi,
jenož zdala joh' latarnju wuhlada,
kaž błuka hwězda swěćeše zдалoka.
Byrnjež njewidzał wobličo molerja,
tež njesłyšał, što wo nim su rěčeli,
tola hlós, jeho potajnostne słowa
joh' zatřasechu! – Naraz so dopomni,
zo to znaty bě hlós, tuž wón smaleše
přez błóto, w nocy, po njeznatej dróze.
Latarnja w spěšnym běhu blobotaše,
slabšo přeco přez kurjawu swěćeše,
pozdaću hasny. Nadobo steješe
srjedź pustoty na šěrokim naměšće.
Pućowar kroki pospěši, doběža.
Wulka tam hora kamjenjow ležeše,
na jednym kruchu wuhlada molerja,
w nócnych sćinach njepohibny steješe,
naha joh' hlówa, nahej tež ramjeni,
a prawa ruka bě horje zběhnjena.
Widžeć bě w swětle slabuškim latarnčki,
zo k murjam dwora carskeho wón hlada.
W murjach tam wokno na poslednim kóncu
bě wobswětlene; na nje wón hladaše,
k njebju šepťaše, kaž modlo so bohu,
potom wótřišo sam k sebi rěčeše.

„Ty njespiš, carjo! Nóc cyła je hłucha,
dworjenjo spja žno – a ty njespiš, carjo!
Hišće bóh hnadny je póslał cí ducha,
před pokutu će w předčuću warnujo.”

Car pak chce wusnyć, woči sylnje čišća,
do spara padnje – kelkokróć bu něhdy
warnowany wot jandžela pěstona
jara naležnje, sylnje z widziznami.

Tak zły wón njebě, čłowjek něhdy běše,
počasu pak so wuwi na tyrana,
Hdyž wopušćichu joh' jandžele bože,
bu dzeń a bóle wón pomocnik čerta.
Poslednju radu, to předčučé čiche,
wubi wón z hlówy kaž sony kničomne.
Lišćerjo potom jom' hordosć narěča,
wyše a wyše, dóńž čert joh' njestepa ...

Ći w niskich domkach zbědnjeni poddani
za njeho přeni budu pochłostani.
Błysk drje, hdyž trjechi mortwe elementy,
započnje horaka, wot wěže a hory.
Do ludźi sprěnja pak zadyri delka,
njewinowatych wón najprjedy chłosta ...

Wusnychu pjeni, w zwadach, rozwołności,
wotuća jutře – čělow nopy blěde!
Spiće nož měrnje kaž zwěřjata hłupe,
prjedyž was knjeza hněw kaž hońtwjer spłóši,
wutupi wšitko, štož w husćinje nańdže,
hač k dziwich swinjow bořam skónčnje dóńdže.

Slyšu! – tam! – wětry. – Žno hłowy tykachu
z lodow polarnych, kaž mórske strašidła.
Z mróčelow hižo sej zdžělachu křidła,
na žoľmje sedžo, rozbichu jej' kwaklu.
Slyšu! – Žno mórske bjezdno rozdajene
torha a hrymza te lodžane wuzdy,
žno z mokrej šiju pod mróčeje duje.
Tam! – Hišće jedyn, jedyn rječaz dđerži. –
„Bórze rozbija. – Slyšu pyrłow biće ...”

Rjekł a pytnywši, zo tam něchtó slucha,
wuduje swěčku a do čmy wučěka.
Kaž błysk so zhubi, kaž předčuće złeho,
štož do wutroby dyri, přewšo nahle
a přeńdže strašne – wšak njezrozumjane.

Přečelam Moskalam

Wy – spominaće na mnje? Ja kelkožkróc sonju
wo přečelow mojich smjerćach, wuhnaćach, putach,
a na was myslu: waše wukrajne wobliča
stajnje staćanstwa prawo maja w mojich sonach.

Hdže nětko sće? Nadobna šija Rylejewa,
kotruž tłóčil sym bratrowsce. Z carskim wusudom
wisa powěšnjena nětk na šibjeńcy z drjewa,
klatwa ludam, kiž swojich morduja wěšćerjow.

Ta ruka, kotruž Bestužew ke mni je tykał,
wěšćar a wojak, ta pjera a brónje ruka
wottorhnjena, a car je ju do kary přahał.
Džens w minach ryje, k pólskej ruce tam skowana.

Druhich hórše je trjechiło chłostanje njebja.
Snadž něchtó z was je z rjadom, zarjadom zhańbjeny,
je dušu swobodnu předał za hnadu carja
a džens na jeho prohach zwučuje pokłony.

Snadž z płaćenym jazykom triumf jeho sławi
so raduje samo nad martrarstwom přecelow,
snano w mojej wótčinje z mojej krwju so krawi,
před carjom, kaž zaslužbow, so hordži zaklećow.

Jelizo k wam, zдалoka, wot swobodnych ludow
hač na poľnóc přileća spěwy te žalosne,
so wotbija wot hory nad krajinu lodow –
njeh wěšća swobodu, kaž nalěćo žorawje.

Póznajeće mje po hłosu. Hdyž běch w rječazach
łażach kaž had, potajnje despotu zaslepjach,
ale wam wotkrych tajnje zawrjene w začučach,
a za was hoľbowu jednorosć stajnje mějach.

Nětko wuliwam na swět tón keluch jědowy,
kusa a pali hórkosć drje mojeje rěče,
hórkosć wucycana z krwě a sylzow wótčiny,
njeh žerje, pali, nic was, ale puta waše.

Štóz z was zapoda skórzbu, za mnje jeho skórzba
budže kaž šćowkanje psa, kotryž bě zwučeny
na našijnik, tak sćerpnje a doľho nošeny,
zo skónčnje tež by skusał – ruku, kiž jón storha.

Dodank

Portrety pśełožowarjow³⁰

30 Žrědło: Serbski kulturny archiw Budyšin.

Jan Arnošt Smoleć (1816–1884)

Wědomnostnik, publicist, wudawař, organizator serbskego narodneho gibanja w 19. stolěšu

Jan Radyserb-Wjela (1822–1907)

Wucabnik, basnik a spisowaśel, ludowědnik

Michał Hórnik (1833–1894)

Farań, filolog, kulturny historikań, spisowašel a pśełożowań,
wudawań a redaktor

Jurij Winger (1872–1918)

Farań, spisowaśel a pśełożowań

Jakub Bart-Ćišinski (1856–1909)

Farań, basnik, publicist, redaktor, załožań serbskeje dramatiki,
pśeložowań, reprezentant młodoserbskego gibanja

Ján Emanuel Dobrucký (1854–1921)

Farań, spisowaśel, słowakski pśijaśel Serbow

Arnošt Dučman (1896–1945)

Blidař a casnikář

Ota Wićaz (1874–1952)

Prof. dr. h.c., gymnazialny wucabnik, literarny a kulturny historikaŕ,
basnik a spisowaśel, redaktor, pśełožowaŕ

Jurij Mlynk (1927–1971)

Dr. phil., literarny vědomnostnik, basnik, přešložovař, bibliograf

Alfred Měškank (*1927)

Wucabnik a pśełožowař

Podstupimske pśinoski k Sorabistice

Potsdamer Beiträge zur Sorabistik

Hrsg. von Madlena Norberg und Peter Kosta

Bereits erschienene Bände:

1. *Johannes Bocatius – ein wendischer Europäer aus Vetschau*. Beiträge eines internationalen Symposiums zu Johannes Bocatius (Jan Bok), 2000.
2. *Aleksandr Sergejewič Puškin (1799–1837), Wubrane basni we dwěma rěcoma. Posćonk k 200. narodnemu dnju basnika, Z rusoskeje do serbskeje rěcy pśenjaš Měto Pernak*, 2000.
3. Kobjela, Detlef; Meschkank, Werner, *Vom Regenzauberlied bis zur wendischen Pop-Ballade, Ein Beitrag zur Musikgeschichte der Lausitz unter besonderer Darstellung der niedersorbischen Musikgeschichte*, 2000.
4. Kunze, Peter, *Serby w Dolnej Łužycy*, Original: Peter Kunze, *Die Sorben/Wenden in der Niederlausitz*, Bautzen 2000 (2. Auflage). Do dolnosorbšćiny pśeložył Uwe Gutšmidt, rěčne wobzěłanje Gerhard Mučišk, 2001.
5. *Reflexionen zur sorbischen/wendischen Sprache, Kultur und Literatur*, 2003.
6. *Arnošt Muka – ein Sorbe und Universalgelehrter*, 2004.
7. *Herbert Nowak – Prjatkowanja*, 2007. (Der Band wurde auf der Frankfurter Buchmesse ausgestellt.)
8. *Sammelband zur sorbischen/wendischen Kultur und Identität*, 2008. (Der Band wurde auf der Frankfurter Buchmesse ausgestellt.)
9. *Domownja/Heimat – Sorbische/wendische Perspektiven auf die Lausitz*, 2010.
10. *Adam Mickiewicz. Basni w serbskich pśeložkach, zestajał Alfred Měškank*, 2013.

Die Reihe „Podstupimske pśinoski k Sorabistice – Potsdamer Beiträge zur Sorabistik“ veröffentlicht wissenschaftliche Beiträge zu Sprache, Literatur, Didaktik, Geschichte und Kultur bzw. Folklore des Niedersorbischen/Wendischen bzw. Obersorbischen. Eine spezielle Aufmerksamkeit verdient die deutsch-sorbische sozio- und kontaktlinguistische Fragestellung unter besonderer Beachtung von sprach- und kulturbewahrenden Maßnahmen. Ein weiteres Anliegen der Reihe ist es, die sprachlichen, literarischen, historischen und kulturellen Beziehungen beider sorbischer Sprachen – Ober- und Niedersorbisch einschließlich der Dialekte – zu erforschen. Die einzelnen Bände erscheinen in einem nicht festgelegten Rhythmus.

Beiträge und Anfragen zu Bezugsmöglichkeiten sind zu richten an die Redaktionsanschrift:

Madlena Norberg
Johann-Mantel-Str. 10
03050 Cottbus
maddicott@t-online.de

Die vorliegende Ausgabe der „Potsdamer Beiträge zur Sorabistik – Podstupímske pśinoski k Sorabistice“ Adam Mickiewicz, Gedichte in sorbischer Übersetzung, zusammengestellt von Alfred Měškank stellt den Jubiläumsband Nr. 10 unserer Serie dar. Wir sind sehr stolz darauf, die Serie herausgeben zu dürfen und vor allem darauf, das Jubiläum mit so einem würdigen Inhalt zu begehen.

Adam Mickiewicz (1798–1855) gilt als der größte polnische Dichter, vergleichbar mit J. W. v. Goethe in Deutschland oder John Byron in England. Seine Werke sind in viele Sprachen übersetzt und dadurch in der ganzen Welt bekannt geworden. Bedeutende sorbische Dichter und Übersetzer, wie z. B. Jakub Bart-Ćišinski und Otto Lehmann-Wićaz haben seine Gedichte auch ins Sorbische übersetzt, doch diese Übersetzungen sind verstreut und dem heutigen Interessenten kaum zugänglich. Einige seiner bedeutsamsten Werke, besonders sein Versepos „Pan Tadeusz“, sowie Teile seines dramatischen Werkes „Dziady“ fanden erst in neuerer Zeit einen Übersetzer. Die vorliegende Edition, die eine Zusammenstellung aller bisher ins Sorbische/Wendische übersetzten Werke des großen polnischen Dichters der Romantik darstellt, schließt diese Lücke nun.

ISSN 1615-2476

ISBN 978-3-86956-205-6

9 783869 562056